

ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ
ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

A STUDY OF WORSHIPPING SACRED OBJECTS ON PROMOTING THE GOOD
BEHAVIORS OF PEOPLE IN NANGRONG DISTRICT, BURIRAM PROVINCE

พระธรรมธัชสิทธิ์ ชยธมฺโม (ศรชัย)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐



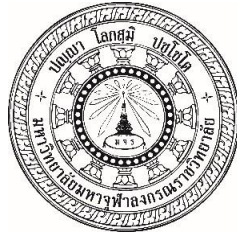
ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ
ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

พระธรรมธัชสิทธิ์ ขยธมโม (ศรชัย)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



A Study of Worshiping Sacred Objects on Promoting the Good
Behaviors of People in Nangrong District, Buriram Province

Phradhammathorn Chaiyasit Jayadhammo (Sornchai)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)



บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอ
นางรอง จังหวัดบุรีรัมย์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

ประธานกรรมการ

(พระมหาดนัยพัชร์ คมภีร์ปถุโณ, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร)

กรรมการ

(รศ.ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน)

กรรมการ

(พระมหาภักุขวัชร เขมทสสี, ดร.)

กรรมการ

(ดร.วรเวช ศิริประเสริฐศรี)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

พระมหาภักุขวัชร เขมทสสี, ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.วรเวช ศิริประเสริฐศรี

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระธรรมธชชัยสิทธิ์ ชยธมฺโม)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา
ของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
- ผู้วิจัย** : พระธรรมธัชสิทธิ์ ชยธมโม (ศรชัย)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระมหาภักษ์วัชร เขมทสสี, ดร., ปธ.๙, ศน.บ.(รัฐศาสตร์การปกครอง)
รป.ม.(นโยบายสาธารณะ), พธ.ด.(พระพุทธศาสนา)
 - : ดร.วรวุฒิ ศิริประเสริฐศรี, ศศ.บ.(รัฐประศาสนศาสตร์),
รป.ม.(รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด.(พระพุทธศาสนา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ “ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาวัตถุมงคลในสังคมไทย ๒) เพื่อศึกษาการบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓) เพื่อศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเป็นการศึกษาวิจัยเชิงภาคสนาม แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. วัตถุมงคลหมายถึงสิ่งของทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นตามความเชื่อว่าจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความเป็นสิริมงคล โชคลาภหรือเป็นเครื่องป้องกันภัยต่างๆ ซึ่งได้แก่พระเครื่อง เครื่องรางและของขลังชนิดต่างๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในด้านต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทยคือความเชื่อที่ว่า การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็นการปรารภพระพุทธรูป ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นอารมณ์ หรือเป็นเครื่องระลึกถึงเหตุให้เรามีโอกาสในการพัฒนากายและจิตของเราไปในทางบุญกุศลยิ่งขึ้น แต่การถือวัตถุมงคลเป็นสรณะนั้นเรายึดถือในด้านความขลังความศักดิ์สิทธิ์เป็นหลักต้องประพฤติตามหลักเกณฑ์พิธีกรรมตามแบบไสยศาสตร์อย่างเคร่งครัดเป็นเหตุให้เราติดหลงอยู่ในสิ่งนั้นๆ เป็นการยากในการที่จะพัฒนากายและจิตให้สูงขึ้นจึงไม่ใช่สรณะที่พึงที่เกษมปลอดภัยอย่างแท้จริงเพราะเรายังหวั่นไหวไม่รอดพ้นจากทุกข์ไปได้ไม่เหมือนการถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะที่ทำให้เราถึงความเกษมปลอดภัยอย่างแท้จริงทำให้เกิดอิทธิพลด้านความเชื่อคือความเชื่อในอำนาจของพระพุทธรูปที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ความเชื่อในข้อปฏิบัติหรือปฏิบัติของเกจิอาจารย์ อิทธิพลของสื่อโฆษณา ด้านพิธีกรรมคืออิทธิพลของวัตถุมงคลต่อการประกอบพิธีกรรม หรือพิธีพุทธาภิเษกและอิทธิพลภายหลังการประกอบพิธีพุทธาภิเษกแล้ว ก็คือเมื่อมีผู้รับวัตถุมงคลต่างๆ นั้นไปแล้วควรจะต้องเก็บรักษาในที่ซึ่งเหมาะสม ด้านจิตใจคือสร้างความมั่นใจ ด้านศิลปะและพุทธพาณิชย์และการลวดลายอักขระเกิดขึ้น

๒. การบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์มีทั้งการบูชาวัตถุมงคลจากธรรมชาติคือวัตถุมงคลที่ได้จากสัตว์ จากพืชและทรัพยากรจากธรรมชาติอื่นๆ ได้แก่ เขี้ยวเสือก ลวง เขี้ยวหมูตัน ซ่องหมูป่า งากำจัด งาช้างน้ำ เขากวางหด เตี้ยงูเหลือม กระดุกงูเหลือม กระเบน ท้อง นาน้ำตาพะยูน คดต่างๆ และธาตุกายสิทธิ์ชนิดต่างๆ และวัตถุมงคลที่พระเกจิ ฤาษีและผู้เรืองอาคมสร้างขึ้นมา ดังที่ปรากฏในการบูชาเทพเจ้าต่างๆ ได้แก่การบูชาศิวลึงค์ การบูชาเทพเจ้าต่างๆ ดังที่ปรากฏที่ปราสาทพนมรุ้ง รวมทั้งวัตถุมงคลที่พระเกจิที่นางรองได้แก่หลวงพ่อเอี่ยม ฐานวโร หลวงพ่อเพียร ศีลวิสุทโธ ได้สร้างให้ผู้มีศรัทธานำไปบูชา นอกจากนี้ยังมีการสักยันต์ จากฤาษีและผู้เรืองอาคมต่างๆ แล้วแต่สำนักนั้น

๓. การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพหุคติในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอ นางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พหุคติกรรมคือการละความชั่วโดยการยึดมั่นในวัตถุมงคลคือการรักษาศีลดังจะ เห็นได้ในข้อห้ามในการใช้วัตถุมงคลและทุกกระบวนการขั้นตอนของการสร้างหากเป็น ฆราวาสก็ต้อง ปรุงข้าวห่มข้าว สมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ หากเป็นพระสงฆ์ก็ต้องปลงอาบัติ สำรวมในศีลให้บริสุทธิ์จึง จะสามารถดำเนินการสร้างวัตถุมงคลอย่างสมบูรณ์บริสุทธิ์ถูกต้องตามแบบแผนของการสร้างวัตถุมงคลของโบราณจารย์ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างวัตถุมงคลทุกคนนั้นย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมด้วยการ รักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ การทำความดีคือวัตถุมงคลเป็นอุบายที่จะโน้มน้าวทั้งผู้สร้างวัตถุมงคล รวมทั้งผู้ใช้วัตถุมงคลเองให้หันมาสู่การปฏิบัติธรรม และเมื่อได้มาแล้ว นำมาบูชาก็กราบ ไหว้ นอบ น้อมทั้งตื่นและก่อนนอน เวลาห้อยติดตัวไปไหน ก็นำมาจับเหนือหัวกราบไหว้บูชา สวดมนต์อาราธนา ด้วยความนอบน้อมอยู่เสมอ ทำจิตใจให้ผ่องใสคือการบูชาวัตถุมงคลและการกราบไหว้นอบน้อมบูชา พระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่วัดเพื่อขอหรือเช่าบูชาพระเครื่องมาบูชา ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติ อบรมปัญญา ยกจิตขั้นสู่วิปัสสนาให้เกิดความรู้แจ้งกับตนเองอย่างลึกซึ้ง โดยการสวดมนต์ภาวนาบท พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณต่างๆ ในการอาราธนาพระเครื่องอันเป็นพุทธานุสสติ ัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ซึ่งเป็นการฝึกสมาธิในการใช้พระเครื่องที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยผลักดันจิตของผู้ใช้พระ เครื่องให้ยกขั้นสู่การปฏิบัติวิปัสสนา อบรมปัญญาความรู้แจ้งให้เกิดแก่ตน สูดท้ายใจของผู้ใช้พระ เครื่องนั้นก็กลายเป็นพระที่แท้จริงคือเป็นใจของผู้ที่หมดสิ้นซึ่งกิเลสเหตุแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิง ไปในที่สุด เมื่อใจผู้ใช้พระเครื่องกลายเป็นใจพระอย่างแท้จริง

Thesis Title : A Study of Worshipping Sacred Objects on Promoting the Good Behaviors of People in Nangrong District, Buriram Province

Researcher : Phradhammathorn Chaiyasit Jayadhammo (Sornchai)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committees

: Phramaha Phatchawat Khematassi, Dr., Pali IX,
B.A.(Government Political Science), M.P.A.(Public Policy)
Ph.D.(Buddhist Studies)

: Dr.Voravech Siriprasertsri, B.A.(Public Administration),
M.A.(Public Administration), Ph.D.(Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 16, 2018

Abstract

The thesis entitled “A Study of Worshipping Sacred Objects on Promoting the Good Behaviors of People in Nangrong District, Buriram Province” aimed 1) to study the sacred objects in Thai society, 2) to study the traditions of pray sacred objects of people in Nangrong District, Buriram Province, and 3) to study the use of sacred objects to promote the morality in Buddhism of people in Nangrong District, Buriram Province. This qualitative study analyzed the data from Tripitaka, Buddhist documents and related literature which are as the field research. The obtained data were analyzed by descriptive analysis.

The research found that :

1. The sacred objects are things found in nature and created by human made according to the beliefs that lead to be happy, prosperous and fortunate. Also, these sacred objects are used to protect oneself from danger including small Buddha images and a variety of amulets that inevitably effect on the Thai society in all aspects from the past to present times. The influences of sacred objects on Thai society are to reach the Triple Gems as a refuge which is as Buddha, Dhamma and Sangha. This is a refuge or memorial things that lead us to develop both physical and mental in a good way. However, holding the sacred objects as a refuge is to abide the alchemy and holiness as the foundation of the appropriate behaviors according to the rituals of superstition strictly that brings to loss of those things. Therefore, the difficulty to develop physical and mental is not a real refuge. If we feel anxious, we cannot escape from suffering. In contrast, if we seize the Triple Gems as a refuge, we will achieve the real happiness. This leads to the belief of Buddha power found in Tripitaka. The beliefs of the best practices of the Buddhist gurus and the influences

on ritual advertisements are the power of sacred objects used in the rituals or Phatthaphisek Ceremony. The influences after the Phatthaphisek Ceremony indicate that the receivers should keep the sacred objects in the suitable places. They are confident in arts, Buddhist commercial and character patterns.

2. The worshiping sacred objects of people in Nangrong District, Buriram Province is to worship sacred objects from nature which are made from wild animals, plants and other natural resources including hollow tiger fangs, boar fangs, boar wigs, sesame, walrus ivories, shrink antler, boar spurs, boar bones, stingray stomach, dugout tears, various crooks, psychical substances. Also, the sacred objects are produced from the Buddhist gurus, hermits and magic persons as shown in the God worships namely, Shiva worship, deity worship in Phanom Rung sanctuary including the sacred objects from the sacred gurus in Nangrong District e.g. Venerable Aiam Thanavaro and Venerable Pian Silavisutho who build up faith and worship of people as well as the tattooing from the hermits and magic persons.

3. The worshiping sacred objects to promote the good behaviors in Buddhism of people in Nangrong District, Buriram Province are to abandon the evil by adhering the sacred objects with keeping the precepts. This can be seen in the prohibitions of the use and all steps in producing the sacred objects in which the seculars have to wear the white robes and practice the five or eight precepts. The priests who confess and practice the precepts until purity can build up the sacred objects completely according to the traditional pattern of sacred objects' establishment. That means all sacred objects' builders always have an opportunity to practice the precepts. The sacred objects are as the ruse to convince the creators and users to practice Dharma. When they owe the sacred objects, they worship and pay respect both before waking up and going to bed, carrying them to everywhere and praying with humility. Making the cheerful mind is to worship the sacred objects and pay respect to the Buddhist gurus who allow people to rent the small Buddha images. The users have a chance to practice more intellectual knowledge in order to improve their understanding thoroughly. They can pray the variety of Buddha, Dharma and Sangha virtues which is to request the amulets as Buddhanussati - Recollection of the Buddha, Dhammanussati) - Recollection of the Dhamma, and Sanghanussatim - Recollection of the Sangha. The use of amulets is a fundamental to help raise the mind of the users to practice the meditation and train intellectual knowledge. Eventually, the mind of users will become the true amulets; that is, the mind of users will end to the suffering of passion which is totally in the users' mind when the mind becomes truly amulets.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากคณาจารย์และผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการทำการวิจัยในครั้งนี้มา ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณพระศรีปริยัตติธาดา รองเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระมหาดนัยพัชร์ คมภีรปัญญา รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประธานกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ เจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร กรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ กราบขอบพระคุณพระมหาภักขวิชช์ สุขเสน, ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.วรเวช ศิริประเสริฐศรี กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ คอยช่วยเหลือและอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุก ๆ ท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทศิลปวิทยาให้เกิดความรู้ แนวคิดสร้างสรรค์ และประสบการณ์ต่างๆ ในขณะศึกษาอยู่ในสถาบันนี้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาทุกๆ ท่าน ที่ได้อำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลสำหรับการทำงานวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เสียสละเวลาให้ข้อมูลและให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือด้วยดี

ขอขอบคุณการสนับสนุนบิดามารดาและญาติธรรมทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือในทุกเรื่อง พร้อมทั้งให้กำลังใจด้วยดีมาโดยตลอด และขอขอบคุณอาจารย์ ดร.ธนนต์ชัย พัฒนะสิงห์ ที่เมตตาให้ความช่วยเหลืออีกทั้งยังให้คำปรึกษาและช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จไปด้วยดีผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

คุณความดีและประโยชน์จากการทำวิทยานิพนธ์นี้ ขอน้อมถวายบูชาพระคุณบิดามารดา พระคุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้มาตั้งแต่เยาว์วัยจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนกัลยาณมิตรและญาติพี่น้องทุกคนที่คอยให้กำลังใจมาตั้งแต่ต้นจนสำเร็จการศึกษา

พระธรรมธรรชัชสิทธิ์ ชยธมโม (ศรชัย)

๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อแทนชื่อคัมภีร์ตามที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

ก. รูปแบบการอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะขึ้นต้นด้วยอักษรย่อชื่อคัมภีร์แล้วตามด้วยเล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่างเช่น อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๐/๒๐๓. หมายถึง อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๔๐ หน้าที่ ๒๐๓ ดังนี้

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		พระวินัยปิฎก	
วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	ปริวารวรรค	(ภาษาไทย)

				พระสุตตันตปิฎก	
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค (ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมป็นณาสก์ (ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค (ภาษาไทย)
ส. นิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค (ภาษาไทย)
อง.ทุก	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.สตุตค.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตุตคนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ข.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท (ภาษาไทย)
ขุ.อิตติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิตติวุตตะกะ (ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ชา.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิบาตชาดก (ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเทศ (ภาษาไทย)
ขุ.อป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน (ภาษาไทย)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๔
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๖
บทที่ ๒ ประวัติความเป็นมาของวัดมุงคลในสังคมไทย	๑๗
๒.๑ ความหมายของวัดมุงคล	๑๗
๒.๒ ความเป็นมาของวัดมุงคล	๑๙
๒.๓ ประเภทของวัดมุงคล	๒๑
๒.๓.๑ ประเภทที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ	๒๑
๒.๓.๒ ประเภทที่มนุษย์ปรุงแต่งสร้างขึ้น	๒๑
๒.๔ ความเชื่อเกี่ยวกับวัดมุงคลในสังคมไทย	๒๓
๒.๔.๑ ที่มาของความเชื่อวัดมุงคลในสังคมไทย	๒๓
๒.๔.๒ ความเชื่อเกี่ยวกับวัดมุงคลในสังคมไทย	๒๖
๒.๕ อิทธิพลของวัดมุงคลที่มีต่อสังคมไทย	๓๖
๒.๕.๑ ด้านความเชื่อ	๓๖
๒.๕.๒ ด้านพิธีกรรม	๔๓
๒.๕.๓ ด้านจิตใจ	๔๘
๒.๕.๔ ด้านศิลปะและพุทธพาณิชย์	๕๒
๒.๖ สรุป	๕๖
บทที่ ๓ ศึกษาการบูชาวัดมุงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์	๕๘

๓.๑ การบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์	๕๘
๓.๑.๑ วัตถุมงคลจากสัตว์	๕๘
๓.๑.๒ วัตถุมงคลจากพืชและทรัพยากรอื่นๆ	๖๐
๓.๑.๓ วัตถุมงคลที่เกิดจากพระเกจิ ฤาษี และผู้เรืองอาคมสร้าง	๖๗
๓.๒ สรุป	๗๐
บทที่ ๔ ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์	๗๒
๔.๑ การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านละความชั่ว	๗๒
๔.๒ การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านทำความดี	๘๒
๔.๓ การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านมีจิตใจผ่องใส	๘๖
๔.๔ สรุป	๙๑
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๙๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๓
๕.๒ อภิปรายผล	๙๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๒
บรรณานุกรม	๑๐๓
ภาคผนวก	๑๑๐
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๑๑
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๑๕
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	๑๑๙
ภาคผนวก จ ภาพผู้ให้สัมภาษณ์	๑๓๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๒

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเชื่อกับการความเป็นอยู่วิถีชีวิตนั้น เป็นสิ่งสำคัญของการดำเนินชีวิตสังคมไทย โดยเฉพาะด้านการมีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อให้เกิดความสุขความเจริญต่อตนเองและครอบครัว เพราะธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์ย่อมมีความกลัวตัวมาตั้งแต่เกิด ทั้งความกลัวจากภัยธรรมชาติและภัยจากสิ่งอื่น เช่น จากสัตว์ โรคร้าย ภูตผีปีศาจและจากมนุษย์ด้วยกันเอง ด้วยเหตุนี้เองมนุษย์จึงได้แสวงหาบางสิ่งมายึดเหนี่ยวหรือเป็นที่พึ่งสำหรับป้องกันอันตรายต่าง ๆ จึงเป็นที่มาของการเคารพบูชาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับเทพเจ้าทั้งหลาย จะเห็นได้ว่าสังคมไทยปัจจุบันอยู่ในช่วงที่มีความเจริญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่การดำเนินชีวิตของสังคมส่วนใหญ่ยังผูกพันกับความเชื่อของวัตถุมงคล และเชื่อในเรื่องของความเหนือธรรมชาติโดยอาศัยพิธีกรรม ประเพณี และวัฒนธรรม เช่น การไหว้หรือการบวงสรวง ความศักดิ์สิทธิ์เพื่อมีความเชื่อในการที่จะมีผลสะท้อนกลับมาให้เกิดสิริมงคลแก่ตนเอง เพราะเกิดความกลัวเมื่อเกิดกลัวต่อการไม่ได้เคารพนับถือหรือสักการะ อาจเป็นเพราะในการดำเนินชีวิตนี้เต็มไปด้วยของความเร่งรีบ ส่งผลถึงความไม่ปลอดภัยต่อตนเองและผู้อื่น จนเกิดความกังวล และเป็นเครื่องแสวงหาหลักประกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิต โดยหลักประกันนี้แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ

๑. หลักประกันในกฎธรรมชาติ ที่ตนสามารถควบคุมได้ และมีเหตุผล

๒. หลักประกันเหนือธรรมชาติ หมายถึง หลักประกันที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สามารถทำงานได้เหนือกฎธรรมชาติ^๑

อิทธิพลความเชื่อต่อเรื่องวัตถุมงคล ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลในการที่จะนับถือ แต่การนับถือเช่นนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสติปัญญาอย่างรอบคอบ หากมีความหลงงมงายจนเกินไป ย่อมเป็นผู้ขาดสติที่จะพิจารณาเหตุผลตามความเป็นจริงตามแบบอย่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนา “ความเชื่อเป็นพื้นฐานของการกระทำทั้งในทางที่เป็นกุศลและอกุศล และความเชื่อส่วนใหญ่จะเป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในแต่ละสังคม”^๒ ทำให้สังคมที่ต่างกันมีความเชื่อไม่เหมือนกัน แต่ในลักษณะเดียวกันนั้น ความเชื่อที่นับถือย่อมมีการวิวัฒนาการมาจากธรรมชาติ ศาสนา ความคิดของมนุษย์เป็นพื้นฐาน ที่ส่งผลให้มนุษย์นั้นเชื่อถือตาม พื้นฐานความเชื่อที่นั้นมาจาก ๓ ประเด็น คือ

^๑ แสง จันทร์งาม, ศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔), หน้า ๒๐๕.

^๒ พล.ต.อ.สุรธรรม สุวรรณโว, พื้นฐานความเชื่อของสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

๑. ความเชื่อที่เกิดจากธรรมชาติ หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ฟาโร่ง ฟาผ่า คนในสมัยโบราณไม่มีอะไรเพื่อใช้พิสูจน์ได้ ก็จินตนาการเอาว่าเป็นอำนาจของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งลึกลับ และมีอำนาจดลบันดาลให้เป็นไปจึงเกิดความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพเจ้าลงมาทำโทษแก่ตน ด้วยความกลัวต่อมรณภัยนั้น จึงมีการกราบไหว้ บวงสรวงบูชาให้สิ่งเหล่านั้นหายโกรธและบันดาลความสุขสวัสดิ์แก่ตน

๒. ความเชื่อที่มากับศาสนา ซึ่งเกิดขึ้นจากความรู้ที่ตนได้รับเกี่ยวกับคำสอนและพิธีการที่เจ้าของศาสนาบัญญัติไว้หรือพระสาวกปฏิบัติจนเป็นแบบอย่างสืบมา

๓. ความเชื่อเกิดจากความคิดของมนุษย์ เห็นได้จากความคิดแนวปรัชญาทางจิตวิทยา และจินตนาการอื่นๆ ตัวอย่างทฤษฎีคำสอนของเจ้าลัทธิศาสนาที่กล่าวถึงนรก สวรรค์ เป็นต้น^๓

ความเชื่อจึงเป็นพื้นฐานและส่งผลให้ที่มีอิทธิพล เช่น ความเชื่อในเรื่องของสักระบุชา ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อต่อสิ่งเคารพต่อสิ่งที่มีคุณค่า เช่น สถานที่ เจตีย์ วัด อารามต่าง ๆ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความเชื่อนั้น ย่อมเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ แต่ในทางพุทธศาสนานั้นความเชื่อต้องประกอบด้วยความรู้หรือปัญญาที่จะประกอบความเชื่อในเรื่องนั้น ๆ ดังนั้นความเชื่อความศรัทธาที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งปัญญาเป็นผู้ที่มีความเชื่อตามคำสอนในพระพุทธศาสนาสามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ดังนั้นพระพุทธศาสนา จึงหมายถึง วิถีชีวิต อันเป็นระบบแห่งการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า Way of life^๔ จึงทำให้พระพุทธศาสนาแตกต่างจากศาสนาอื่นที่มีความเชื่อประกอบด้วยเหตุและผล ความเชื่อในทางพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลผ่านการกลั่นกรองแล้วจากปัญญา^๕ ศรัทธาและการสร้างศรัทธาถือเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงเคยตรัสกับสัทมบดีพรหมว่า “ หมู่สัตว์ที่ต้องการพึ่งธรรมก็จะปล่อยศรัทธามาเกิด เราได้เปิดประตูมตรธรรมแก่เหล่าสัตว์แล้ว ”^๖ สิ่งที่จะทำให้ปุถุชนเกิดศรัทธาก็คือ ความเป็นผู้มีวินัย ดังเช่น พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้มีระเบียบวินัยอย่างยอดเยี่ยม เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทอดพระเนตเห็นครั้งแรกก็ทรงเลื่อมใสในอริยาบท^๗ อุปติสสมาณพเห็นอาการสำรวมของพระอัสสชิก็เกิดศรัทธาและขอพึ่งธรรม^๘ จึงได้ขอบวชในพระพุทธศาสนาและได้เป็นอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า ตัวอย่างเช่นนี้ถือได้ว่าวินัยได้สร้างให้เกิดศรัทธาตั้งแต่ศรัทธาแบบธรรมดาถึงศรัทธาที่ไม่หวั่นไหว (อจลศรัทธา) ด้านความเชื่อของวัดมุงกุศลของไทยนั้นมีมากมายหลายแบบและหลายสำนักคนสมัยก่อนโดยเฉพาะพระภิกษุรุ่นเก่าได้สร้างออกมาแจกชาวบ้านด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่มุ่งเอาผลตอบแทน ทำเพื่อบำรุงขวัญและกำลังใจให้กับเหล่าลูกศิษย์ ปัจจุบันได้กลายเป็นของเก่าและโบราณอันทรงคุณค่า ทั้งในด้านศิลปะและความศักดิ์สิทธิ์ จึงเป็นที่ปรารถนาของคนทั่วไปสังคมไทยมี

^๓ มณี พยอมยงค์, **วัฒนธรรมล้านนาไทย**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙), หน้า ๒๘.

^๔ พระเมธีธรรมาภรณ์, (ประยูร ธมมจิตโต), **พุทธศาสนากับปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๓), หน้า ๑๒.

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), หน้า ๔๒๘.

^๖ วิ.ม. (ไทย) ๔/๙/๑๔-๑๕

^๗ ชู.สุ. (ไทย) ๒๕/๔๑๒-๔๑๔/๕๙๖.

^๘ วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๐/๗๒-๗๔

การสะสม แลกเปลี่ยน และเช่า (ซื้อและขาย) พระเครื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยเฉพาะสังคมไทยปัจจุบัน เพราะความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลนั้น “เป็นเรื่องของความเชื่อและศรัทธาในสิ่งของที่สร้างขึ้นมี ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนา ตามสมัยนิยมตั้งแต่โบราณกาลมีหลักฐานเป็นวัตถุมงคลที่สร้างขึ้นมีอายุเก่าแก่เกือบ ๒,๐๐๐ ปี วัตถุมงคลจะมีมากมายในสังคมไทย เช่น พระเครื่อง, พระกริ่ง, พระกริ่งปวเรศ, ปลัดขิก, ผ้ายันต์, ตะกรุด, มีดหมอ, องค์เทพที่เป็นทางศาสนาอื่นๆ เช่น พระพรหม, พระตรีมูรติ, พระราหู” สำหรับ เครื่องราง เป็นสิ่งที่มีมาตั้งสมัยโบราณกาลนับพันปีมาแล้ว และประวัติเครื่องรางของขลังไม่ได้มีเฉพาะแต่ในเมืองไทยเท่านั้น คนชาติอื่น ๆ ก็มีเครื่องรางใช้กันมานานแล้ว โดยเชื่อกันว่าของสิ่งนี้จะสามารถปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายต่าง ๆ ให้ได้ รวมทั้งในเรื่องของโชคลาภ ความโชคดีทั้งหลายทั้งปวง วัตถุมงคลและเครื่องรางของขลัง จึงนับเป็นเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่มีอยู่คู่กับมนุษย์ ตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ จนถึงทุกวันนี้ วัตถุมงคล- เครื่องรางของขลัง ในยุคสมัยที่เทคโนโลยี เจริญก้าวหน้ายังเป็นที่ยอมรับและมีความเชื่อถือสำหรับความเชื่อในเรื่องเครื่องราง ของคนไทย มีมาแต่ครั้งโบราณ ดังจะเห็นได้ในวรรณกรรมที่มีการกล่าวถึงอยู่เสมอ ๆ โดยเฉพาะ เครื่องราง ที่นักรบใช้ติด ตัวในยามออกศึกสงคราม เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ห้าวหาญไม่เกรงกลัวข้าศึก โดยเชื่อกันว่า เครื่องราง ที่สร้างขึ้นด้วยวิชาไสยศาสตร์ชั้นสูง โดยพระเกจิอาจารย์ผู้มีวิชาอาคมอันเข้มขลัง จะสามารถช่วยคุ้มครองป้องกันภัยรอบตัวได้เป็นอย่างดี การบูชาวัตถุมงคลควรเข้ามาบูชาด้วยเงินของตนเองจะขลังกว่ามีผู้ให้มา เพราะถ้ารับจากผู้อื่นมา ถือว่าบูชาแทนเขา บุญและความขลังจะน้อยกว่าเข้ามาบูชาเองซึ่งวัตถุมงคลเหล่านี้จะเป็นเครื่องป้องกันหรือคุ้มครองทางจิตใจของผู้ที่เคารพศรัทธา เชื่อถืออย่างจริงจัง แต่หากการเคารพสักการบูชา เป็นไปด้วยความโลภ หรือค้นหา เพื่อต้องการ ครอบครอง และเพื่อต้องการเพียงค้าขายเป็นธุรกิจยอมส่งผลถึงสภาพจิตใจที่ดึ้นรน เพราะต้องการด้วยความทุจริตเพื่อให้ได้มาครอบครองเท่านั้น การที่มีความโลภแก่สิ่งเหล่านี้ยอมส่งผลถึงความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งเกิดจากกิเลสตัณหา เพราะความอยากได้นั่นเอง “พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) ได้ให้ความหมายว่า “ความโลภเป็นรากเหง้าของอกุศลมูลเป็นอาการของจิตที่อยากได้ออยากมีอยากเป็นในสิ่งที่ตนยังไม่ได้ยังไม่มียังไม่เป็นจนต้องมีการดิ้นรนไขว่คว้า”^๙ เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมเกิดการคลาดเคลื่อนในการศรัทธาที่แท้จริง และยังส่งผลถึงการกระทำในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป จนเกิดความคลาดเคลื่อนในการมีศรัทธาตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการสร้างกำลังใจ และยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดความบริสุทธิ์ใจอย่างแท้จริง

อำเภอนางรอง เป็นพื้นที่อยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยประชาชนส่วนใหญ่ที่นับถือพระพุทธศาสนา และมีความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคล ทั้งที่เป็นพระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์ เพราะการนับถือจากพระพุทธศาสนา อาศัยเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางวัตถุมงคลที่ได้มาจากพระเกจิหรือวัดที่ประชาชนนับถือด้วยศรัทธา เพราะความศรัทธานี้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งวัตถุและตัวบุคคล โดยจะเห็นได้จากพระภิกษุที่เคยเป็นที่เคารพศรัทธาและประชาชนปฏิบัติตามคำสอนของผู้ให้วัตถุมงคลมา แต่การปฏิบัติของประชาชนในส่วนของวัตถุมงคลนั้นเมื่อรับมาแล้วต้องนำไปปฏิบัติตามที่ถูกต้อง และ

^๙ พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวโกวาท, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๕), หน้า ๗.

อยู่ในศีลธรรมอันดีงามตามแบบอย่างพระพุทธศาสนา โดยให้ยึดแล้วต้องปฏิบัติตามด้วย จึงจะเกิดประโยชน์หรืออานิสงส์จากการบูชาหรือความเชื่อต่อสิ่งมงคลเหล่านั้น^{๑๐}

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประเด็นปัญหา ศึกษาการใช้วัตถุมงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาวัตถุมงคลในสังคมไทย เพื่อศึกษาประเพณีการให้วัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ และเพื่อศึกษาการใช้วัตถุมงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ให้รู้สภาพปัญหาและสาเหตุของความลุ่มหลงที่ยังมีมาเกี่ยวกับวัตถุมงคล พร้อมทั้งนำหลักปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาเถรวาทวิถีในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทในการส่งเสริมศีลธรรมเพื่อให้เกิดความเชื่อในการรับวัตถุมงคลมาปฏิบัติที่ดำรงตามแบบอย่างความเชื่อ และเพื่อเป็นการศึกษาวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเพื่อเป็นผลงานวิชาการสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวัตถุมงคลในสังคมไทย
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ วัตถุมงคลในสังคมไทยมีอะไรบ้าง มีความเป็นมาอย่างไร
- ๑.๓.๒ การบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลเอกสาร (Documentary) โดยมีการศึกษาภาคสนาม (Field study) และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตของด้านเนื้อหา

การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์เนื้อหาที่สำคัญ ได้แก่

- ๑.๒.๑ วัตถุมงคลในสังคมไทย
- ๑.๒.๒ การบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

^{๑๐} สัมภาษณ์พระครูปริยัติภัทรคุณ, เจ้าคณะอำเภอนางรอง, ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

๑.๒.๓ การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

๑.๔.๒.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี มหาจุฬาเตปิฎกั พุทธศักราช ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

ลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อศึกษากลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับผู้ปกครองและพระภิกษุที่ต้นแบบในการสร้างวัตถุมงคล โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย มี ๒ กลุ่ม คือ

- | | |
|--------------------------|-----------------|
| (๑) พระภิกษุจำนวน | จำนวน ๑๐ รูป |
| (๒) ประชาชนทั่วไป | จำนวน ๕ คน |
| รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น | จำนวน ๑๕ รูป/คน |

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยและนำมาจำกัดความดังนี้

การส่งเสริม หมายถึง คือการใช้วัตถุมงคลเป็นสื่อในการแนะนำเพื่อให้เกิดความเคารพนับถือและบูชาอย่างถูกต้องตาม หลักพระพุทธศาสนาในสิ่งที่ควรบูชาและส่งเสริมความกตัญญูรู้คุณต่อครูบาอาจารย์

วัตถุมงคล หมายถึง สิ่งของอันเป็นเหตุอันนำมาซึ่งความเจริญ ความเป็นสิริมงคล หรือเป็นเครื่องป้องกันอันตรายทั้งที่เป็นพระเครื่อง เครื่องรางของขลังทุกชนิด

การบูชาวัตถุมงคล หมายถึง การนำวัตถุหรือสิ่งของที่เป็นมงคลจากพระภิกษุ แล้วนำมาปฏิบัติบูชาอย่างถูกต้องและอยู่ในศีลธรรมอันดีงามตามแบบอย่างพระพุทธศาสนาเถรวาท

พฤติกรรมดี หมายถึง การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดี ๓ ด้านคือ

๑. การละความชั่ว
๒. การทำความดี
๓. มีจิตผ่องใส

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีบรรเทาความงมงายเรื่องวัตถุมงคลที่มีอยู่ในสังคมไทย ดังนี้

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ ได้เขียนหนังสือเรื่อง “คติความเชื่อของชาวอีสาน” สรุปได้ ว่า เมื่อมีภัยอันตรายน่าสะพรึงกลัวเกิดขึ้นจึงเกิดมีการสะทกสะท้านลึกลับใจเพื่อความปลอดภัยในชีวิต เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อผีสิง นางไม้ เทวดา มีการบูชา อ้อนวอนเพื่อหวังให้ป้องกันรักษาให้เกิดความปลอดภัย การอ้อนวอนบูชาเจ้าป่าเจ้าเขา ซึ่งเชื่อกันว่า มีเทวดาอยู่ทั่วไป หวังจะให้คุ้มครองและ

รักษาชีวิตของตน ๑.เพื่อความอยู่รอดแห่งชีวิตจึงเกิดคติความเชื่อ ๒.เพื่อพ้นภัยอันตรายจึงเกิดคติความนับถือ และ ๓.เพื่อความอยู่สบายจึงเกิดคติความเลื่อมใส”^{๑๑}

ปิ่น มุกข์กันต์ ได้เขียนหนังสือเรื่อง “มงคลชีวิต” สรุปเรื่องการบูชาไว้ว่า การบูชาเป็นความดีพิเศษอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต การบูชาเป็นมงคลข้อหนึ่งในมงคล ๓๘ ประการ ทางศาสนามองเห็นความสำคัญของการบูชา เพราะการบูชาเป็นหลักปฏิบัติที่มีผลถึงขั้นเปลี่ยนแปลงชีวิตจิตใจได้ทีเดียว จึงเป็นมงคลและวิธีการปฏิบัติ ที่เรียกว่าบูชา นั้น ได้แก่ การกระทำ ๓ อย่าง คือ

๑. ปศุเคราะห์ การยกย่องสนับสนุน หรือ การเชียร์
๒. สัมมานะ การยอมรับนับถือเป็นที่พึงพอใจ
๓. สักการะ การบูชาด้วยเครื่องบูชา^{๑๒}

เสรี พงศ์พิศ ได้เขียนหนังสือเรื่อง “ไสยศาสตร์ในสังคมไทย” กล่าวว่า ความเชื่อนั้นถือเป็นบ่อเกิดของพลังชีวิตที่สำคัญที่สุดของคนโบราณความเชื่อเป็นบ่อเกิดของ “ความรู้” ที่สัมพันธ์กับชีวิตและจรโลงชีวิตให้อยู่ในกฎเกณฑ์ของธรรมชาติซึ่งกฎเกณฑ์นั้นก็คือความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งของคนกับทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว สิ่งเหล่านี้มีทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม มีส่วนที่เห็น รู้สึก สัมผัสได้ด้วยหู ตา จมูก ลิ้น และมีส่วนที่สัมผัสได้ด้วยญาณที่ล้าลึกลงไปจากโสตประสาทอื่น ความรู้ของคนโบราณมี ๒ ลักษณะ ลักษณะแรก คือ รู้จากการสัมผัสและการคิดไตร่ตรอง ความรู้นี้ไม่ต้องอาศัยความเชื่อ เช่น เห็นคนเดินมาก็รู้ว่าเป็นคน คนนั้นกล่าวทักทายก็รู้ว่าเป็นคนนั้น ไม่เคยไปอังกฤษก็รู้ว่าประเทศอังกฤษ ความรู้เช่นนี้จึงไม่ต่างไปจากสิ่งที่ศาสตร์สมัยใหม่กล่าวถึง แต่ความรู้ลักษณะที่สองนั้นมาจากความเชื่อเป็นสำคัญ เชื่อเพราะ “รู้สึก” แตกต่างไปจากการสัมผัสอื่นๆ ในลักษณะ “ปกติ” เชื่อเพราะมีอะไรบางอย่างที่มากกว่านั้น และอะไรที่มากกว่านั้นเคยแสดงให้ปรากฏในภาวะปกติแล้วอย่างน้อยก็เท่าที่เล่าลือหรือบอกกล่าวสั่งสอนกันมา^{๑๓}

เสฐียรโกเศศ ได้เขียนหนังสือเรื่อง “การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน” กล่าวว่า ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทยมีลักษณะซ้อนทับกันอยู่ คนไทยส่วนใหญ่ นับถือศาสนาต่างๆ ซ้อนอย่างรูปเจดีย์ คือ นับถือผีสางเทวดาเป็นพื้นฐานถัดขึ้นไปนับถือไสยศาสตร์ซึ่งมีอยู่ในศาสนาพราหมณ์และศาสนาฮินดู แล้วจึงนับถือพุทธศาสนา เป็นดั่งชั้นยอดของเจดีย์ ความเชื่อทั้งสามคตินี้ นับถือคละเคล้ากันไป จะถืออย่างไหนมากหรือน้อยกว่ากัน ก็สุดแล้วแต่ชาติชั้นและการศึกษาของคนในหมู่ซึ่งมีไม่เท่าเทียมกัน ใครจะถือหนักไปทางไหน ถ้าไม่เป็นเครื่องเบียดเบียนหรือเดือดร้อนเสียหายแก่ตนหรือคนอื่นก็ถือไป ไม่มีใครว่าอะไร^{๑๔}

^{๑๑} พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ, *คติความเชื่อของชาวอีสาน*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๕.

^{๑๒} ปิ่น มุกข์กันต์, *มงคลชีวิต*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังพิทยา , ๒๕๓๗), หน้า ๑๕๗.

^{๑๓} เสรี พงศ์พิศ, *ไสยศาสตร์ในสังคมไทย*, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓), หน้า ๓๑๔.

^{๑๔} เสฐียรโกเศศ, *การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน*, (กรุงเทพมหานคร : คลังพิทยา, ๒๕๒๑), หน้า ๒๕๓.

เสถียรโกเศศ (พระยาอนุমানราชชน) ความเชื่อเรื่องผีหรือวิญญาณว่ามนุษย์สมัยโบราณ ได้มีความคิดเกี่ยวกับเรื่องชีวิตอยู่สองปัญหา คือ

- ๑) อะไรทำให้มีความแตกต่างกันระหว่างร่างกายที่มีชีวิต
- ๒) ร่างกายที่ไม่มีชีวิต

เมื่อคนตายไปแล้ว ร่างกายก็เปื่อยเน่า อะไรทำให้เห็นเป็นรูปตน ซึ่งปรากฏแก่คนในเวลาฝัน มนุษย์โบราณคงจะใช้ชีวิตอนุমানเอา เป็นต้นว่า คนทุกคนมีชีวิตและรูปร่างที่เห็นได้แต่เงาอันเป็นรูปร่างที่สองของคน สิ่งที่สองนี้มักมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดกับร่างกายและชีวิต เป็นสิ่งที่สามารถทำให้รู้สึกนึกคิดรู้กระทำ ส่วนรูปร่างนั้น สามารถกระทำให้เกิดเป็นบุคคลขึ้น ชีวิตสามารถออกจากร่างกาย ได้เมื่อตายไปแล้ว ส่วนเงาก็คือผี ที่ปรากฏแก่ผู้อื่นได้เรียกสิ่งที่ว่านี้ว่า “ผีของคนที่ยังตายไปแล้ว” นอกจากนั้น ท่านยังได้พูดถึงความเชื่อในสิ่งลึกลับ (ไสยศาสตร์) ว่าเป็นวิเสกคาถาอาคม หรือการลง เลขยันต์ เพื่อป้องกันผี และตัวอุบาทว์จัญไรที่จะเข้ามายุ่งย่ามกับชีวิตคนและต้องหาวิธีขับไล่ไสส่งไป ให้พ้น วิธีขับไล่ก็มีปกรังควานเสียดบาล (คือใช้เล่ห์กระเท่ห์ด้วยวิเสก)^{๑๕}

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระอธิการชัยรัตน์ อภินนโท (อนันต์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาอิทธิพลความเชื่อ เรื่องวัตถุมงคลที่มีต่อชาวอำเภอโนนคูณจังหวัดศรีสะเกษ” ผลจากการวิจัยพบว่า อิทธิพลความเชื่อเรื่องวัตถุมงคล ที่มีต่อชาวอำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ ๕ ด้านคือ ด้านอยู่อย่างคงกระพัน ด้านเมตตามหานิยม ด้าน โชคลาภ ด้านป้องกันอันตรายและอำนวยความสะดวก และ ด้านก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตทรัพย์สินและความเป็นอยู่ ซึ่งชาวอำเภอโนนคูณเชื่อว่าสามารถป้องกันตัว การทำการค้าขายดีเป็นที่รักของผู้คน แต่วัตถุมงคลบางประเภทส่งผลกระทบต่อทางลบเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แต่อย่างไรก็ดีทุกวัตถุ ฤกษ์มงคลมีหลักพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหลักศีลธรรมพื้นฐาน อิทธิพลของความเชื่อ วัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทยซึ่งมีลักษณะเป็นความเชื่อลึกลับสลับซับซ้อนเหนือความรู้สึกรู้สึกคิด ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากระบบความเชื่อในทางศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา เชื่อกันว่าพระสูตร หรือ พระปริตรต่าง ๆ มีพุทธานุภาพ สามารถขจัดภัยอันตรายและส่งเสริมความเจริญ สวัสดิ์มีชัย สุขกายสบายใจ อีกความเชื่อส่วนหนึ่งเกิดจากความคิดดั้งเดิมที่แฝงด้วยคติความเชื่อ ศาสนาพราหมณ์ โดยเฉพาะการ ป้องกันตัว การทำการค้าขาย เป็นที่รักใคร่ของผู้คน แต่วัตถุมงคล บางอย่างส่งผลกระทบต่อทางลบ เนื่องจากไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์^{๑๖}

พระเตียรวิทย์ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเชื่อ และ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมของร่างทรงมีการผสมผสานหลักศรัทธา โดยเป็นความเชื่อที่ไม่มีการพิสูจน์ ไม่ต้องการเหตุผล หลักกรรม คือ เชื่อกันว่าทำสิ่งดีเพื่อที่จะได้สิ่งตอบแทนที่เป็นความดีงาม ทั้งในส่วนของวัตถุและความพึงใจที่เป็นนามธรรม และการบำเพ็ญบารมี คือการเสียสละในรูปแบบต่างๆ ของผู้ปฏิบัติตาม

^{๑๕} เสถียรโกเศศ, (พระยาอนุমানราชชน), **ศาสนาเปรียบเทียบ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๑), บทคัดย่อหน้า ก.

^{๑๖} พระอธิการชัยรัตน์ อภินนโท (อนันต์), “การศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลที่มีต่อชาวอำเภอ โนนคูณจังหวัดศรีสะเกษ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนธรรมบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), บทคัดย่อหน้า ก.

คำแนะนำของร่างทรง ส่วนในด้านพิธีกรรมของร่างทรงนั้น มีการผสมผสานพิธีกรรมไหว้ครูและการรับชั้นครู โดยใช้หลักความเชื่อในพระรัตนตรัย แต่มีความเชื่อทางไสยศาสตร์เข้ามาปะปนอยู่บ้าง^{๑๗}

พระมหาประศักดิ์ อคคปญโญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน” จากผลการวิจัยพบว่า ในขั้นตอนของการแบ่งกรรมนั้น พระพุทธองค์ ทรงแบ่งกรรมออกเป็นกุศลกรรมและอกุศลกรรมบ้างกายกรรม วาจากรรมและมโนกรรมบ้างกรรม ดำเนินมีวิบากดำ กรรมขาวมีวิบากขาว กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบากทั้งดำทั้งขาว กรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาวบ้างเท่านั้น สำหรับกรรมในพระไตรปิฎก ๔ คู่ดังแสดงไว้นี้อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พระพุทธศาสนาได้แบ่งกรรมตามเจตนาของผู้กระทำที่มีจุดหมายไว้ ๔ ประการด้วยกัน คือ กรรมเลว กรรมดีกรรมทั้งดีและเลว และกรรมทั้งไม่ดีไม่เลวนั่นเอง การที่จัดกรรมไว้ ๔ คู่นี้ มุ่งให้เราเห็นถึงกรรมแต่ละแห่งแต่ละอย่าง ไม่ว่าจะเป็นกุศลกรรมอกุศลกรรมก็ตาม ย่อมมีวิบากที่เป็นกุศลและ อกุศลตามลักษณะของกรรมนั้น^{๑๘}

พระมหามนตรี วรลโภ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของวัตถุมงคล ที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบัน” จากผลการวิจัยพบว่า เพราะมนุษย์เราไม่เข้าใจในเรื่องธรรมชาติและเกิดความหวาดกลัวต่อภัย ธรรมชาติและอันตรายทั้งหลายมนุษย์จึงพยายามหาที่พึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวเพื่อป้องกันภัย เดิมทีเดียวก็อาจยึดถือสิ่งของที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่ประหลาดหรือหาได้มาเป็นวัตถุมงคล ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาในด้านคำสอนในทางศาสนา จึงมีการแต่งตำราประกอบคำสอนทางศาสนา จึงได้มีการรวมคำสอนและคำสวดในทางศาสนาขึ้นมา แล้วนำมาสวดสาธยายเพื่อทรงจำรักษาคำสอนไว้ ต่อมาเกิดความเชื่อว่า คำสวดเหล่านั้นมีความขลังความศักดิ์สิทธิ์เมื่อสวดสาธยายแล้วสามารถป้องกันภัยอันตรายหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ดีปรารถนาได้จึงได้มีการคิดค้นวิธีเพื่อให้เกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นจึงได้มีการรวบรวมเป็นคัมภีร์อาถรรพเวทในศาสนาพราหมณ์ขึ้นมา ก่อน ต่อมาจึงแพร่มาสู่พระพุทธศาสนา โดยได้ปรับเปลี่ยนเวทมนต์คาถาแบบพราหมณ์มาเป็นหลักธรรมคำสอน หรือหลักสูตรที่สำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนา เมื่อเห็นว่าได้ผลดังปรารถนา จึงนับถือกันแพร่หลายต่อมาจึงได้ว่าเรื่องวัตถุมงคลแม้จะไม่มีอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่ในวิถีชีวิตจริง ๆ ของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปแล้ว ส่วนมากก็ยังถือในสิ่งเหล่านั้นอยู่^{๑๙}

พระมหาปรม โสภาโส ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน” จากผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อของคนไทยเรารู้ว่า ส่วนใหญ่แล้วได้รับอิทธิพลมาจาก

^{๑๗} พระเตียรวิทย์ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์), “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘),บทคัดย่อหน้า ก.

^{๑๘} พระมหาประศักดิ์ อคคปญโญ (ซึ่งแสง),ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑),บทคัดย่อหน้า ก.

^{๑๙} พระมหามนตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุมงคล ที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), บทคัดย่อหน้า ก.

พระพุทธศาสนาลัทธิพราหมณ์ และอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่น ๆ ตลอดถึงความเชื่อความรู้จากนักคิดของคนไทยสมัยโบราณ โดยได้ปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนกลายเป็นความเชื่อทางวัฒนธรรมและประเพณีจนถึงทุกวันนี้ เพราะฉะนั้น จึงสามารถที่จะกล่าวได้ว่า เดิมทีเดิวนั้นมนุษย์เรา ได้นับถือไสยศาสตร์กันมาก่อน ไม่ใช่แต่เฉพาะชาวไทยเท่านั้น แม้ว่าจะเป็นจีน แยก ฝรั่งเศส หรือชนชาติใด ภาษาใดในโลกนี้ก็นับถือผีเป็นสรวงกันมาก่อนด้วยกันทั้งนั้น ตลอดจนถึงเครื่องรางของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และถือโชคกลางด้วย ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีกรนับถือไสยศาสตร์กันอยู่จะแตกต่างกันก็แต่ ระหว่างชนชาติหรือผู้ที่นับถือ นั้นว่าจะมีลักษณะที่ประณีต หรือหยาบกว่ากัน อันเป็นเรื่องปลีกย่อยเท่านั้นเอง^{๒๐}

พระมหาพุทธกร ปณฺญาสิริ(สัจจรัตนพงศ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษา วิเคราะห์ สัทธาในพระพุทธศาสนา” ผลจากการศึกษาตามแนวกาลามสูตรเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสัทธาในพระพุทธศาสนา โดยได้ความหมายจากประเภท บ่อเกิด หน้าที่และความสำคัญของสัทธา การศึกษาเกี่ยวกับสัทธาในกาลามสูตร และการศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้สัทธาในกาลามสูตร เพื่อเป็นการนำแนวคิดดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อทำให้เกิดผลดีโดยแก้ปัญหาวิกฤตสัทธาในสังคม^{๒๑}

พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลีนปราชญ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักศรัทธาในพุทธปรัชญาเถรวาท กับความเชื่อของเซนต่ออัสติน” ว่าเป็นอย่างใด และมีลักษณะที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง “ศรัทธา” ในพระพุทธปรัชญาหมายถึง ความเชื่อมั่นในความดี เป็นความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุน ไม่ใช่เพียงอารมณ์แต่เพียงอย่างเดียว เป็นศรัทธาที่มีปัญญากำกับ ชักนำไปให้อยู่ในลักษณะที่เชื่อตามความเป็นจริง ส่วนศรัทธา (Faith) ของออสติน ก็มีความหมายเหมือนกับศรัทธาของชาวคริสต์ทั่วไป กล่าวคือมีเนื้อหาหลักที่สัมพันธ์อยู่กับเรื่องพระเจ้า หมายถึง การยึดติดของจิตใจกับความจริงเหนือธรรมชาติและการนอบน้อมของมนุษย์ที่ชื่นชมต่อพระเจ้า เป็นการมอบความเชื่อใจให้กับพระเจ้าจึงเป็นท่าทีถาวรที่มนุษย์เปิดใจยอมรับพระเจ้า โดยเหตุที่มั่นเป็นพระพรที่พระเจ้าทรงประทานให้แก่ทุกคน ศรัทธาในขอบเขตของออสตินจึงมี ๒ ประการคือ ๑) ศรัทธาพระเจ้า ๒) ศรัทธาในพระเจ้า^{๒๒}

พระมหาปรม โสภาโส (ทองคำ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวไทยในปัจจุบัน” กล่าวถึงความเชื่อของชาวไทยพุทธปัจจุบัน เกี่ยวกับความคิดความเชื่อเรื่องศาสนา ปรัชญา วัฒนธรรมประเพณี และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำเสนอทฤษฎีความเชื่ออันเป็นการยืนยันถึงทัศนะความเชื่อของชาวพุทธที่มีอยู่จริง ทั้งในแง่มุมมองของรูปธรรมและนามธรรม เพื่อได้เป็นแนวทางเรื่องของการคิดความเชื่อที่ถูกต้องให้แก่ชาวไทยพุทธ^{๒๓}

^{๒๐} พระมหาปรมโสภาโส(ทองคำ), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑),บทคัดย่อหน้า ก.

^{๒๑} พระมหาพุทธกร ปณฺญาสิริ(สัจจรัตนพงศ์), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), บทคัดย่อหน้า ก.

^{๒๒} พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลีนปราชญ์), “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพุทธศาสนา ปรัชญาเถรวาทกับเซนต่อออสติน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔),หน้า ก.

^{๒๓} พระมหาปรม โสภาโส (ทองคำ), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวไทยในปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑),บทคัดย่อหน้า ก.

กุหลาบ กองประดิษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อของชาวเพชรบูรณ์ที่มีต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุในจังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่า ความเชื่อจำแนกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑) ความเชื่อดั้งเดิมเป็นความเชื่อที่ได้รับการสืบทอดเล่าต่อๆ กันมา ตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ และ ๒) ความเชื่อปัจจุบัน เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นทีหลังความเชื่อดั้งเดิม เป็นความเชื่อร่วมสมัยซึ่งยังคงมีการปฏิบัติตามความเชื่อนั้นอยู่ และจากการศึกษาความเชื่อของชาวเพชรบูรณ์ พบว่า มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านประกอบอาชีพ ครอบครัวยุคใหม่ และสุขภาพ ชาวบ้านที่นับถือโบราณสถาน โบราณวัตถุใดก็จะทำพิธีบนบานขอพรต่อสถานหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น เมื่อประสบความสำเร็จก็มีการแก้บนเช่นสรวง จนกลายเป็นประเพณีสืบทอดกันต่อๆ มา^{๒๔}

นางชนาภัทร์ วงศ์โรจนภรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของ คำสอนเรื่องพรหมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย” ผลจากการวิจัยทราบว่า พรหมในพระพุทธศาสนา เป็นบุคลาธิษฐานพรหม คือ เป็นเทวดาชั้นสูง และเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมสูงยิ่ง รวมทั้งเป็นธรรมาธิษฐานพรหม คือ การยกเอาธรรมมาแสดงเป็นพรหมหรือเป็นปฏิบัติไปสู่ความเป็นพรหม ทั้งนี้ พรหมมีบทบาทและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา มาแต่ครั้งพุทธกาล โดยพรหมได้ทำหน้าที่ทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าให้แสดงธรรมที่ตรัสรู้ ซึ่งบทบาทต่างๆ ของพรหมนั้นได้แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมของพรหม และยังมีบทบาทสำคัญ คือ ช่วยส่งเสริมให้พระโพธิสัตว์ตั้งสัจจอธิษฐานปรารถนา เป็นพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก นอกจากนี้พรหมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปในฐานะที่พระพุทธรูปเคยเกิดเป็นพรหมหลายครั้ง และสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอ้อม คือ ทรงมีเพื่อนหรือบริวารที่เกิดเป็นพรหม ในสังคมไทยได้รับอิทธิพลของคำสอนเรื่องพรหมจากทั้งสองศาสนานับแต่มี การเผยแผ่ศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนไทยโดยชาวอินเดีย และพระสงฆ์ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๐ - ๑๑ เกิดการผสมผสานของคำสอนเรื่องพรหมของทั้งสองศาสนา เป็นผลให้เกิดคำสอนเรื่องพรหมในลักษณะผสมขึ้น กล่าวคือ คำสอนเรื่องหลักพรหมวิหารมีปรากฏในทางสังคม สถานภาพและลักษณะทางกายภาพของพรหมปรากฏในด้านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม วรรณกรรม และงานศิลปกรรม^{๒๕}

นางศิระนันท์ รัตนสมจิตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เชิงเม็ง : ความหมาย พิธีกรรม และความเปลี่ยนแปลง ผลจากการวิจัยทราบว่า พิธีกรรมเชิงเม็ง เป็นพิธีกรรมที่สำคัญพิธีกรรมหนึ่งของชาวจีนที่ถือปฏิบัติกันมายาวนานกว่า ๓,๘๐๐ ปี เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ อันเป็นไปตามลัทธิ ขงจื้อ ที่เน้นเรื่องความกตัญญูเป็นสำคัญ และความเชื่อในอำนาจของผู้ที่ตาย โดยในแง่ที่จะเป็นการสืบทอดและให้ความสำคัญแก่สถาบันครอบครัวด้วยคติที่ว่าเมื่อบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ก็เลี้ยงดูท่าน เมื่อท่านตายไปแล้วก็ให้ทำพิธีกรรมฝังศพตามประเพณี จากนั้นก็เซ่นไหว้บรรพบุรุษในโอกาสและ เทศกาลต่างๆ การสืบทอดเนื่องในการปฏิบัติกรเช่นไหว้บูชาเป็นหัวใจหลักที่เน้นและเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับ “เชิงเม็ง” โดยจะทำการเซ่นไหว้บรรพบุรุษทั้งที่บ้านเหมือนเช่นวันสำคัญอื่นๆ

^{๒๔} กุหลาบ กองประดิษฐ์, “ความเชื่อของชาวเพชรบูรณ์ที่มีต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุในจังหวัดเพชรบูรณ์”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๕),บทคัดย่อหน้า ก.

^{๒๕} นางชนาภัทร์ วงศ์โรจนภรณ์, “การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของคำสอนเรื่องพรหมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๕),บทคัดย่อหน้า ก.

อย่างวัน ตรุษจีน วันสารทจีน และที่สุสานในช่วงเดือน ๒ ของจีนตามจันทรคติ ซึ่งกำหนดใน ๑๕ วันแรกของ เดือน ซึ่งเป็นหน้าที่ของบุตรหลานที่จะต้องยกครอบครัวเดินทางไปยัง ฮวงจู้ย ที่ได้บรรจุศพบรรพบุรุษเพื่อทำความเคารพเช่นไหว้ และถือเป็นโอกาสอันดีที่บรรดาสมาชิกในครอบครัวที่แยกย้ายกันอยู่ได้มาพบปะกัน นับเป็นพิธีกรรมในระดับครอบครัวและเครือญาติที่นับถือกันเท่านั้นเพราะเป็นการรวมพี่น้องทั้งหมดเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ซึ่งการบูชาจะแบ่งเป็น ๒ ประเภทด้วยกัน คือ การบูชาบรรพบุรุษที่ใกล้ชิดภายในครอบครัวอันได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ทวด และมักจะนับถือบูชาไม่เกิน 4 ชั่วโมงคนที่นับถือจากรุ่นชั่วอายุของตน และการบูชาบรรพบุรุษซึ่งเป็นญาติห่างๆ ภายในแซ่ หรือสายวงศ์ตระกูลของตน อีกทั้งในขั้นตอนการไหว้ยังมีการถือระบอบอาวุโสในการเริ่มต้นว่าใครจะเป็นประธาน และลำดับในการไหว้เป็นสำคัญเช่นกัน^{๒๖}

นางสาวกิตติยา อุทวิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อและคุณค่าของการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาสาริตในล้านนา” ผลจากการวิจัยทราบว่า เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาประดิษฐานในผืนแผ่นดินล้านนาก็ ได้นำพาความเชื่อความศรัทธาและหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามาผสมผสานกับความเชื่อและ ภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมของท้องถิ่น ก่อเกิดวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนจารีตประเพณีที่คงความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ของล้านนาจนเป็นที่ยอมรับของมหาชน การสร้างพระพุทธรูปปฏิมาในล้านนา เป็นผลของการยอมรับนับถือในพระพุทธศาสนาและหลักความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธองค์ เป็นสำคัญยังผลให้เกิดพิธีกรรม ที่เป็นวิถีปฏิบัติทั้งพุทธพิธี ผสมผสานกับพราหมณ์พิธีและความเชื่อ อันเป็นพื้นฐานดั้งเดิม ก่อเกิดรูปแบบของพิธีกรรมเฉพาะถิ่นขึ้นเพื่อยังประโยชน์ในการสร้างอุบายให้ พุทธศาสนิกชนมั่นคงในพระพุทธศาสนา ศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอน และตอบสนอง ศรัทธาความเชื่อในอานิสงส์แห่งทานบารมี เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นเกาะกำบังทางแห่งอกุศลมูลทั้งหลาย ยังผลให้สังคมสงบสุข ร่มเย็น พุทธศาสนิกชนเห็นธรรมจนสามารถรังสรรค์งานพุทธศิลป์ที่ วิจิตรพิสดาร จนเป็นที่ยอมรับของสากลส่งอิทธิพลต่องานศิลปะในสาขาอื่น ๆ อันประกอบด้วยงานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม นาฏกรรม และวรรณกรรม^{๒๗}

ศิริชัย ทรวงแสง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์กับพฤติกรรม การดำเนินธุรกิจ : กรณีศึกษากลุ่มนักธุรกิจของหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่” ผลจากการศึกษาพบว่า นักธุรกิจหอการค้า จังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ มีความเชื่อในโหราศาสตร์ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ๒.๓๕ และมีพฤติกรรมการใช้โหราศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ๑.๙๑ ความสัมพันธ์ ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความเชื่อทางโหราศาสตร์ พบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา ความเชื่อทางศาสนา และลักษณะธุรกิจไม่มีความสัมพันธ์กับ ลักษณะระดับความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เช่นเดียวกับ ความสัมพันธ์ระหว่าง คุณลักษณะส่วนบุคคลกับลักษณะพฤติกรรมการใช้โหราศาสตร์เพื่อดำเนินธุรกิจ ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรสระดับการศึกษา ความเชื่อทางศาสนา และ

^{๒๖} นางศิริระนันท์ รัตนาสมจิตร, “เชิงเม้ง : ความหมาย พิธีกรรม และความเปลี่ยนแปลง”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), บทคัดย่อหน้า ก.

^{๒๗} นางสาวกิตติยา อุทวิ, “ความเชื่อและคุณค่าของการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาสาริตในล้านนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), บทคัดย่อหน้า ก.

ลักษณะธุรกิจไม่มีความสัมพันธ์ กับลักษณะทางพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อกับลักษณะพฤติกรรมการใช้โหราศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๐๕ แสดงว่ามี ความสัมพันธ์ระดับสูงและอยู่ในทิศทางบวก ซึ่งหมายความว่า ผู้ที่มีระดับความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์สูงมากเท่าใดย่อมทำให้เขามีลักษณะพฤติกรรมการใช้โหราศาสตร์เพื่อการดำเนินธุรกิจมากตามลำดับ เรียงตามลำดับความสัมพันธ์น้อยไปหามากได้ดังนี้ การกำหนดนโยบาย การบริหารการตลาด การ บริหารงานบุคคล การตัดสินใจในการลงทุน การวางแผนในการดำเนินธุรกิจ และการจัดหาทรัพยากร^{๒๘}

วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อของคนไทยสมัยสุโขทัย พ.ศ.๑๗๒๖ - พ.ศ.๒๐๐๖” ผลการศึกษาพบว่า คนเผ่าไทอพยพมาสู่ลุ่มแม่น้ำปิง ยม น่านในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ พวกเขา มีระบบความเชื่อเรื่องพลังเหนือธรรมชาติซึ่งสถิต ณ ภูเขาแม่น้ำ ท้องฟ้า แผ่นดิน ป่าเขา และความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ จารึกสมัยสุโขทัยแสดงให้เห็นคติความเชื่อดั้งเดิมดำรงอยู่ แม้ว่าคนในสังคมสุโขทัยนับถือศาสนาพุทธ การผสมผสานความเชื่อในราชอาณาจักรสุโขทัยเป็นไปอย่างราบรื่น ศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์มีระบบความเชื่อที่ซับซ้อนนำมาใช้เพื่อสนับสนุนสิทธิธรรมทางการเมืองและทิพภาวะของกษัตริย์ ความเชื่อเหล่านี้ไม่ขัดแย้งกับมาตรฐานจริยธรรมและจารีตประเพณีของคนในสังคม ความสำเร็จของการผสมผสานคติความเชื่อสมัยสุโขทัย แสดงออกมาในรูปของศิลปกรรม ข้อความในจารึก และกุศโลบายในการปกครอง^{๒๙}

วัฒน์ศักดิ์ ไชยกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บริบททางวัฒนธรรมและสังคมของการทำปราสาทศพในเชียงใหม่” ผลจากการศึกษาพบว่า จากการค้นหา ไม่สามารถค้นพบและระบุได้แน่นอนว่า เริ่มทำขึ้นเมื่อใด ดังคำบอกเล่าของอภิธาน สมใจ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ หรือเชี่ยวชาญเกี่ยวกับปราสาทศพ กล่าวว่าการทำปราสาทศพนั้น ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนว่าเริ่มทำขึ้นเมื่อใด แต่มีหลักฐานเก่าที่กล่าวถึงวิมานพิมาน หรือบุษบก เป็นต้นแบบของปราสาทศพในปัจจุบัน ซึ่งมีขึ้นในสมัยราชวงศ์มังราย ครองเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพิธีปราสาทศพของพระยาวิสุทธิราชาเทวีผู้ครองนครพิงค์เชียงใหม่ ต่อมาเมื่อระบบการปกครอง ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยมทางสังคมเปลี่ยนไป จึงมีการนำวิมานพิมาน หรือบุษบก มาใช้ในพิธีกรรมของภิกษุและเจ้านาย ซึ่งเรียกว่า “ปราสาท” และต่อมาเมื่อแพร่หลาย ไปสู่ชาวบ้านสามัญจึงเรียกว่า “ปราสาทศพ” และจากคำบอกเล่าจากผู้ประกอบอาชีพการทำปราสาท ศพในทุกอำเภอ กล่าวในลักษณะคล้ายคลึงกันว่า การทำปราสาทศพนั้นมีการทำมานานแล้ว กว่า ๕๐-๖๐ ปีแล้ว โดยเริ่มมาเห็นการทำสำหรับพระสงฆ์ ต่อมาจึงทำสำหรับเจ้านายชั้นสูง

^{๒๘} ศิริชัย ทรวงแสง, “ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์กับพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจ : กรณีศึกษากลุ่มนักธุรกิจของหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่”, *การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), บทคัดย่อหน้า ก.

^{๒๙} วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ, “คติความเชื่อของคนไทยสมัยสุโขทัย พ.ศ.๑๗๒๖ - พ.ศ.๒๐๐๖”, *รายงานค้นคว้าอิสระอักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), บทคัดย่อหน้า ก.

คหบดี ผู้มีฐานะและแพร่หลายในกลุ่มคนทั่วไป โดยเฉพาะคนเมืองหรือคนพื้นเมืองชาวเชียงใหม่ดังที่
ได้เห็นในปัจจุบัน^{๓๐}

รอบทิศ ไวยสุศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศ
โลบายในการปฏิบัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดความเชื่อในเรื่องของลัทธิวิญญูณนิยม ลัทธิ
บรรพ บุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมในประเทศไทย รวมทั้งแนวคิดความเชื่อจากพระพุทธศาสนาแบบธิ
เบต จะมีอิทธิพลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดความเชื่อของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ให้มี
ความ เชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเวทมนต์คาถาสั่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ การปลุกเสก สร้างพระเครื่องเครื่องราง
ของขลัง ต่าง ๆ แล้วอีกแนวคิดความเชื่อหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดความเชื่อในเรื่อง
เวทมนต์คาถา การปลุกเสกสร้างพระเครื่องต่าง ๆ ขึ้นในพระพุทธศาสนาในประเทศไทยก็คือ แนวคิด
ความเชื่อทางไสยศาสตร์ของศาสนาพราหมณ์^{๓๑}

ศิริพร เจนวิทยามรเวช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการเช่า ความเชื่อและความ
ศรัทธาในพระเครื่องและวัตถุมงคลของเก๊สซ์” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเช่าบูชาพระเครื่อง
และวัตถุมงคลของเก๊สซ์กร เกิดขึ้นจากความเชื่อความศรัทธาและความนิยมของแต่ละบุคคล โดยปัจจัย
ด้านส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเช่าบูชาเป็นอย่างมาก คือ คุณสมบัติของพุทธศิลป์และ
พุทธคุณ การกำหนดราคาพระเครื่องและวัตถุมงคลของผู้ประกอบการพระเครื่องให้เหมาะสมกับ
ความสมบูรณ์ของพระเครื่องและวัตถุมงคลรวมถึงตั้งราคาไม่แพงเพื่อให้เก๊สซ์กรเกิดการตัดสินใจเช่า
บูชาได้ง่ายขึ้น^{๓๒}

สถาพร เจริญกมลเกียรติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อทางศาสนาของคนไทย เชื่อ
สายจัน: กรณีศึกษาวัดมิ่งกรกมลาลาวาส” ผลจากการวิจัยพบว่า ความเชื่อทางศาสนาของคนไทยเชื่อ
สายจันเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ว่าสามารถให้คุณและ
โทษได้ และการกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทยเชื่อสายจันส่วนใหญ่ก็เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิต
ทั้งของตนเองและครอบครัวเป็นหลัก^{๓๓}

สมนึก ใจกล้า ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การนับถือพระพุทธศาสนาของคนไทยในปัจจุบัน :
เปรียบเทียบระหว่างนักวิทยาศาสตร์กับนักสังคมศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า การแสดงผลกรรมในพระ
สูตรเป็นการแสดงถึงผลที่ประสบในชีวิตข้างหน้าแต่ก็เน้นที่การกระทำในปัจจุบัน โดยเฉพาะการ
กระทำที่มีลักษณะเป็นความประพฤติปฏิบัติเป็นนิจ เป็นส่วนแห่งการดำเนินชีวิตที่จะปรุงแต่งลักษณะ

^{๓๐} วัฒนศักดิ์ ไชยกุล. “บริบททางวัฒนธรรมและสังคมของการทำปราสาทศพในเชียงใหม่”,
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖),บทคัดย่อหน้า ก.

^{๓๑} รอบทิศ ไวยสุศรี, “การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม”,
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒),
บทคัดย่อหน้า ก.

^{๓๒} นางศิริพร เจนวิทยามรเวช, “พฤติกรรมการเช่า ความเชื่อและความศรัทธาในพระเครื่องและวัตถุ
มงคลของเก๊สซ์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕),บทคัดย่อ
หน้า ก.

^{๓๓} สถาพร เจริญกมลเกียรติ, “ความเชื่อทางศาสนาของคนไทยเชื่อสายจัน : กรณีศึกษาวัดมิ่งกรกมล
าลาวาส”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔),บทคัดย่อหน้า
ก.

นิสัยและบุคลิกภาพและเป็นเหตุปัจจัยโดยตรงแก่ผลจำเพาะแต่ละอย่าง มิใช่อาณิสยสังขนิตที่ว่า ทำกรรมดีอะไรครั้งเดียวเช่นให้ทานครั้งหนึ่งมีผลมากไม่มีขอบเขต จะหวังเป็นอะไร ปรารถนาได้อะไร ก็ได้เป็นอย่างนั้นหมด บุคคลที่เกิดมามีความแตกต่างกัน เป็นเพราะเหตุแห่งกรรมที่ให้ผลเป็นเครื่อง กำหนดสถานะและชีวิต เพราะบุคคลมีเสรีภาพในการที่จะทำกรรมที่เป็นกุศลหรืออกุศล ดังนั้นบุคคล จึงต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เลือกกระทำผลของกรรมย่อมเป็นไปตามเงื่อนไขแห่งเหตุไม่มีผลใดที่เกิดขึ้น โดยปราศจากเหตุ บุคคลผู้ทำกรรมโดยย่อมนั้นแน่นอนตามกาลตามหน้าที่และตามความหนักเบา”^{๓๔}

สุขชัย กาญจนถนอม ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเชื่อกับการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุขามแก่น จังหวัดขอนแก่น” ผลจากการวิจัยพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น เป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ผสมผสานกับความเชื่อในลัทธิพราหมณ์ และฮินดู และมีความเชื่อของคนอีสาน เช่น ความเชื่อเรื่องผีसांगเทวดา ความเชื่อต่างๆ เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เช่น งานบุญฮินดูเป็นงานบุญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา แต่มีพราหมณ์พื้นบ้านเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมร่วมด้วย มีเครื่องสักการะแด่องค์พระธาตุ ซึ่งเชื่อว่ามีดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ บุคคลสามารถบนบานได้และต้องมีการแก้บน โดยการถวายสิ่งของที่ได้อบนบานไว้ รวมทั้งขัน ๘ ขัน ๙ เพื่อบูชาครูบาที่สถิตอยู่ในองค์พระธาตุ แม้ชาวบ้านจะเชื่อว่ามืองค์พระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ แต่ก็ยังใช้คำว่าครูบาหรือหลวงปู่เหมือนที่เคยเรียกขานกันมา^{๓๕}

จากการทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีเอกสารและรายงานวิจัย ในประเด็นที่จะศึกษา โดยเจาะจงลงไปในส่วนของความเชื่อที่ยังคงงมงายไม่รู้ตามความเป็นจริงในทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังพบว่ามีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอต่องานวิจัยนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการใช้วัตถุมงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิง เอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) จากพระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) จากเอกสารบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิจัยภาคสนามสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indept interview) จากประชากรคือตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย ๔ กลุ่ม การได้ประชากรกลุ่มเป้าหมายมา โดยใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิจัย (Research Process) ตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ประวัติความเป็นมาวัตถุมงคลในสังคมไทย

^{๓๔} สมนึก ใจกล้า, “การนับถือพระพุทธศาสนาของคนไทยในปัจจุบัน : เปรียบเทียบนักวิทยาศาสตร์กับนักสังคมสงเคราะห์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖),บทคัดย่อหน้า ก.

^{๓๕} สุขชัย กาญจนถนอม, “ความเชื่อกับการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุขามแก่น จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๙),บทคัดย่อหน้า ก.

ก. วิธีการศึกษาในขั้นที่ ๑

วิธีการศึกษาเกี่ยวกับวัตถุมงคลในพระไตรปิฎก อรรถกถา และแนวคิดของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์อื่นๆ และศึกษาเอกสาร บทความ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลและห้องสมุดต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ เป็นต้น และจากตำรา วารสาร บทความ และเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ

ข. วิธีการวิเคราะห์ในขั้นที่ ๑

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ ความหมาย ความเป็นมา และหลักธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยการวิเคราะห์ตีความและอธิบายขยายความข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการอธิบายเพิ่มเติมหรือขยายความเพื่อที่จะให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ค. ผลที่ได้รับในการศึกษาขั้นที่ ๑

จะทำให้ทราบความหมาย และความเป็นมาที่เกี่ยวกับวัตถุมงคล ทั้งจากพระไตรปิฎก คัมภีร์อื่นๆ และตำราวิชาการ และภาคปฏิบัติของผู้วิจัยเองในทุก ๆ มิติว่า ประเด็นใดที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะวิเคราะห์ และนำไปสู่การเข้าใจถึงกระบวนการในทุกขั้นตอน เพื่อเป็นฐานความรู้ในการศึกษาในบทต่อไป

ขั้นที่ ๒ การบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

ก. วิธีการศึกษาในขั้นที่ ๒

วิธีการศึกษาเกี่ยวกับการบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตำรา วารสาร บทความ และเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือได้

ข. การศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในขั้นที่ ๒

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบ ความถูกต้อง ทั้งเชิงเนื้อหา ภาษา และโครงสร้าง แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปปรึกษาอาจารย์ ที่ปรึกษา แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ ๓ การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์และสังเคราะห์ขั้นที่ ๓

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ และสังเคราะห์สาระสำคัญของค้ำความรู้ใหม่ของสภาพปัจจุบันของประชาชนจากการรับวัตถุมงคล รวมทั้งทำการวิเคราะห์ และรวบรวมความรู้ที่ได้รับมาจากการศึกษาภาคทฤษฎี แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติมใหม่ ตามคำแนะนำของท่านผู้เชี่ยวชาญ และทรงคุณวุฒิทางด้านวิชาการ

ผลที่ได้รับในการศึกษาขั้นที่ ๓

ประมวลผล และสรุปผลการวิจัย จะทำให้ทราบ และได้เข้าใจองค์ความรู้ใหม่ของการวิเคราะห์การใช้วัตถุมงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอ นางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ตามหลักพระพุทธศาสนา และสามารถที่จะนำไปวิเคราะห์เพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้ แล้วเสนอผลงานวิจัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ได้ทราบวัตถุมงคลในสังคมไทย

๑.๘.๒ ได้ทราบการบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๘.๓ ได้ทราบการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเป็นผลงานทางวิชาการสืบต่อไป

บทที่ ๒

ประวัติความเป็นมาของวัตถุมงคลในสังคมไทย

ประวัติความเป็นมาของวัตถุมงคลในสังคมไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นต่างๆ คือ ความหมายของวัตถุมงคล ความเป็นมาของวัตถุมงคล ประเภทของวัตถุมงคล ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคล ในสังคมไทย อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ ความหมายของวัตถุมงคล

สุธน ศรีหิรัญ ได้กล่าวว่าวัตถุมงคลเป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นใหม่ในช่วงหลังปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ลงมา เพราะตรวจดูตามหนังสือพิมพ์ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๐๐ จะไม่พบคำว่าวัตถุมงคลเลย จะมีแต่คำว่าเครื่องรางของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพิมพ์ หรือคำว่ามงคลเฉยๆ จะพบคำว่าวัตถุมงคลในสิ่งพิมพ์ ระหว่างช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๙ จนถึงปัจจุบันเป็นจำนวนมาก โดยจะให้ความหมายทั้งเป็นคำเรียกแทนพระเครื่องอย่างเดียว และในความหมายรวมถึงเครื่องรางของขลังทุกชนิดที่มีอยู่^๑

ศรีศักร วัลลิโภคมได้ให้ความหมายคำว่า วัตถุมงคลที่ใช้ในปัจจุบัน ส่วนหนึ่ง หมายถึงพระเครื่อง^๒

เสรี เสริฐสุนิตได้ถือว่าการเกิดพระเครื่องเป็นการนำเอาสิ่งที่เป็นพุทธคุณเข้าผสมผสานกับความเชื่อที่เป็นไสยขาว ทำให้กลายเป็นวัตถุสำเร็จรูปที่รวมของบรรดาของขลังทั้งหมดให้อยู่ในวัตถุเดียวกัน^๓

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่าเครื่องราง หมายถึงของนับถือที่ป้องกันอันตราย^๔ เป็นของที่มนุษย์สร้างขึ้นและเชื่อว่ามีฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งที่ต้องได้ เช่น ความอยู่ยงคงกระพัน มีเสน่ห์ มีโชคลาภ แคล้วคลาด เป็นต้นโดยบางครั้งจะหมายถึงของศักดิ์สิทธิ์ที่ห่อแล้วนำไปวางตรงปากท่อ ยามสร่งน้ำพระสงฆ์ แต่บางท่านหมายรวมเอาวัตถุต่างๆ ที่หายาก นิยมกันว่าเป็นของกายสิทธิ์ เช่น เหล็กไหล ไช้ทองแดง เป็นต้นว่าเป็นเครื่องรางด้วย

^๑ สุธน ศรีหิรัญ, อ่างใน พระมหามานตรี วัลลิโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

^๒ ศรีศักร วัลลิโภคม, *พระเครื่องในเมืองสยาม*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๒๗), หน้า ๔๙.

^๓ เสรี เสริฐสุนิต, “การศึกษาพระพิมพ์ดินเผากรุณาคุณ จังหวัดมหาสารคาม”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐), หน้า ๓๘.

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๙๓.

ศักดิ์ สุริยันกล่าวว่าของขลัง หมายถึง ของที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อกันว่าอาจดลบันดาลให้สำเร็จได้ดังประสงค์ เป็นวัตถุประสงค์ เป็นวัตถุที่มีความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัวแล้ว ไม่ต้องปลุกเสกอีก เช่น ไพรดำ ว่าน แร่ เป็นต้น^๕

คำว่าเครื่องรางของขลัง ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Amulet หนังสือ Oxford Advanced Learner's Dictionary ได้ให้ความหมาย Amulet ไว้ว่า Amulet หมายถึง เครื่องประดับที่สวมใส่เป็นเครื่องราง (Piece of Jewelry etc. worn as a charm) ป้องกันความชั่วร้าย (Against evil)^๖

ในหนังสือ Longman Dictionary of Contemporary English ก็ให้ความหมายของ Amulet ไว้ในลักษณะเดียวกันว่า เครื่องสวมใส่ด้วยความศรัทธาว่าจะช่วยปกป้องตนจากอันตราย ความเลวร้ายและอัปโชค (An object worn in the belief that it will protect one against evil, disease, bad luck)^๗

พระราชวรมณีให้ความหมายของวัตถุมงคลไว้ว่า (Mangalavatih) amulet, talisman : fetish; luck piece : charm ; good charm) วัตถุมงคล ได้แก่ เครื่องราง และหรือยันต์ สิ่งที่คนนับถือโดยปราศจากเหตุผล, เหริยผู้นำโชค, เครื่องรางของขลังและสิ่งที่น่าโชคดีมาใช้^๘ ดังนั้นวัตถุในความหมายของพระราชวรมณี จึงมีความหมายที่ครอบคลุมทั้งพระเครื่อง และเครื่องรางของขลังทุกชนิด

พระมหามนตรี วลุลโกลกล่าวว่าวงการพระเครื่อง ซึ่งประกอบด้วยศูนย์พระเครื่องต่างๆ และบุคคลผู้นิยมสะสมพระเครื่องต่างเข้าใจตรงกันว่า วัตถุมงคลหมายถึงพระเครื่องรางของขลังทุกชนิด ทั้งที่เป็นองเกิดขึ้นเอง มีเองโดยธรรมชาติของโบราณเก่าแก่ที่มีผู้สร้างบรรจุไว้ความกรุต่างๆ และของที่สร้างปลุกเสกขึ้นใหม่เพื่อเป็นของขำร่วยสมนาคุณแลกเปลี่ยน ซื่อขายตามที่ปรากฏทางสื่อมวลชนและศูนย์พระเครื่องทั่วไป ในความหมายที่แท้จริงของสังคมพระเครื่องปัจจุบันจะเรียกพระเครื่องเฉพาะปฏิมากรรมรูปเปรียบขนาดจี๊ของบุคคล เช่น พระพุทธรูป พระสงฆ์ เทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งเท่านั้น ส่วนรูปแบบอย่างอื่นจะเรียกว่าของขลังทั้งสิ้น^๙

ดังนั้น คำว่าวัตถุวัตถุจึงหมายถึงสิ่งของทั้งที่เกิดมีเองโดยธรรมชาติและสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นตามความเชื่อว่าจะเป็นที่นำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความเป็นสิริมงคล โชคลาภหรือเป็นเครื่องป้องกันภัยต่างๆ ซึ่งได้แก่พระเครื่อง เครื่องรางและของขลังชนิดต่างๆ นั่นเอง

^๕ ศักดิ์ สุริยัน, พระกริ่ง พระปิตตาที่สำคัญและเครื่องรางของขลัง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ, ๒๕๑๕), หน้า ๕๗ - ๕๘.

^๖ AP Cowie, Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English, Fourth Edition, (London : Oxford University Press, ๑๙๘๐), p. ๓๖.

^๗ Paul Procter, Long man Dictionary of Contemporary English, (London : Longman Group Ltd, ๑๙๗๘), p. ๒๙.

^๘ พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๔๐๒.

^๙ พระมหามนตรี วลุลโกล (ป้อมสุข), "อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน", หน้า ๙.

๒.๒ ความเป็นมาของวัตถุมงคล

ความเป็นมาของวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลังนั้นเกิดขึ้นจากลัทธิศาสนามนุษย์ในโลกแต่เดิมนั้น ยึดถือธรรมชาติ เช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาว น้ำ ไฟ และลม เป็นสภาวะที่พึงระลึกจะเห็นได้จากซากวิหารในบาบิโลน ซึ่งสร้างก่อนคริสต์ศักราช ๔,๗๐๐ ปี เป็นที่บูชาพระอาทิตย์ พระจันทร์

ต่อมาก่อนพุทธกาลราว ๒,๐๐๐ ปีเศษ ศาสนาพราหมณ์ถือเอาพระผู้เป็นเจ้าเป็นสภาวะก็บังเกิดขึ้น พระผู้เป็นเจ้านั้นคือ พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม เมื่อต้องการความสำเร็จผลในสิ่งใดก็มีสวดอ้อนวอนอัญเชิญขออำนาจของเทพทั้งสามให้บันดาลผลสำเร็จที่ต้องการนั้นๆ การกระทำดังกล่าวนี้จำเป็นต้องมีที่หมายทางใจเพื่อความสำรวม ฉะนั้นภาพจำหลักเทพเจ้าทั้งสามก็มีขึ้น จะเห็นได้จากรูปพรหิระ (Hari hara) แห่งปราสาทอันเดต (Prasat Andet) ที่พิพิธภัณฑสถานเมืองพนมเปญ อันเป็นภาพจำหลักของพระนารายณ์ในศาสนาพราหมณ์กับ เทวรูปมหาพรหมแห่งพิพิธภัณฑสถานกีเมต ประเทศฝรั่งเศสนับเป็นปฏิมากรรมที่สร้างขึ้นด้วยมุ่งหมายเอาเป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางใจในศาสนาพราหมณ์ศาสนาเก่าแก่โดยทั้งสิ้น

กาลต่อมาพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในโลกโดยพระบรมศาสดาหรือเจ้าชายสิทธัตถะเป็นผู้ทรงค้นพบอมตะธรรมวิเศษอันมีผู้เลื่อมใสศรัทธาแล้วยึดเป็นสภาวะ พระพุทธองค์ทรงมีพระสาวกตามเสด็จประพฤติปฏิบัติตามมากมาย จนเป็นพระอสีติมหาสาวกขึ้น ท่านมหาสาวกเหล่านี้ล้วนเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความเป็นเอตทัคคะในด้านต่างๆ กัน มีพระสารีบุตรทรงความเป็นยอดเยี่ยมทางปัญญา พระโมคคัลลานะทรงความเป็นยอดเยี่ยมทางฤทธิ์ เป็นต้น

ในพระพุทธศาสนานั้นผู้ที่สำเร็จฌานสมาบัติเป็นผู้มีจิตใจบริสุทธิ์ยอมแสดงอิทธิฤทธิ์ได้หลายอย่างเป็นอนุเคราะห์การ ฤทธิ์เหล่านี้เรียกว่า “อิทธิปาฏิหาริย์” เป็นการกระทำที่สามัญชนไม่สามารถกระทำได้ มีหลักฐานปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกมากมาย พระคณาจารย์ผู้สำเร็จฌานสมาบัติยอมทรงไว้ซึ่งฤทธิ์ และโดยที่พระพุทธองค์ผู้เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนานั้น พระองค์ทรงไว้ด้วยพระคุณ ๓ ประการ คือ พระกรุณาคุณ ๑ พระปัญญาคุณ ๑ พระบริสุทธิ์คุณ ๑ ดังนั้นพระเถรานุเถระผู้ทรงไว้ด้วยฌานสมาบัติ ก็มักจะใช้ฤทธิ์ของท่านช่วยชีวิตมนุษย์และสัตว์โลกโดยถือเอาหลักพระกรุณาคุณ เป็นการตามรอยพระยุคลบาทแห่งสมเด็จพระบรมศาสดานั้นเอง

ประเทศไทยสมัยสุโขทัยสมัยพระมหาธรรมราชาที่ ๑ (ประมาณ ๑๙๐๕) โปรดให้สร้างวัดป่ามะม่วงขึ้น เพื่อจัดเป็นที่พักของพระมหาสามีสังฆราชซึ่งจาริกมาแต่มัธยมประเทศ และจากนั้นมาพระสงฆ์ในประเทศไทยก็บังเกิดขึ้นเป็น ๒ ฝ่ายๆ หนึ่งเล่าเรียนพระไตรปิฎกและสั่งสอนพระธรรมเรียกว่า คามวาสี อีกฝ่ายหนึ่งถือวิปัสสนาธุระ คือบำเพ็ญภาวนามักอยู่วัดอรุณญิกข้างนอกเมือง จึงเรียกว่าพระสงฆ์อรุณวาสี (อยู่ในป่าเป็นที่พำนัก) ก็การอยู่ในป่าของพระเถรานุเถระนั้นถือเป็นเครื่องกำจัดกิเลส มีการบริโภคอาหารหนเดียว มีการบริโภคอาหารหาเดียว มีการไปอยู่ ณ โคนไม้เปลี่ยว มีการจาริกไปในถ้ำ เขา ป่าดง อันเป็นจุดศรัทธาของท่าน การบำเพ็ญสมณกิจของท่านท่ามกลางป่าดง โขดเขาห้วยธารนี้เอง ทำให้ท่านได้พบกับธรรมชาติต่างๆ บ้างก็ปรากฏเป็นวัตถุแปลกๆ เช่น รากไม้ ผลไม้ ไพล ว่านที่กลายเป็นหินที่

เรียกว่าคดบัง พบเมล็ดแร่พืชพันธุ์กลับกลายเป็นเนื้อวัสดุอื่นๆ บ้าง เช่น เหล็กไหล ไขทองแดง เป็นต้น นี่จึงเป็นปฐมเหตุอันหนึ่งที่ทำให้เราารู้จักสิ่งของวัตถุอาถรรพ์หรือที่เรียกว่าของขลังในเวลาต่อมา^{๑๐}

ไทยเราตั้งแต่เดิมนั้นย่อมเคารพสักการะครูบาอาจารย์ เกือบจะเทียบได้เท่ากับเคารพบิดามารดาเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวจนติดปากว่า บิดามารดาครูบาอาจารย์ ดังนั้นในคราวที่ตนต้องออกไปสู่ที่คับขัน ชั้นอาสาศอบอกศึกสงคราม ก่อนอื่นก็ต้องไปล่ำลาเคารพสักการะแด่ท่านผู้มีพระคุณดังกล่าว เพื่อขอพรความสวัสดิ์มีชัยในชีวิตจากท่านเหล่านั้น พระเถรานุเถระผู้มีพระคุณทรงไว้ซึ่งเมตตาคุณตามสมณวิสัยอยู่แล้ว ท่านจึงได้มอบของที่ระลึกเพื่อให้เป็นที่ยกย่องใจแก่ศิษย์ของท่าน สิ่งของเหล่านั้นก็คือวัตถุธรรมชาติที่ท่านได้ประสบพบเห็นและเก็บมาแต่ในป่าจากการรุดงค์ตรังกล่าวแล้วนั่นเอง และเพื่อความมั่นใจแก่ผู้รับที่จะต้องออกไปทำการสู้รบด้วยเลือดเนื้อและชีวิต พระคุณเจ้าจึงกระทำสมาธิจิตนำพุทธานุภาพ พระธรรมานุภาพ พระสังฆานุภาพบรรจลงในวัตถุธรรมชาตินั้น แล้วอธิษฐานจิตให้สิ่งนั้นมีคุณานุภาพทางคงกระพันชาตรีด้วยวิธีแห่งฌานสมาบัติเพื่อช่วยให้ผู้รับมีชัยชนะเหนืออริราชศัตรู นำความวัฒนาการมาสู่มาตุภูมิสืบไป เครื่องรางของขลังวัตถุอาถรรพ์ก็บังเกิดขึ้นด้วยประการฉะนี้

ครั้นกาลเวลาล่วงเลยมาสิ่งทั้งหลายก็วัฒนาการขึ้นตามสภาพความเจริญของโลกวัตถุเครื่องรางของขลังที่เดิมเป็นอยู่ของพืชพันธุ์แปลกๆ ก็แปรเปลี่ยนมาเป็นสิ่งประดิษฐ์ อาทิ เสื้อยันต์ ผ้าประเจียด ตรีศูร รูปประติมากรรม แล้วแต่พระคณาจารย์เจ้าท่านจะสร้างขึ้นตามอุปเท่ห์วิธีของท่านเป็นด้านๆ ไป ซึ่งเครื่องรางของขลัง เช่นนี้ก็จักให้ผลคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย หรือเป็นเสน่ห์แก่ผู้ที่ใช้ประพศิตตามทำนองคลองธรรม ละเสียซึ่งการเบียดเบียนไม่ก่อทุกข์ภัยให้แก่สังคมและศีลธรรมติงามของมนุษย์เท่านั้น^{๑๑}

สรุปว่า วัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลังนี้เป็นของที่เกิดขึ้นมานานานคู่มนุษย์เพราะมนุษย์มีสัญชาตญาณของความกลัว จึงพยายามแสวงหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวให้กับตนเองเมื่อตนมีความเชื่อต่อสิ่งใดก็ให้การนับถือบูชาต่อสิ่งนั้นๆ ต่อมาจึงได้วิวัฒนาการความเชื่อถือไปตามความเจริญของมนุษยชาติ จึงคิดดัดแปลงสิ่งเหล่านั้นให้เป็นเครื่องรางของขลังหรือวัตถุมงคลที่เหมาะสมเพื่อการคุ้มครองป้องกันหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ตั้งงามสำหรับตน

๒.๓ ประเภทของวัตถุมงคล

วัตถุมงคลที่มีอยู่เป็นจำนวนมากนั้น สามารถแบ่งได้อย่างกว้างๆ เป็น ๒ ประเภทคือ

๒.๓.๑ ประเภทที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ

^{๑๐} พระมหามานตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๑๘.

^{๑๑} ฉันทนะ วารมัน, ตำรับพระเครื่องรางของขลัง, (พระนคร : สำนักพิมพ์เกษมบรรณกิจ, ม.ป.ป.), หน้า ๒

เป็นวัตถุมงคลที่ได้มาจากธรรมชาติได้แก่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติไม่มีการสรรสร้าง ซึ่งถือว่ามิดีในตัวและเทวดารักษา สิ่งนั้นได้แก่ เหล็กไหล คดต่างๆ เขากวางคุด เขี้ยวหมูตัน เขี้ยวเสือกวาง เถาวัลย์ เป็นต้น

๒.๓.๒ ประเภทที่มนุษย์ปรุงแต่งสร้างขึ้น ได้แก่ สิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้นจำแนกตามวัสดุได้ ๔ ประเภท คือ

๑. ประเภทเนื้อดิน สร้างจากองค์ประกอบที่เป็นดินเป็นหลัก เช่น พระพิมพ์ หรือพระเครื่อง ค้นพบจากกรุต่างๆ ในสมัยโบราณ เช่น พระซุ้มกอ พระกำแพงทุ่งเศรษฐี พระนางพญาเสน่ห์จันทร์ เป็นต้น

๒. ประเภทเนื้อผง สร้างจากผงปูนเปลือกหอยผสมผงอิทธิเจ เกสรดอกไม้บูชาพระ หรือผงใบลาน เป็นต้น ที่เผาไฟเป็นถ้ำถ่านกับวัสดุอย่างอื่น เช่น พระสมเด็จจวัดระฆัง วัดบางขุนพรหม และวัดเกศไชโย เป็นต้น

๓. ประเภทเนื้อหิน สร้างจากโลหะธาตุต่างๆ เช่น ชินเงิน ชินตะกั่ว นวโลหะ ตลอดจนทองคำ สำริด เงิน นาค ทองแดง เป็นต้น ตามสูตรการเล่นแร่แปรธาตุต่างๆ เช่น พระท่ากระดาน พระร่วงหลังรางปืน พระสีลาวังหิน เป็นต้น

๔. ประเภทเขี้ยวกระดูก และไม้ เป็นต้น ของสัตว์ต่างๆ ตลอดจนไม้ เมล็ดพันธุ์พืช เปลือกไม้ต่างๆ นำมาแกะสลักอีกชั้นหนึ่ง เช่น สิ่ง เสือ หมากทุย ลูกประคำ เป็นต้น^{๑๒}

นอกจากแบ่งเป็นประเภทย่อยๆ ดังกล่าวแล้ว เสมอ ทำพระ ยังได้แบ่งประเภทวัตถุมงคลประเภทของขลังนอกเหนือไปจากประเภทพระเครื่องตามการใช้ วัสดุ รูปแบบลักษณะ และระดับชั้นดังนี้ แบ่งตามการใช้คือ

๑. เครื่องคาด อันได้แก่ เครื่องรางที่ใช้คาดศีรษะ คาดเอว คาดแขน ฯลฯ

๒. เครื่องสวม อันได้แก่เครื่องรางที่ใช้สวมคอ สวมศีรษะ สวมแขน สวมนิ้ว ฯลฯ

๓. เครื่องฝัง อันได้แก่เครื่องรางที่ใช้ฝังลงไปบนเนื้อหนังของคน เช่น เข็มทอง ตะกรุดทอง ตะกรุดสาธิตา (ใส่ลูกตา) และการฝังเหล็กไหลหรือฝังโลหะมงคลต่างๆ ลงไปในเนื้อจะรวมอยู่ในพวกนี้ทั้งสิ้น

๔. เครื่องอม อันได้แก่เครื่องรางที่ใช้ออมไว้ในปาก อาทิเช่น ลูกอม ตะกรุดลูกอม (สำหรับในข้อนี้ไม่รวมถึงการอมเครื่องรางชนิดต่างๆ ที่มีขนาดเล็กไว้ในปาก เพราะไม่เข้าชุด)

แบ่งประเภทตามวัสดุคือ

๑. โลหะ ๒. ผง ๓. ดิน ๔. วัสดุอย่างอื่น อาทิ กระจาดชาษา ชันโรง ดินขุยปู ๕. เขี้ยวสัตว์ งาช้าง เล็กสัตว์ ๖. ผงผีพราย ผ้าตราสังข์ ผ้าห่อศพ ผ้าผูกคอตาย ๗. ผ้าทอต่างๆ ไป

แบ่งตามรูปแบบลักษณะ

^{๑๒} ประชุม กาญจนวัฒน์, ภาพพระเครื่อง เล่ม ๑ - ๒, (กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๘.

๑. ผู้ชาย อันได้แก่ รักษุม กุมารทอง ฤาษี พ่อเฒ่า ชูชก และสิ่งที่เป็นรูปของเพศชายต่างๆ (ศิวลึงค์ ปลัดขิก)

๒. ผู้หญิง อันได้แก่ แม่นางกวัก แม่โพสพ แม่ศรีเรือน แม่ชื้อ และสิ่งที่เป็นรูปของผู้หญิงต่างๆ (โยนี)

๓. สัตว์ ในที่นี้หมายถึงพระโพธิสัตว์ อาทิ เสือ ช้าง วัว เต่า จระเข้ งู ดังนี้ เป็นต้น

การแบ่งตามระดับชั้นคือ

๑. เครื่องรางชั้นสูง อันได้แก่ เครื่องรางที่ใช้ส่วนสูงของร่างกาย ซึ่งนับตั้งแต่ศีรษะลงมาถึงบันเอวสำเร็จด้วยพระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ

๒. เครื่องรางชั้นต่ำ อันได้แก่ เครื่องรางที่เป็นของต่ำ อาทิ ปลัดขิก อีเปือ ไม้ไผ่ อั้ง ไม้ไผ่สำเร็จด้วยของสูง

๓. เครื่องรางที่ใช้แขน อันได้แก่ ธงรูปนก รูปตุ๊กแตน รูปปลา หรือกระบอกใส่ยันต์และอื่นๆ^{๑๓}

นอกจากนี้ stanly Jeyaraja Tambiah ได้แบ่งเครื่องรางของขลัง ที่มีการนับถือในประเทศไทยออกเป็น ๔ ระดับ คือ

๑. พระพุทธรูป ที่มีชื่อเสียง และมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ซึ่งพระที่ได้รับการยกย่องนับถือว่าเป็นพระที่ให้การคุ้มครองบ้านเมือง เช่น พระแก้วมรกต พระพุทธชินราช พระพุทธชินสีห์ พระพุทธโสธร เป็นต้น

๒. เครื่องรางของขลังของเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง โดยเฉพาะในศตวรรษ ๑๙ ซึ่งเครื่องรางของขลังเหล่านี้เป็นเครื่องสนับสนุนถึงข้อวัตรปฏิบัติและความศักดิ์สิทธิ์ของท่าน ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดเรียกว่า พระสมเด็จและพระกริ่ง

๓. เครื่องรางของขลังต่างๆ เป็นตัวแทนเทพ มนุษย์ สัตว์ นก และสิ่งแปลกประหลาด ปลุกเสกโดยพระและผู้เชี่ยวชาญในไสยศาสตร์ เช่น รักษุม กุมารทอง สาธิกาคู่ เขี้ยวหมูตัน เป็นต้น

๔. เครื่องรางของขลังร่วมสมัย ปลุกเสกโดยพระวิปัสสนาจารย์ ผู้อยู่ในป่า ที่ได้รับการยกย่องเป็นพระอรหันต์^{๑๔}

สรุปได้ว่า วัตถุมงคลของไทยมีมากมายหลายชนิดแล้วแต่ศรัทธาของคนไทยที่มีต่อวัตถุมงคลนั้นๆ แต่เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่ๆ แล้ว แบ่งได้ ๒ คือ เครื่องรางที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และเครื่องรางของขลังที่มนุษย์ทำขึ้น

๒.๔ ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคลในสังคมไทย

๒.๔.๑ ที่มาของความเชื่อวัตถุมงคลในสังคมไทย

^{๑๓} เสมอ ทำพระ, อ่างใน พระมหามนตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๒๐.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, ๒๐ - ๒๑.

ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคลในสังคมไทยเป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อในพลังอำนาจของเวทมนตร์คาถาต่างๆ ที่ใช้สวดสรรเสริญและอ้อนวอนพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า โดยเวทมนตร์คาถาต่างๆ นั้นมีที่มาจากคัมภีร์พระเวทที่เก่าแก่ของพราหมณ์ ๔ คัมภีร์ คือ

๑. ฤคเวท เป็นคำฉันท์ ซึ่งร้อยกรองคำอ้อนวอนและบทสวดสรรเสริญพระเจ้า
๒. สามเวท เป็นคำฉันท์ที่ร้อยกรองขึ้นเพื่อสวดในพิธีบูชาถวายน้ำโสมแด่พระอินทร์และขับกล่อมเทพเจ้า

๓. ยชุรเวท เป็นคำร้อยแก้ว ซึ่งกล่าวถึงพิธีกรรมและบวงสรวงเทพเจ้า

๔. อาถรรพเวท เป็นคาถาอาคม มนต์ขลังสำหรับเป่าเสกแก้เสนียดจัญไร นำความสวัสดีมงคลมาให้แก่ตน หรือนำผลร้ายมาให้แก่ศัตรู^{๑๕}

กล่าวกันว่าที่จริงพระเวทของพราหมณ์นี้มีอยู่เล่มเดียวฤคเวท ซึ่งได้รวบรวมคำอ้อนวอนสรรเสริญพระเจ้า คำสวดขับกล่อมถวายน้ำโสมแด่พระอินทร์ คำร้อยแก้วซึ่งว่าด้วยพิธีกรรมและบวงสรวงเทพเจ้า ครั้นต่อมาพวกพราหมณ์ได้แยกแบ่งออกเป็น ๔ เพื่อความสะดวกแก่การส่งวิธยายในการกระทำพิธีตามความประสงค์^{๑๖} พวกพราหมณ์เชื่อว่าฤคเวทเป็นบทสวดที่เป็นของขลังศักดิ์สิทธิ์เป็นคำของเทพเจ้าเจ้าที่พวกฤาษีมีพระวชิษฐ์ และพระวิศวามิตร เป็นต้น ได้สดับมาจากเทพเจ้าโดยตรงแล้วนำมาบอกแก่มนุษย์

ในคัมภีร์ทั้ง ๔ นั้น เมื่อตรวจดูในเนื้อหาของคัมภีร์แล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่าคัมภีร์อาถรรพเวทมีอิทธิพลต่อความเชื่อในด้านวัตถุมงคลมากกว่าคัมภีร์ใดๆ เพราะจากเนื้อหาของพระเวทนี้จะเห็นว่ามียบทอาคมเพื่ออำนวยการให้เกิดความสุขสวัสดี มีบทคาถาสำหรับให้ร้ายผู้อื่นอีกเป็นจำนวนมาก โดยนัยนี้พระเวทนี้จึงเป็นสิ่งที่มิชั้่นเพื่อใช้ในแง่ของการประสาผลและการประทุษร้าย^{๑๗}

เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาทั้งหมดของอาถรรพเวทนี้ สามารถจะแยกเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

๑. คาถา มีบทสวดเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจนำมาใช้เป็นคาถาเสกสำหรับรักษาโรคได้้นอกจากนี้ยังมีคาถาสำหรับกันผู้ดักบองร้าย แก้โรคชั้ดเบา โรคท้องมาน โรคหลอดลมอักเสบ แก้เลือดกำเดาไหลและสมานแผล เป็นต้น

๒. อำนวยผล บทสวดบางบทนั้นอาจใช้เพื่อทำให้อายุยืน หรือมีสุขภาพดี ทั้งนี้มีการแนะนำด้วยว่าผู้ที่ประดั้บกายด้วยไข่มุกและทองคำจะมีอายุยืนได้

๓. การสาปแช่ง บทสวดบางบทอาจนำมาใช้สวดเพื่อสาปแช่งปีศาจ พอมด หมอผี หรือศัตรูได้คาถาป้อ้งผี เป็นต้น

^{๑๕} พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ), ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๙.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

^{๑๗} อุดม รุ่งเรืองศรี, “เวทคาถาพระเวท”, วิทยานิพนธ์สาขา พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยนวมานันทา, ๒๕๒๐), หน้า ๑๓.

๔. คาถาเสน่ห์ ความบางตอนในพระเวทนี้ประกอบขึ้นในแง่ของการติดต่อกับผู้อื่นโดยเฉพาะสำหรับสตรี ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในแง่มุมนี้ใช้กว้างขวางอย่างยิ่ง เพราะมีตั้งแต่การทำให้ได้สามี เป็นที่สข อัยาศัยแก่คนทั่วไป สำหรับเจ้าสาวมัดใจเจ้าบ่าว ทำเสน่ห์และเพื่อปราบเมียน้อยให้อยู่ในอำนาจ

๕. คาถาสำหรับกษัตริย์ โดยระบุว่ากษัตริย์พึงมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติเช่นเพื่อให้เป็นที่เกรงขาม หลังจากได้รับเลือกให้ครองบัลลังก์ เพื่อทำความสำคัญทางด้านการเมือง เพื่อความมีอำนาจและชื่อเสียง นอกจากนี้ยังมีคาถาสำหรับประทุษร้ายผู้อื่นด้วย เช่น ทำให้ศัตรูรวนเร และสำหรับกษัตริย์ผู้ถูกขับไล่ที่ปรารถนาจะครองอำนาจอีกเป็นต้น

๖. คาถาเพิ่มบุคลิกและอื่นๆ อีกหลายบทจะกล่าวถึงการสวดเพื่อความสามัคคีและมิตรภาพ เพื่อจะยังถึงผู้สวดให้ได้รับความนับถือยกย่องในประชาคม

๗. คาถาให้ลาภ บทสวดที่เกี่ยวข้องกับความเพิ่มของทรัพย์สิน ก็มีปรากฏให้เห็นในพระเวทนี้ รวมถึงจะพูดถึงการฝังศิลาฤกษ์ และการเพาะปลูก นอกจากนี้ยังมีคาถาป้องกันแมลงศัตรูพืช เพื่อความเพิ่มพูนของปศุสัตว์ ค่าขายคลองและเพื่อโชคลาภในการพนันก็มีอยู่ด้วย

๘. ปัดรังควาน บทสวดบางบทมีสำหรับสวดเพื่อปัดรังควาน หรือกำจัดความอัปมงคล เช่น กรณีที่น้องชายแต่งงานก่อนพี่ และยังมีพิธีกันเสนียด ขับไล่บุคคลอันไม่พึงปรารถนาเป็นต้น^{๑๘}

ในเรื่องนี้เทพย์ สาริกบุตร ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า อาถรรพเวทเป็นพระเวทที่ต้องประกอบด้วยคาถาอาคมมนตร์ และเลขยันต์ที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ซึ่งมีอิทธิปาฏิหาริย์สามารถที่จะบันดาลให้ เป็นไปได้ตามที่ปรารถนา คัมภีร์อาถรรพเวทนั้นนับว่าเป็นบ่อเกิดของคาถาอาคมต่างๆ ที่ทรงจำเล่าเรียนกัน สืบต่อกันมา ครั้งเมื่อลัทธิไสยศาสตร์ของพราหมณ์ที่แพร่หลายเข้ามากระทบคนกับลัทธิพุทธศาสตร์ บรรดา คณาจารย์ผู้รู้จึงได้พากันดัดแปลงคาถาและมนตร์ต่างๆ ที่มีในลัทธิไสยศาสตร์ให้เข้ากับลัทธิทางพุทธ ศาสตร์ โดยนำเอาพระพุทธรูปและเถรมนต์เข้าไปแทรกแซงแก้ไขให้เหมาะสมเท่าที่จะใช้กับลัทธิทางพระ พุทธศาสตร์ได้ และเป็นสิ่งที่เชื่อถือกันสืบต่อมาราบเท่าทุกวันนี้^{๑๙} ถือได้ว่าอาถรรพเวทนี้เป็นคัมภีร์ใหม่ที่ เกิดหลังคัมภีร์ทั้ง ๓ คือหลังฤคเวท ยชุรเวทและสามเวท เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมมนต์ขลังต่างๆ ทั้งในส่วน ของการให้ผลตามปรารถนาและในส่วนของการทำร้ายผู้อื่นจึงเป็นที่นับถือของผู้คนจำนวนมาก ต่อมาจึง กลายเป็นแหล่งกำเนิดของคาถาอาคมทั้งที่เป็นพราหมณ์และพระพุทธรูป ซึ่งคาถาอาคมนี้เองที่เป็นต้น กำเนิดของการเชื่อถือในวัตถุมงคล เพราะถือกันวัตถุใดๆ ก็ตาม ถ้าได้รับการเสกปาโดยคาถาอาคมที่ ศักดิ์สิทธิ์แล้วจะเกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมา ดังที่นายหริต เรื่องฤทธิ ได้กล่าวเรื่องมนตร์และของ ขลังในอาถรรพเวทไว้ว่ามนตร์ต่างๆ เช่น มนต์สำหรับกันภูตผีปิศาจกันเทพอัปสรลงมาทำลายพิธิตปะ กัน โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ และกันอุปสรรคอันตรายต่างๆ กันศาสตราวุธต่างๆ และมนตร์สำหรับจำแลงรูปเดียว ให้เป็นหลายรูป มนต์สำหรับล่องหนหายตัว มนต์สำหรับเสกเป่า หรือเสกน้ำรดให้ผู้อื่นหายจากโรคภัย ไข้เจ็บหรือให้ประสบโชคลาภดี มนต์สำหรับเสกเนื้อหนัง เป็นต้น ไข้ไปเข้าตัวศัตรู มนต์สำหรับบังพิน

^{๑๘} อุดม รุ่งเรืองศรี, เทวดาพระเวท, หน้า ๑๓ - ๑๔.

^{๑๙} เทพย์ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวท ฉบับปัญญาจรมบรรพ, (พระนคร : อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑, หน้า ๑.

ศัตรูให้ตาย มนต์สำหรับเสกรูปที่ฝั่ง (ฝั่งรูปฝั่งรอย) ให้คนที่ซึ่งเป็นอันตราย หรือให้คนที่รักรักตน มนต์สำหรับบังคับภูตผีให้ไปทำร้ายผู้อื่น และมนต์สำหรับสะกดดวงจิตให้ผู้อื่นเคลิ้ม หรือให้หลับเหล่านี้เป็นต้น เรียกว่ามนต์อาถรรพ์ รวมอยู่ในอาถรรพเวท^{๒๐} ของขลังต่างๆ เช่น หญ้าแพรก หญ้าคา เป็นต้น ของเหล่านี้ใช้ในการมงคลและเลขยันต์ต่างๆ น้ำมันผีตายทั้งกลม (ออกลูกคาท้อตายทั้งแม่และลูก) ดินเจ็ดป่าช้า และดินโป่ง ลูกกรอก เป็นต้น ของเหล่านี้เอามาปลุกเสกถือว่ามิฤทธิ์จึงเรียกว่าของขลัง คือของอาถรรพ์รวมอยู่ในอาถรรพเวท^{๒๑}

สำหรับคนที่มีความเชื่อว่าคาถาอาคมและเครื่องรางของขลังมีอำนาจลึกลับและผู้ที่มีความรู้คาถาอาคม มีเครื่องรางของขลัง อาจนำอำนาจลึกลับนั้นมาใช้ประโยชน์แก่ตนตามต้องการได้ เช่น ใช้คาถาแปลงกาย ทำลายข้าศึก ทำให้ผู้อื่นหลงรัก หรือใช้คาถาอาคมป้องกันอันตรายต่างๆ ได้ด้วย ความเชื่อดังกล่าวนี้เป็นเหตุให้ผู้ที่เชื่อใช้คาถาอาคม เครื่องรางของขลังทำพิธีต่างๆ ซึ่งเรียกว่ากฤตยาต่อไป^{๒๒} การทำกฤตยา ก็คือการทำของขลังหรือการปลุกเสกเพื่อให้ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งจะทำให้เราได้ของขลังในรูปต่างๆ เช่น พระเครื่อง ผ้ายันต์ ลูกสะกด ตะกรุด หรือลูกพรอท เป็นต้น^{๒๓}

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความเชื่อในวัตถุมงคลของสังคมไทยเกิดจากความเชื่อตามหลักศาสนาพราหมณ์เพราะเชื่อกันว่าเวทมนต์คาถาที่มีอยู่ในคัมภีร์อาถรรพเวทซึ่งเชื่อกันว่าด้วยอำนาจของพลังเวทมนต์คาถาที่สวดไปนั้น สามารถป้องกันอันตรายต่างๆ และก่อให้เกิดความสุข ความเจริญแก่ผู้ใช้เวทมนต์คาถานั้น หรือจะใช้ไปในทางสาปแช่งทำร้ายผู้อื่นก็ได้ ด้วยการทำกฤตยาหรือการปลุกเสกเช่นนี้เองจึงก่อให้เกิดรูปแบบของวัตถุมงคลต่างๆ จนถึงปัจจุบันนี้

สรุปได้ว่า วัตถุมงคลนั้นเกิดมาช้านานคู่กับมนุษยชาติเพราะเมื่อมนุษย์ไม่เข้าใจในเรื่องของธรรมชาติและเกิดความหวาดกลัวต่อภัยธรรมชาติและอันตรายทั้งหลายมนุษย์จึงพยายามหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวเพื่อป้องกันภัย เดิมทีเดียวก็อาจยึดถือสิ่งของที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่ประหลาดหรือหาได้ยากมาเป็นวัตถุมงคล ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาในด้านคำสอนในทางศาสนาจึงมีการแต่งตั้งตำราประกอบคำสอนทางศาสนาจึงได้มีการรวบรวมคำสอนและคำสวดในทางศาสนาขึ้นมา แล้วนำมาสวดเพื่อทรงจำรักษาคำสอนไว้ ต่อมาเกิดความเชื่อว่าคำสวดเหล่านั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อสาธยายแล้วสามารถป้องกันภัยอันตรายหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ดีปรารถนาได้ จึงได้มีการคิดค้นวิธีเพื่อให้เกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น จึงได้มีการรวบรวมเป็นคัมภีร์อาถรรพเวทในศาสนาพราหมณ์ขึ้นมาก่อน ต่อมาภายหลังจึงแพร่หลายมาสู่พระพุทธศาสนา โดยได้ปรับเปลี่ยนมนต์คาถาแบบพราหมณ์มาเป็นหลักธรรมคำสอน หรือหลักสูตรที่สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา เมื่อเห็นว่าได้ผลดังปรารถนาจึงนับถือกันแพร่หลายต่อมา จึงถือได้ว่าเรื่องวัตถุมงคลแม้

^{๒๐} พระมหามนตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๒๙.

^{๒๑} หริต เรื่องฤทธิ์, **วรรณคดีไทย เล่ม ๙**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๔๙๕), หน้า ๑๗๒.

^{๒๒} ทศนีย์ สุจินพงษ์, “การใช้ไสยศาสตร์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกภาษาไทย**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๖.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

จะไม่มีในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่ในวิถีชีวิตจริงๆ ของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปแล้ว ส่วนมากก็ยังนับถือสิ่งเหล่านี้ อยู่ในข้อนี้อาจจะมาจากสาเหตุ ๒ ประการคือ ความเชื่อในพระพุทธรูป พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ว่าเป็นเครื่องต้านภัยพิบัติ และก่อให้เกิดความสุขความเจริญได้ ประกอบกับความเชื่อเดิมที่มีมาแต่บรรพบุรุษเรื่องศาสนาธรรมชาติทำให้ผสมผสานกลมกลืนกันมาเป็นความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลไปโดยปริยาย

๒. ความเชื่อในพุทธมนต์คือพระปริตรหรือบทสวดต่างๆ ซึ่งใช้ในพิธีพุทธาภิเษกว่ามีผลทำให้สิ่งของที่สร้างขึ้นโดยผ่านการปลุกแล้วนั้นมีผลเป็นความศักดิ์สิทธิ์จริง ข้อนี้จะเห็นได้ว่าแม้ไม่มีวัตถุมงคลยึดเหนี่ยว เมื่อตกอยู่ในภยันตรายผู้คนที่สวดมนต์ภาวนาป้องกันภัยอยู่แล้ว

๒.๔.๒ ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคลในสังคมไทย

ในสังคมไทยนี้กล่าวได้ว่าความเชื่อในเรื่องวัตถุมงคลมีพัฒนาการมาจากการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งจากประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาในท่ามกลางของศาสนาพราหมณ์โดยได้เสนอแนวคิดที่แปลกใหม่หรือบางครั้งกลายเป็นการขัดแย้งกับศาสนาพราหมณ์เช่น ในเรื่องวรรณะซึ่งพราหมณ์ถือว่าพราหมณ์เท่านั้นเป็นผู้ประเสริฐที่สุดเพราะเกิดแต่ปากของพระพรหม แต่ทางพระพุทธศาสนากลับให้คำสอนที่มองได้ง่ายๆ ว่า พราหมณ์ไม่ได้ประเสริฐกว่าผู้อื่นเลย ถ้าหากว่าไม่ประพฤติในความดีเพราะพราหมณ์ก็ไม่ได้มีกำเนิดผิดแผกจากมนุษย์ทุกๆ ไป คงเกิดจากช่องคลอดของพราหมณ์เหมือนผู้อื่นเช่นกัน^{๒๔} ดังนั้นในยุคแรกๆ ของพระพุทธศาสนาจึงมุ่งที่หลักธรรมคำสอนอันเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาซึ่งเน้นความเป็นศาสนาแห่งการกระทำ (กรรมวาจาและกิริยาวาจา) เป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม (วิริยวาจา) ไม่ใช่ศาสนาแห่งการอ้อนวอน ปราบปราม หรือศาสนาแห่งความหวงหวังกังวล การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริงๆ ในโลกนี้ และเริ่มแต่บัดนี้ ความรู้ในหลักที่เรียกว่าความจริงสายกลางที่ดี การประพฤติปฏิบัติตามทางสายกลางก็ดีเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสภาพและระดับชีวิตนั้นๆ ถ้าความห่วงใยในเรื่องชีวิตหลังจากโลกนี้มีอยู่ต้องทำชีวิตดีงามอย่างที่ต้องการนั้นให้เกิดมีเป็นจริงขึ้นมาด้วยการประพฤติปฏิบัติแต่บัดนี้ จนมั่นใจตนเองว่าจะต้องไปดีโดยไม่ต้องกังวลหรือหวาดหวั่นต่อโลกหน้า ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันโดยธรรมชาติที่จะเข้าถึงผลสำเร็จเหล่านี้^{๒๕}

หากยกผลงานและพระจริยาของพระพุทธเจ้าขึ้นมาเป็นหลักพิจารณาจะมองเห็นแนวทางการบำเพ็ญพุทธกิจที่สำคัญหลายอย่างเช่น ทรงพยายามล้มล้างความเชื่อถือองมงายในเรื่องพิธีกรรมอันเหลวไหลต่างๆ โดยเฉพาะการบูชาัญญด้วยการสอนย้ำถึงผลเสียหายและความไร้ผลของพิธีกรรมเหล่านั้น ทั้งนี้เพราะพิธีเหล่านั้นทำให้คนมัวแต่คิดถึงเหตุปัจจัยภายนอกอย่างหนึ่ง ทำให้คนกระหายทะยานและคิดหมกมุ่นในผลประโยชน์ทางวัตถุเพิ่มพูนความเห็นแก่ตัว ไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากเดือดร้อนของเพื่อน

^{๒๔} พระมหามานตรี วลลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๓๑.

^{๒๕} พระราชวรมณี, **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : คณะธรรมจริยธรรม, ๒๕๒๕), หน้า ๖.

มนุษย์และสัตว์อย่างหนึ่ง ทำให้คนคิดหวังแต่เรื่องอนาคต จนไม่คิดปรับปรุงปัจจุบันอย่างหนึ่ง แล้วทรงสอนย้ำหลักการให้ท่านให้เสียสละแบ่งปันและสงเคราะห์กันในสังคม^{๒๖}

นอกจากนี้ยังเรื่องที่ทรงพยายามสอนหักล้างคือระบบความเชื่อถือเรื่องวรรณะที่นำเอาชาติกำเนิดมาเป็นขีดขั้นจำกัดสิทธิ์และโอกาสในทางสังคมและจิตใจของมนุษย์ ทรงให้สิทธิ์แก่สตรีที่จะได้รับประโยชน์จากพุทธธรรม เข้าถึงจุดหมายสูงสุดที่พุทธธรรมจะให้เข้าถึงได้เช่นเดียวกับบุรุษ ทรงสั่งสอนด้วยภาษาสามัญที่ประชาชนใช้เพื่อให้ทุกคนทุกชนชั้น ทุกระดับการศึกษา ได้รับประโยชน์จากธรรมนี้ทั่วถึง ตรงข้ามกับศาสนาพราหมณ์ที่ยึดความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวทและจำกัดความรู้ชั้นสูงไว้ในวงแคบของตนด้วยวิธีการต่างๆ เช่นใช้ภาษาสันสกฤตถ่ายทอดและรักษาคัมภีร์ ทรงปฏิเสธโดยสิ้นเชิงในการที่จะเสียสละเวลาไปในการถกเถียงปัญหาที่เกี่ยวกับการแก่งความจริงทางปรัชญาซึ่งไม่อาจนำมาพิสูจน์ให้เห็นได้ด้วยวิธีแสดงเหตุผลทางคำพูด แต่กลับดึงเขาเข้ามาสู่ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่เขาจะต้องเกี่ยวข้องและปฏิบัติได้ในชีวิตจริงโดยทันที^{๒๗}

ครั้นเมื่อสิ้นยุคขององค์พระศาสดาแล้ว เวลาล่วงไปและคำสอนแผ่ไปในถิ่นต่างๆ ความเข้าใจในพุทธธรรมก็แปรไปจากเดิมและแตกต่างกันได้หลายอย่างเพราะผู้ถ่ายทอดสืบต่อมีพื้นความรู้ความเชื่อถือเดิมจากลัทธิศาสนาอื่นเข้ามาผสมแทรกแข่งบ้าง อิทธิพลศาสนาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานบ้าง คำสอนบางแง่เด่นขึ้น บางแง่เลือนรางลงเพราะยำและเลียงความสนใจตามความโน้มเอียงและความถนัดของผู้รักษาคำสอนบ้าง ทำให้เกิดความแตกแยกออกเป็นนิกายต่างๆ เช่นที่แยกเป็นมหายานกับเถรวาท ตลอดจนนิกายย่อยๆ ในสองนิกายใหญ่นั้น สำหรับเถรวาทนั้นแม้จะได้ชื่อว่าเป็นนิกายที่รักษาแบบแผนและคำสอนดั้งเดิมไว้ได้แม่นยำ ก็มีใช้กันไป จากความแปรเปลี่ยนได้โดยสิ้นเชิง คำสอนบางส่วนแม้ที่มีอยู่ในคัมภีร์เอง ก็ยังเป็นปัญหาที่คนรุ่นใหม่ปัจจุบันต้องนำมาถกเถียงคิดค้นหาหลักฐานยืนยันหรือปฏิเสธความเป็นของแท้มาแต่ดั้งเดิมยิ่ง ความรู้ความเข้าใจที่ประชาชนเชื่อถือและปฏิบัติอยู่ด้วยแล้วความคลาดเคลื่อนก็ยิ่งมีได้มากและชัดเจนยิ่งขึ้น^{๒๘}

จะเห็นได้ว่าความเปลี่ยนแปลงของพุทธธรรมในพระพุทธานุชาตินี้ หลังจากสิ้นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดตามความรู้ความเข้าใจของผู้รับต่อพระพุทธานุชาตินั้น เมื่อกล่าวในส่วนของประเทศไทยนั้น พระพุทธานุชาตินั้นในดินแดนไทยก่อนสมัยสุโขทัยได้เริ่มตั้งมั่นแต่พุทธศตวรรษที่ ๓ ในสุวรรณภูมิทางตอนใต้ พระพุทธานุชาตินั้นที่ประดิษฐานเป็นครั้งแรกเป็นพระพุทธานุชาตินเถรวาทที่อาศัยธรรมคำสอนพระไตรปิฎกบาลีเป็นหลัก มีการเผยแผ่ด้วยกระบวนการปัญญาประดิษฐ์ สร้างสัมมาทิฐิเป็นฐานรองรับการปฏิบัติซึ่งเน้นความรู้และการปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของการอยู่ร่วมในชุมชนเป็นสำคัญ ในช่วงสมัยสุวรรณภูมินี้พระพุทธานุชาตินเถรวาทได้เผยแผ่ในดินแดนตอนใต้ เนื่องด้วยอำนาจทางการเมืองของราชวงศ์ไศเลนทร์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย ในช่วงนั้นพระพุทธานุชาตินเถรวาทได้ประดิษฐานมั่นคงรุ่งเรืองในดินแดนทวารวดี บริเวณภาคกลางแถบที่ราบลุ่ม

^{๒๖} พระราชนิพนธ์, พุทธธรรม, หน้า ๗.

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘ - ๙.

แม่น้ำเจ้าพระยาตลอดช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๔ ต่อมาตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๔ ขอมแห่งอาณาจักรกัมพูชาได้ขยายอำนาจทางการเมืองเข้ามาปกครองดินแดนภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยตลอดพุทธศตวรรษที่ ๑๕ - ๑๘ เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อและวิถีกรรมสือธรรมด้วยวิธีการศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทและศาสนาพราหมณ์ตามแบบที่ขอมนับถืออยู่ ได้เข้ามาปะปนกับความรู้ความเชื่อในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทที่นับถืออยู่เดิม ในช่วงพุทธศาสนาเถรวาทจากทวารวดีได้ขยายตัวขึ้นสู่ดินแดน ตอนเหนือและได้ประดิษฐานมั่นคงในอาณาจักรศรีอยุธยาอันมีเมืองสำคัญเป็นศูนย์กลาง พุทธธรรมในอาณาจักรศรีอยุธยายังคงความสืบต่อสารธรรมตามพระไตรปิฎกบาลี และยกย่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรมที่ลึกซึ้งของพระภิกษุสงฆ์ ขณะเดียวกันก็มีการขยายตัวในเรื่องความคิดความเชื่อตามคติพระพุทธรูปศาสนาสมัยหลัง เช่น คติการสวดพระปริตร คติการบูชาต้นพระศรีมหาโพธิ์ เป็นต้น ส่วนดินแดนตอนเหนือแถบลุ่มแม่น้ำก ได้รับอิทธิพลพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทที่ผ่านมาจากพม่าและจีน เน้นความเชื่อ เช่น เรื่องพระธาตุ เป็นต้น ส่วนดินแดนตอนใต้ในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๘ พระยาศรีธรรมมาโคกราชได้ตั้งตนเป็นอิสระจากอาณาจักรศรีวิชัย ตั้งราชวงศ์ ศรีธรรมมาโคกราชขึ้นมีเมืองนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางรับนับถือพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทที่สำคัญได้มีการติดต่อทางด้านพระพุทธรูปกับประเทศลังกา^{๒๙}

จากลำดับเหตุการณ์ทางพระพุทธรูปศาสนาตั้งแต่ก่อนกำเนิดมาโดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้จะเห็นว่ามียุค ๒ ช่วงที่อิทธิพลของความเชื่อเวทมนต์คาถาทางด้านไสยศาสตร์เข้ามา มีอิทธิพลต่อความเชื่อทางด้านพระพุทธรูปศาสนาของชาวพุทธอย่างเด่นชัดคือ

๑. ยุคพุทธตันตระเป็นยุคที่พระพุทธรูปศาสนาในนิยามนตรยาย วัชรยานหรือรหস্যาน เข้ามามีอิทธิพลต่อความคิดของชาวพุทธ โดยพุทธตันตระนี้ได้รับความคิดจากลัทธิฮินดูในยุคตันตระเข้ามา มาก จะเน้นการประพจน์ปฏิบัติสำคัญ คือการท่องบ่นเวทมนต์และลงเลขยันต์นับถือในเทพเจ้าเทวี นับถือพระฉานิพุทธ พระโพธิสัตว์มาก มีการเซ่นสรวงผีสงควบคู่กันไปด้วย^{๓๐} ยุคนี้อยู่ในราวพุทธศักราช ๑๕๐๐ ส่วนประเทศไทยได้รับพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทแบบตันตระนี้โดยผ่านกษัตริย์กัมพูชาที่ทรงนับถือพระพุทธรูปศาสนาฝ่ายมหายานที่ปนเปผลมกับศาสนาพราหมณ์มาก^{๓๑}

๒. ยุคปลายของกรุงศรีอยุธยา ประมาณ พ.ศ. ๒๑๙๙ ถึง ๒๓๑๐ เริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจนถึงเสียกรุงศรีอยุธยา กล่าวกันว่า ยุคนี้การบำเพ็ญจิตภาวนาก็เน้นไปข้างความศักดิ์สิทธิ์อิทธิปาฏิหาริย์ มีเรื่องไสยศาสตร์อาถรรพ์เข้ามาปะปนอย่างมากจนเป็นลักษณะเด่นของสมัยนี้^{๓๒}

^{๒๙} สุภาพรรณ ณ บางช้าง, พุทธธรรมที่เป็นรากฐานสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัยถึงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๒๘ - ๒๙.

^{๓๐} พระอุตรคณาธิการ (ธวินทร์ สระคำ), ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔) หน้า ๕๗ - ๕๘.

^{๓๑} พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต), พระพุทธรูปศาสนาในเอเชีย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๑๑๒.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๖.

ซึ่งลักษณะความเชื่อเช่นนี้เป็นไปในชนทุกระดับ ไม่ว่าจะทั้งฝ่ายพระภิกษุหรือคนโดยทั่วไป ดังจะเห็นได้จากข้อความในคำให้การของขุนหลวงหาวัดที่กล่าวว่าพระนารายณ์ได้ศึกษาวิชาคมในสำนักพระอาจารย์พรหม พระอาจารย์พรหมนี้อายุมากเป็นผู้เฒ่าใบหูทั้งสองข้างยานถึงบ่า เป็นผู้ชำนาญในทางเวทมนต์ มีอานภาพในทางเหาะเหินเดินอากาศได้^{๓๓๓}

ที่จริงแล้วความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถาไสยศาสตร์นี้เริ่มมีผู้เชื่อถือมากมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าทรงธรรมและพระเจ้าปราสาททอง โดยเฉพาะพระมหากษัตริย์ทั้ง ๒ พระองค์นี้ เป็นผู้เชื่อถือเวทมนต์จัดและเห็นกันว่าได้ราชสมบัติเพราะเวทมนต์^{๓๓๔} เช่นครั้งหนึ่งในสมัยพระเจ้าปราสาททองได้เสด็จไปพระราชทานเพลิงศพพระเจ้าลูกเธอฝ่ายใน ณ วัดชัยวัฒนาราม ได้เนื้อในท้องเผาไม่ไหม้ สงสัยว่าต้องคุณ ครั้งนั้นประชาราษฎร์ลือลือกันว่าจะให้คั้นตำรับตำราที่หมอ ผู้เฒ่า ผู้แก่ ต่างคนกลัวความผิด บรรดามีตำรับความรู้วิชาการก็ทิ้งน้ำเสียสิ้น^{๓๓๕}

กล่าวได้ว่าในยุคสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายนี้ความเชื่อของชาวไทยจะเป็นความเชื่อที่รวมคติทั้งของพระพุทธศาสนา พราหมณ์และผีสงเวทดาผู้มีฤทธิ์เข้าด้วยกัน เมื่อจะทำการใหญ่ที่สำคัญๆ ก็มักจะยึดแนวทางทั้ง ๓ นี้เป็นที่พึ่ง ดังจะเห็นได้จากการชิงราชสมบัติของพระนารายณ์มหาราชาจากพระศรีสุธรรมราชาธิราชที่ตรัสให้กระทำมงคลแดงไชรีพลทั้งปวงเป็นสำคัญ แล้วให้เอาใบสะเดาเป็นประเจียดสำหรับเมื่อจะยุธนั้น เพราะเหตุว่าสมเด็จพระศรีสุธรรมราชาธิราชไชรีพระชนมวารวันศุกร์ และใบสะเดานั้นเป็นนามพุท แลศุกร์ไชรีสิ้นกำลังในพจนามเพื่อจะประหารนามแห่งอิธิราช ครั้งแล้วสมเด็จพระบรมพิตรพระเป็นเจ้าก็ให้สักการบูชาพระศรีรัตนตรัยและพระอิศวร พระนารายณ์เป็นเจ้าและเทพยดาผู้มีฤทธิ์สิทธิ์ศักดิ์ทั้งปวง^{๓๓๖} เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่าการที่ชาวไทยซึ่งถือว่านับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาแห่งปัญญา แต่ยังมีการประเพณีปฏิบัติในลักษณะที่ยังต้องพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เครื่องรางของขลังที่เรียกกันว่าวัตถุมงคลนี้เป็นเพราะหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเปิดช่องทางให้หรืออย่างไร^{๓๓๗}

ในเรื่องการพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือวัตถุทั้งหลายเป็นที่พึ่งนี้ พระพุทธศาสนามีท่าทียอมรับในเรื่องสติปัญญาของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากการแบ่งประเภทบุคคลผู้พึ่งแนะนำสั่งสอนให้บรรลุธรรมได้และไม่ได้นั้นเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. อุคฆภิตัญญู ผู้มีสติปัญญา ตรัสรู้ธรรมที่ท่านยกหัวข้อขึ้นแสดง
๒. วิปจิตัญญู ผู้รู้เข้าใจได้ต่อเมื่อท่านอธิบายความพิสดารออกไป
๓. เนยยะ ผู้ที่พอจะคอยชี้แนะให้เข้าใจได้ด้วยวิธีการฝึกอบรมต่อไป

^{๓๓๓} คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ, (พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๕), หน้า ๑๒๗.

^{๓๓๔} องค์การค้าคุรุสภา, ประชุมพงศาวดาร, เล่ม ๓๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๒), หน้า ๒๙๘.

^{๓๓๕} องค์การค้าคุรุสภา, ประชุมพงศาวดาร, เล่ม ๓๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๒), หน้า ๑๒๑.

^{๓๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๘.

^{๓๓๗} พระมหามานตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๓๖.

๔. ปทปรมะ ผู้แก้ปัญหา สอนให้รู้ไว้แต่เพียงตัวบทคือพยัญชนะ หรือถ้อยคำไม่อาจเข้าใจ อรรถคือความหมาย^{๓๘}

เมื่อมนุษย์มีระดับสติปัญญาและความเชื่อที่แตกต่างกัน ดังนั้นการยึดถือสิ่งต่างๆ เป็นที่พึ่ง ย่อมมีความแตกต่างกันไป ในส่วนนี้พระพุทธศาสนาก็มีได้ปฏิเสธในสิ่งที่คนบุชานับถือกันอยู่ทุกๆ ไป เช่น ในการยอมรับนับถือภูเขาลำ อาราม หรือต้นไม้ใหญ่เป็นที่พึ่ง แต่พระพุทธศาสนาจะได้เสนอสิ่งที่ดีกว่าให้ เขาได้พิจารณาด้วยปัญญาของตนเอง ส่วนเขาจะเชื่อหรือไม่ก็แล้วแต่สติปัญญาของเขา ดังที่พระพุทธองค์ ทรงทราบความอ่อนแอของปุถุชน จึงทรงตรัสไว้ในเขมาสูตรว่า มนุษย์เป็นอันมาก ถูกคุกคามแล้วย่อมถึง ภูเขาลำ อารามและรุกขเจดีย์ ว่าเป็นที่พึ่ง สรณะนั้นแลไม่เกษมสรณะนั้นไม่อุดม เพราะบุคคลอาศัย สรณะนั้นย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ส่วนบุคคลในถึงพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่ง ย่อม เห็นอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความก้าวล่วงทุกข์ และมรรค มืองค์ ๘ อันประเสริฐ ซึ่งยังสัตว์ให้ ถึงความสงบแห่งทุกข์ ด้วยปัญญาชอบ สรณะนั้นแลของบุคคลอันเกษมสรณะนั้นอุดม เพราะบุคคลอาศัย สรณะนั้น ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้^{๓๙}

จากท่าที่เช่นนี้จะเห็นได้ว่าแม้พระพุทธศาสนาจะได้ชื่อว่าเป็นศาสนาของท่านผู้ตื่น ผู้รู้ หรือผู้มี ปัญญาก็ตาม แต่ก็ยังมีหลายๆ สิ่งที่คุณเหมือนว่าจะไม่เป็นไปในทางที่ช่วยส่งเสริมปัญญาแห่งการตรัสรู้ แต่ พระพุทธองค์ก็ยังยอมรับไว้ในพระพุทธศาสนา ซึ่งนอกจากจะเป็นเรื่องของระดับสติปัญญาของบุคคลทั่วไปแล้ว อาจเป็นเพราะว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของสังคม เป็นศาสนาที่ต้องการช่วยเหลือมนุษย์จาก ความทุกข์ต่างๆ ดังนั้น จึงมีหลักการที่ผ่อนปรนเพื่อประสงค์ในการจะช่วยพัฒนามนุษย์ที่ติดอยู่กับ อธิปไตยปฏิบัติอำนาจศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ให้ได้รับการพัฒนาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ดังที่พระราชวรมณีได้ กล่าวถึงหลักการของการพัฒนาในอริยธรรม ๓ ชั้น คือ

๑. ชั้นหวังพึ่งรอคอยอำนาจภายนอกดลบันดาล ทำให้หมกมุ่นฝึกฝน ปล่อยทิ้งเวลาความเพียร และการคิดเหตุผลของตน

๒. ชั้นเสริมกำลัง คือทำอธิปไตยปฏิบัติได้เองแล้ว และใช้อธิปไตยปฏิบัตินั้นเพื่อเสริมกำลังใน การทำความดีอย่างอื่น เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นจากภัยอันตรายและเป็นเครื่องประกอบของอนุศาสนี ปฏิบัติปฏิบัติ

๓. ชั้นการมีชีวิตจิตใจเป็นอิสระ ดำเนินชีวิตที่โปร่งเบาแท้ โดยไม่ต้องอาศัยอธิปไตยปฏิบัติหรือ สิ่งอื่นภายนอกมาเสริมกำลังใจของตนเอง เพราะมีชีวิตใจเข้มแข็งเพียงพอสามารถบังคับควบคุมจิตใจของ ตนได้เองปราศจากความหวาดหวั่นกลัวภัย^{๔๐}

เมื่อพระพุทธศาสนามีท่าทีในการที่จะช่วยให้มนุษย์พ้นจากสิ่งที่เขาติดอยู่ เพื่อพัฒนาต่อไปจึง ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการในการที่จะชักนำเขาออกมาจากสิ่งที่เขาติดอยู่ จากวิธีการสอนด้วยอนุศาสนีมา

^{๓๘} ๐ง.จตุกก ๒๑/๑๓๓/๑๕๓.

^{๓๙} พระพุทธโฆษาจารย์, ธรรมปัทมฎก เล่มที่ ๖, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๑๐๙.

^{๔๐} พระราชวรมณี, พุทธธรรม, หน้า ๔๗๓.

เป็นเหตุเริ่มต้นที่มีเรื่องเกี่ยวกับวัตถุมงคลเข้ามาในพระพุทธศาสนาเพราะ หลักการของการผ่อนปรนนี้คือ การใช้สิ่งที่เขายึดถืออยู่เดิมนั้นเองเป็นจุดเริ่มต้น วิธีเริ่มอาจทำโดยแกะสิ่งที่เขายึดหรือเกาะติดอยู่นั้นออกจากฐานเดิม แล้วหันเหบายหน้ามาสู่ทิศทางที่ถูกต้องพร้อมทั้งใช้สิ่งที่เขายึดเกาะอยู่นั้นเป็นเครื่องจูงเขาออกมาพ้นจากที่นั่น วิธีการนี้เห็นได้จากพุทธบัญญัติเกี่ยวกับการเหยียบผ้า เรื่องมีอยู่ว่า คราวหนึ่งเจ้าชายโพธิราชกุมารสร้างวังแห่งหนึ่งเสร็จใหม่จึงนิมนต์พระสงฆ์ที่มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขไปฉันที่วังนั้น เจ้าชายได้ให้ปูผ้าขาวทั่วหมดถึงบันไดขั้นที่ ๑ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จถึงวังก็ไม่ทรงเหยียบผ้าจนเจ้าชายโปรดให้ม้วนเก็บผืนผ้าแล้วจึงเสด็จขึ้นวัง และได้ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ห้ามภิกษุเหยียบผืนผ้า ต่อมา มีหญิงผู้หนึ่งซึ่งแห่งบุตรใหม่ๆ ได้นิมนต์พระมาบ้านของตนแล้วปูผ้าผืนหนึ่งลงขอร้องให้พระภิกษุทั้งหลายเหยียบเพื่อเป็นมงคล ภิกษุเหล่านั้นไม่ยอมเหยียบ หญิงนั้นเสียใจและติเตียนโพชนทนาว่าภิกษุทั้งหลาย ความทราบถึงพระพุทธองค์ จึงทรงวางอนุบัญญัติ อนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายเหยียบผ้าได้ในเมื่อชาวบ้านทำนขอร้อง เพื่อเป็นมงคลแก่พวกเขา พุทธบัญญัตินี้จะเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้พระสงฆ์ได้อ่อนอ่อน ธรรมความประสงค์ของชาวบ้านเกี่ยวกับพิธีกรรมและสิ่งที่เรียกว่าวัตถุมงคลต่างๆ ขยายออกไป เปิดรับเครื่องรางของขลังและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ เข้ามามากมายจนบางสมัยรู้สึกว่เกินขอบเขตอันสมควร^{๔๑}

จะเห็นได้ว่าวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลังหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เริ่มเข้ามาในพระพุทธศาสนาได้น่าจะเป็นเพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการใช้ปัญญา ไม่มีการบังคับกฎเกณฑ์โดยเด็ดขาดว่าจะต้องปฏิบัติตามหลักคำสอนโดยเคร่งครัดอย่างเดียว แต่พระพุทธศาสนายอมรับในด้านความอ่อนแอของจิตใจปุถุชนและความแตกต่างในด้านระดับสติปัญญาของปุถุชน ดังนั้นการวางท่าทีต่อการประกาศศาสนาจึงเป็นรูปแบบการนำเสนองานเลือกโดยยอมรับในสิ่งที่เขาประพฤติปฏิบัติอยู่แต่ได้ชี้ให้เห็นสิ่งที่ดีกว่าหรือทางที่ดีกว่าให้เขาพิจารณาด้วยปัญญาของเขาเอง ทั้งบางครั้งด้วยความปรารถนาจะอนุเคราะห์ต่อเวไนยสัตว์ทั้งหลายถึงกับยอมลงเข้าไปคลุกคลีเข้าถึงตัวเขาเพื่อตั้งเขาให้ได้รับการพัฒนาในทางที่สูงขึ้นต่อไป

ดังนั้นจากเขมาเขมสรณ ที่มีคาถาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่อัคคีทัตตะฤาษี เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าสังคมาชาวบ้านทั่วไป ยังตกอยู่ในความหวาดกลัว ความไม่รู้ย่อมแสวงหาสหรณะหรือที่พึ่งมีป่าไม้ภูเขา เป็นต้นเพื่อแสดงความปลอดภัยในชีวิตของเขาแต่พระพุทธศาสนาก็แสดงหลักการว่าสหรณะนั้นย่อมไม่เป็นไปเพื่อความเกษม ความปลอดภัย เพราะไม่สามารถนำไปพ้นจากทุกข์ได้อย่างแท้จริง ต่อเมื่อนับถือพระรัตนตรัยจึงจะถือได้ว่าพบสหรณะอันเกษม อันปลอดภัยอย่างแท้จริง นี้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนากียอมรับว่าคนเราต้องมีที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวเพื่อนำไปสู่ความเกษมอันปลอดภัยโดยสหรณะนั้นอาจมีระดับต่างๆ กันคือ พระพุทธศาสนามีสิ่งสำคัญสูงสุด ๓ ประการ คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์โดยท่านเรียกเปรียบเทียบไว้ว่ารัตนะ แปลว่าดวงแก้ว คือของวิเศษหรือของมีค่ามากหรือของประเสริฐที่สุด เรียก รวมทั้ง ๓ ว่า ตรีรัตนะ หรือไตรรัตน์หรือรัตนตรัย แปลว่า แก้ว ๓ ดวง หรือแก้ว ๓ ประการ บางทีเรียก

^{๔๑} พระพุทธโฆษาจารย์, ธัมมปัทฏฐกถา เล่มที่ ๖, หน้า ๑๐๙.

พระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ว่า วัตถุหรือสิ่งวิเศษและเรียกรวมว่า วัตถุตยะ คือ วัตถุ ๓ รัตนะ ๓ หรือวัตถุ ๓ ดังกล่าวนี้เป็นสรณะหรือเรียกรวมว่าสรณัตริย์ หรือไตรสรณะ แปลว่า ๓ ที่พึ่งหรือ ๓ สรณะ^{๔๒}

คำว่าสรณะในพระพุทธศาสนา มีความหมายเป็น ๒ นัย คือ ที่พึ่ง ที่ยึดเหนี่ยว ที่ยืน และกำจัด เช่น ฆ่า ทำลาย ซึ่งภัยคือความกลัว ตลอดจนกำจัด ทำลายทุกข์ ทุกติภาพ และกิเลสเศร้าหมอง^{๔๓}

เหตุที่พระรัตนตรัยได้ชื่อว่าเป็นสรณะ ท่านอธิบายว่า

พระพุทธเจ้าเป็นสรณะเพราะกำจัดทำลายภัยของสัตว์ทั้งหลายด้วยการชักนำสรรพสัตว์ให้หันเหเข้าไปในสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์และชักนำให้พ้นออกมาเสียจากสิ่งซึ่งไม่เป็นประโยชน์

พระธรรมชื่อว่าเป็นสรณะเพราะชักจูงสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นขึ้นมาจากความกัณดารในสังสารภพและด้วยการให้ความอบอุ่นใจคลายทุกข์

พระสงฆ์ชื่อว่าเป็นสรณะเพราะทำให้สัการะ เช่นการถวายทานและการกราบไหว้บูชา เป็นต้น ทำเพียงเล็กน้อยก็ได้ผลไพบูลย์โดยเฉพาะ^{๔๔}

การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะนั้น ท่านแสดงไว้ว่าย่อมถึงด้วยอาการ ๕ คือ

๑. อุตตสันนิยาตนะ ถึงด้วยมอภายถวายเป็นชีวิต
๒. ตปปรายนตา ถึงด้วยรำลึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัยเนื่องๆ
๓. สิสภาวุปกมณะ ถึงด้วยยอมเป็นศิษย์ปฏิบัติตามคุณธรรมของท่าน
๔. ปานิปาตะ ถึงด้วยแสดงความเคารพนบถน้อมเป็นอย่างยิ่ง
๕. สมာทาน ถึงด้วยสมာทาน^{๔๕}

สิ่งสำคัญในการถึงพระรัตนตรัย นอกจากอาการทางกายและวาจาอย่างใดอย่างหนึ่งในอาการ ๕ แล้ว ท่านกล่าวว่า การถึงนั้นต้องประกอบด้วยจิตใจเลื่อมใสศรัทธาในคุณพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง โดยปราศจากความเคลือบแคลงสงสัยและยึดเหนี่ยวรำลึกถึงเป็นสรณะ^{๔๖}

การเข้าถึงสรณะดังกล่าวนี้เป็นการขจัดภัยให้ความคุ้มครองกำจัดกิเลสหม่นหมองใจและบันดาลให้เกิดประโยชน์คืออำนาจผลให้ถึงแก่ผู้ถือสรณะนั้นๆ ซึ่งผลและอานิสงส์นั้นท่านกล่าวว่าสรณะนี้เป็นโลกีย์ให้อารักขาคู่คุ้มครองไม่ต้องหวาดกลัวต่อภัยอันตรายบ้าง อำนาจผลเป็นโภคสัมปทาคือถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์บ้าง เป็นภวสัมปทาคือชักพาให้เกิดในสุคติภพบ้าง ส่วนสรณคมณที่เป็นโลกุตตรก็อำนาจผลเป็นวิมุตตตายตนะให้บรรลุอุรียผล ๔ จนถึงบรรลุพระอรหัตตผล^{๔๗}

^{๔๒} ธนิต อโยโพนี, อานิสงส์ไตรสรณคมณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดตีวพร, ๒๕๒๙), หน้า ๔ - ๕.

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๒ - ๖๓.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓.

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน, ๘๑ - ๘๒.

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๕.

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘.

อนึ่งในบทสวดอาฏานาฏิยสูตรก็ได้กล่าวถึงสภาวะในพระพุทธศาสนา คือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งอันสูงสุด ฉะนั้นจะเห็นว่าการถึงสภาวะในพระพุทธศาสนาคือการมีจิตใจเลื่อมใส และประพฤติต่อพระรัตนตรัยด้วยความศรัทธาเลื่อมใสทั้งกายและวาจา และจิตใจโดยปรารถนาคุณพระรัตนตรัยทั้ง ๓ ประการเป็นหลัก มีจิตใจระลึกลึกลงอยู่เสมอ การระลึกถึงพระรัตนตรัยเป็นสภาวะย่อมเช่นนี้ ย่อมปกป้องคุ้มครองต่อภัยอันตรายทั้งหลายได้ ทั้งยังให้ได้รับสิ่งที่ปรารถนาไม่ว่าจะเป็นมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติและนิพพานสมบัติทุกประการ จะเห็นว่าการถึงพระรัตนตรัยเป็นสภาวะดังกล่าวนี้ไม่มีเรื่อง การถือของขลังศักดิ์สิทธิ์เช่นวัตถุมงคลเลย เป็นการถือในลักษณะเป็นอนุสสติคือระลึกถึงในความดีงาม หรือคุณธรรมต่างๆ แล้วได้อานิสงส์ คือการปกป้องจากภัยอันตราย หายสะอึกกลัวต่อภัย ดังที่ปรากฏใน บทสวดมนต์หลายๆ บท เช่น ในธัชคคสูตร กรณียเมตตสูตร เป็นต้น

เปรียบเทียบวัตถุมงคลกับสภาวะในพระพุทธศาสนา

เมื่อกล่าวถึงสภาวะในพระพุทธศาสนา ก่อนที่จะกล่าวถึงวัตถุมงคลควรจะได้กล่าวถึงมงคลในพระพุทธศาสนาด้วย เนื่องจากมงคลหมายถึง เหตุอันมาซึ่งความเจริญ ในมงคลสูตรมิได้เพ่งเล็งที่ตัววัตถุ แต่เน้นไปที่หลักปฏิบัติตามหัวหน้าโดยตรงว่า ถ้าปฏิบัติตามแล้วจะมีแต่ความสุขความเจริญ ดังนั้น การที่บุคคลจะได้รับสิ่งอันเป็นมงคลคือความสุขความเจริญนั้น มิได้อิงอาศัยวัตถุมงคลคือสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่งเลย แต่ให้ยึดหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติโดยตรง แม้หากจะยึดถือสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นสภาวะก็มีเพียงพระรัตนตรัยเพื่อเป็นอนุสสติเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาประพฤติปฏิบัติธรรมเท่านั้น

ส่วนวัตถุมงคลนั้นเกิดขึ้นมาจากความไม่รู้และความกลัวต่อภัยอันตรายของมนุษย์ มนุษย์จึงแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวให้กับตน เพื่อที่จะขจัดความกลัวนั้น โดยวิธีการแบบไสยศาสตร์ซึ่งมุ่งไปในทางฤทธิเดช เวทมนตร์คาถา ดังนั้น การมีวัตถุมงคลจึงได้มุ่งยึดถือเพื่อให้เกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์ตามต้องการ ซึ่งอุปเท่ห์หรือวิธีการใช้วัตถุมงคลให้เกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์ตามต้องการ โดยที่อุปเท่ห์หรือวิธีการนั้น แสดงออกในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

๑. มีคาถากำกับวัตถุมงคลนั้น เช่น การบูชาพระประจำวันเกิดเพื่อให้เกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์ก็มีคาถากำกับประจำพระปางวันเกิดนั้นๆ เช่น คนเกิดวันอาทิตย์ให้บูชาพระปางถวายเนตรพร้อมทั้งสวดโมรปริตร วันละ ๖ จบ คนเกิดวันอังคารให้บูชาพระปางห้ามญาติและให้สวดคาถาโพฆณังคปริตร วันละ ๑๕ จบ เป็นต้น^{๘๘} หรือพระเครื่องต่างๆ ถ้าจะให้ขลังให้ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้นก็ให้ใช้คาถาปลุกเสกประจำพระเครื่องนั้นๆ เช่น พระเครื่องของสมเด็จพระสังฆราชโกเถื่อนให้ใช้คาถาโกเถื่อนว่า เวทาสากุ กุสาทาเว สาสาทิกุ กทิสาสา ทายะสาตะ ตะสายะทา กุตะกุกุ ภูกุกะกุ พระหลวงพ่อบาน พิมพ์ชินกให้ใช้คาถา สาลิกา กิงกรณัง คาวังคาวา เขี้ยวเสื่อหลวงพ่อบาน วัดบางเหี้ย ให้ปลุกด้วยคาถา มุทธะเสฏฐุ มหานาถัง วัฒนณะโก สิงหนาทกัง พุทธะสิระสา เตเชนะ มาระเสนา ปะราเชยยัง ชัยยะ ภาวันตุ เม^{๘๙} เป็นต้น

^{๘๘} ว. จินประดิษฐ์, พิธีการสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาด้วยตนเอง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานหอสมุดกลาง, ม.ป.ป.) หน้า ๒๙.

^{๘๙} ดวงธรรม โชนเขตประทีป, พระเครื่องของขลัง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณการ, ๒๕๑๖), หน้า ๓๒, ๖๓, ๑๐๗.

๒. มียันต์กำกับในการที่จะนำไปใช้ในด้านใด เช่น ถ้าหากต้องการจะให้มิตบะเดชะ ก็นิยมลงยันต์ราชสีห์ และเสือสำหรับเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ถ้าจะให้ทำมาหากินคล่องก็ทำเป็นรูปยันต์นางกวัก ยันต์ปลาตะเพียน หรือยันต์พระฉิมพลี^{๕๐} ดังนี้ เป็นต้น

ในส่วนรูปแบบวัตถุมงคลนั้น เมื่อก้าวโดยรวมแล้วจะเป็นรูปแบบพระเครื่องและพระพุทธรูป คือรูปเปรียบพระพุทธรูป และพระสงฆ์ ตลอดจนรูปเทพเจ้าต่างๆ ประมาณ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ที่เหลือออกนั้น ๑๐ เปอร์เซ็นต์จะเป็นรูปแบบอื่นๆ ที่อยู่ในลักษณะเครื่องรางของขลัง เช่น ตะกรุด แหวน รูปสัตว์ต่างๆ เป็นต้น แต่ถึงจะเป็นรูปแบบอื่นๆ ก็มีหัวใจหรือหลักธรรมสำคัญๆ ของพระพุทธศาสนาคอยกำกับเป็นคาถาหรืออุปเท่ห์ คือวิธีใช้อยู่เสมอ^{๕๑}

ดังนั้นการจะกล่าวว่าคนที่เชื่อถือในวัตถุมงคลเป็นผู้มั่งงาย โดยส่วนตัวนั้นย่อมไม่ถูกต้องนัก เพราะเขาก็ยังมีจิตใจระลึกปรารถนาถึงพระรัตนตรัยเป็นหลักของจิตใจด้วยเช่นกัน ส่วนการนับถือวัตถุมงคลในรูปแบบแปลกๆ เช่น ปลัดขิก อีเปือ เป็นต้นนั้นอาจเป็นเพราะความผสมผสานระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสนาพราหมณ์รวมทั้งความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นในเรื่องผีสามเทวดา นอกจากนี้อาจเป็นเพราะมีการนำเอาความเชื่อในด้านคติชนวิทยาของไทยเราเข้ามาผสมผสานจึงได้วัตถุมงคลที่แปลกออกไป เช่น ความเชื่อโชคลางว่าจิ้งจกที่ก่อก่อนออกจากบ้านอาจบอกให้ทราบถึงกลางดีกลางร้ายได้จะได้เตรียมตัวรับหรือระมัดระวังไว้ ก็มีผู้รู้ขนาดลักษณะดังกล่าวนี้มาสร้างเป็นรูปจิ้งจกหรือตุ๊กแกเฝ้าบ้านบ้าง บางครั้งความเชื่อกันว่าเต่าเป็นสัตว์มีอายุยืนก็มีการสร้างวัตถุมงคลเป็นรูปเต่าโดยถือเคล็ดว่าจะได้แคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตราย มีอายุยืน มีโชคลาภ^{๕๒}

สรุปได้ว่า การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็นการปรารถนาพระพุทธรูปคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นอารมณ์ หรือเป็นเครื่องระลึกถึงเหตุให้เรามีโอกาสในการพัฒนากายและจิตของเราไปในทางบุญกุศลยิ่งขึ้น แต่การถือวัตถุมงคลเป็นสรณะนั้นเรายึดถือในด้านความขลังความศักดิ์สิทธิ์เป็นหลักต้องประพฤติตามหลักเกณฑ์ที่ถือกรรมตามแบบไสยศาสตร์อย่างเคร่งครัดเป็นเหตุให้เราติดหลงอยู่ในสิ่งนั้นๆ เป็นการยากใน การที่จะพัฒนากายและจิตให้สูงขึ้นจึงไม่ใช่สรณะที่พึ่งที่เกษมปลอดภัยอย่างแท้จริงเพราะเรายังหวั่นไหวไม่รอดพ้นจากทุกข์ไปได้ไม่เหมือนการถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะที่ทำให้เราถึงความเกษมปลอดภัยอย่างแท้จริง ดังนั้นเมื่อก้าวในแง่ของพุทธบริษัทในเมืองไทยแล้ว ความเชื่อในเรื่องของวัตถุมงคลก็ได้ต่าง นานา ตามความคิดเห็นของเขาคือมีทั้งเชื่อในวัตถุมงคล มีทั้งคิดด้านปฏิเสธไม่เห็นด้วย มีทั้งผู้ที่สะสมวัตถุ มงคลเพื่อผลทางศิลปะและการศึกษา และมีทั้งผู้ที่หวังเพื่อเป็นการค้า ซึ่งเมื่อมองย้อนไปในอดีตแล้วจะ เห็นว่าในสมัยสุโขทัยเราอาจจะไม่พบวัตถุมงคลในรูปเครื่องรางของขลังแต่จะพบวัตถุมงคลในรูปพระบูชา และพระเครื่องเป็นจำนวนมากซึ่งพระเครื่องหรือพระพิมพ์ในสมัยสุโขทัยนี้เป็นไปในรูปของความเชื่อที่ พุทธศาสตร์ที่บริสุทธิ์เพราะเป็นการสร้างเพื่อบุญกุศลสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาหรือเป็นที่ระลึกถึงพระ

^{๕๐} เทพย์ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวทฉบับพิเศษ, (กรุงเทพมหานคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๒), หน้า ๑๒๐.

^{๕๑} พระมหามนตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๔๑.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

รัตนตรัยไม่ใช่วัตถุมงคลที่อิงอาศัยไสยศาสตร์เพื่อความขลังความศักดิ์สิทธิ์ ส่วนในสมัยอยุธยา นั้น อิทธิพลความเชื่อในด้านเวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลังมีปรากฏชัดเจนในยุคกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เช่น มีการกล่าวถึงคุณไสยในสมัยพระเจ้าปราสาททองจนถึงกับมีการทำลายตำราคุณไสย มีการกล่าวถึงการจัดทัพว่ามีการทำยันต์ ทำการข่มนามในสมัยพระนารายณ์และตอนใกล้กรุงศรีอยุธยาแตกก็มีการปลุกปลอบกำลังใจทหารด้วยเครื่องรางของขลังดังเรื่องของพระอาจารย์ธรรมโชติ อาจารย์ของชาวบ้านบางระจันหรือการให้นายฤกษ์ซึ่งเชื่อว่ามีพลังคุณทัพอธิไปรบกับพม่าเป็น

ในสมัยรัตนโกสินทร์ความเชื่อในเครื่องรางของขลังก็ยังคงมีสืบต่อมาจากกรุงศรีอยุธยา เพราะปรากฏหลักฐานในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนว่ามีการใช้วัตถุมงคลและเวทมนตร์คาถากันมากซึ่งนักปราชญ์ในปัจจุบันสันนิษฐานว่าวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้เกิดขึ้นในยุคสมัยรัชกาลที่ ๒ และ ๓ ต่อมาเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ และสงครามอินโดจีนขึ้นในคราวนั้นผู้ที่ได้รับแจกวัตถุมงคลติดตัวไปในสนามรบต่างได้รับประสบการณ์จึงยิ่งทำให้ความเชื่อในเรื่องวัตถุมงคลมีสูงขึ้นจนนำมาสู่การแลกเปลี่ยนซื้อขายเป็นพุทธพาณิชย์เช่นในปัจจุบัน

ความเชื่อในวัตถุมงคลที่สืบเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบันในสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นหลักเช่นนี้ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมไทยพุทธแบบไทยๆ เพราะปรากฏการณ์ทางสังคมที่คนไทยยังเชื่อถือต่อวัตถุมงคล ทั้งที่เป็นเรื่องนอกพระพุทธศาสนานั้นสอดคล้องไปตามลักษณะของสังคมพุทธที่ให้อิสระเสรีภาพทางความคิดความเชื่อของบุคคลทั้งการเชื่อในวัตถุมงคลสำหรับสังคมไทยนั้นถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่เรื่องน่าเสียหาย เพราะแม้จะเป็นเรื่องของไสยศาสตร์แต่คนไทยก็ถือกันว่าพุทธกับไสยเป็นของคู่กันมาช้านานกับสังคมไทยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อความเชื่อความนิยมในวัตถุมงคลที่มีวิวัฒนาการต่อเนื่องมายาวนานจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในด้านต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

๒.๕ อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทย

อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทยมีด้านต่างคือ

๒.๕.๑ ด้านความเชื่อ

พระยาอนุมานราชธน ได้กล่าวเรื่องความเชื่อไว้ดังนี้คือ ความเชื่อครั้งแรกเดิมของมนุษย์ก่อนจะคลี่คลายเป็นศาสนาต่างๆ นั้น อาจแบ่งเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะแรกเชื่อว่าสิ่งต่างๆ จะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ก็ตามย่อมมีอะไรอย่างหนึ่งเป็นแรงอำนาจอยู่ในตัวของสิ่งนั้นเอง อาจจะทำให้คุณและโทษแก่คนได้ คติธรรมอย่างนี้เรียกว่าคติความเชื่อของขลังความศักดิ์สิทธิ์^{๕๓} ความเชื่อในลักษณะเช่นนี้ แสง จันทรงามกล่าวว่า เป็นวิวัฒนาการของศาสนาชั้นพลังลึกลับ ยิ่งถ้าหากเชื่อว่ามีพลังชนิดหนึ่ง ชื่อพลังมานะอยู่

^{๕๓} พระยาอนุมานราชธน, ศาสนาเปรียบเทียบ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๑), หน้า ๓๒ - ๓๓.

เบื้องหลังสิ่งต่างๆ ซึ่งการที่นำเอาพลังมานะมาใช้ทำให้เกิดปรากฏการณ์เชิงศาสนาที่เรียกว่า ไสยศาสตร์
ขึ้น^{๕๔}

ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์นี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลังชนิด
ต่างๆ ขึ้นมาเพราะว่าในความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์นั้น ความเชื่อประการที่ ๓ ว่า ความเชื่อเรื่องคาถาอาคม
และเครื่องรางของขลังสามารถนำอำนาจลึกลับนั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ตามที่ตนต้องการ^{๕๕}

ในการพัฒนาความเชื่อมาจนกระทั่งกลายเป็นความเชื่อในเรื่องวัตถุนั้น สนท สมักรการ กล่าว
ว่าความผิดปกติทั้งหลายที่เกิดขึ้นและมีได้มาจากการกระทำของมนุษย์โดยตรงแล้วถือว่าเป็นการกระทำ
ของผีหรือวิญญาณต่างๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการเจ็บไข้ได้ป่วย หรือฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาลก็ตาม
ฉะนั้นวิธีการแก้ไข ปัดเป่าจึงต้องกระทำพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ให้ถูกต้องในแต่ละเรื่องที่ควรเช่นไหว้ ก็
ต้องเช่นไหว้ ที่ควรขับไล่ก็ต้องขับไล่ เป็นต้น^{๕๖}

ด้านคติชนวิทยาของชาวพุทธทั่วไปกลัวพระ ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ พระพุทธรูปหรือวัตถุอย่าง
อื่นที่พระสงฆ์ได้ทำพิธีปลุกเสก (เมตทราย ข้าวสาร ด้ายสายสิญจน์ ผ้ายันต์) นอกจากนั้นแล้วยังมีคาถากัน
ผี ไล่ผี และจับผีอีกด้วย โดยสรุปถือว่าอำนาจมาจากพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์สามารถป้องกันผีร้ายได้
ในทางปฏิบัติแล้วคือพระสงฆ์มักจะเป็นผู้กระทำพิธีต่างๆ เพื่อการปกป้องและกำจัดผีร้าย อีกประการหนึ่ง
บรรดาเกจิอาจารย์หรือเหล่าคณาจารย์ที่ได้เคยบวชเรียนมาแล้วก็มีความทางเวทมนตร์และสามารถบังคับ
ให้ผีต่างๆ มาเป็นลูกมือของตนเพื่อให้ปฏิบัติกรด้านไสยศาสตร์ตามที่ตนต้องการอีกด้วย^{๕๗}

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการเกิดขึ้นของกุมารทองที่จัดว่าเป็นวัตถุมงคลประเภทหนึ่ง ก็เกิดมาจาก
ความเชื่อในเรื่องผี และพัฒนาการความเชื่อสืบเนื่องมาถึงพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ และสังฆานุภาพก็
สามารถที่จะป้องกันขจัดผีร้าย จึงได้มีผู้คิดสร้างวัตถุมงคลเพื่อให้ผู้ที่มีความเชื่อในอำนาจของพุทธคุณ
ธรรมคุณและสังฆคุณขึ้นมา เป็นอันว่าวัตถุมงคลได้เกิดขึ้นจากความเชื่อในเรื่องผีเป็นอันดับต้นๆ
นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องผีและการเซ่นสรวงต่อบรรพบุรุษถือได้ว่าเป็นลัทธิเก่าแก่เพราะเมื่อได้มีการขุดค้น
ในเขตบ้านเชียง อุดรธานีได้พบว่าในหลุมฝังศพมีการวางภาชนะเครื่องปั้นดินเผาไว้เพื่อบูชาเซ่นสรวง
ด้วย^{๕๘}

ในปัจจุบันด้านคติความเชื่อของชาวไทยนั้นพบว่ามีการบูชาพระพุทธรูปเป็นรากฐานสำคัญและมี
ฐานะเป็นศาสนาประจำชาติแต่ในสังคมแล้วพบว่า ประชาชนซึ่งล้วนแต่เป็นพุทธศาสนิกชนนั้นไม่ค่อย

^{๕๔} แสง จันทร์งาม, ศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๕), หน้า
๒๓๙.

^{๕๕} ทศนีย์ สุจินพงษ์, การใช้ไสยศาสตร์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
แผนกภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๓ - ๑๖.

^{๕๖} สนท สมักรการ, ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า
๕๕.

^{๕๗} พระมหามนตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๔๕.

^{๕๘} ศรีศักร วัลลิโภดม, สยามประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๙), หน้า
๒๔.

ปฏิบัติและยึดมั่นศรัทธาเฉพาะแต่พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เพียงเท่านั้น แต่ยังมีเชื่อและศรัทธาในลัทธิศาสนาอื่นอีก เป็นต้นว่า ลัทธิผีसानางไม้ ลัทธิพราหมณ์ – ฮินดู มีความเชื่อต่อเจ้าพ่อ เจ้าแม่ต่างๆ อยู่ผสมผสานกันทั่วไป ในด้านการดำเนินชีวิตตามวิถีประจำวันของพุทธศาสนิกชนไทยนั้น ฌรงค์เส็งประชา กล่าวว่าเมื่อพิจารณาถึงวิถีชีวิตประจำวันของชาวพุทธนั้นพบว่ามักจะมีอาศัยลัทธิความเชื่อหลายลัทธิ/ศาสนาเป็นที่พึ่ง เป็นแนวทางของการดำเนินชีวิตและบรรดาลัทธิ/ศาสนาเหล่านี้ก็คือ

๑. ความเชื่อผีसानางไม้และอำนาจเหนือธรรมชาติทั้งหลาย
๒. ลัทธิศาสนาฮินดู นับถือพระพรหม พระอิศวร พระนารายณ์
๓. ลัทธิบูชาบรรพบุรุษ นับถือเจ้าพ่อเจ้าแม่
๔. นับถือผู้วิเศษ^{๕๙}

มูลเหตุของการที่ทำให้มนุษย์แสวงหาที่พึ่งพิงและคิดสร้างสรรค์ลัทธิ/ศาสนาขึ้นมาเนื่องจากปัญหาของการดำเนินชีวิต บางครั้งไม่สามารถจะเอาชนะธรรมชาติได้หรือบางที่มีปัญหาสุขภาพ ความยากจนข้นแค้น เศรษฐกิจที่บีบคั้น เมื่อไม่สามารถจะช่วยเหลือตัวเอง หรือไม่อาจแก้ไขปัญหาได้ จึงคิดแสวงหาที่พึ่ง แนวความคิดเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ อาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจในเรื่องที่พบเจอ เช่น ฝนตกน้ำท่วมหนัก หรือฝนแล้งจนพืชพันธุ์แห้งตาย จึงได้พากันคาดการณ์เอาว่ามีอำนาจบางอย่างที่ดลบันดาลให้เป็นไป จึงพากันหาหนทางขอความช่วยเหลือจากอำนาจลึกลับโดยการทำพิธีแห่นางแมว งานบุญบั้งไฟเพื่อขอฝนตกต้องตามฤดูกาล

ด้านความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีसानางไม้ อำนาจเหนือธรรมชาติต่างๆ จึงเป็นความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิมของคนไทยและแม้แต่ในชนชาติอื่น เช่น ชนชาติในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คิดความเชื่อเหล่านี้จะเห็นได้ว่า คติชนวิทยาต่างๆ ยังมีปฏิบัติกันอยู่ เช่นการขอความช่วยเหลือจากเทพดาอารักษ์ ขอหวยจากเจ้าพ่อเจ้าแม่ ความเชื่อเรื่องแม่ธรณี แม่คงคา เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยคุ้มครองและ/หรือได้มีการจัดพิธีกรรมขอความช่วยเหลือ และ/หรือเพื่อแสดงความขอบคุณและคารวะโดยได้นำเอาสิ่งของ และดอกไม้ธูปเทียนไปบูชาสักการะ

จากคติความเชื่อที่เกิดขึ้นเพราะความกลัว ความไม่รู้ การแก้ปัญหาไม่ตก มนุษย์จึงได้พยายามหาที่พึ่งเพื่อสร้างความอบอุ่นใจ เพิ่มพลังใจ จึงได้แสวงหาวัตถุมงคลที่มีอิทธิพลด้านความเชื่อของคนมาพึ่งพิง และยิ่งกว่านั้น มนุษย์เชื่อว่าวัตถุมงคลต่างๆ มีอิทธิฤทธิ์และ/หรือมีปาฏิหาริย์ที่จะคอยช่วยเหลือปกป้องกันภัย โดยที่ผู้มีเวทมนตร์ทำพิธีเสกเป่าอย่างถูกพิธี เพราะสาเหตุสำคัญของการที่ทำให้เกิดวัตถุมงคลประเภทพระเครื่อง อันเป็นวัตถุมงคลที่แพร่หลายที่สุดและมีอิทธิพลต่อความเชื่อในสังคมไทยอย่างยิ่งนั้น เพราะว่า

๑. ความเชื่อในอานุภาพของพระพุทธรูปที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

เป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูป ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกดังนี้

^{๕๙} พระมหามานตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๔๖.

ก. บทสวดรัตนสูตร ใช้ในคราวที่มีการประสพกับทุกข์ภัยขึ้นในเมืองเวสาลีในตอนนั้นทำให้มนุษย์ ภูตผีต่างๆ หลีกหนีไปเพราะอำนาจพระพุทธรูป ซึ่งพระอานนทเถระได้ใช้สวดเพื่อทำน้ำพระพุทธรูปมนต์ปะพรมรอบๆ เมืองเวสาลีเมื่อครั้งพุทธรูปกาล

ข. บทสวดพระปริตร ใช้ในคราวที่พระพุทธรูปองค์รับสั่งให้ภิกษุสงฆ์ตั้งปะรำกระทำพิธีสวดพระปริตร เพื่อช่วยชีวิตของอายุวัฒน์กุมาร แม้พระพุทธรูปเจ้าก็ยังมาร่วมสวดด้วยในวันที่ ๗ จนทำให้เด็กรอดปลอดภัยมาได้

ค. บทสวดกรณียเมตตสูตร ใช้ในเมื่อตอนที่พระภิกษุสงฆ์ขอประทานบทสวดแผ่เมตตาแก่ภูตผีและเทวดาทั้งหลาย และสามารถใช้อุปถัมภ์กันภูตผีได้เป็นอย่างดี

นอกจากบทสวดนี้แล้วยังปรากฏเด็กผู้สวดคำว่า นโม พุทธัสสะ ขณะเล่นทอดสกา ยังได้ชัยชนะตลอด ปัจจุบันนี้ก็มีเชื่อในความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปและการสวดพระปริตรที่ใช้ในการประกอบพิธีงานบุญ และแม้ในการนำเอาพระพุทธรูปไปใช้เพื่อการปลุกเสกวัตถุมงคลต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์แก่บรรดาวัตถุมงคลเหล่านั้นนั่นเอง^{๖๐}

จากการศึกษาพบว่าพระพุทธรูปนั้นมีความขลัง และศักดิ์สิทธิ์ถึง ๗ ประการ คือ

๑. พระปริตร มีอานุภาพบำบัดทุกข์โศกโรคภัย และความเดือดร้อนกระวนกระวายใจ
๒. ขจัดภัยอันตราย ลางชั่วร้าย ฝันร้าย
๓. ปัดเป่าเสนียดจัญไร อุบาทว์ บาปเคราะห์ภัยต่างๆ
๔. ป้องกันโจรภัย อัคคีภัย อสรพิษ สัตว์ร้าย ภูต ยักษ์ คนธรรพ์
๕. ค้ำครองรักษาจากอุปัทวเหตุอันตราย โรคาพยาธิ
๖. ส่งเสริมให้เจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ทำให้เป็นหญิงที่คลอดบุตรง่าย
๗. ถ้าเป็นสัตว์ที่ถูกบงร้าย ทำให้แคล้วคลาด สวรรค์มีชัย สุขกายสบายใจ มีอายุยืนยาว^{๖๑}

๒. ความเชื่อในข้อปฏิบัติหรือปฏิบัติของเกจิอาจารย์

ความเชื่อในข้อปฏิบัติหรือปฏิบัติของเกจิอาจารย์ คือเชื่อว่าพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีศีลบริสุทธิ์ ย่อมจะมีพลังจิตที่ทำให้สามารถคิดได้ว่าอาจเป็นผู้บรรลุสมาบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงเป็นเหตุให้มีผู้สร้างพระเครื่องบูชาขึ้นมา และถ้าหากได้จัดพิธีปลุกเสกหรือพุทธาภิเษกแล้วย่อมจะทรงพลังอำนาจขึ้นในวัตถุมงคลนั้นๆ เพราะว่าเกจิอาจารย์ได้มาร่วมแผ่พลังเมตตาจิต ตลอดจนพลังจิตบริสุทธิ์ลงมาในมวลวัตถุมงคลเหล่านั้นด้วย รวมทั้งการที่มีศรัทธาเป็นทุนเดิมในพระคุณอาจารย์อยู่เป็นทุนเดิม เช่น สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) หลวงปู่แหวน หลวงพ่อสด หลวงพ่อคุณ เป็นอาทิ เมื่อพระคุณเจ้าเหล่านั้นสร้างหรือเป็นผู้ทำพิธีเองแล้ว ย่อมเกิดความเชื่อว่าจะต้องขลังและศักดิ์สิทธิ์แน่นอน^{๖๒}

^{๖๐} พระมหาเชิด เจริญรัมย์, “พระเครื่องกับสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓๕ - ๑๓๗.

^{๖๑} ธนิต อยู่โพธิ์, *อานุภาพพระปริตร*, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖ - ๒๗.

^{๖๒} พระมหามานตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๔๘.

๓. คำเล่าลือเรื่องพุทธานุภาพ

ในกรณีนี้เมื่อปรากฏว่ามีผู้ถูกยิงแต่ไม่เข้า และมีพระเครื่องติดสร้อยห้อยคอเป็นวัตถุมงคลอยู่ ทำให้เชื่อว่าพระเครื่องดังกล่าวมีพุทธคุณในด้านคงกระพันชาตรี แต่ต่างเล่าสู่กันฟังกระทั่งมีความแพร่หลาย และทำให้มีความเชื่อกันเช่นนั้น หรือเมื่อเกิดอุบัติเหตุว่า เครื่องบินตก แต่ไม่ตาย ทำให้เชื่อว่าพระเครื่องมีพุทธคุณด้านแคล้วคลาดปลอดภัย ตั้งแต่มีพระเครื่องนั้นมาก็ทำให้ชีวิต หน้าที่การงาน เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น จึงทำให้มีความเชื่อมั่นอันอานุภาพศักดิ์สิทธิ์จนกระทั่งมีความเชื่อมั่นนิยมชมชอบในที่สุด

๔. อิทธิพลของสื่อโฆษณา

อิทธิพลของสื่อโฆษณาคือ การที่โหมลงทุนโฆษณาในสื่อที่มีอยู่ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือที่มีเฉพาะในวงการของผู้ที่นิยมชมชอบพระเครื่องเป็นต้นทำให้เป็นการหล่อหลอมให้ ชื่นชอบได้ ยกตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์รายวันที่มีการลงโฆษณากิจกรรมของบางสำนักอย่างต่อเนื่องก็ทำให้เกิดกระแสความนิยมในวัตถุมงคลที่มีการประโคมข่าวสารตามคำชวนเชื่อ เช่น จตุคามรามเทพที่ทำให้ ผู้รับสื่อเหล่านี้เกิดความเชื่อมั่นได้ไม่ยากเท่าไร

วีรพล จ้อยทองมูล ได้สรุปถึงความนิยมของวงการพระเครื่องปัจจุบันไว้ว่า เกิดขึ้นเพราะ ค่านิยมตามๆ กันมา กล่าวคือเห็นผู้อื่นเล่นหรือสะสม ก็ทำให้ต้องออกมาแสดงความสามารถในการสะสม ด้วย นอกจากนั้นเพราะต้องการที่พึ่งทางใจซึ่งทำให้เห็นว่าสอดคล้องกับคำที่มีผู้กล่าวไว้ว่าคนเราเมื่อไม่มี เหตุร้าย ก็ไม่นึกถึงพระ และในยามเกิดความไม่มั่นคงก็จะมองหาของขลัง วัตถุมงคลมาไว้ป้องกันภัย^{๖๓}

สนธิ สมัครการ กล่าวว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยยังยึดมั่นในเรื่องไสยศาสตร์ก็เพราะว่า

ก. ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับหลักการ ปรัชญาทางวิทยาศาสตร์ก็ยังไม่ถึงคนไทย โดยทั่วไปเท่าที่ควรจะเป็น

ข. คนไทยยังมีลักษณะร่วมกันอยู่ประการหนึ่งว่า ความปลอดภัยไว้ก่อน นั่นคือมีความคิดชอบ กระทำหลายๆ อย่างในทางเดียวกัน เพื่อเป็นหลักประกันการต่างๆ ต้องได้ผลสมความมุ่งหมายทุกอย่าง

ค. เหตุผลด้านจิตใจ กล่าวคือ คนไทยจำนวนมากยังนิยมชมชื่นในเรื่องไสยศาสตร์อยู่นั้นเป็น เพราะต้องการให้เกิดความมั่นคง ปลอดภัยหรือเพิ่มความเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิตประจำวันของตน^{๖๔}

สำหรับในหมู่นักวิชาการทางพระพุทธศาสนาต่างก็เห็นพ้องกันว่า อิทธิปาฏิหาริย์ของวัตถุมงคลเป็นเรื่องที่มีความเป็นไปได้สูง เพราะว่ามีพลังในการแผ่เมตตาจิตของพระสงฆ์สัมมาปฏิบัติทั้งหลาย เมื่อพระผู้ทรงเมตตาธรรมได้อธิษฐานจิตลงในวัตถุมงคลต่างๆ นั้น ก็ย่อมจะเป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจลึกลับแฝงอยู่ได้เช่นเดียวกัน เพราะเหตุนี้ความศักดิ์สิทธิ์หรือปาฏิหาริย์ของวัตถุมงคลเหล่านั้นจึงสามารถเกิดขึ้นด้วยพละานุภาพดังต่อไปนี้

๑. พุทธานุภาพ

^{๖๓} วีรพล จ้อยทองมูล, ก้าวข้ามบัลลังก์เซียน ๓๐ ปรมจารย์พระเครื่อง, (กรุงเทพมหานคร : เดอะไลอ้อน คิงส์บุ๊ก, ม.ป.ป.), หน้า ๒๐๓.

^{๖๔} สนธิ สมัครการ, ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๗๑ - ๗๓.

ความเชื่อมั่นในพระพุทธคุณที่ทรงบริสุทธิปรากฏจากกิเลสวาทังปวงและทรงประกอบด้วย
พระคุณ ๓ ประการ คือบริสุทธิคุณ มหากรุณาธิคุณ และปัญญาคุณ

๒. ธรรมานุภาพ

พลังธรรมานุภาพของพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ตามบทสวดต่างๆ เช่น
เมตตสูตร รตนสูตร อย่างที่เรียกว่า สวดพระปริตรที่อาจจะขจัดปัดเป่าภัยอันตรายทั้งปวงได้

๓. สังฆานุภาพ

อานุภาพแห่งพระอริยสงฆ์และพระสงฆ์สัมมาปฏิบัติทั้งหลายจนสามารถจะแผ่พลังจิตให้มาอยู่
ในสิ่งที่ต้องการได้

๔. ปุญญาานุภาพ

อานุภาพของบุญกุศลคุณงามความดีและการกระทำผลกรรมดีงามของบุคคลต่างๆ ซึ่งเข้ากับ
คำว่าที่ว่าคนดีมีบุญ พระคุ้มครอง

๕. เทวานุภาพ

อานุภาพแห่งเทพดาที่ชาวพุทธต่างก็ล้วนเชื่อมั่น พระพุทธรูปต่างๆ จะมีเทวารักษาอยู่ด้วย
บรรดาพลาณภาพทั้งหมดเหล่านี้สามารถจะเป็นพลังที่มีอำนาจซึ่งดลบันดาลหรือทำให้เกิด
ปาฏิหาริย์ต่างๆ ได้^{๖๕}

ส่วนความขลังความศักดิ์สิทธิ์นั้น สิงห์หน คำชาว เป็นผู้เคยมีประสบการณ์ตรง ได้ให้ความเห็น
ถึงสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดจากวัตถุมงคลดังนี้

๑. เกิดขึ้นเพราะพลังจิต

๒. เกิดขึ้นเพราะธรรมชาติ หรืออำนาจกายสิทธิ์^{๖๖}

อิทธิพลของวัตถุมงคลทางด้านคติชนวิทยาในสังคมไทยนั้นจะเห็นได้ว่า วัตถุมงคลเป็นส่วนที่
ทำให้หน้าที่การสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาและการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ต้องเปี่ยมประเด็น จากการศึกษาในช่วงแรกยังไม่มียุทธปฏิมาแทนองค์พระบรมศาสดาของชาวพุทธ
เมื่อได้มีการสร้างเพื่อให้หมู่พุทธศาสนิกชนได้กราบไหว้บูชาแล้ว นับแต่นั้นมาทำให้วิชาไสยศาสตร์เริ่มเข้า
มามีอิทธิพลมากขึ้นต่อพระพุทธศาสนา และเมื่อพระพุทธปฏิมาทั้งหลายกลายมาเป็นพระบูชา พระเครื่อง
พระสงฆ์สาวกที่เดิมต้องทำหน้าที่ประกาศศาสนธรรมเพียงประกาศเดียวก็ได้มาเป็นผู้ใช้พลังปลุกเสก สร้าง
พระบูชา เหรียญ ตะกรุด น้ำพระพุทธรูปมนต์และการสักยันต์ ลงนะหน้าทอง เป็นต้น^{๖๗}

บรรดาชาวประชาแทบทุกระดับชั้น จึงมักต้องมีพระเครื่องบูชา พกพาติดตัวหรือก็เสาะหาวิธี
บำบัดความทุกข์ในชีวิต ด้วยวิธีการที่เป็นไสยศาสตร์ไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง จึงแสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของวัตถุมงคลในด้านความเชื่อของชาวไทยนั้น ส่งผลกระทบต่อการเปี่ยมเบนแนวทางคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา

^{๖๕} พระมหาเชิด เจริญรัมย์, พระเครื่องกับสังคมไทย, หน้า ๑๖๕.

^{๖๖} สิงห์หน คำชาว, พระพุทธศาสนากับปรัชญาชีวิตของข้าพเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้าพิเศษ.

^{๖๗} สนิท สมัครการ, ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย, หน้า ๕๒.

ไปมาก เพราะว่าหลักของพระพุทธศาสนาไม่ได้ให้พุทธศาสนิกชนพากันลุ่มหลงไสยศาสตร์ แต่ว่าจะมุ่งเน้นไปที่การลงมือประพฤติปฏิบัติบูชาซึ่งสูงกว่าการบูชาด้วยอามิสสิ่งของ^{๖๘}

สังคมโบราณของคนไทยเรานั้นได้มีการสร้างวัตถุมงคลขึ้นเพื่อแจกจ่ายให้กับผู้เป็นลูกศิษย์ลูกหาแต่ก็มีจุดหมายเพื่อใช้เป็นอำนาจต่อรองด้านศีลธรรม อย่างเช่นเมื่อจะแจกพระเครื่อง หรือวัตถุมงคลใดๆ แก่ใครก็จะไม่ให้โดยง่ายแต่จะต้องดูว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีงามและเมื่อเห็นว่าต้องเดินทางไปไหนและมีการเปลี่ยนแปลงในชีวิตท่านจะเรียกมาพบและบอกให้ทราบ ว่า “นี่เธอเมื่อจะไปอยู่ที่ห่างไกล ฉันทจะให้พระองค์นี้ไปคุ้มครองรักษาตัว เมื่อเธอได้พระไปแล้ว ต้องประพฤติตัวอย่างนี้ แล้วให้ประพฤติตัวในทางที่ตรงมอย่างนั้นอย่างนี้^{๖๙}

เหตุนี้การได้วัตถุมงคลมาจึงไม่ใช่จบแค่เพียงการครอบครอง แต่จะต้องประพฤติปฏิบัติในธรรมะ คำสั่งสอนที่ท่านได้สั่งเสียเอาไว้ ย่อมจะได้รับประโยชน์สุขจากการปฏิบัติธรรมนั้นเอง แต่ถ้าหากว่าไม่ยอมประพฤติตามหลักธรรมแล้ว วัตถุมงคลที่มีอยู่ก็ย่อมเป็นเพียงวัตถุธาตุที่ไม่อาจคุ้มครองรักษาตนเองได้ แม้ว่าจะมีพระเครื่องอยู่เต็มตู้เต็มบ้าน แต่กลับไปประพฤติเบียดเบียนและทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนก็ต้องเป็นผู้ที่รับผลแห่งการคิดโทษประทุษร้ายเหล่านี้ ได้ ถึงเวทนาอันกล้า ถึงความเสื่อม ร่างกายทรุดโทรม อาหารหนัก จิตฟุ้งซ่าน ความขัดข้องจากพระราชา ถูกใส่ร้ายเสียจากญาติ ไฟไหม้เรือน คนผู้นั้นเมื่อตายย่อมเข้าสู่หตุติ^{๗๐}

การรับเอาวัตถุมงคลมาแล้วนั้นจะเพิ่มเอาความมั่นใจให้แก่ผู้ที่มีอยู่ โดยที่ควรต้องใช้เป็นสะพานทอดเข้าสู่ทางธรรมและอาศัยข้อกำหนดดังต่อไปนี้

๑. ของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์และไสยศาสตร์มีไว้เพื่อปิดช่องความหวั่นใจ
๒. เป็นของไม่มีราคา จะได้ต่อเมื่อประพฤติดี เป็นที่ไว้วางใจ
๓. เป็นข้อกำหนดการเรียกร่องทางศีลธรรม^{๗๑}

เมื่อยอมรับนับถือในวัตถุมงคลเหล่านั้นแล้วก็ให้ปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญโดยมีไสยศาสตร์เป็นแค่สิ่งแอบแฝง สังคมในลักษณะนี้จึงเป็นไปตามลักษณะดังต่อไปนี้

๑. นับถือหลักการทางพระพุทธศาสนา

ต้องเน้นการสอนธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ ส่วนเครื่องรางของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์เทพ ไสยศาสตร์จะเป็นแค่สิ่งแอบแฝงอยู่หรือใช้เป็นเครื่องปิดซ่อนความหวาดหวั่นใจ เช่นเดียวกับการที่เอาฤทธิ์ไว้ปราบฤทธิ์ นั้นเอง

^{๖๘} มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย, **มังคลัตถทีปนี ภาคที่ ๑**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๗๖.

^{๖๙} พระธรรมปิฎก (ประยูรย์ ปยุตโต), การเผยแพร่วรรณธรรมในยุคข้อมูลข่าวสาร, ใน **พุทธจักร**, ปีที่ ๔๙ ฉบับที่ ๙ (ตุลาคม ๒๕๑๘), หน้า ๑๔.

^{๗๐} พระมหามานตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๕๑.

^{๗๑} พระธรรมปิฎก (ประยูรย์ ปยุตโต), **สถานการณ์พระพุทธศาสนาและกระแสไสยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิกการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๔๓ - ๔๕.

๒. การให้หรือการปฏิบัติในเครื่องรางของขลังต่างๆ ต้องเน้นการกำกับด้วยข้อปฏิบัติด้านศีลธรรม หรือใช้เป็นสื่อการสอนธรรมะ

๓. ของขลังเป็นต้น เป็นของที่ให้เปล่าไม่มีราคา ใช้เป็นสื่อแทนค่าทางนามธรรม

๔. เป็นของหายากและหาได้ยาก ไม่ได้มีกลาดเกลื่อน ต้องเป็นสิ่งทรงคุณค่าในด้านจิตใจเป็นต้นว่าโยงโยไปถึงบุพพการีชน^{๗๒}

เนื่องด้วยอิทธิพลจากวัตถุมงคลทางด้านคติชนวิทยา ในเรื่องความเชื่อย่อมเป็นผลกระทบบถึงการดำเนินชีวิตของสังคมส่วนรวม ดังจะเห็นชัดจากสิ่งที่ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจเมื่อยามต้องต้องอยู่ในภาวะวิกฤต เช่น ทหารหาญที่เข้าสู่สงคราม ย่อมจะต้องการที่ยึดเหนี่ยวอันเป็นที่เคารพนับถือ ซึ่งพอจะบรรเทาความหวาดหวั่นวิตกได้บ้างและบางครั้งก็อาจจะนำชัยชนะมาให้ ดังกรณีที่มีการสร้างเสื่อยันต์ของหลวงปู่ทองและนำมาให้ทหารไทยใช้ใส่ในการต่อสู้กับทหารญวน จนถึงกับมีการเรียกขานว่าเป็นทหารผี และสามารถจะพิชิตเอาชนะเฉลิมพลของพวกเขาได้^{๗๓}

กล่าวโดยสรุปสาเหตุที่ทำให้พระเครื่องหรือบรรดาวัตถุมงคลต่างๆ ได้รับความเชื่อถือและมีอิทธิพลต่อสังคมไทยมากเนื่องจาก

๑. การที่สังคมไทยเคยนับถือภูตผีและอำนาจเหนือธรรมชาติมาก่อน

๒. ความในพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ รวมทั้งเวทมนต์ คาถา พลังอิทธิปาฏิหาริย์ที่อาจเกิดขึ้นเพราะความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ ด้วยอำนาจพลังจิตหรือจากพลังธรรมชาติ อันเป็นของกายสิทธิ์หรือความศักดิ์สิทธิ์จากเกจิอาจารย์ทั้งหลาย

๓. เกิดจากภาวะวิกฤติทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สุขภาพอนามัยซึ่งทำให้คนขาดที่พึ่ง จึงพยายามแสวงหาสิ่งต่างๆ มายึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยเฉพาะคือสร้างความมั่นใจให้ตนเอง จึงได้เสาะหาเครื่องรางของขลังต่างๆ มากอยคุ่มครองป้องกันภัยเหล่านั้น

๔. สังคมของคนทั้งหลายยังไม่ได้รับการพัฒนาและแม้จะมีความเจริญทางเทคโนโลยีบ้างแล้วก็ตามที หากผู้คนไม่มีความสบายใจ เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงย่อมจะต้องค้นหาเอาสิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่ามาเป็นเกราะป้องกัน ในบรรดาสิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่ามาเป็นเกราะป้องกัน ในบรรดาสิ่งต่างๆ ต้องสามารถตอบสนองความพึงพอใจของตน ซึ่งกำลังโหยหาที่พึ่งอาศัยของตนด้วย

๕. เกิดขึ้นจากแรงของการโฆษณาประชาสัมพันธ์^{๗๔}

จากภาวการณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า กระแสสังคมที่มีความนิยมต่อวัตถุมงคลเป็นส่วนที่กระตุ้นให้ผู้คนต่างหันมาหาวัตถุมงคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้คนได้รู้สึกว่ามีที่พึ่งหรือมีความรู้สึกว่ามีที่พึ่งหรือมีความหวังอยู่บ้าง จากพลังอำนาจของวัตถุมงคลซึ่งอาจดูเป็นการกลางเลือนก็ตามที เพราะเหตุนี้ถ้าจะมอง ผู้ที่เชื่อมั่นหรือหลงเชื่อสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นผู้มั่งมายนก็อาจดูค่อนข้างรุนแรง เพราะจากสถานการณ์ของสังคมที่เป็นอยู่นี้ ความเสี่ยงภัย หรือความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินทำให้คนเราต้องแสวงหาที่

^{๗๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐ - ๕๑.

^{๗๓} ยงยุทธ วิริยายุทธจักร, หลวงปู่ทอง आयโณ, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์สมิต, ๒๕๓๖), หน้า ๗๕.

^{๗๔} พระมหามนตรี วรลโณ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๕๓.

ฟังฟังและแน่วแน่ที่จะต้องลงทุนเสี่ยงไปบ้างก็ยังพอจะเห็นความหวังข้างหน้าดีกว่าจะมองไม่พบประกายใดๆ ท่ามกลางความมืดมิดของสังคมและความมืดมิดทางปัญญา

๒.๕.๒ ด้านพิธีกรรม

สิ่งที่เป็นวิธีการหรือกลวิธีที่มนุษย์คิดค้นมาตามความเชื่อที่หลากหลายนี้เรียกว่าพิธีกรรม นั่นคือมนุษย์เชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีการเช่นสรวง บูชาสิ่งมีอำนาจ ย่อมสามารถทำให้มนุษย์บรรลุความมุ่งหมายที่เชื่อถือหรือความต้องการ ความจำเป็นในการใช้พิธีกรรมก็คือส่วนหนึ่งของศาสนาได้แก่พิธีกรรมแล้ว จึงถือว่าเป็นการชักนำให้มนุษย์ได้เข้าหาแก่นศาสนา ในเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมแล้วทำให้มนุษย์รู้สึกดีขึ้นและเป็นเหตุให้เกิดความสงบสุข โน้มนำวจิตใจตนเองให้ใส่ใจในการกระทำดีและเคารพศรัทธาในศาสนามากขึ้น

เมื่อพิธีกรรมเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในกิจกรรมต่างๆ แล้ว จึงเท่ากับว่าพิธีกรรมนี้คือหลักยึดเหนี่ยวใจ เพราะเมื่อมนุษย์กำหนดเอาพิธีกรรมไว้เป็นแนวทางแล้ว ย่อมต้องมุ่งหวังผลว่าการกระทำพิธีกรรมนี้ จะสามารถทำให้มีความสุขสบายเกิดขึ้น หรืออาจทำให้จิตใจมีความมั่นคง คุณสมบัติประการสำคัญของพิธีกรรม จึงต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้^{๕๕}

๑. เน้นเรื่องจิตใจ

พิธีกรรมที่กระทำขึ้นนั้นจะตอบสนองจิตใจหรือสิ่งต่างๆ ที่อ้างว่ามีอำนาจถึงแม้จะไม่มีตัวตนก็เป็นภาวะที่เหนือธรรมชาติและเหนือปกติวิสัย

๒. เน้นในเรื่องสัญลักษณ์

พิธีกรรมเป็นตัวแทนหรือเครื่องหมายที่บอกถึงจุดหมาย และความเชื่อในการประกอบพิธีการ สัญลักษณ์ของพิธีการจึงแสดงให้เห็นด้วยอุปกรณ์ กิริยา ท่าทางและถ้อยคำ ตัวอย่างเช่น การประกอบพิธีทำขวัญข้าว ก็ต้องมีสัญลักษณ์ที่บอกให้รู้ว่า เขตเหล่านี้หวงห้ามด้วยเฉลวที่จะคอยป้องกันภัย มิให้สัตว์เข้ามาเบียดเบียน แม้แต่ชาวนาเองก็เคารพรูปไหว้และท่องคาถาเพื่อเป็นเครื่องแสดงว่ามีความตั้งใจแน่วแน่ในการจัดกระทำสิ่งต่างๆ ให้ถูกต้องตามวิธีการทำการเพาะปลูก ซึ่งตามธรรมดาแล้วคนทุกชาติทุกศาสนาต่างเชื่อว่ามีสิ่งลึกลับมีอำนาจเหนือธรรมชาติและอาจจะให้คุณให้โทษแก่ตนได้จึงมีความรู้สึกเกรงขามต่อสิ่งเหล่านั้น โดยมักจะมีการแสดงความรู้สึกดังกล่าวออกมาทางพิธีรีตองต่างๆ ซึ่งคาดว่าจะอำนวยประโยชน์สุขให้แก่ตนเอง โดยเฉพาะก็ความเป็นสิริมงคลช่วยขจัดปัดเป่าเภทภัย ความอุบาทว์จัญไร ไม่ใช่เข้ามาทำร้ายเบียดเบียนและการใช้เวทมนตร์คาถาเพื่อให้เกิดผลที่ไม่ได้แก่ผู้อื่นซึ่งเป็นอุบายวิธีทางคุณไสยต่างๆ กล่าวได้ว่าพิธีกรรมทั้งในส่วนศาสนาและไสยศาสตร์นั้น เกิดขึ้นจากความเคารพศรัทธาที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหล่านั้น ทำให้ความเชื่อและความรู้สึกที่แสดงออกมาเป็นรูปแบบของพิธีกรรมที่สนองตอบความต้องการด้านต่างๆ และการประกอบพิธีนั้นๆ จึงแสดงออกมาในเรื่องของความขลังความศักดิ์สิทธิ์อันเกี่ยวเนื่องกับไสยศาสตร์

ส่วนวัตถุมงคลในความหมายที่รวมเอาพระพุทธรูป พระเครื่อง และเครื่องรางของขลังเข้าไว้ด้วยกันนั้น มีวัตถุประสงค์ดั้งเดิมอยู่ว่า

^{๕๕} พระมหามนตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๕๕ - ๕๖.

๑. สร้างเป็นที่ระลึกในการเดินทางไปสักการะปูชนียสถานทางพระพุทธศาสนา
๒. สร้างขึ้นเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
๓. สร้างขึ้นเป็นอนุสรณ์เพื่อรำลึกถึงบุคคลที่ล่วงลับไปหรือสร้างขึ้นสะเดาะเคราะห์
๔. สร้างขึ้นบรรจุพระพุทธรูปคุ้มภัยในยามศึกสงครามและเพื่อการอุทิศให้กับผู้วายชนม์ไปในศึกสงคราม
๕. สร้างสำหรับเป็นอนุสรณ์สร้างถาวรวัตถุ เช่น โบสถ์ วิหาร กุฏิ ศาลา และสาธารณสถานของชุมชน^{๗๖}

ในเมื่อเกิดความเชื่อและความนิยมชมชอบในวัตถุมงคลแล้วว่า อาจจะใช้เป็นที่พึ่ง ปกป้องภัย และสามารถนำมาซึ่งโชคลาภ ตลอดจนปัจจุบันพบว่าคณะสงฆ์ต่างพยายามพัฒนาเทคนิควิธีเพื่อเรียกศรัทธา จากพุทธศาสนิกชน และหาวิธีดึงดูดความสนใจและสร้างศรัทธาด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น พระเครื่องทำให้ไพรีพินาศ ทำให้เป็นเศรษฐี ทำให้แคล้วคลาดจากอุปัทภยันตรายทั้งปวง^{๗๗}

ต่อมาเกิดเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สนองตอบกระแสความนิยมและความเชื่อนี้โดยสร้างวัตถุมงคลออกมาสู่ตลาดและวงการผู้นิยมวัตถุมงคลอย่างเกินขอบเขตทำให้มีการแข่งขันในการสร้างหรือผลิตออกมาเรียกร้องความสนใจและทำการประชาสัมพันธ์วัตถุมงคลต่างๆ เหล่านั้นโดยจะเน้นการดึงดูดความนิยม ความสนใจของคนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มีการพรรณนาสรรพคุณของมวลสารต่างๆ ที่นำมาบรรจุลงไว้ในวัตถุมงคล ตลอดจนจัดการประกอบพิธีพุทธาภิเษกหรือวิธีการปลุกเสก ส่วนจุดประสงค์สำคัญของการสร้างก็มักจะทำเพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนาหรือเพื่อการหาทุนบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุต่างๆ และอาจจัดสร้างขึ้นไว้เป็นที่ระลึกสำหรับโอกาสมงคล ซึ่งต่างก็ล้วนมุ่งหวังทางความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์และผลานุภาพของพระรัตนตรัยด้วยเหตุนี้เอง การสร้างวัตถุมงคลให้เป็นที่นิยมได้นั้น ต้องใช้วัตถุมวลสารและประกอบพิธีให้ถูกต้องตามกรรมวิธีของโบราณ จึงจะเกิดความเชื่อมั่น เห็นว่าศักดิ์สิทธิ์หรือขลัง เมื่อต้องกระทำตามขั้นตอนที่ครบถ้วนนี้เองทำให้มีพิธีการ และกำหนดระเบียบแบบแผนไว้ชัดเจน ถ้าหากไม่ทำตามโดยครบถ้วนแล้ว พิธีการดังกล่าวก็จะคลายความขลังความศักดิ์สิทธิ์ ไม่เป็นไปตามความประสงค์เพื่อว่าการปฏิบัติพิธีการ และระเบียบแบบแผนถูกต้อง จึงต้องมีเจ้าพิธีการหรือพิธีกร ให้มาทำหน้าที่จัดลำดับพิธีการต่างๆ นั้นให้สำเร็จลุล่วง มีความขลัง ศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นเจ้าพิธีก็จะมีวิธีการที่พิสดารมาใช้ในพิธี^{๗๘}

เมื่อมีบุคคลที่ต้องการวัตถุมงคลซึ่งขลังและศักดิ์สิทธิ์เช่นนี้ ผู้ที่สร้างจึงได้ตอบสนองความต้องการดังกล่าว โดยการจัดพิธีกร มาดำเนินตามกรรมวิธีที่มีมาแต่โบราณและปัจจุบันนี้พิธีกรดังกล่าวก็กำลังมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะว่า

^{๗๖} พระมหามานตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๕๖.

^{๗๗} ณรงค์ เสงี่ยมประชา, วิทยาศาสตร์สังคม, หน้า ๔๖.

^{๗๘} ป. รัตนปัญญา, สอนเด็กไม่ให้เชื่อโศคลางของขลัง, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘), หน้า

๑. เป็นผู้กำหนดวัสดุอุปกรณ์ หรือมวลสารในการนำมาสร้าง เมื่อต้องการให้เกิดความขลัง ศักดิ์สิทธิ์มากเพียงใด ก็ต้องพยายามแสวงหามวลสารที่สำคัญและหาได้ยากเพื่อมาเป็นส่วนผสมในการสร้างวัตถุมงคลเหล่านั้น

ส่วนมวลสารที่จะนำมาสร้างเป็นวัตถุมงคลนั้นอาจพอแยกประเภทออกไปได้ดังนี้คือ

ก. วาน ถ้าวานมีสรรพคุณทางด้านต่างๆ อยู่ในตัวอยู่แล้ว เป็นต้นว่าความคงกระพันชาตรี มีเมตตามหานิยม โชคลาภ เหตุตั้งนั้น เมื่อมีการนำวานต่างๆ มาผสมสร้างเป็นวัตถุมงคลขึ้นแล้ว จึงเชื่อว่ามีพุทธคุณแรงยิ่งขึ้น และเมื่อมีการประกอบพิธีพุทธาภิเษกจากบรรดาเกจิอาจารย์ต่างๆ ก็ยิ่งเป็นที่นิยมกันมากขึ้น เช่น หลวงปู่ทวดเนื้อวานรุ่นแรก (พ.ศ. ๒๔๙๗) ได้รับความนิยมนิยมสูงมาก

ข. ดิน ควรเป็นดินที่เชื่อว่ามีพลังศักดิ์สิทธิ์ เช่น ดินจากสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ได้แก่

๑. ตำบลที่พระพุทธเจ้าประสูติ

๒. ตำบลที่ตรัสรู้

๓. ตำบลที่แสดงปฐมเทศนา

๔. ตำบลที่เสด็จปรินิพพาน

หรือเป็นดินจากเขตโบราณสถานสำคัญ ดินจากที่มีอาถรรพ์ เช่น ดิน ๗ ป่าช้า ดินโป่ง ดินจากใจกลางของเมือง และเป็นสถานที่ที่ประชาชนยอมรับว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ และอาถรรพ์ขลังอยู่

ค. ชิน คือ โลหะที่มีส่วนผสมอยู่หลายอย่าง จากพวกแร่ดีบุก พลอย ตะกั่ว และ สังกะสี เป็นต้น เรียกชื่อไปตามส่วนประกอบว่าเป็นชินเงิน ชินเขียว ชินตะกั่ว ชินปรอท ชินสังกะสี ตัวอย่างเช่น พระเครื่องกรุวัดราชบูรณะ ออยุธยา เป็นต้น

ง. ผง คำว่าผง คือวัตถุมงคลที่สร้างด้วยดินผสมกับผงเกสรดอกไม้มานานาพันธุ์ โดยมากจะผสมกับเกสร ๑๐๘ ชนิด อันเป็นผงเกสรที่มีความนิยมกันว่ามีความเป็นมงคล ได้แก่ เกสรดอกบัว ดอกมะลิ เป็นต้น โดยจะนำเกสรดอกไม้เหล่านั้นมาผสมกับดิน และสร้างเป็นวัตถุมงคลขึ้น นอกจากนั้นก็ยังมีผงกับเนื้อวานที่มีความนิยม แล้วสร้างขึ้นโดยเรียกวัตถุมงคลประเภทนี้ว่าเป็นเนื้อผง ตัวอย่างเช่น พระผงสมเด็จวัดระฆัง ซึ่งสร้างโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ที่ได้รวมเอาผงวิเศษ ๕ อย่างด้วยกันคือ

๑. ผงอิทธิเจ

๒. ผงปลมั่ง

๓. ผงมหาธาตุ

๔. ผงตรีนิสิงเห

๕. ผงพุทธคุณ ที่ล้วนต่างพากันรำลือว่าขลัง และศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก

จ. โลหะ มีอยู่หลายชนิด เช่น สำริด เงิน ทอง เมฆพัด เมฆสิทธิ์ ซึ่งจัดเป็นโลหะผสม หรือ นวโลหะ

นอกจากนี้อาจจะประกอบด้วยวัสดุต่างๆ เช่น งาช้าง หิน แก้ว หรือศิลาต่างๆ ด้วย ในการสร้างวัตถุมงคลเหล่านั้นเจ้าพิธีจะเป็นผู้ที่กำหนดว่า จะต้องใช้วัสดุอย่างไร มีพิธีการหาฤกษ์ยามอย่างไร และใช้ส่วนผสมตามที่ตำราได้กำหนดไว้ หรืออาจต้องมีการลงเลขยันต์ คาถาอาคมเพิ่มเข้ามาด้วย

ในการกำหนดรูปแบบของวัตถุมงคลก็ควรจะมอบให้กับเจ้าพิธีการ ซึ่งถือว่าเป็นผู้รู้ในกระบวนการกรรมวิธีอย่างโบราณ โดยวิธีกำหนดรูปแบบนอกจากต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามตำราแล้ว ก็จะต้องคำนึงถึงค่านิยมของตลาดที่มีอยู่ด้วย เช่น ถ้าสร้างวัตถุที่เป็นเกจิอาจารย์รูปใดรูปหนึ่ง ก็จะต้องดูว่าเวลานั้น ตลาดมีความนิยมอย่างไร ตัวอย่างก็คือ สมัยหนึ่งนิยมหลวงปู่แหวน สมัยต่อมาเป็นหลวงปู่ทวด เป็นต้น

สำหรับการบรรจุพระพุทธรูป ที่เรียกกันติดปากว่า พิธีพุทธาภิเษกนั้น เป็นส่วนซึ่งสำคัญต่อความเชื่อว่า วัตถุมงคลที่สร้างมาจะมีความขลัง ศักดิ์สิทธิ์มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะ พิธีบรรจุพระพุทธรูป ในเบื้องต้นต้องนำมวลสาร หรือวัสดุที่สร้างขึ้นเป็นวัตถุมงคลมาปลุกเสก ลงอักขระ เลขยันต์ จากท่านผู้ทรงวิทยาคูณเสียก่อน โดยจะต้องทำการปลุกเสกผงนั้นๆ เสียก่อน ตัวอย่าง สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ได้ประกอบบริกรรมพิธี ลงคาถาอาคมกำกับ เสร็จแล้วก็ได้ผงวิเศษ ๕ ประการ ที่กล่าวมาแล้ว เพราะเหตุนี้ พระผงสมเด็จพระสังฆราช จึงเชื่อกันว่ามีพุทธรูปอยู่มาก แม้นว่าวัตถุมงคลประเภทอื่นต้องทำการผสมดินผสมว่า โดยเชิญเกจิอาจารย์มาบริกรรมปลุกเสกไปด้วย

ในส่วนพิธีการสุดท้ายนั้นคือ การประกอบพิธีพุทธาภิเษก โดยจะต้องมีการจัดเตรียมสถานที่ ประรำพิธี ประดับประดาธงชัย เศวตรฉัตร เครื่องบวงสรวงสังเวยต่างๆ และมักจะใช้พระอุโบสถเป็นที่ประกอบพิธีด้วยเช่นกัน เมื่อพระสงฆ์ทรงวิชา เป็นเกจิอาจารย์ที่นับถือได้มาร่วมกันแผ่เมตตา - อธิษฐานจิตที่เรียกว่า นั่งปรกปลุกเสก ซึ่งอาจจะกำหนดเป็นวันเดียว หรือหลายวันก็ได้สุดแต่จะมีการนิมนต์ให้พระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงมาทำการนั่งปรก อันจะมีผลต่อการประชาสัมพันธ์ และมีผลต่อการบูชาวัตถุมงคลดังกล่าวด้วย การประกอบพิธีพุทธาภิเษกเริ่มต้นจากการประกอบพิธีบวงสรวง สังเวยเทวดาและบูชาฤกษ์ ตามพิธีกรรมของพราหมณ์ สำหรับการประกอบพิธีพุทธาภิเษกที่มีพระมหากษัตริย์เสด็จมาเป็นประธานในการทำพิธี ผู้ทำหน้าที่ประกอบพิธีพราหมณ์ คือพระมหาราชครู ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะพราหมณ์ในสำนักพระราชวัง จะเป็นคนทำพิธีบวงสรวง สังเวยเทวดา เสร็จจากนั้นแล้วจะเป็นพิธีของพระสงฆ์ โดยเริ่มตั้งแต่ประธานในพิธีจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย ประธานสงฆ์เจิมเทียนชัยและจุดเทียนชัย และเจิมเทียนมหามงคลทอง เงิน เทียน วิปัสสี แล้วจุดเทียนมหามงคล เทียน วิปัสสี และเทียนนพหุคุณที่ฐานชุกชี และประธานในพิธีประพรมน้ำพระพุทธมนต์ โปรยดอกมะลิในมณฑลราชวัตร จากนั้นพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ต่อจากนั้นพระเถรอาจารย์ที่รับการอาราธนามาจะขึ้นนั่งเหนืออาสนะรอบๆ มณฑลพิธี เพื่อทำพิธีนั่งปรกปลุกเสก แผ่เมตตาจิตตามที่กำหนดเวลาไว้ ประธานดับเทียนชัย เป็นเสร็จพิธีพุทธาภิเษก^{๗๙}

ดังนั้นการรวบรวมมวลสารหรือวัสดุที่จะสร้างวัตถุมงคลและทำการพุทธาภิเษก ต้องมีผู้รู้ที่เรียกว่าเจ้าพิธี โดยมากก็คือพระสงฆ์ซึ่งมีความรู้ในด้านพิธีกรรมแล้วต้องมีบารมีธรรมเป็นตัวอุดหนุนด้วย เพราะที่ต้องจัดค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีอีกด้วย ซึ่งมีตั้งแต่การจัดหามวลสาร ค่าใช้จ่ายในการผลิตและจัดเตรียมพิธีการในวันประกอบพิธีพุทธาภิเษก ซึ่งถ้าหากไม่มีบารมีธรรมเพียงพอ อาจจะไม่สามารถนิมนต์เกจิอาจารย์ที่ได้รับความนิยมจากประชาชนได้

^{๗๙} เทพย์ สาริกบุตร, พุทธาภิเษกพิธี, (กรุงเทพมหานคร : อุตสาหกรรมกรพิมพ์, ๒๕๐๓), หน้า ๑๘๓ - ๒๐๓.

ดังกล่าวแล้วนี่คืออิทธิพลของวัตถุมงคลต่อการประกอบพิธีกรรม หรือพิธีพุทธาภิเษกและอิทธิพลภายหลังการประกอบพิธีพุทธาภิเษกแล้ว ก็คือเมื่อมีผู้รับวัตถุมงคลต่างๆ นั้นไปแล้วจะต้องเก็บรักษาในที่ซึ่งเหมาะสม เช่นการเก็บไว้ในรางที่หล่อด้วยน้ำมันจันทน์ เพื่อทำให้เกิดความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ ด้วยคาถา หรืออุปเท่ห์วิธีที่กำกับวัตถุมงคลได้แสดงไว้ ดังเช่นพบอุปเท่ห์การใช้พระในกรวดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นอักษรขอมจารึกบนลานเงินไว้ ว่าดังนี้

ตำบลเมืองพิษณุโลก เมืองกำแพงเพชร เมืองพิชัยสงคราม เมืองพิจิตร เมืองสุพรรณว่า ยังมีฤาษี ๑๑ ตน ฤาษีเป็นใหญ่ ๓ ตน ฤาษีตาไฟตนหนึ่ง ฤาษีตาว่าตนหนึ่ง เป็นประธานแก่ฤาษีทั้งหลาย จึงปรึกษากันว่าเราทั้งนี้จะเอาอันใดให้แก่พระยาศรีธรรมไตรราช ฤาษีทั้ง ๓ จึงว่าแก่ฤาษีทั้งปวงว่า เราจะทำด้วยฤทธิ์ ทำด้วยเครื่องประดิษฐานเงินทองไว้ ฉะนั้น ฉลองพระองค์จึงทำเป็นเมฆพัดอุทุมพร เป็นมฤตย์พิศม์ อายุวัฒนะพระฤาษี ประดิษฐานไว้ในถ้ำเหวใหญ่น้อย เป็นอานุภาพแก่นุษย์ทั้งหลาย สมณชีพราหมณาจารย์เจ้าไปถ้วน ๕,๐๐๐ พรรษา พระฤาษีตนหนึ่งจึงว่าแก่ฤาษีทั้งปวงว่า ท่านจงเอาว่านทั้งหลายอันมีฤทธิ์ เอามาให้ได้ ๑,๐๐๐ เก็บเอาเถรไม้อันวิเศษที่มีกฤษณาเป็นอาทิให้ได้สัก ๑,๐๐๐ ครั้นเสร็จแล้ว ฤาษีจึงป่าวร้องเทวดาทั้งปวงให้ช่วยกันบดยา ทำเป็นพระพิมพ์ไว้สถานหนึ่ง ทำเป็นเมฆพัดสถานหนึ่ง ฤาษีทั้ง ๓ นั้นจึงบังคับฤาษีทั้งปวงให้เอาว่านทำเป็นผงเป็นก้อน ประดิษฐานด้วยมนต์คาถาทั้งปวงให้ประสิทธิ์ทุกอัน จึงทำให้ฤาษีทั้งนั้นเอาเถรและว่านมาประสมกันตีเป็นพระแล้วไว้บนเจดีย์อันหนึ่ง ถ้าผู้ใด ให้ถวายพระพรแล้วจึงเอาไว้ใช้ตามอานุภาพเถิด ให้ระลึกถึงคุณพระฤาษีที่ทำไว้นั้นเถิด

ยันต์สระผม

แม้อันตรายสักเท่าใดก็ดีให้นิมนต์พระใสศรัทธะ อันตรายทั้งปวงหายสิ้นแล ถ้าจะเข้ารณรงค์สงครามให้เอาพระใส่น้ำมันหอมเข้าด้วยนพคุณ และเอาใส่ผม ศักดิ์สิทธิ์ตามความปรารถนา ถ้าผู้ใดจะประสิทธิ์แก่หอคาบศัตรารู้อทั้งปวง เอาพระสรงน้ำมันหอมแล้วเสกด้วย อิติปิโส ภุกราติ เสก ๓ ที่ ๗ ที่ แล้วใส่ขันสัมฤทธิ์พิชฐานตามความปรารถนาเถิด ถ้าผู้ใดจะใคร่มาตุคาม เอาพระสรงน้ำมันหอม ใส่ใบพลูทาประสิทธิ์แก่ตน ถ้าจะส่งาเจรจาให้คนกลัวเกรง เอาใส่น้ำมันหอมหุงขี้ผึ้งเสกด้วยนพคุณ ๗ ที่ ถ้าจะค้าขายก็ดี ไปทางเรือทางบกก็ดีให้มัสการด้วยพาทุงแล้วเอาสรงน้ำมันหอม เสกด้วยพระพุทธรูปคุณ อิติปิโส ภุกราติ เสก ๗ ที่ ประสิทธิ์แก่คนทั้งหลายแล

ถ้าจะให้สวัสดีสภาพรทุกอันให้เอาดอกไม้ ดอกบัวบูชาทุกวัน จะปรารถนาอันใดก็ได้ทุกประการแล ถ้าผู้ใดพบพระเกสรก็ดี พระว่านก็ดี พระปรอท (อาจหมายถึงพระชินและตะกั่วตูปุก ซึ่งใช้เข้าปรอท) ก็ดีเหมือนกันอย่าได้ประมาทเปลอ อานุภาพดังกล่าวล้อมกันภัยแก่ผู้นั้น

ถ้าจะให้ความศุขย์ เอาพระสรงน้ำมันหอม เอาด้าย ๑๑ เส้นชุบน้ำมันหอม และทำใส่เทียนตามถวายพระแล้วพิชฐานตามความปรารถนาเถิด

ถ้าผู้ใดจะสระหัว ให้เขียนยันต์นั้นใส่ใส่เทียนเถิด

แล้วว่านโมจนจบ แล้วว่าพาทุงแล้วว่า อิติปิโส กการ มหเชยยัง มังคลัง แล้วว่าพระเจ้าทั้ง ๑๖ พระองค์ เอาทั้งคู่ กิริมิที กุรุมุฑู กะระมะทะ เกเรเมเท ตามแต่จะเสก ๓ ที่ ๗ ที่ วิเศษนักแล^{๕๐}

^{๕๐} พระมหามนตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๕๕ – ๕๖.

จากที่กล่าวมาข้างต้น อิทธิพลของวัตถุมงคลต่อต้านพิธีกรรม เกิดขึ้นเพราะกระแสสังคมที่มีความต้องการต่อพระเครื่อง พระบูชา เครื่องรางของขลังที่เรียกรวมว่าเป็นวัตถุมงคลนั่นเอง เพื่อการป้องกันภัย หรือบันดาลโชคลาภแก่ครอบครัวของตน การสร้างวัตถุมงคลจึงต้องอาศัยเจ้าพิธีการมา กำหนดรูปแบบวัตถุมงคล และประกอบพิธีกรรมในการทำพิธีพุทธาภิเษก และต้องนิมนต์เกจิอาจารย์มานั่งปลุกเสกตามฤกษ์ยามที่กำหนด จึงจะเป็นวัตถุมงคลซึ่งเชื่อกันว่า มีพุทธคุณขลังและเป็นที่ต้องการของผู้ที่นิยมนำไปเคารพบูชา โดยอาจจะมีเคล็ดวิธีเบ็ดเตล็ดต่างๆ ของวัตถุมงคลที่ต่างแสวงหา และบูชามาเป็นที่พึงให้ความมั่นคงด้านจิตใจ โดยที่ไม่ยอมทำความเข้าใจตามหลักธรรมที่ควรจะศึกษาปฏิบัติให้บังเกิดสุข จนกระทั่งอาจจะทำให้มองวัตถุมงคลต่างๆ เหล่านั้นว่าเป็นแก่นแท้ของศาสนา ผิดไปจากวัตถุประสงค์ที่มีมาแต่เดิม

๒.๕.๓ ด้านจิตใจ

กล่าวกันว่ากระบวนสำคัญที่ผลักดันให้มนุษย์รู้ทำ พูด คิดต่างๆ นั้นล้วนแต่ออกมาจากจิตใจแทบทั้งสิ้น และแม้แต่นักปราชญ์ทั้งหลายก็ได้บ่งชี้ถึงความต้องการในขั้นมูลฐานของคนเอาไว้มี ๔ ประการ ดังนี้^{๕๑}

๑. ความต้องการทางร่างกายหรือชีววิทยา
๒. ความต้องการทางสังคม
๓. ความต้องการทางปัญญา
๔. ความต้องการทางจิตวิญญาณ

นอกจากนี้ก็ยังแบ่งแยกความต้องการทางจิตวิญญาณนี้ออกไปได้อีก ๕ ประเภทด้วยกันคือ

๑. ความต้องการปรัชญาชีวิต
๒. ความต้องการความดี
๓. ความต้องการความสุขขั้นสูง
๔. ความต้องการความพร้อมสมบูรณ์
๕. ความต้องการที่พึงประเสริฐ

เพราะว่ามนุษย์มีความต้องการที่พึงประเสริฐนี้เอง จึงทำให้มนุษย์นอกจากจะต้องอาศัยการพึ่งพาผู้อื่น ทรัพย์สิน ความรู้ กำลังความคิด และพลังอำนาจจากคนอื่น สิ่งอื่นเป็นอันมากแล้ว ก็ยังต้องหาที่พึ่งอะไรบางอย่าง ที่อาจจะเป็นที่พึ่งซึ่งพิเศษ และสามารถทำงานได้มากกว่า กฎเกณฑ์ของธรรมชาติและที่มักจะพบเจอกันโดยปกติก็ได้แก่ ที่พึ่งซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายนั่นเอง^{๕๒}

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงล่วงรู้ถึงจิตใจของหมู่เวไนยสัตว์ทั้งหลายได้ดี พระองค์จึงได้ประทานพระโอวาทถึงสภาพจิตของหมู่สัตว์เอาไว้ว่า มนุษย์ทั้งหลาย ถูกภัยคุกคามแล้วย่อมพากันยึดเอาภูเขา ป่า อารามและแม้กระทั่งรุกขเจดีย์ว่าเป็นที่พึ่ง แต่สิ่งต่างๆ นั้นก็ไม่ใช่สรณะอันเกษมสูงสุด เพราะเมื่อได้ยึดเอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นที่พึ่งแล้ว ย่อมไม่อาจพ้นจากทุกข์ไปได้ แต่เมื่อบุคคลเข้าถึงพระรัตนะทั้งหลาย คือ

^{๕๑} แสง จันทร์งาม, ศาสนศาสตร์, หน้า ๑๗ - ๒๔.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นสรณะที่พึ่งแล้ว สามารถเข้าใจในอริยสัจ ได้แก่รู้จักทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และมรรคมีองค์ ๘ ที่เป็นหนทางพ้นทางจากทุกข์ด้วยปัญญาอันชอบสิ่งนั้นนั่นแล เป็นสรณะอันสูงสุด ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้^{๘๓} ใจความแห่งพระพุทธพจน์ดังกล่าว สามารถทำให้เราทราบว่ามีมนุษย์อยู่ด้วยกัน ๒ พวก ดังนี้

ก. เมื่อมีเหตุร้าย หรือภัยอันตรายเกิดขึ้นย่อมหวังที่จะพึ่งพิงสิ่งภายนอก ไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของ เครื่องรางของขลัง เพื่อเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและครอบครัว พวกหนึ่ง

ข. เมื่อมีเหตุเภทภัยเกิดขึ้น ย่อมจะสืบเสาะหาถึงสาเหตุทั้งหลายว่าเป็นมาอย่างไร แล้วหาหนทางแก้ไข ไปตามสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พวกหนึ่ง^{๘๔}

โดยทั่วไปแล้ว สังคมของคนไทยโดยมากอาจจะจะเป็นพวกประเภทแรกเสียมากต่อมาก อาจจะเป็นอย่างขาดความเข้าใจเหตุผล หรือว่าต้องการให้ปัญญาที่เกิดขึ้น ได้รับการแก้ไขไปในเวลาอันรวดเร็ว เช่นเมื่อยามที่มีศึกสงครามขึ้นในบ้านเมือง กลัวจะถูกอาวุธร้ายแรงหรือกลัวถูกระเบิดก็พากันหาวัตถุมงคลไว้กับตัวเพื่อให้มีความสบายใจขึ้น และทั้งที่อาจเห็นว่าเป็นวิธีที่สมควร แต่เป็นเพราะว่ามีความเชื่อมั่นในวัตถุมงคลทั้งหลายจึงได้ทำเช่นนั้น การที่เขายังมีศรัทธาที่ไม่มั่นคง ไม่เป็นอจลศรัทธาจึงทำให้ต้องพึ่งพาศักราชดีสิทธ์ อาศัยปาฏิหาริย์จากวัตถุมงคลต่างๆ ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา แม้ในเมืองไทยจะเป็นเมืองพระพุทธศาสนาแล้วก็ตามที่แต่เราก็ยังพบเห็นว่าพุทธศาสนิกชนทั้งหลายยึดเอาวัตถุมงคลมาเป็นที่พึ่งที่ระลึกกันมาก โดยอาจแยกความยึดถือของคนได้เป็นประเภทดังนี้

๑. ถิ่นมั่นเพราะว่าได้รับประสบการณ์มาโดยตรง

ตัวอย่างเช่นในกรณีของคนงานจากโรงงานเคเดอร์ผลิตตุ๊กตา ที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งได้รับอุบัติเหตุจากไฟไหม้โรงงาน และได้โดดหนีตายลงมา พร้อมกับตั้งจิตระลึกถึงหลวงพ่อกุณ แล้วโดดลงมาโดยห้อยเหรียญรูปเหมือนหลวงพ่อกุณอยู่ด้วยก็ไม่ได้รับอันตรายถึงตาย ด้วยความประจักษ์ชัดจากสิ่งที่เกิดกับตนเอง ต่อมาภายหลังเธอเลื่อมใสและเดินทางไปกราบถึงที่วัดของท่าน

ในทัศนะของนักวิชาการผู้ที่ศึกษาทางพระพุทธศาสนา ได้ให้ความเห็นถึงเรื่องเหล่านี้ไว้ว่า การที่วัตถุมงคลมีอิทธิพลด้านจิตใจต่อคนไทยมากนั้น เป็นเพราะว่าส่วนมากแล้วคนไทยเป็นชาวพุทธ และเป็นผู้ที่มีความยึดมั่นว่าวัตถุมงคลเป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวด้านจิตใจ แม้ทุกวันนี้อะไรจะเจริญรุดหน้าไปเพียงใดก็ตามที่ แต่ที่คนก็ยังเสาะหาสิ่งที่หวังว่าอาจจะสามารถให้ความคุ้มครอง ปกป้องทรัพย์สินของตน และคนในครอบครัวได้ นอกจากจะสามารถเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจแล้วก็มีอิทธิพล ที่อาจจะชักนำให้คนกลับสนใจพระพุทธศาสนาได้ แม้ว่าจะแค่กราบบูชาเพราะความต้องการสิริมงคลให้เกิดขึ้น และมีความเจริญงอกงามแก่ตนเองก็ตาม^{๘๕}

เมื่อคนมีความมั่นอกมั่นใจ โดยได้รับประสบการณ์มาโดยตรงจึงบังเกิดความคิดว่าอานุภาพจากพระรัตนตรัยทำให้ทำตนเองอยู่รอดปลอดภัยได้และทำให้หันมาศึกษาถึงคำสอนทางพระพุทธศาสนา

^{๘๓} พ.ธ. ๒๕/๑๘๘/๕๐.

^{๘๔} พระมหามานตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๖๔.

^{๘๕} พระมหาเชิด เจริญรัมย์, พระเครื่องกับสังคมไทย, หน้า ๑๖๕.

และปฏิบัติตามนั้น แต่ในคนที่ยึดมั่นปฏิบัติดีมาแล้วนั้น ก็อาจจะโน้มนำเอาเคล็ดคำสอนต่างๆ ที่ปรากฏอยู่มาใช้ เช่น วัตถุมงคลที่คาถาว่า จะ ภา ภา สะ ก็สามารถที่ใช้เป็นเครื่องตักเตือนถึงความเป็นพุทธะที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตามหลักสำคัญของคนเราคือ ละเว้นการคลุกคลีกับคนชั่ว สมาคมกับนักปราชญ์หมั่นกระทำความดีทั้งวันทั้งคืน ระลึกถึงความไม่แน่นอนเป็นนิตย์^{๔๖}

จากแนวคำสอนอันเป็นเคล็ดคำที่ว่าที่ จะ ภา ภา สะ ดังกล่าวนั้นถูกกล่าวไว้ในอรรถกถาของคณสุตตราว่า การไม่คบคนพาล สมาคมกับคนดี นี่คืออุดมมงคล และถ้าหากได้พิจารณาถึงสภาวะของสิ่งทั้งหลาย ที่มีความไม่เที่ยงอยู่เป็นนิจแล้ว อาจจะสามารถถอดถอนความยึดถือในสิ่งทั้งปวง และอาจล่วงพ้นจากทุกข์ไปด้วยก็ได้

ในส่วนของหลักปฏิบัติที่พุทธศาสนิกชนประพฤติบางส่วน ก็ยังมีลักษณะใกล้เคียงกับหลักในการปฏิบัติต่อวัตถุมงคลด้วย เป็นต้นว่า

เมื่อยามที่คิดว่ากำลังมีเคราะห์ หรือประสบกับความทุกข์ยากลำบากนั้นย่อมเป็นโอกาสที่จะเริ่มบำเพ็ญบุญกุศล ถวายสังฆทาน ปลอญนกลปลอญปลา เพื่อให้จิตใจเป็นสุข ซึ่งเมื่อครั้งพุทธกาลได้ปรากฏเรื่องหนุ่มมีภรรยาคนหนึ่งที่แม้จะไม่ได้ลงมือกระทำบุญกุศลอย่างใด เพียงแต่ว่าเมื่อป่วยใกล้ตาย ได้พบเห็นพระพุทธรูปแล้วเกิดความปิติ มีจิตเลื่อมใส ครั้นสิ้นใจไปก็ได้เข้าสู่สุคติภพ จะกล่าวไปใยถึงบุคคลที่ได้ลงมือประพฤติปฏิบัติด้วยตัวเอง แม้ว่าจะเป็นเพราะว่าอยากได้วัตถุเครื่องรางของขลังหรือวัตถุมงคลอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม

๒. ถือเพราะว่ามีความอยากลอง

ในบุคคลที่ยังไม่มีความมั่นใจ ไม่เต็มร้อย หรืออาจจะยังห่าสิบ ห่าสิบ อาจเป็นด้วยการมีจิตศรัทธาต่อรัตนทั้งสาม ความหวั่นไหวมั่นคงนี้เอง ทำให้ต้องหาที่พึ่งทางใจ ด้วยไม่แน่ใจว่าวัตถุมงคลขลังจริง แต่ก็เอาปลอดภัยไว้ก่อน คนประเภทนี้เอง ที่เข้าลักษณะพร้อมจะหันไปในทางไหนก็ได้เพราะว่ามีลักษณะนิสัยร่วมกันอย่างหนึ่งว่า ขอปลอดภัยไว้ดีกว่า ตามที่ Konrad Kingshil. I. เรียกไว้ว่า Play Safe นั้นหมายความว่า คนไทยมักชอบกระทำการหลายๆ อย่างในเรื่องเดียวกันเพื่อจะประกันได้ว่า การนั้นจะได้ผลสมความมุ่งหมาย^{๔๗}

๓. ถือเอาเรื่องไสยศาสตร์และมนต์ดำโดยเฉพาะ

ในบรรดาพวกนักเลงโต นักเลงหัวไม้ นั้นจะต้องเผชิญกับภัยอันตรายนานัปการ จึงมักต้องพึ่งพาวัตถุมงคลทั้งหลายเพื่อให้คลายความหวาดหวั่น ไม่มั่นใจ พวกเขาจะพากันเสาะหาแต่สิ่งๆ ที่คิดว่าสามารถช่วยเขาให้รอดพ้นไปได้ แม้จะไม่ใช่ประเภทวัตถุมงคลก็ยิ่งนับถือ เป็นต้นว่า ด้านคาถาอาคม การสักยันต์ที่เคยมีมาช้านานแล้ว^{๔๘}

^{๔๖} พระอมรเมธี, *ตำหรับคัมภีร์เพชรรัตน มหายันต์*, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปะบรรณาการ, ๒๕๒๕), หน้า ๔๓.

^{๔๗} สนิท สมักรการ, *ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย*, หน้า ๗๒.

^{๔๘} พระมหามนตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๖๗.

ในบรรดาความยึดถือของคนทั้ง ๓ ประเภทเหล่านี้ อาจจะทำให้มีความรู้สึกว่าคุณชอบจะเชื่อถืออย่างงมงาย ในเรื่องวัตถุมงคลมาก ที่เป็นไปได้มากในปัจจุบันก็เพราะกระแสของสังคมที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

๑. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ คือการทำประชาสัมพันธ์ว่า วัตถุมงคลรุ่นนี้นั้น เป็นรุ่นที่ดีที่สุดเด่น มีเจตนาสร้างดี มีพิธีกรรมดี เช่น พระปิดตา รุ่นปลดหนี้ พระคุณทรัพย์ เป็นต้น

๒. สภาพสังคมที่บีบรัด เป็นเพราะว่ามีความคับแค้นในสภาพสังคมที่บีบคั้นในทุกๆ ด้าน เช่น ปัจจัย ๔ ความยุติธรรม การทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินต่างๆ และเพราะว่าไม่สามารถจะพึ่งรัฐ หรือบุคคลที่มีอำนาจใดๆ ได้ จึงต้องแสวงหาวัตถุมงคลมาเป็นเพื่อนกาย ให้เกิดความอบอุ่นใจ และอาจจะคุ้มครองภัยได้ด้วย จึงเป็นลักษณะเดียวกับที่พระพุทธเจ้าตรัสว่ายามที่มีภัยมนุษย์ก็จะเข้าหาที่พึ่งอันไม่ใช่สรณะเกษม

ในทุกวันนี้จะพบว่าสังคมที่คนสับสนอยู่ ไม่รู้จะหันหน้าไปพึ่งใครได้ แต่อาจจะพอมิพระสงฆ์ที่สามารถจะเป็นที่พึ่งของคนเหล่านั้นได้บ้าง ดังนี้คือ

ก. พระสงฆ์ซึ่งฉลาดในอนุสาสนี คือสามารถในหลักธรรมคำสั่งสอน สามารถจะให้แนวทาง คติ การดำเนินชีวิตแก่พุทธบริษัททั้งหลายได้ และยังมีอยู่จำนวนไม่มากนัก ตัวอย่างเช่น พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทะภิกขุ) เป็นต้น

ข. พระสงฆ์ไม่ค่อยรอบรู้ตามหลักศาสนธรรมแต่ว่าเป็นผู้มีศีลาจารวัตรตรงตามและทรงคุณธรรมเป็นผู้สามารถฝึกอบรมจิตใจ ทำให้ผู้ทุกข์ยากหลุดพ้นไปด้วยคุณธรรมที่ท่านมีอยู่ และอาจจะเป็นประเภทวัตถุมงคลก็ได้

ด้วยเหตุนี้อิทธิพลของวัตถุมงคลจึงยังต้องดำเนินไปควบคู่กับวิถีชีวิตของคนไทยตราบเท่าที่สังคมนิยมชีวิตของคน ยังมีความเปลี่ยนแปลงเมื่อใดที่จิตใจคนยึดมั่น ไม่สั่นคลอนในคุณพระรัตนตรัย ความสำคัญของวัตถุมงคลเหล่านั้นจะลดน้อยลงไปมากที่สุด

๒.๕.๔ ด้านศิลปะและพุทธพาณิชย์

ความเกี่ยวเนื่องด้านศิลปะและวัตถุมงคลเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกันนับแต่เมื่อได้มีการคิดสรรค์สร้างวัตถุมงคลต่างๆ ขึ้น เมื่อแยกประเภทแล้วจะเห็นได้ว่าในวัตถุมงคลต่างๆ พอจะจัดแบ่งออกไปได้ ๓ ดังนี้

๑. กลุ่มพระพุทธรูปหรือพุทธปฏิมา
๒. กลุ่มพระพิมพ์หรือพระเครื่อง
๓. กลุ่มเครื่องรางของขลัง

ในส่วนของพระพุทธรูปปฏิมากร อันเป็นเสมือนรูปเปรียบของพระพุทธเจ้าถือว่าเป็นงานศิลปะที่สร้างขึ้นเป็นผลงานทางประติมากรรม ซึ่งจัดเป็นแขนงหนึ่งในบรรดาผลงานของพุทธศิลป์ที่ถูกรังสรรค์ขึ้นด้วยศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และตามความเชื่อถือทางพุทธไสยศาสตร์บ้าง โดยเป็นไปในลักษณะของคติชนวิทยา ที่สร้างขึ้นไว้เป็นที่ระลึก หรือเป็นอนุสาวรีย์เพื่อการรำลึกถึงท่านผู้ทรงคุณธรรมความดีงาม

พระพุทธรูป ส่วนอักขระที่ลงไว้ในยันต์เปรียบด้วยแต่ละอักขระคือพระพุทธรูปองค์หนึ่ง แสดงถึงทัศนคติที่คนโบราณมีต่อยันต์และอักขระว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่สามารถลบหลู่เหยียบย่ำได้^{๙๔} โดยยันต์จะปรากฏเป็นตัวเลข อักขระหรือรูปภาพที่เขียน สัก หรือแกะสลักบนแผ่นผ้า ผิวหนัง ไม้ โลหะ แผ่นจาร เป็นต้น

คำว่าสักยันต์ (YantraTatto) ซึ่งมีความหมายนัยยะทางไสยศาสตร์ ในมนต์ของแนวคิด ตะวันออก รากศัพท์ภาษาสันสกฤต หมายถึง “เครื่องมือ” หรือ “อาวุธ” ซึ่งในความเข้าใจในมนต์ของชาวตะวันตก ยันต์ Yantra เรียกว่า Diagram ซึ่งมีความหมายว่า แผนภาพโดยปรากฏเป็นสัญลักษณ์ เป็นเครื่องมือ โดยเป็นกระบวนการที่เป็นไปโดยอัตโนมัติเหมือนเครื่องจักร โดยที่ยันตราทำงานสอดประสาน โครงสร้างและองค์กร สัญลักษณ์ยันตรา หรือยันต์นี้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในตะวันตก ในรูปทรงเรขาคณิต ส่วนตามธรรมเนียมนิยมแนวคิดทางตะวันออกทางลัทธิมนตรายานใช้เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา เช่น แผนผังมันดารา (Mandara)^{๙๕} ในทิเบต โดยที่เราต้องสร้างสมดุลในจิตใจให้เป็นหนึ่งเดียวตามหลักทางจิตวิญญาณ โดยผู้ที่สักยันต์จะต้องแสดงอาการต่างๆ ออกมาหรือแสดงออกโดยกับทำมือเป็นสัญลักษณ์ที่เรียกว่า มุทรา ซึ่งการสักยันต์ก็เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งทางด้านจิตวิญญาณ เช่นเดียวกับกับโหราศาสตร์หรือพวกผู้วิเศษพอมด แม่มด การสักยันต์ จะมีความเชื่อว่า รูปรอยบนผิวหนังนั้นหรือรอยสักที่สักลงบนผิวหนังจะช่วยให้ได้รับความปลอดภัย มีอำนาจในการคุ้มครองภยันตรายต่างๆ ที่จะมาทำลายตน นอกเหนือจากนั้นรอยสักบางประเภทยังมีฤทธิ์อำนาจ ช่วยดลบันดาลให้ได้รับสิ่งที่พึงประสงค์ มีเสน่ห์ และช่วยให้บุคคลนั้นได้รับความนิยมชมชอบจากผู้พบเห็นซึ่งในสังคมไทย การสักของคนไทยโดยส่วนใหญ่ นั้น เป็นการสักเพื่อเป็นเครื่องรางของขลังโดยเฉพาะกลุ่มผู้ชาย แต่ในปัจจุบันการสักเพื่อความสวยงาม เสริมเสน่ห์ก็เริ่มเข้ามาบดบังความเชื่อเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในสังคมไทย การสักก็ยังถูกมองเป็นภาพประทับในเรื่องเครื่องรางของขลังโดยลวดลาย จะเป็นอักขระ คาถา พระ สัตว์ เทพเจ้าหรือสัญลักษณ์ทางศาสนา นอกจากนี้กรรมวิธีในการสักยังมีความสลับซับซ้อน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละสำนัก แต่ละครุบาอาจารย์ในการถ่ายทอดรอยสักบนผิวหนัง เพราะในสังคมไทยยังมองว่ารอยสักนั้นมีความขลัง ซึ่งลักษณะความเชื่อเรื่องความขลังนั้นก็มาช้านานแล้ว เช่น ความเชื่อที่ว่า การสักทำให้หนังเหนียว สามารถทนต่อศาสตราวุธได้ทุกประเภท เชื่อว่าการสักสรีริกทำให้เกิดเมตตามหานิยม เป็นที่รักใคร่ของผู้ใหญ่ หรือคนในบางสังคมเชื่อว่าการสักที่อวัยวะเพศ หัวหน่าว จะทำให้เกิดเสน่ห์แก่เพศตรงข้าม^{๙๖}

ในความเชื่อของชาวล้านนาที่นับถือพุทธศาสนานิกายมหายานในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๙ จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ก็มีการนับถือศาสนาพราหมณ์ผสมผสาน โดยเฉพาะความเชื่อชาวล้านนาไทยที่บูชาศิวิลิ่งค์ และนางแก้วซึ่งหมายถึงพระนางอุมมาเทวี ระหว่างเส้นทางสายเชียงใหม่ - เชียงรายมีภูเขาลูก

^{๙๔} เทพย์ สาริกบุตร, พุทธาภิเษกพิธี, หน้า ๑.

^{๙๕} ภัทรพล ภริดำรงคกุล, “ผู้หญิงกับการสักยันต์ : กระแสแฟชั่นหรือการพยายามสร้างอัตลักษณ์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓), หน้า ๒๙.

^{๙๖} ภัทรพล ภริดำรงคกุล, “ผู้หญิงกับการสักยันต์ : กระแสแฟชั่นหรือการพยายามสร้างอัตลักษณ์”, หน้า ๔๒.

หนึ่ง ชาวเมืองเรียกกันว่า “ดอยนางแก้ว” สมัยโบราณมาถึงปัจจุบัน เวลาเดินทางผ่านไปถึงสถานที่นั้นมีศาลเล็ก ๆ ตั้งอยู่ เชื่อกันว่าเป็นที่สถิตของนางแก้ว โดยเอาไม้มาทำเป็นองคชาติขนาดต่างๆ นำไปบวงสรวงขอให้เดินทางและพบความสำเร็จทางด้านอื่นๆ โดยการบูชาองคชาติเป็นจุดเริ่มต้นการเกิด “ยันต์เสน่ห์” ในดินแดนล้านนา มาแต่อดีต โดยจากปากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูล ยันต์เสน่ห์ทางล้านนามีอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. ยันต์เสน่ห์รูปคู่ของหญิงชาย

๒. ยันต์เสน่ห์รูปอวัยวะเพศ ยันต์เสน่ห์ทั้งสองลักษณะนี้เขียนบนกระดาษสา เพื่อนำไปเป็นไส้เทียนสำหรับจุดในการทำเสน่ห์ ซึ่งมีกรรมวิธีและคาถาแตกต่างกันออกไป ไม่เหมือนกันทั้งหมดที่คล้ายคลึงกันคือรูปร่างของยันต์เท่านั้น

๑. ยันต์เสน่ห์รูปคู่ของหญิงชาย เป็นยันต์เสน่ห์ที่มีลักษณะเป็นรูปคู่ของหญิงชายนั้น ปรากฏมากในพับสาหรือสมุดข่อยของล้านนาโบราณ (ไสยศาสตร์สายเชียงใหม่) บางรูปก็เป็นภาพเล็กๆ บางรูปก็เป็นภาพขนาดใหญ่ ภายในภาพสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ นั้นบรรจุไว้ด้วยคาถาต่างๆ นิยมทำเป็นผ้ายันต์หรือสักในที่ลับ

๒. ยันต์รูปอวัยวะเพศ ยันต์ที่มีลักษณะอวัยวะเพศอย่างชัดเจนทั้งชาย-หญิง นิยมใช้เป็นผ้ายันต์มากกว่าการสักยันต์ ในปัจจุบันผู้ให้ข้อมูลบอกว่ายันต์ชนิดนี้แทบจะสูญหายไปหมดแล้วเพราะไม่มีผู้นิยมทำไดนักจังหวัดน่าน ก็เป็นอีกจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือที่ได้รับอิทธิพลการสักยันต์มาจากประเทศพม่า โดยการสักยันต์ประเภทมหาเสน่ห์ให้กับผู้หญิงที่นั่นนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารชั้นต้นคัมภีร์โบราณทราบแต่ว่ามีเพียงการบอกเล่าแบบมุขปาฐะจากปากต่อปากของผู้เฒ่าผู้แก่ในสมัยนั้นโดยมิได้มีการจดบันทึกเอาไว้ ที่วัดดอยท่าช้างเหล็กพบว่าที่นี่มีการสักยันต์ให้กับผู้หญิงมานานกว่า ๑๐๐ ปี แล้ว จากข้อมูลของพระสงฆ์ที่วัดแห่งนี้ได้บอกเล่าว่า สมัยที่ตนยังเป็นเด็กและไม่ได้บวชนั้นคนเฒ่าคนแก่อายุประมาณ ๗๐ - ๘๐ ปี ที่เป็นผู้หญิงเขานิยมสักยันต์กัน เช่น การสักยา สักที่หน้าสักที่ศีรษะทำให้เกิดแผลเป็น สักตามแขนขาเพื่อป้องกันแมลงสัตว์มีพิษ สักที่ตัวเพื่อป้องกันคุณไสยหากมีใครมาทำของ โดยผู้หญิงที่สักป้องกันคุณไสยนี้โดยส่วนใหญ่คนภายในครอบครัวจะมีเครื่องญาติทางฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายเป็นหมอดี ทั้งนี้เพื่อป้องกันผู้ชายมาทำน้ำมันพรายใส่ สำหรับยันต์ที่สักให้ผู้หญิงที่วัดแห่งนี้ เรียกว่า “สักทำไฟ” หรือสักไฟ การสักดังกล่าวพระที่วัดได้บอกว่า การสักยันต์ประเภทนี้เดิมที่เป็นของฆราวาสมิใช่ของสงฆ์เพราะการสักดังกล่าวนี้ผู้สักจะเปลือยเปล่าไร้เสื้อผ้าปกปิดร่างกาย โดยการสักทำไฟ จะเป็นการสักเป็นจุดดำ ๆ เล็ก ๆ ทั่วร่างกายทั้ง ๒๑ แห่ง ซึ่งพระสงฆ์ที่สักได้บอกว่าหากหญิงใดได้สักถือเป็นเมตตาดีนักแล โดยจะปลุกเสกกำกับพร้อมทั้งลงทองคำเปลวบริเวณจุดสักไปด้วย การสักดังกล่าวนี้เป็นการสักด้านเมตตามหานิยมแต่ก็ถือว่าเป็นไสยดำทางด้านวิชา ซึ่งผู้หญิงนิยมสักกันมาก โดยภายหลังการสักทำไฟนี้ก็มี การนำเข้ามาแพร่หลายภายในวัด เพียงแต่ลดขั้นตอนและรายละเอียดเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับพระสงฆ์ผู้สัก โดยขั้นตอนการทำหมึกสักไฟ มีดังต่อไปนี้ ขั้นตอนแรกนำ หางแดง นำไปหุงกับใบพลู(ที่ไว้ใช้เคี้ยวกับหมาก) ๓-๕ ชั่วโมง เพื่อเป็นการฆ่าเชื้อหางแดงไปในตัวปรอท เพราะในหางแดงนั้นมีสารพิษ เช่น แร่ปรอทอยู่หากไม่นำไปต้มแล้วนำไปใช้บริเวณผิวหนัง ผู้ใช้จะเกิดแผลพุพองตามผิวหนังได้นอกจากหางแดงยังมีส่วนผสม

อื่น ๆ เช่น น้ำนมจากถัน(เต้านม) ของหญิงสาวและยาสูตรตรีซึ่งชื่อยาดังกล่าวเพี้ยนมาจากชื่อพระนาง สรัสวดี (เทพในศาสนาฮินดู) ยาสมุนไพรดังกล่าวมาจากทางพม่าโดยมีสรรพคุณในเรื่องสมานแผลได้รวดเร็ว เมื่อรวบรวมส่วนผสมทั้งสามอย่างครบแล้ว ให้นำทางแดงที่ผ่านการหุงแล้วไปฝนร่วมกับน้ำนมของหญิงสาวและยาสูตรตรีจะได้ยาอายุยืนของผู้หญิงในด้านเมตตามหานิยม นอกจากการสักไฟแล้วทางจังหวัดน่านและบางจังหวัดทางภาคเหนือ ยังมีการสักยันต์ให้กับผู้หญิงอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “การสักแมลงวันคำ” หรือเรียกอีกอย่างว่า ยันต์แมลงวันทองหรือยันต์แมลงวัน (ไชยโรจน์ วีระคำ อายุ ๒๖ ปี อาชีพสอนหนังสือและเปิดเว็บไซต์ด้านการสักยันต์ จังหวัด น่าน) โดยแต่เดิมยันต์ดังกล่าวเป็นของกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงที่นิยมสักกัน ซึ่งโดยปกติแล้วยันต์ประเภทนี้จะไม่ใช้ในการสักผิวหนังมาก่อน ในอดีตชาวกระเหรี่ยงผู้ที่มีอาชีพหมอผีจะใช้จารยันต์ลงในตระกรุด โดยขณะที่จารยันต์แมลงวันคำนั้นจะต้องบริกรรมคาถาพร้อมทั้งดำเนินกิจกรรมทางเพศกับผู้เป็นภรรยาไปด้วย โดยภายหลังยันต์แมลงวันคำได้ถูกนำมาเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้ในการสักยันต์ด้านเมตตามหานิยม มหาเสน่ห์ซึ่งจะสักเป็นแมลงวันคำสองตัวทับกัน โดยยันต์นี้ส่วนมากผู้ที่มาสักจะเป็นผู้หญิงสาวเด็กรุ่น และมีบ้างที่เป็นผู้หญิงอาชีพค้าบริการทางเพศ ดังนั้นตำแหน่งที่สักบนผิวหนังนั้นจึงเป็นนัยยะในการสร้างความสัมพันธ์กับบุรุษรอยสักที่สักและมีจุดประสงค์ในการสักเพื่อป้องกันภัยอันตราย เสริมสิริมงคลและเพิ่มความขลัง และรอยสักหรืออักขระที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ในสังคมไทย นิยมสักกันตั้งแต่ศีรษะ แผ่นหลัง หรือหน้าผาก เช่น การลงหน้าทอง จะนิยมสักไว้ตรงกลางแสกหน้าด้วยน้ำมัน เป็นการพรางกายมิให้ผู้อื่น แต่ผู้สักเชื่อว่าการทำแล้วดีเป็นสิริมงคลเสริมความขลัง การสักลงตรงกลางกระหม่อมหรือที่เรียกกันว่า หัวใจอริยสัจได้แก่ ทุกะ นิ มะ บริเวณท้ายทอยหลังศีรษะนิยมสักหัวใจติปิโส ส่วนแผ่นอกและแผ่นหลังนิยมสักรูปรอยสักหรืออักขระขนาดใหญ่ เช่น พระฤาษีเดินดง หนุมาน นารายณ์แผลงศร เป็นต้น ร่างกายในส่วนท่อนล่างตั้งแต่ข้อมือลงไปนิยมรอยสักที่เกี่ยวข้องกับด้านไสยศาสตร์ แต่มิใช่อักขระโบราณ ส่วนที่ต้นขาหรือขาอ่อน นิยมสักเป็นรูปคิ้วลิงค์ หรือ ปลัดขิก^{๕๗} ซึ่งการสักเพื่อความขลังนั้น เป็นที่นิยมของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักมากที่สุดอย่าง พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เสนาบดีกระทรวงกลาโหมราชชนวิแห่งอาณาจักรไทยในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นที่กล่าวขานกันว่า พระองค์ทรงสักร่างกายจนหาที่ว่างในร่างกายอีกไม่ได้^{๕๘}

นอกจากนี้ประเทศไทยแล้ว รอยสักประเภทความขลังอยู่ยงคงกระพัน ยังปรากฏให้เห็นอยู่ในหมู่ชนชาติไท เช่น ลาว พม่า รวมไปถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ และเป็นประเพณีพื้นบ้านของชาวพุทธที่นับถือศาสนาพุทธใช้ลวดลายและวิธีการไสยศาสตร์ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเฟื่องฟูในประเทศกัมพูชา ในประเทศมาเลเซียมีการสักยันต์ประเภทความขลัง คงกระพัน โดยสักเป็นภาษาอาหรับและประเทศฟิลิปปินส์สักเป็นรูปสัญลักษณ์ทางศาสนาคริสต์ และถ้อยคำต่าง ๆ เป็นภาษาละตินหรือที่เรียกกันว่า อันติง-อันติง (Anting -anting)

^{๕๗} ประเทิน มหาจันทร์, ศิลปะการสักลาย, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๔), หน้า ๖๖.

^{๕๘} ราช งามัญญ์,สักยันต์ อิทธิฤทธิ์ หรือ มนต์ดำ, (กรุงเทพมหานคร : อนิเมทกรุ๊ป, ๒๕๔๖), หน้า ๔.

๒.๖ สรุป

วัตถุมงคลจึงหมายถึงสิ่งของทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นตามความเชื่อว่าจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความเป็นสิริมงคล โชคลาภหรือเป็นเครื่องป้องกันภัยต่างๆ ซึ่งได้แก่พระเครื่อง เครื่องรางและของขลังชนิดต่างๆ นั่นเองวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลังนี้เป็นของที่เกิดขึ้นมานานานุมุขย์เพราะมนุษย์มีสัญชาตญาณของความกลัว จึงพยายามแสวงหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวให้กับตนเองเมื่อตนมีความเชื่อต่อสิ่งใดก็ให้การนับถือบูชาต่อสิ่งนั้นๆ ต่อมาจึงได้วิวัฒนาการความเชื่อถือไปตามความเจริญของมนุษยชาติ จึงคิดดัดแปลงสิ่งเหล่านั้นให้เป็นเครื่องรางของขลังหรือวัตถุมงคลที่เหมาะสมเพื่อการคุ้มครองป้องกันหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ดีงามสำหรับตนมี ๒ ประเภทคือประเภทที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ประเภทที่มนุษย์ปรุงแต่งสร้างขึ้น ที่มาของวัตถุมงคลวัตถุมงคลนั้นเกิดมาช้านานคู่กับมนุษยชาติเพราะเมื่อมนุษย์ไม่เข้าใจในเรื่องของธรรมชาติและเกิดความหวาดกลัวต่อภัยธรรมชาติและอันตรายทั้งหลายมนุษย์จึงพยายามหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวเพื่อป้องกันภัย เดิมทีเดียวก็อาจยึดถือสิ่งของที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่ประหลาดหรือหาได้ยากมาเป็นวัตถุมงคล ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาในด้านคำสอนในทางศาสนาจึงมีการแต่งตำราประกอบคำสอนทางศาสนาจึงได้มีการรวบรวมคำสอนและคำสวดในทางศาสนาขึ้นมา แล้วนำมาสวดเพื่อทรงจำรักษาคำสอนไว้ ต่อมาเกิดความเชื่อว่าคำสวดเหล่านั้นมีความศักดิ์สิทธิ์เมื่อสาธยายแล้วสามารถป้องกันภัยอันตรายหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ดีปรารถนาได้ จึงได้มีการคิดค้นวิธีเพื่อให้เกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น จึงได้มีการรวบรวมเป็นคัมภีร์อาถรรพเวทในศาสนาพราหมณ์ขึ้นมาก่อน ต่อมาภายหลังจึงแพร่หลายมาสู่พระพุทธศาสนา โดยได้ปรับเปลี่ยนมนต์คาถาแบบพราหมณ์มาเป็นหลักธรรมคำสอน หรือหลักสูตรที่สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา เมื่อเห็นว่าได้ผลดังปรารถนาจึงนับถือกันแพร่หลายต่อมา จึงถือได้ว่าเรื่องวัตถุมงคลแม้จะไม่มีในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่ในวิถีชีวิตจริงๆ ของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปแล้วส่วนมากก็ยังนับถือสิ่งเหล่านี้ อยู่ในข้อนี้อาจจะมาจากสาเหตุ ๒ ประการคือ ความเชื่อในพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ว่าเป็นเครื่องต้านภัยพิบัติ และก่อให้เกิดความสุขความเจริญได้ประกอบกับความเชื่อเดิมที่มีมาแต่บรรพบุรุษเรื่องศาสนาธรรมชาติทำให้ผสมผสานกลมกลืนกันมาเป็นความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลไปโดยปริยาย ความเชื่อในวัตถุมงคลที่สืบเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบันในสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นหลักเช่นนี้ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมไทยพุทธแบบไทยๆ เพราะปรากฏการณ์ทางสังคมที่คนไทยยังเชื่อถือต่อวัตถุมงคล ทั้งที่เป็นเรื่องนอกพระพุทธศาสนา นั้นสอดคล้องไปตามลักษณะของสังคมพุทธที่ให้อิสระเสรีภาพทางความคิดความเชื่อของบุคคลทั้งการเชื่อในวัตถุมงคลสำหรับสังคมไทยนั้นถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่เรื่องน่าเสียหาย เพราะแม้จะเป็นเรื่องของไสยศาสตร์แต่คนไทยก็ถือกันว่าพุทธกับไสยเป็นของคู่กันมาช้านานกับสังคมไทยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อความเชื่อความนิยมในวัตถุมงคลที่มีวิวัฒนาการต่อเนื่องมายาวนานจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในด้านต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทยคือความเชื่อที่ว่าภารกิจพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็นการปรารถนาพระพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นอารมณ์ หรือเป็นเครื่องระลึกถึงเหตุให้เรามีโอกาสในการพัฒนาและจิตของเราไปในทางบุญกุศลยิ่งขึ้น แต่การถือวัตถุมงคลเป็นสรณะนั้นเรายึดถือในด้านความขลังความศักดิ์สิทธิ์เป็นหลักต้องประพฤติ

ตามหลักเกณฑ์พิธีกรรมตามแบบไสยศาสตร์อย่างเคร่งครัดเป็นเหตุให้เราติดหลงอยู่ในสิ่งนั้นๆ เป็นการยากในการที่จะพัฒนากายและจิตให้สูงขึ้นจึงไม่ใช่สภาวะที่พึงที่เกษมปลอดภัยอย่างแท้จริงเพราะเรายังหวั่นไหวไม่รอดพ้นจากทุกข์ไปได้ไม่เหมือนการถึงพระรัตนตรัยเป็นสภาวะที่ทำให้เราถึงความเกษมปลอดภัยอย่างแท้จริงทำให้เกิดอิทธิพลด้านความเชื่อคือความเชื่อในอนุภาพของพระพุทธรูปที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ความเชื่อในข้อปฏิบัติหรือปฏิบัติทาของเกจิอาจารย์ อิทธิพลของสื่อโฆษณา ด้านพิธีกรรมคืออิทธิพลของวัตถุมงคลต่อการประกอบพิธีกรรม หรือพิธีพุทธาภิเษกและอิทธิพลภายหลังการประกอบพิธีพุทธาภิเษกแล้ว ก็คือเมื่อมีผู้รับวัตถุมงคลต่างๆ นั้นไปแล้วควรจะต้องเก็บรักษาในที่ซึ่งเหมาะสม ด้านจิตใจคือสร้างความมั่นอกมั่นใจ ด้านศิลปะและพุทธพาณิชย์ และการลวดลายอักขระเกิดขึ้น

บทที่ ๓

การบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

การบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นต่างๆ คือ

๓.๑ การบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

๓.๑.๑ วัตถุมงคลจากสัตว์

๓.๑.๒ วัตถุมงคลจากพืชและทรัพยากรอื่นๆ

๓.๒ วัตถุมงคลที่เกิดจากพระเกจิ ฤาษี และผู้เรืองอาคมสร้าง

มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ การบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลัง ถือกำเนิดจากความเชื่อของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์มาช้านาน จากคำบอกเล่ารุ่นสู่รุ่น ถึงแม้จะพิสูจน์ไม่ได้ว่าความเชื่อเหล่านั้นจะเป็นจริงหรือไม่ แต่วิถีชีวิตของคนชาวอำเภอนางรองก็ถือว่าเรื่องโชคลาง ของขลัง หรือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย คือ ศรัทธา คือ เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่สามารถดลบันดาลให้ชีวิตแคล้วคลาดปลอดภัย ประสบแต่ความสุข ความเจริญ หากไม่ประสบกับตัวก็คงอาจไม่รู้และหาคำตอบไม่ได้ แต่ถ้าได้เจอประสบการณ์เหล่านั้นความคิดอาจต้องเปลี่ยนไปโดยตามไปสัมผัสกับเครื่องรางของขลังที่ถือกำเนิดมาจากสัตว์โดยธรรมชาติที่มีฤทธิ์เดชเหลือคณา ซึ่งวัตถุมงคลนั้นมีทั้งเกิดขึ้นจากธรรมชาติและพระเกจิสร้างเอง ซึ่งวัตถุมงคลจากธรรมชาตินี้มีทั้งมาจากสัตว์และพืช หรือทรัพยากรอื่นๆ มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑.๑ วัตถุมงคลจากสัตว์

๑. เขี้ยวเสือกหลง

ปกติแล้วเขี้ยวเสือกทั่วไปจะมีลักษณะตัน แต่ถ้าเขี้ยวเสือกที่มีลักษณะพิเศษโดยด้านในจะกลวงตั้งแต่รากฟันไปจนถึงปลายเขี้ยว ถือเป็นของทนต์หายาก มีฤทธิ์อำนาจ : คงกระพันและมหาอุด ยิ่งฟันไม่เข้า นับว่าเป็นของขลังที่หายากและมีฤทธิ์เดชยิ่งนัก^๑

๒. เขี้ยวหมูตัน

เขี้ยวหมูป่าโดยปกติด้านในจะมีรูกลวงตั้งแต่รากฟันขึ้นไปอย่างน้อยครึ่งเขี้ยวหรือเกือบถึงปลายเขี้ยว แต่ถ้าหากเขี้ยวชิ้นนั้นด้านในตัน ก็ถือเป็นของทนต์หายาก มีฤทธิ์อำนาจ : ยิ่งฟันไม่เข้าใช้เป็นเครื่องรางป้องกันศาสตราวุธต่างๆ^๒

๓. ช้องหมูป่า

^๑ สัมภาษณ์พระครูประสิทธิ์ธรรมวัฒน์ , วัดขุนก้อง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๒ สัมภาษณ์พระครูสุวรรณธรรมมาพิราม, วัดหนองทองลิ้ม, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

เป็นเส้นขนพิเศษของหมูป่า ที่ขึ้นอยู่บริเวณตัวของหมูป่าโดยเฉพาะที่บริเวณหัว หรือระหว่างคิ้วของมัน มีความยาวเป็นพิเศษ หรือบางตำราเชื่อว่าคือขนที่ยาวเป็นพิเศษของหมูป่า โดยหมูป่าจะนำขนนี้อมไว้ในปากหรือพันไว้ที่เขี้ยวตลอดเวลา มีฤทธิ์อำนาจ : ด้านป้องกันเภทภัย มหาอุด คงกระพัน แคล้วคลาด^๓

๔. งากำจัด

เป็นงาช้างที่หักคาค้นไม้ ที่เกิดจากข้างตมมัน ข้างเกเร หรือ ข้างที่มีฤทธิ์มาก อาละวาดแล้วเอางาไปแทงต้นไม้ทำให้งาหักคาค้นไม้ มีฤทธิ์อำนาจ : ด้านคงกระพัน เสริมบารมี แก้อาถรรพ์แล้วยังเชื่อว่ามีเสน่ห์อีกด้วย^๔

๕. งาช้างน้ำ

มีลักษณะคล้ายเขี้ยวเสือแต่เล็กกว่า ช้างน้ำนั้นเป็นสิ่งมหัศจรรย์แห่งตำนานป่าหิมพานต์เชกเช่นเดียวกับมรกตผล ซึ่งอยู่อีกมิติหนึ่งที่ซ้อนกันอยู่กับโลกมนุษย์ หรือจะเรียกว่าแดนสนธยา ก็ย่อมได้ มีฤทธิ์อำนาจ : เต้นทางมหาอำนาจราชศักดิ์ สยบศัตรู เมตตามหานิยม เสริมดวงกลับร้ายให้กลายเป็นดี แคล้วคลาด ป้องกันคุณไสยมนต์ดำ อสรพิษ สัตว์ร้ายทุกชนิด^๕

๖. เขากวางหด

เขากวางหดหรือเขากวางคุด เป็นเขาที่ไม่ได้ขึ้นตามปกติทั้งสองข้าง แต่จะขึ้นที่กลางหน้าผาก หรือกลางหัว มีลักษณะผิดปกติ ไม่เติบโตยืดยาวเป็นกิ่งก้าน แต่จะคุดเป็นก้อนปมตะปุ่มตะป่ำอยู่ที่โคนเขา มีตั้งแต่สามยอด ห้ายอด เจ็ดยอด เก้ายอดถือว่าดีที่สุด แต่ถ้าหากเป็น "เขากวางคุดสิบสองยอด" ซึ่งถือว่าเป็นกายสิทธิ์ชั้นยอดเยี่ยม มีฤทธิ์อำนาจ : มหาอุด คงกระพัน เมตตามหาอำนาจ ราชศักดิ์ โชคลาภ เจริญรุ่งเรืองร่มเย็นเป็นสุข ป้องกันภัยทั้งหลายทั้งปวง^๖

๗. เตื่อยงูเหลือม

เป็นอวัยวะชนิดหนึ่งที่สามารถงอกออกมาได้ข้างๆรูถ่ายของเสีย ซึ่งจะมีเฉพาะพญางูเหลือมหรืองูที่มีอายุมากเพศผู้เท่านั้นมีฤทธิ์อำนาจ : ดีในด้านเสี่ยงโชค ดีในด้านทำมาหากิน โชคลาภ คำขายดี ดีในด้านมหาเสน่ห์ เมตตามหานิยม^๗

๘. กระจดงูเหลือม

ได้มาจากการที่ปล่อยให้งูเหลือมเฝ้าเปื่อยจนแห้งเหลือแต่กระจด แล้วนำเอากระจดกลั่นมาทำเป็นเครื่องรางของคลัง เช่น ที่รัดเอว หรือ กำไลข้อมือ มีฤทธิ์อำนาจ : ใช้ป้องกันงูพิษทั้งหลาย^๘

๙. กระเบนท้องน้ำ

^๓ สัมภาษณ์พระอาจารย์เลอศักดิ์ วารสโก, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๔ พระครูโสภณสีลานุยุต, วัดศรีมหาธาตุ, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๕ สัมภาษณ์พระปลัดสุรศักดิ์ โชติวิโร, วัดร่องม้นเทศ, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์นางหนูพิช จันทร์ส่อง, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๗ สัมภาษณ์พระพรสันต์ จิตโสภโณ, วัดนิคมเขต, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๘ สัมภาษณ์พระครูสุวรรณธรรมมาพิราม, วัดหนองทองลิ้ม, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ได้มาจากกระดูกของปลาโรนิน ปลาโรนัน และปลากระเบน (ส่วนใหญ่จะมาจากปลาโรนัน ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่าปลากระเบนท้องน้ำ) เป็นปลากระดูกอ่อนเช่นเดียวกับฉลาม แต่จะมีปุ่มหนามแข็งบนหัวและลำตัว มีฤทธิ์อำนาจ : ป้องกันภัยทางน้ำ ป้องกันคุณไสย หรือ ป้องกันให้แคล้วคลาดจากพายุ^๙

๑๐. น้ำตาพะยูน

ได้มาจากน้ำตาของปลาพะยูนมีฤทธิ์อำนาจ : เป็นของขลังทางเสน่ห์อย่างแรงกล้า เช่นเดียวกับน้ำมันพราย^{๑๐}

๓.๑.๒ วัตถุมงคลจากพืชและทรัพยากรอื่นๆ

วัตถุมงคลจากพืชและทรัพยากรอื่นๆ มีดังนี้

๑. คด

คด ก็คือ ธาตุกายสิทธิ์ ของขลังชนิดหนึ่ง ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ คดมีมาช้านานแต่โบราณแล้ว นิยมพกติดตัวเพื่อป้องกันอันตรายโดยเฉพาะเป็นมหาอุด นักรบโบราณต่างไขว่คว้าหา คดอย่างใดอย่างหนึ่งติดตัว คคนั้นเชื่อกันว่า เกิดขึ้นได้ก็เพราะมีกายสิทธิ์เข้าไปอาศัยอยู่ในพืชหรือสัตว์จนทำให้พืชหรือสัตว์ที่ตายแล้วอยู่ในดินเป็นเวลานานนับร้อยนับพันปี ผ่านการทับถมของดินและมีสภาพแวดล้อมอุณหภูมิพอเหมาะจนเกิดเป็นหินขึ้นมา แต่คคนั้นเกิดได้เพราะกายสิทธิ์เขาลงไปครองพืชหรือสัตว์นั้นจนเกิดเป็นหินขึ้นมาและไม่ได้เกิดเฉพาะพืชหรือสัตว์ที่อยู่ใต้ดินตามที่บางท่านเข้าใจ คดมีอานุภาพมากน้อยตามแต่บารมีของกายสิทธิ์ที่ลงมาครองในคคนั้นนั่นเอง

“คด” เป็นประเภทกายสิทธิ์ในตัวเองมีเทพสถิตย์รักษา เป็นของอาถรรพ์ที่มีอิทธิฤทธิ์รองจากเหล็กไหล เท่ากับเหล็กไหลหรือมากกว่าเหล็กไหล แต่กลับมีอิทธิคุณบางอย่างดีกว่า เหล็กไหลชนิดที่หลายคนคาดไม่ถึง ความวิเศษเหล่านี้เองที่ผู้รู้ได้ปกปิดเอาไว้เป็นความลับ ทำให้ผู้ที่นิยมในธาตุกายสิทธิ์เข้าใจผิดคิดกันไปเองว่า อานุภาพของคดต่อยกกว่าเหล็กไหล เป็นความจริงอยู่อย่างหนึ่งที่ว่า เหล็กไหลเป็นธาตุกายสิทธิ์ชั้นสูงที่เกิดจากการเล่นแร่แปรธาตุของเหล่าฤๅษีผู้ทรงอภิญญาซึ่งเมื่อได้ละสังขารไปแล้ว จิตวิญญาณไม่ยอมไปสู่ภพภูมิที่ควรจะไปยังหวังที่จะเข้ายึดครองธาตุเหล็กไหลแทนสังขารเดิมของตน ความวิเศษของเหล็กไหลส่วนหนึ่งจึงเกิดขึ้นจากจิตตานุภาพขององค์ฤๅษีเป็นผู้บันดาล หาได้เกิดจากตัวเหล็กไหลเองทั้งหมดไม่ และค่อนข้างจะเลือกปฏิบัติเสียด้วยซ้ำไป เพราะจิตของฤๅษีเป็นผู้ที่ขอบบำเพ็ญภาวนารักษาศีลจึงเลือกจะช่วยเหลือผู้ครอบครองที่เป็นคนดีมีศีลธรรมมากกว่าที่จะปกป้องคุ้มครองผู้ที่ด้อยในศีลธรรม จึงทำให้พลังของเหล็กไหลที่มีผู้ครอบครองได้ผลปริมาณที่แตกต่างกัน เป็นเรื่องน่าแปลกพิสดารที่อยู่ๆผลไม้ หรือไข่ของสัตว์รวมถึงกระทั่งอวัยวะของสัตว์บางชนิดจะกลายเป็นหินเพียงระยะเวลาทีเดียว ซึ่งคนโบราณเรียกสิ่งนี้ว่า “คด” หรือ “แสง”^{๑๑}

กายสิทธิ์ประเภทคดบางชนิดสามารถเปล่งแสงยามค่ำคืนได้จึงเรียกว่า “แสง” ตามที่ผู้รู้และครูบาอาจารย์ที่เล่นกายสิทธิ์ประเภทคดโดยตราบนั้นบอกว่าคดและแสงนั้นคือ กายสิทธิ์ประเภท

^๙ สัมภาษณ์นายเชย สวัสดิ์พูน, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐} สัมภาษณ์พระครูโสภณสีลานุยุต, วัดศรีธาชุมพล, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑} สัมภาษณ์พระวชิรารมย์ จนทโชโต, ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

เดียวกันแต่ที่แปลงแสงในยามค่ำคืนนั้นเพื่อต้องการบอกให้คนได้รู้ว่าที่ตรงนั้นมีของกายสิทธิ์สถิตย์อยู่ เพื่อรอคอยคนที่มีบุญบารมีได้มาครอบครอง

กายสิทธิ์ประเภท “คต” นั้นมีคุณสมบัติหรือฤทธิ์ที่เด่นไม่เหมือนกัน บางพวกช่วยในการ ดึงดูดโภคทรัพย์ บางพวกช่วยให้เจ้าของมีเสน่ห์ให้คนรัก คนนิยมชมชอบ และบางพวกป้องกันภัย อันตรายต่างๆ หรือที่แบบอื่นๆ ก็คงกระพัน มหาอุด ฟันแทงไม่เข้ากันเลยทีเดียว^{๑๒}

บางพวกถึงกับเชื่อว่า กายสิทธิ์ประเภท “คต” นั้นเป็นการจุติลงมาเกิดภพมนุษย์ของทวย เทพในลักษณะหนึ่งวัตถุประเภทนี้จึงมีสรรพคุณต่างๆ ทั้งทางด้านเป็นยารักษาโรคและมีอำนาจในด้าน ต่างๆ ในสมัยโบราณเหล่านักบวชและผู้ที่ต้องเสี่ยงภัยต่างเสาะแสวงหาคตชนิดต่างๆ มาเพื่อป้องกันตัว ตามความเชื่อของแต่ละคน^{๑๓}

กายสิทธิ์ประเภท “คต” นั้นมีกำเนิดลึกลับมหัศจรรย์ที่ผู้รู้ในอดีตท่านได้ปกปิดเป็นความลับ ได้บันทึกเอาไว้ว่า

คตนั้นมีอยู่ ๔ ชนิดด้วยกันคือ

๑. คตที่เกิดจากพืช เช่น ผล ดอก รากหรือฝักกลายเป็นหิน ลำต้นหรือเครือกลายเป็นหิน บางส่วน เป็นก้อนหินที่เกิดในใจกลางของลำต้นก็มี เป็นต้น

- คตที่เกิดจากพืช เป็นของกายสิทธิ์กำเนิดจากบัญชาของสวรรค์บันดาลให้เกิด โดยผู้ทรง อิทธิฤทธิ์พิศดารกลายลงมาสถิตย์ในธาตูกายสิทธิ์ เพื่อมอบให้กับผู้ที่มีวาสนาจะได้ครอบครองเป็นของ คู่บุญเฉพาะคน เช่น คตขนุน คตสัก คตไทร คตไม้จันทร์หอม คตไม้กาหลงรัง คตไม้ไผ่ คตฝักคุณ คต ฝักมะรุ้ม คตมะพร้าว เป็นต้น^{๑๔}

๒. คตที่เกิดจากสัตว์ เช่น ไข่กลายเป็นหิน อวัยวะของสัตว์กลายเป็นหิน เช่น ไข่กระโปก กลายเป็นหิน กระงูกลายเป็นหิน เป็นต้น

- คตที่เกิดจากสัตว์ มีกำเนิดสืบเนื่องจากบุพกรรมของสัตว์ชนิดนั้นๆ ซึ่งแต่เดิมก็คือเทพเท วา นางฟ้า ที่ได้กระทำผิดกฎสวรรค์ บางประการแล้วได้ถูกลงทัณฑ์เกิดเป็นสัตว์ชนิดต่างๆ ตามแต่ผล กรรมของตน จึงบันดาลให้ไปเกิดเมื่อถึงคราวจะหมดกรรม ก็จะมี อธิษฐานร่างให้เป็นของกายสิทธิ์ อัน เป็นการสร้างทานบารมีก่อนขึ้นจะกลับขึ้นไปสวรรค์ดั้งเดิมหรือไม่ก็เป็นเทพเทวาชั้นสูงหรือองค์พระ โภธิสัตว์ต้องการสร้างบารมีจึงพิศดารกายลงมาในธาตูกายสิทธิ์เพื่อต้องการสร้างบารมี เช่น คตไข่ไก่ คตไข่เป็ด คตไข่ห่าน คตไข่เต่า คตไข่ระเซ่ คตไข่พญาทูทองแดง เป็นต้นส่วนคตที่เป็นเขา เขี้ยว หรือ ลูกตานั้น จะเกิดมาพร้อมกับชีวิตของสัตว์เหล่านั้นเป็นของคู่บุญบารมีของสัตว์ตัวนั้น เพื่อจะได้ทำการ ปกป้องคุ้มครองชีวิตและร่างกายให้ปลอดภัยจนกว่าสัตว์ตัวนั้นจะหมดกรรมลง เช่น เขากวางคุด เขา กระจิงคุด เขี้ยวหมูตัน เพชรตาแมว เป็นต้น^{๑๕}

๓. คตที่เกิดจากมนุษย์ (คน) เช่น อวัยวะบางส่วนกลายเป็นหิน เช่น ตับกลายเป็นหิน กระงูกลายเป็นหิน ไข่กระโปกกลายเป็นหิน เป็นต้น คตที่เกิดจากคน จะเกิดได้ ๒ กรณีดังนี้

^{๑๒} สัมภาษณ์พระอธิการปิยวัฒน์ ฐานุตตโร, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๓} สัมภาษณ์นายดุสิต สาบุตร, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์นายแก้ว ศรีชัย, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์นายธเนศพล บาลา (ภราษีอังกคาร ญาณมุนี), ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๓.๑ เกิดมาพร้อมกับคนอื่นๆนั้นเป็นของคู่บุญบารมี

๓.๒ เกิดกับคนที่เรียนวิชาไสยศาสตร์ชั้นสูงและมีพลังจิตที่แกร่งกล้า ภายในร่างกายก็จะเกิดคดขึ้น

“คด” ที่เกิดขึ้นกับทั้งสองข้อนี้คือ ตับเหล็ก เคราทองแดง คดกระโปกทองแดง คดกระจุกทองแดง คดกระจุกฝือก เกล่านางนี้ หรือเมาลีพระโพธิ์สัตว์ เนื้อคุณ(หนังคนไม่ไหม้ไฟ) กระจุกคนเป็นสีดำ

๔. คดที่เกิดจากแร่ธาตุต่างๆ ที่เกิดผิดธรรมชาติบางครั้งไม่จำเป็นต้องเป็นหินหรือเกิดจากมหัศจรรย์ลึกลับ

- คดที่เกิดจากแร่ธาตุต่างๆ การเกิดกายสิทธิ์ชนิดนี้แตกต่างไปจากทั้ง ๓ กลุ่ม แต่มีคุณเช่นเดียวกัน เช่น คดดินกกายยักษ์ หัตถ์แม่พระธรณี ขวานฟ้าพาด คดขวานฟ้า หมอนนกกกระเด็น หมอนนกดัดแต่ คดมะม่วงเหล็กไหลเจ้าป่าน้ำหนึ่ง เป็นต้น^{๑๖}

อานุภาพของคดนั้นเป็นของวิเศษที่มีอิทธิคุณรอบตัว น้อยกว่าเหล็กไหล เท่ากับเหล็กไหลหรือมากกว่าเหล็กไหลก็มี แต่ที่กล่าวว่าดีกว่าเหล็กไหลก็คือ คดนี้จะแฝงพลังปราณคุ้มครองผู้ที่เป็นเจ้าของโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เรียกว่าจะตีจะชัวยังไรฉันก็จะคุ้มครองช่วยเหลือจนกว่าจะตายจากกันไปเลยที่เดียวกายสิทธิ์ประเภท “คด” นั้นผู้รู้หรือครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ทางด้านกายสิทธิ์ประเภท “คด” โดยเฉพาะได้แยก “คด” ออกมาเป็น ๓ สายคือ^{๑๗}

๑. สายพระอินทร์ เนื่องจากหลังกึ่งพุทธกาลธาตุธรรมเบื่องบนอธิษฐานจิตลงมาสร้างบารมีปกป้องรักษาพุทธศาสนากันมากมายเพื่อให้อยู่ครบ ๕๐๐๐ปี ตามพุทธทำนาย เทพเทวาที่อยู่ในการปกครองขององค์อินทร์นั้นส่วนหนึ่งได้รับคำบัญชาให้ลงมาสถิตย์อยู่ในธาตุกายสิทธิ์(โดยการพิศดารกาย “ แยกร่างหรือแบ่งภาค ” ลงมา) หรือเทพเทวาบางองค์ก็ลงมาเองด้วยความสมัครใจเพื่อสร้างสมบารมีของตัวเอง และเทพเทวาบางองค์ได้ทำผิดกฎทางเบื่องบนก็ถูกทำโทษลงมาสถิตย์อยู่ในธาตุกายสิทธิ์จนกว่าจะหมดกรรม เทพเทวาทุกองค์ที่ลงมาในลักษณะใดก็แล้วแต่มาเพื่อปกป้องรักษาพุทธศาสนาให้ครบ ๕๐๐๐ ปีและก็ลงมาเพื่อสร้างบารมีด้วยเพราะมีแต่ในโลกมนุษย์เท่านั้นที่จะสามารถสร้างบารมีให้ขึ้นไปสู่นิพพานได้ เมื่อเทพเทวาลงมาสถิตย์ในสิ่งใดก็แล้วแต่ ในเวลาไม่มีวินาทีสิ่งนั้นจะกลายเป็นหิน (คด) ในทันทีและจะมีพลังปราณที่เข้มข้นอัดแน่นอยู่ข้างใน จนของสิ่งนั้นกลายเป็นกายสิทธิ์ในตัวเองทันที และยังมีจิตครองรักษาอยู่ด้วยหมายความว่านอกจากเป็นกายสิทธิ์ในตัวเองแล้วยังมีจิตของเทพเทวา ดูแลเฝ้ารักษาอยู่ข้างในอีกด้วย เช่น คดตะเคียน (นอกจากเป็นกายสิทธิ์แล้วยังมีจิตนางตะเคียนเฝ้าอยู่ด้วย) คดนางพญาจิ้งตัว คดโพธิ์ คดกล้วยตานี คดไขจระเข้ เป็นต้น

๒. สายพระโพธิ์สัตว์ เกิดจากองค์พระโพธิ์สัตว์ต้องการสร้างและสั่งสมบารมีเพื่อที่ต้องการจะสำเร็จเป็นองค์สัมมาสัมพุทธเจ้าในภายภาคหน้าและลงมาช่วยปกป้องพระพุทธศาสนาให้ครบ ๕๐๐๐ ปี ท่านจึงพิศดารกาย ลงมาในธาตุกายสิทธิ์ชนิดต่างๆหรือธาตุกายสิทธิ์ประเภทคด คดประเภทนี้จะเกิดกับสัตว์หรือพืชบางชนิดเท่านั้น นอกจากคดประเภทนี้จะเป็นกายสิทธิ์ในตัวแล้วยังมี

^{๑๖} สัมภาษณ์นายแก้ว ศรีชัย, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์นายเชย สวัสดิ์พูน, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

จิตของพระโพธิสัตว์สถิตย์อยู่ภายในด้วย คตประเภทนี้ถือว่าเป็นคตที่หายากมากๆ และมีพลังปราณสูงมาก เช่น คตกระจุยสิ่งทีโตเผือก คตกระจุยหมาป่า คตกระโปกทองแดง คตขนุนเหล็กไหล ๓ สี คตขนุนเหล็กไหลเจ้าป่าน้ำหนึ่ง คตเขากวางคุดเหล็กไหลเพลิง คตหมอนนกกกระเด็นทองคำ คตไข่พญาครุฑทองแดง คตลูกแก้วพญานาค คตกระจุยพญาราชสีทองดำเหล็กไหลเจ้าป่าน้ำหนึ่ง คตกระจุยเผือก (คน) เป็นต้น เราจะรู้หรือสังเกตได้อย่างไรว่าคตชิ้นนั้นเป็นสายพระโพธิสัตว์ ส่วนมากถ้าดูด้วยตาเปล่ามันเราจะดูจากเนื้อของคตว่าแกร่งมากน้อยแค่ไหน ความสวยความใส แค่นี้ยังไม่พอเราต้องเช็คด้วยฌานว่าหินที่เราเลือกมานี้มีพลังหรือเปล่าและมีพลังระดับไหน แต่ถ้าพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ และยังมีกลุ่มคตอีกชนิดหนึ่งที่เกิดจากแร่ธาตุต่างๆหรือเกิดจากมหัศจรรย์ลึกลับคตประเภทนี้ส่วนมากจะเป็นสายพระโพธิสัตว์ เช่น คตหน้าพญาครุฑ คตพญาเขากวางคุด คตสะเก็ดดาว คตอุณโหลม คตดินกากายัก คตหมอนนกกแต่แต่ เป็นต้น และถ้าคตชนิดใดก็แล้วแต่ที่มีสีใสเหมือนแก้วมากเท่าไรก็จะเป็นสุดยอดของคตชิ้นสูงที่องค์พระโพธิสัตว์ชั้นสูงจะพิศดารกายหรือแบ่งภาคลงมาสร้างบารมีในธาตุกายสิทธิ์ชิ้นนั้นและทำให้ธาตุกายสิทธิ์ชิ้นนั้นมีพลังสูงมาก

๓. สายนิพพาน คตประเภทนี้โอกาสที่จะได้ลงมาจุตินั้นหายากมากๆ แทบจะไม่มีเลยก็ได้ เพราะสิ่งนี้จะต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าหรือเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า กล่าวไว้ในชั้นนิพพานนั้นมีพระพุทธเจ้าอยู่มากมายหลายพระองค์ แล้วแต่บารมีของท่านองค์ไหนจะลงมาถ้าลงมาก็จะสถิตย์อยู่ในธาตุกายสิทธิ์ แต่ธาตุกายสิทธิ์นั้นจะต้องเป็นสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าและจะมีพระโพธิสัตว์สายพญานาค ๙ เคียรสีทองจะอาสาลงมาดูแลคตในสายนิพพานนี้ คตในสายนิพพานนี้ที่เห็นปรากฏอยู่น่าจะมีเพียง “ คตรอยพระบาท ” เท่านั้นแต่ก็หายากสุดๆเหมือนกัน อิทธิบารมีไม่ต้องพูดถึงแล้วแต่อธิษฐานเอา^{๑๘}

ครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ในเรื่องคตโดยตรงกล่าวไว้ในบรรดาคตประเภทต่างๆนั้นที่เป็นสุดยอดของคตนั้นก็ยังมีอยู่แต่แยกมาเป็น ๒ ประเภทคือ

- สุดยอดของคตประเภทพีชก็คือ คตศรึมหาโพธิ์โพธิ์ ถือว่าต้นศรึมหาโพธิ์นั้นเกิดมาคู่กับศาสนาพุทธเพราะเป็นต้นไม้ที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราได้นั่งตรัสรู้ นอกจากเป็นกายสิทธิ์ในตัวเองแล้วยังมีองค์พระโพธิ์ชั้นสูงสถิตย์อยู่ภายในอีกด้วย ถ้าตรวจเช็คทางรังสีออรัลที่ออกมาจะมีถึง ๑๑ สีเลยทีเดียว

- สุดยอดของคตประเภทสัตว์คือ เพชรตาแมว (ตาแมวกลายเป็นหิน) ครูบาอาจารย์สมัยก่อนท่านได้บอกว่าเพชรตาแมวนั้น ถ้าจะให้สุดยอดต้องเป็นเพชรตาแมวของแมวสีสวาด พลังของเพชรตาแมว (สุดยอดของสายคต) นั้นถ้านำมาเปรียบเทียบกับเหล็กไหลน้ำหนึ่งสีเขียวปีกแมลงทับ พลังของทั้งสองจะใกล้เคียงกันแต่จะเด่นไปคนละด้านคือ เพชรตาแมวนั้นจะเด่นทางโภคทรัพย์มากแต่พลังด้านอื่นจะรองลงมาต่างกันไม่มากนักแต่ก็ใช้ได้ครบจักรวาล ส่วนเหล็กไหลนั้นจะเด่นด้านมหาอุด คงกระพัน ป้องกันอาถรรพ์ต่างๆ ส่วนพลังด้านอื่นจะรองลงมาแต่ก็มีอำนาจครอบจักรวาลเหมือนกัน บางคนอาจเข้าใจว่า คตต้นศรึมหาโพธิ์และเพชรตาแมวและเหล็กไหลสีปีกแมลงทับเป็นสุดยอดของคตประเภทพีชและคตประเภทสัตว์ เกิดจากครูบาอาจารย์สมัยก่อนได้พบ

^{๑๘} สัมภาษณ์นายธนศพล บาลา (ภาชีอั้งคาร ญาณมุณี), ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

และได้สัมผัสกับพลังของกายสิทธิ์ทั้งสองนี้และยังไม่พบชนิดใดที่เท่าหรือแรงกว่าคสองชนิดนี้เท่านี้^{๑๙}

สุดยอดของคประเภทแร่ธาตุหรือมหัศจรรย์ลึกลับ คประเภทนี้หายากมาก บางครั้งการเกิดคประเภทนี้ประหลาดและก็พิศดารมาก เหลือเชื่อแต่พลังและอานุภาพนั้นแรงสุดยอดจริงๆ ที่ปรากฏให้เห็นและพบเจอได้แก่ คที่มีธาตุกายสิทธิ์ประเภทเหล็กไหลชนิดต่างๆเข้าไปรวมหรือไปฝัง เช่น คขหนูเหล็กไหลเจ้าป่าน้ำหนึ่ง, คมะม่วงเหล็กไหลเจ้าป่าน้ำหนึ่ง, คขหนูเหล็กไหล ๓ สี , คนอแรดตัวผู้-ตัวเมียเหล็กไหลเจ้าป่าน้ำหนึ่ง , คเขากวางคุดเหล็กไหลเพลิง , หินธาตุกายสิทธิ์เหล็กไหลเพลิงน้ำหนึ่ง ธรรมชาติของเหล็กไหลท่านชอบความเงียบสงบ ผู้มีบุญวาสนาเคยได้ร่วมบุญกันมาก่อนในอดีตชาติ มีศีลมีธรรม มักจะได้ครอบครอง ชอบกินน้ำผึ้ง จึงออกหาน้ำผึ้งกินตามถ้ำ ป่าเขาเสมอๆขณะที่ธาตุกายสิทธิ์เหล็กไหลออกหาน้ำผึ้งซึ่งได้ผ่านไปในที่ที่มีหินธาตุกายสิทธิ์ประเภทคุดเข้า (ที่ฝังตัวอยู่ในดินเป็นเวลานานเป็น ๑๐๐-๑๐๐๐ ปี เพื่อรอคอยคนมีบุญวาสนามาเจอเจอ) และเกิดเหตุอัศจรรย์ขึ้นมาเมื่อธาตุกายสิทธิ์ทั้งสองเข้าใกล้กันก็เกิดเหตุการณ์คุดเข้าหากันอย่างรุนแรง ทำให้ธาตุกายสิทธิ์ประเภทเหล็กไหลได้เข้าไปรวมตัวกับหินธาตุกายสิทธิ์ประเภทคุดเข้าโดยอัศจรรย์ และรวมตัวกันได้อย่างปาฏิหาริย์ ทำให้เกิดพลังเหนือธรรมชาติในฉับพลัน เป็นที่มาของคหินธาตุกายสิทธิ์เหล็กไหลน้ำหนึ่ง ตามปกติเหล็กไหลชนิดต่างๆที่จะเข้ามารวมกับธาตุกายสิทธิ์ประเภทคุดได้นั้น จะต้องเป็นของเหลวชั้น ส่วนมากจะเป็นน้ำหนึ่งเท่านั้น จะเข้ามารวมกับธาตุกายสิทธิ์ประเภทคุดได้นั้นมี ๓ แบบเท่านั้นคือ ๑. เข้ามาเคลือบผิวด้านนอกของคส่วนมากจะเข้ามาเคลือบได้ตั้งแต่ ๑๐-๑๐๐ % ๒.เข้ามารวมเป็นเนื้อเดียวกันกับคขึ้นอยู่กับสีของคและสีของเหล็กไหลด้วยและเมื่อรวมสีกันแล้วอาจเปลี่ยนเป็นสีอื่นก็ได้ ๓.เข้ามาฝังส่วนใดส่วนหนึ่งของคให้เห็นได้เด่นชัด (เหล็กไหลที่จะเข้ามารวมกับคได้ต้องเป็นเหล็กไหลเสด็จเท่านั้น ในข้อที่ ๑และ ๒ นั้น เมื่อเข้าไปรวมกับคจะมีกายสิทธิ์เดียวแต่มีพลัง ๒ เด้งแรงสุดๆ คือพลังของคธาตุกายสิทธิ์และพลังของเหล็กไหล ส่วนในข้อ ๓ นั้น เข้ามาฝังไม่ได้รวมกันจะมีกายสิทธิ์ ๒ กายสิทธิ์จะแรงกว่า ข้อ ๑ และ ๒ จะมีพลัง ๓ เด้ง ๑.พลังของธาตุกายสิทธิ์ประเภทค ๒.ธาตุกายสิทธิ์เหล็กไหล ๓.กายสิทธิ์๒องค์ แต่จะหายากมาก) อานุภาพไม่ต้องพูดถึงแรงสุดๆ)^{๒๐}

มาปัจจุบันได้มีคเกิดขึ้นมามากมายและมีคบางชนิดมีพลังเทียบเท่า คดศรีมหาโพธิ์และเพชรตาแมวเกิดขึ้นมาอีกคือ คดหน้าพญาครุฑ คดเขากวางคุด ๕ ยอด คดไข่มุกมั่งกร คดลูกแก้ว พญานาค ๙ เศียร คดมะม่วงเหล็กไหลน้ำหนึ่งเจ้าป่า คดเขากวางคุดเหล็กไหลเพลิง คดหินพระธาตุ คดขหนูขุนนางจีน คดศิวลึงค์(กระจุกคน)เผือก คดกระจุกพญาราชสีเหล็กไหลน้ำหนึ่งเจ้าป่า คดแต่ละชนิดนั้นพลังเขาจะเด่นไปคนละด้าน แต่ทุกคก็สามารถนำไปใช้ได้ครอบจักรวาลเหมือนกัน แต่ที่สุดยอดในยุคปัจจุบันนี้ก็คงไม่มีคชนิดไหนเทียบได้กับ “ คดรอยพระบาท “ ถือว่าเป็นของมงคลที่สูงที่สุดที่ไม่สามารถหาสิ่งใดมาเทียบได้อีกแล้ว เพราะเป็นคสายนิพพาน^{๒๑}

^{๑๙} สัมภาษณ์นายดุสิต สาบุตร, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์นายธเนศพล บาลา (ถาฮ้อฮังการ ญาณมุนี), ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์พระอธิการปิยวัฒน์ ฐานุตโร, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

เครื่องรางประเภทคदनนั้นไม่สามารถดูแบบพระกรูหรือพระเครื่องต่างๆไปได้ เพราะธาตุกายสิทธิ์ประเภทคदनนั้นส่วนมากจะเป็นหินแต่ไม่ใช่ฟอสซิล ถ้าเป็นฟอสซิลจะเป็นพลังธรรมชาติที่ยังไม่สามารถมีพลังที่คุ้มครองเราได้จำเป็นต้องนำมาปลุกเสก ส่วนคदनนั้นต้องสัมผัสด้วยพลังจิตของครูบาอาจารย์หรือคนที่อยู่ในสายปฏิบัติที่สามารถสัมผัสถึงพลังแห่งธาตุกายสิทธิ์ได้ ระดับพื้นฐานสามารถรู้ถึงพลังธาตุกายสิทธิ์แห่งคดแต่ละชิ้นว่าแรงระดับไหน ระดับกลางก็จะสามารถรู้ว่าเป็นคดอะไร เทพเทวารระดับไหนสถิตย์อยู่ ระดับสูงก็จะรู้ว่าในธาตุกายสิทธิ์แห่งคदनนั้นมีเรือนทิพย์และกายทิพย์ของเทพเทวาอยู่ข้างในและสามารถสื่อสารและพูดคุยกับเทพเทวานั้นได้^{๒๒}

๒. ธาตุกายสิทธิ์

ธาตุกายสิทธิ์ ที่มีอยู่ในพื้นผิวโลกทุกชนิดย่อมที่จะมีเทวดา เทพ-พรหมที่มีฤทธิ์มีอำนาจเป็นผู้ดูแลรักษาอยู่ ถ้าได้นำไปใช้เพื่อความถูกต้องก็จะมีฤทธิ์มีอำนาจในการช่วยเหลือเกื้อกูล คุ้มครองแคล้วคลาด ป้องกัน ต่อผู้ที่มีจิตศรัทธา เคารพบูชาให้เดินอยู่ในเส้นทางของศีลธรรม ผู้ที่เป็นเจ้าของในการครอบครองธาตุกายสิทธิ์จะต้องมีศีลมีสัจอยู่ประจำจิตใจของตน ธาตุกายสิทธิ์จึงบังเกิดผลลิตีอำนาจนั้นๆ ได้สุดแท้แต่ ธาตุกายสิทธิ์ในแต่ละชนิดจะมีฤทธิ์อำนาจไปในแนวทางใด เพราะธาตุกายสิทธิ์นั้นมีย่อมอยู่หลายชนิด เช่น อริยธาตุ วัชระธาตุ เพชรนิล จินดา เหล็กไหล ว่านไพลด้า ไพรด้าผงธาตุกายสิทธิ์ (ไพรด้าที่ไม่มีหัว ต้น ใบ ราก แต่ใช้การอธิษฐานจิตลงมาที่พื้นดินบริเวณนั้นจะเป็นสิริมงคลที่เป็นไพรด้าชั้นสูงมีพลังสูงกว่าเหล็กไหลน้ำหนึ่ง) ธาตุกายสิทธิ์ประเภทคด (หิน) พรอทว่านยา แร่ธาตุ ฯลฯ ซึ่งธาตุกายสิทธิ์ในแต่ละชนิดจะมีฤทธิ์อำนาจที่ไม่เหมือนกัน บางชนิดก็เมตตา บางชนิดก็แคล้วคลาด บางชนิดก็คงกระพัน บางชนิดก็ใช้ในการรักษาโรค บางชนิดก็เด่นในทางมีโชคลาภ ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับเหล่าเทพเทวาว่าจะมีบารมีประจวบอยู่ในธาตุวัตถุชนิดนั้น เน้นหนักไปในแนวทางใด เพราะจิตวิญญาณที่ได้เคยอธิษฐานจิตแผ่บุญของตนเอาไว้กลายเป็นอนุภาคไฟฟ้าซึ่งมีอยู่ในทุกๆ มวลธาตุ จนกลายเป็นฤทธิ์อำนาจที่มีอยู่เหนือความถี่ของภพชาติปัจจุบัน ซึ่งทุกคนกำลังไฝ่ฝันหาอยากจะได้มาครอบครองแสดงตนเป็นเจ้าของ^{๒๓}

ผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่ที่ผ่านการศึกษาเรียนรู้ในธาตุกายสิทธิ์มาเป็นอย่างดี จะเกิดความสนใจเสาะแสวงหาอยากจะได้มาเพื่อเอาไว้บูชา เป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง จะได้อาศัยองค์ความรู้ของจิตวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลรักษาธาตุกายสิทธิ์มาเป็นบูรพาจารย์ กลายเป็นครูทางวิญญาณมาชี้แนะแนวทางการฝึกฝนปฏิบัติขัดเกลาอบรมจิตให้ จะได้เดินไปถูกแนวทางของมรรคา จึงทำให้ธาตุกายสิทธิ์แทบจะทุกชนิด เป็นที่ต้องตาต้องใจในหมู่ของนักปฏิบัติ เพื่อจะนำไปใช้ในการโรจจิต ติดต่อสัมผัสสอบถามในสิ่งเกินองค์ความรู้ของมนุษย์ เช่น โลกทิพย์ เมืองบาดาล เมืองลับแล เมืองบังบด ว่าเป็นอย่างไรร สามารถทำให้เกิดสิ่งแปลกใหม่ขึ้นในชีวิตและทรัพย์สินโดยที่เราไม่คาดฝัน สามารถที่จะเกิดขึ้นมาได้ด้วยฤทธิ์อำนาจและมานสมบัติของเทพ - เทวาทิดูแลและรักษาวัตถุธาตุนั้นๆ ให้เป็นธรรมชาติแห่งความสมดุขย์ ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของธรรมชาติให้เป็นไปตามปรมัตถสัจจะ จึงทำให้ธาตุกายสิทธิ์ในยุคปัจจุบันนี้ กลายเป็นที่ยอมรับของผู้ที่มีญาณสมาธิ ว่าประจวบไฟฟ้า พลังงานหรือฤทธิ์อำนาจที่แทรกซึมอยู่ในวัตถุธาตุ สามารถที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ส่วนวัตถุธาตุนั้น

^{๒๒} สัมภาษณ์นายธนศพล บาลา (ภาชีอังกคาร ญาณมุนี), ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์นายธนศพล บาลา (ภาชีอังกคาร ญาณมุนี), ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีฤทธิ์อำนาจหลงเหลืออยู่ในตัวเองสูง ยังไม่ค่อยผุดขึ้นมาให้มนุษย์พบหากันได้ง่ายๆ เพราะเหล่าเทพ-เทวาที่ดูแลรักษาจะทำการคัดสรรกลั่นกรอง รोजังหวะ รोजโอกาส รोजจติของผู้มีฤทธิ์ ซึ่งเคยเป็นเจ้าของครอบครองวัตถุธาตุอันศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นจากอดีตยังไม่เปิดบารมีให้ ถ้าบุคคลนั้นไม่ใช่ “สายณะธรรม” ซึ่งเคยสร้างกรรมร่วมเวรมาแต่ภพภูมิก่อน^{๒๔}

การเปิดตัวของธาตุกายสิทธิ์ เมื่อกาลนั้นๆ มาถึงธาตุกายสิทธิ์เหล่านั้นก็จะผุดขึ้นมา

๑. โดยการบวงสรวง อัญเชิญจากผู้รู้ ซึ่งในอดีตเคยผ่านการศึกษาเรียนรู้วัตถุธาตุอันทรงฤทธิ์เหล่านั้น จนเข้าใจดีแล้ว เพราะเคยเป็น สายณะธรรม ร่วมกรรม ร่วมเวรกับจิตวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ภายในวัตถุธาตุนั้นมาก่อน

๒. จะต้องเป็นเจ้าของ และเคยครอบครองธาตุกายสิทธิ์เหล่านั้นมาตั้งแต่อดีต

๓. เทพ-เทวาที่ดูแลรักษา เกิดความเบื่อหน่ายในการดูแลรักษาวัตถุธาตุ และกาลเวลาที่จะต้องไปจุดเกิดในภพภูมิใหม่จึงต้องออกแสวงหา(นิมิตฝัน) ผู้ที่มีบุญบารมีมารับวัตถุนี้ไปครอบครอง ก่อนที่จะละธาตุขั้นนี้ไปจากวัตถุธาตุอันทรงฤทธิ์ได้ แม้บุญบารมีของตนไว้ในวัตถุธาตุ เพื่อให้ผู้ที่มารับช่วงสามารถนำบารมี เหล่านั้นไปอธิษฐานจิต ใช้ตามแนวทางถูกต้อง มิเช่นนั้นจะกลายเป็นดาบ ๒ คม

๔. เทพ-เทวา อุดรทนต่อไม่ไหว เพราะเห็นความทุกข์ความยากของสรรพสัตว์มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จึงนิรมิต ดลบันดาลให้ธาตุกายสิทธิ์ผุดขึ้นมาตามสถานที่ต่างๆ^{๒๕}

การรู้จักพึ่งพาบารมีของธาตุกายสิทธิ์ โดยปกติแล้วการเลือกใช้วัตถุมงคลอย่างถูกต้องกรณีตัวอย่างง่ายๆ หากเลือกใช้เครื่องรางของขลังจากครูบาอาจารย์ที่เป็นจอมขมังเวทย์สายดำแล้ว ย่อมทำให้ถูกรอบงำด้วยอำนาจเวทมนต์ของผู้ที่ปลุกเสกเครื่องรางชนิดนั้นๆ ด้วยบ่อยๆ ครั้งที่ทำให้คนที่บูชาวัตถุมงคลเหล่านั้นหลายคนต้องตกที่นั่งลำบากต่างๆ ที่มีเครื่องรางของขลังอยู่เต็มตัว สาเหตุที่เป็นเช่นนั้น เพราะว่าเครื่องรางที่มีอยู่เสื่อมเร็ว และหากคนที่ใช้เครื่องรางนั้นอยู่ในช่วงหมดบุญหรือบารมีด้วยแล้ว ทำให้ดวงตกชนิดที่เจ้ากรรมนายเวรรุมสะกั้มที่เดียว ดังนั้นการเลือกวัตถุมงคลเป็นพึ่งพานั้นก็ต้องเลือกให้ถูกต้องด้วยเช่นเดียวกัน เพราะหากเลือกวัตถุมงคลผิดพลาดก็เหมือนกับเดินทางหลงนั่นเอง^{๒๖}

ประเภทธาตุกายสิทธิ์ส่วนใหญ่ ได้แก่ แร่เหล็กไหลหลากหลายประเภท ธาตุกายสิทธิ์ไพโรดำชั้นสูงที่ใช้การอธิษฐานจิตลงมาที่ดินทำให้ดินบริเวณนั้นดำสนิท (ว่านไพโรดำที่มีหัว ราก ใบ สีดำ อธิฤทธิ์ยังสู้ไพโรดำที่ใช้การอธิษฐานจิตลงมาไม่ได้) และยังมีหินธาตุกายสิทธิ์ประเภทคุด (คุดนั้น มีเป็น ๑๐๐ เป็น ๑๐๐๐ ชนิด มีอานุภาพสูงมากพลังเทียบเคียงเหล็กไหลน้ำหนึ่งได้เลยที่เดียว บางชิ้นอานุภาพสูงกว่าเหล็กไหลก็มีเยอะ แต่คนรู้น้อยมาก) เหตุผลที่ต้องเลือกธาตุกายสิทธิ์นั้นเพราะว่าวัตถุมงคลประเภทนี้เป็นวัตถุมงคลที่มีพลังพุทธานุภาพครบถ้วน ไม่ว่าจะป็นด้านเมตตา แคล้วคลาด โชคลาภ คงกระพัน มหาอุด ป้องกันอาถรรพ์คุณไสยต่างๆ คุณสมบัติที่สำคัญอีกประการคือธาตุกายสิทธิ์มีพลังในตัวเองโดยธรรมชาติ จึงไม่จำเป็นต้องใช้คาถาอาคมใดๆ ปลุกเสก เพราะพลังแห่ง

^{๒๔} สัมภาษณ์นายแก้ว ศรีชัย, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์นายธนศพล บาลา (ภาชีอังกคาร ญาณมุนี), ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์นายแก้ว ศรีชัย, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

คาถาอาคมอยู่แค่ชั่วคราวช่วยยามเท่านั้น นั่นหมายความว่า ธาตุกายสิทธิ์ส่วนใหญ่ล้วนเป็นแหล่งกำเนิดพลังด้วยตัวเอง นอกจากนี้แล้วเขายังแผ่รัศมีพลังจากตัวเขาเองไปสู่บุคคลอื่นๆ ที่เชื่อศรัทธาด้วย แสดงได้ว่าธาตุกายสิทธิ์ชนิดต่างๆ นั้นสามารถสื่อสารกับบุคคลที่มีความเชื่อศรัทธา ได้ดีด้วย ประการสำคัญที่สุด ทุกวัตถุธาตุกายสิทธิ์นั้นล้วนมีองค์เทพและเทวดาดูแลประจำอยู่ทั้งแบบโดยตรงและโดยอ้อม บางธาตุกายสิทธิ์ยังมีเทวดา รุกขเทวดา ยักษ์ ฤาษี คนธรรพ์ ชีปะขาว พญานาค พญาครุฑ องค์เทพต่างๆ พระโพธิสัตว์ ฯลฯ โดยบางชิ้นอาจมีองค์เทพอยู่ดูแลนับสิบองค์ ก็มีประการสำคัญ หากมุ่งมันปฏิบัติสมาธิแล้วธาตุกายสิทธิ์หลากหลายชนิดสามารถช่วยเสริมสมาธิจิตให้เราได้ดียิ่งขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องมีธาตุกายสิทธิ์ไว้ในครอบครองทั้งติดตัวและไว้ในห้องพระที่บ้านด้วย เพราะจะสามารถช่วยให้ทุกคนในบ้านอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข

๓.๑๓ วัตถุมงคลที่เกิดจากพระเกจิ ฤาษี และผู้เรืองอาคมสร้าง

วัตถุมงคลที่เกิดจากพระเกจิ ฤาษี และผู้เรืองอาคมสร้างในอำเภอนางรองมีมากมายหลากหลายที่เห็นได้ชัดในอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์คือ

๑. วัตถุมงคลที่เกิดจากความเชื่อในเทพเจ้า ในอำเภอนางรองมีการความเชื่อระหว่างศาสนาพุทธผสมกับความเชื่อทางพราหมณ์ดังที่ปรากฏในปราสาทพนมรุ้งคือปราสาทพนมรุ้งเป็นศาสนสถานเขมรโบราณใน ศาสนาฮินดู สร้างขึ้นเพื่ออุทิศถวายแด่พระศิวะ ตัวปราสาทตั้งอยู่บนปากปล่องภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้วในจังหวัดบุรีรัมย์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศลาวอำเภอนางรอง ทำเลที่ตั้งซึ่งอยู่สูงกว่าบริเวณโดยรอบทำให้สามารถแลเห็นพื้นราบเบื้องล่าง ได้กว้างไกล เฉกเช่นเดียวกับที่อาจสังเกตการณ์ปรากฏการณ์บนปากฟ้าได้ชัดเจน เป็นชื่อเทวสถาน ที่มีขอบเขตกว้างขวาง มีที่ดิน หมู่บ้าน เมือง สร้างขึ้นเพื่อเป็นเทวาลัยที่ประทับของพระศิวะพระองค์ที่ประทับอยู่บนยอดเขาไกรลาส...” ซึ่งก็คือภาพสะท้อนของฮินดูในศตวรรษที่ ๑๑ ในการนับถือพระศิวะนั้น มักมีการทำรูปสมมุติของพระองค์ด้วยการทำเป็นศิวะลึงค์ หรือสัญลักษณ์แห่งเพศชาย ด้วยเชื่อว่า พระศิวะ คือเทพเจ้าแห่งการรังสรรค์การกำเนิด (คติของไสวณิกายนั้น การสร้างโลกของพระพรหมเป็นคำบัญชาของพระศิวะ) ดังนั้น สัญลักษณ์สากลที่เป็นตัวแทนของพระองค์ที่เหมาะสมที่สุดจึงเป็นแท่งศิวลึงค์ นั่นเอง ดังจะพบศิวลึงค์นี้ตามเทวสถานทั้งในยุคโบราณและยุคปัจจุบัน และเชื่อถือกันว่าศิวลึงค์นี้เป็นตัวแทนพระองค์ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถบันดาลปาฏิหาริย์อานวยพรให้แก่ผู้ศรัทธา คติการนับถือศิวลึงค์ หรือ ลึงค์ม หรือ ลึงคะ นี้ถ้าเป็นชาวฮินดูโดยแท้ จะมีหัวใจในการนับถือมุ่งเน้นไปที่พระศิวะมากกว่าอย่างอื่น แต่อย่างไรในอำเภอนางรองเรานั้นแม้จะมีการนับถือปลัดขิก ซึ่งมีรากฐานมาจากศิวลึงค์อันเป็นตัวแทนของพระศิวะ แต่การนับถือปลัดขิกนั้นก็มิได้มุ่งความใส่ใจไปที่องค์พระศิวะ กลับมุ่งเน้นไปที่ตัวพระเกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกมากกว่า^{๒๗}

การบูชาศิวลึงค์ที่ปราสาทพนมรุ้งก็เพื่อหวังในอำนาจของศิวลึงค์คือมีอำนาจในการพิทักษ์รักษาชีวิต มิให้ต้องด้วยสรรพอาวุธทั้งหลายและปราศจากอันตรายทั้งปวง

นอกจากนี้ชาวอำเภอนางรองยังมีการบูชาเทพเจ้าได้แก่

^{๒๗} สัมภาษณ์พระครูประสิทธิ์ธรรมวัฒน์ , วัดขุนก้อง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

๑. พระอินทร์ ทำวอองค์อมรินทราธิราชซึ่ง นับได้ว่าเป็นผู้ดูแลทุกข์สุขของมนุษย์โลก มีพระเนตรพันดวงทรงเป็นที่เคารพในฐานะพระผู้ดูแลทุกข์สุขของมนุษย์โลก ดอกไม้ที่ใช้สักการะ คือ ดอกบัวขาว ดอกบัวแดง กุหลาบขาว^{๒๘}

๒. ท้าวมหาพรหม มีอำนาจในการประสาทพรแก่ผู้สักการะ โดยมีความเชื่อว่าท้าวมหาพรหมจะประทานโชคลาภ ความสำเร็จ มั่นคงในธุรกิจการงาน ทรงเปี่ยมด้วยความเมตตา เนื่องจากพระองค์มีอารมณ์เย็น เชื่อว่าทรงรับฟังคำขอและสวดภาวนาของทุกคน และทำให้สมความปรารถนา สักการะด้วยดอกบัวขาว ดอกไม้สีขาวต่างๆ ของโมกขาว ดอกมะลิขาว ดอกแก้วขาว สำหรับบูชาให้ใช้ ๑๒ ดอก เพื่อปัดกระถาง ๔ ด้าน ตามพระพักตร์ของพระพรหม^{๒๙}

๓. พระตรีมูรติ ได้ชื่อว่าเป็นเทพแห่งความรัก บูชาเพื่อขอให้สมหวังในรัก สักการะด้วยดอกไม้สีแดง ๙ ดอก รูปแดง ๙ ดอก เทียนแดง ๑ คู่ ต้องถือเคล็ดทำให้ประกบติดกัน ซึ่งจะหมายถึงมีชีวิตรักที่แนบแน่น หรือมีความหมายว่าไม่โดดเดี่ยว นิยมไหว้ในวันพฤหัสบดี เวลา ๒๑.๓๐ น. โดยเชื่อกันว่าเป็นเวลาที่เทพจะลงมาประทับ^{๓๐}

๔. พระพิฆเนศคือ เป็นเทพแห่งปราถณาสติปัญญาและความสำเร็จ มีฤทธิ์มาก มีความเฉลียวฉลาด มีคุณธรรม คอยช่วยเหลือปกป้องปราบปรามสิ่งชั่วร้าย ทำให้เกิดโชคและมีทรัพย์ สักการะด้วยขนมต้มแดงต้มขาว นมสด นมเปรี้ยว ดอกบัวแดง ดอกดาวเรือง กล้วย อ้อย มะม่วงสุก เมล็ดงา มะขวิด ทับทิม กล้วยแพรก ดอกมะลิ ใบมะตูม ใบมะเขือพวง ใบพุทรา ใบรำเพย^{๓๑}

๕. พระลักษมี เทวีผู้ประทานความร่ำรวย บูชาเพื่อขอความร่ำรวย มั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ และโชคดีมีลาภ นิยมสักการะด้วย ดอกบัวหลวงสีขาว ดอกบัวหลวงสีชมพู ดอกบานไม่รู้โรย กุหลาบสีชมพู การสักการะควรมีอ่างใบใหญ่ใส่น้ำสะอาดเต็มขอบอ่าง วางไว้หน้ารูปเคารพ เวลาจะถวายดอกไม้ต้องคลี่ให้บานก่อนแล้วนำलयน้ำ^{๓๒}

๖. พระนารายณ์ พระ ผู้คุ้มครองรักษา ได้รับสมญาว่าเป็นเทพที่ปกป้องรักษาให้เจริญรุ่งเรือง เปรียบประดุจเทพแห่งความเมตตา สามารถขจัดปัดเป่าความชั่วร้ายและสิ่งไม่ดีสักการะด้วยกระทงใบตองใส่ข้าวตอก อาหารคาว ๒ - ๓ อย่าง ขนมหวาน ๕ อย่าง ผลไม้ ๓ อย่าง (กล้วย มะพร้าวอ่อน อ้อย) นมสด เนย ใบกระเพรา เมล็ดข้าว เมล็ดถั่วเขียวถั่วแดง เครื่องหอม ดอกบัวขาว ดาวเรือง กล้วยไม้ขาว มะลิขาว^{๓๓}

๗. พระแม่ธรณี เป็นเทพมารดาแห่งโลก เพราะเป็นผู้ที่มีคุณต่อสรรพชีวิตบนโลกการบูชาพระแม่ธรณี ก็จะมี บทสวดพระแม่ธรณี และ คาถาพระแม่ธรณี มากมายอาจจะแตกต่างกันบ้าง แต่การบูชานิยมบูชาด้วยรูป ๙ ดอก เทียน ๒ เล่ม ดอกไม้บูชา^{๓๔}

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายเชย สวัสดิ์พูน, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายแก้ว ศรีชัย, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายเชย สวัสดิ์พูน, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายธนศพล บาลา (เกษียณราชการ ญาณมุนี), ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายดุสิต สาบุตร, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายธนศพล บาลา (เกษียณราชการ ญาณมุนี), ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายแก้ว ศรีชัย, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

๘. นางกวัก การบูชานางกวักมีจุดประสงค์หลากหลายที่แตกต่างกันออกไป เช่นเพื่อให้มีโชคลาภ ประสบแต่ความโชคดี การบูชาแม่นางกวักนั้นอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ให้แม่นางกวักนั้นช่วยกวักเงิน กวักทอง กวักลูกค้า กวักการกวักงานเข้ามาให้ภายในบ้าน ดังนั้นการบูชาที่ดี ย่อมส่งผลให้แม่นางกวักที่เราหาเข้ามาบูชา มีแรงมีกำลังช่วยเหลือในการกวักเงินกวักทอง กวักลูกค้ามาให้มากยิ่งขึ้น การบูชานิยมบูชาด้วยน้ำเชียว น้ำแดง พวงมาลัยสด ขึ้นหิ้งทุกวันพระ (น้ำเปล่าอย่าให้ขาด)^{๓๕}

๙. พระแม่โพสพ เป็นเทพีเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์คือข้าว ซึ่งการบูชาประกอบด้วยกล้วยน้ำหว่า ส้ม ไข่ต้ม และน้ำ อย่างละ ๑ คำ ใส่ตะกร้าสาน และหมาก พลูจีบ ๑ คำ มาไหว้พระแม่โพสพ^{๓๖}

๑๐. กุมารทอง เป็นเครื่องรางที่มีความเชื่อว่ามีโชคลาภ ประสบแต่ความโชคดี การเลี้ยงกุมารทองบูชาด้วยน้ำแดง ขนมหวาน นม และของเล่น^{๓๗}

นอกจากนี้ชาวอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ยังนิยมบูชาวัตถุมงคลจากเกจิที่อยู่ในอำเภอนางรองได้แก่

๑. หลวงปู่เอี่ยม ฐานวโร (พระครูประภักดิ์ธรรมมาราม) เจ้าอาวาส วัดเมืองยาง ต.หนองป่อง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ เกิดเมื่อวันพุธที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๔๖๗ ที่บ้าน อ.พิมาย จ.นครราชสีมา เมื่ออายุครบ ๒๔ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดใหม่ประตูชัย อุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๔๙๑ ต่อมาได้ขอย้ายสำนักจากพระอธิการเกิด เจ้าคณะอำเภอพิมาย มาอยู่ที่วัดเมืองยาง ต.หนองป่อง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ เพื่ออุปถัมภ์โยมพ่อโยมแม่ และศึกษาพระปริยัติธรรม โดยหลวงปู่เป็นผู้ชอบอ่านหนังสือหลักธรรมคำสอน และแสวงหาความรู้ต่างๆ ตลอดเวลา อาทิ การเรียนรู้ภาษาเขมร ตามตำราเรียนขอมโบราณ และภาษาลาว หลังจากนั้นอีก ๗ ปี ได้รับตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดเมืองยาง จนถึงปัจจุบัน วัตถุมงคลของหลวงปู่เอี่ยมประกอบเหรียญ คำหมาก ตะกรุด พระผง สมเด็จ และรูปหล่อของหลวงปู่เอี่ยม เป็นต้น^{๓๘}

๒. หลวงพ่อเพียร สีลวิสุทโธ หลวงพ่อเพียรเมื่อตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่นั้น ท่านมีชื่อเสียงโด่งดังมากในเรื่องวิทยาคม คาถาอาคมขลัง ท่านจะทำให้เฉพาะผู้ที่ไปขอจากท่านเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็ ตะกรุด ผ้ายันต์ หรือปลุกเสกสิ่งของที่เป็นวัตถุมงคลอื่น เมื่อตอนหลวงพ่อเพียรยังมีชีวิตอยู่นั้น มีญาติโยมได้นำนกยูง บ้างก็นำลิง ชะมด หมูป่า มาถวายท่าน ท่านก็เลี้ยงเอาไว้ท่านปล่อยเลย แต่สัตว์เหล่านี้ก็ไม่หนีไปไหน สำหรับหมูป่านั้น ท่านเอาเหล็กจารลงเล็บให้มัน ชะมดท่านเอาผ้าเหลืองข้วน เป็นเชือกผูกคอให้มัน ทั้งหมูป่าและชะมดชอบออกไปลักของชาวบ้านกินเรื่อย ๆ บ้างครั้งก็กินไก่บ้าง กินเป็ดบ้าง ชาวบ้านเขาก็ยิงเอาแต่ยังไม่ออก ในตอนสงครามอินโดจีนที่ไทยรบกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เรื่อยมาจนถึงสงครามมหาเอเชียบูรพา ผู้คนก็ต่างหลงไหลมารขอของดีจากท่านเอาไว้ป้องกันตัว รวมทั้งทหารที่จะไปรบด้วย ต่างก็แห่กันมาให้ท่านรดน้ำมนต์ บ้างก็มาให้ท่านลงเหล็กจารตามตัว แล้วทาตัวด้วยน้ำมันงา เพื่อให้คงกระพันชาตรี พระอาจารย์ของหลวงพ่อเพียร คือพระอาจารย์อินทร์

^{๓๕} สัมภาษณ์นายธนศพล บาลา (ภาชีอังกคาร ญาณมุนี), ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์.นายเชย สวัสดิ์พูน, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์นายดุสิต สาบุตร, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๓๘} สัมภาษณ์พระครูประสิทธิ์ธรรมวัฒน์ , วัดขุนก้อง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

พระอริยสงฆ์ชาวเขมร เดิมอยู่เมืองศรีโสภณ อพยพเข้ามาอยู่ประเทศไทยเมื่อครั้งไทยเราเสียแผ่นดินในการปกครองให้แก่ ฝรั่งเศส พระสงฆ์ที่เดินทางเข้ามาในครั้งนั้น หลายท่านเป็นผู้ที่มีวัตรปฏิบัติเป็นที่ศรัทธาแก่สาธุชนทั่วไปเป็นอย่างสูง เช่น หลวงพ่อคง วัดชำป่างาม แปรริ้ว, หลวงพ่อบุคโล วัดบ้านแซร์จ้อ ต.ช่องกุ่ม อ.วัฒนานคร จ.สระแก้ว ส่วน พระอาจารย์อินทร์ ได้มาสร้าง วัดหนองติม อยู่ในเขต อ.ตาพระยา จ.สระแก้ว พระสหมิกธรรมของหลวงพ่อเพียร ในระหว่างที่ได้ศึกษาพระเวทย์วิทยาคมกับพระอาจารย์อินทร์อยู่นั้นมี หลวงพ่อเอ๋ ประโคนชัย, หลวงปู่สอน วัดเสิงสาง, หลวงพ่อมัน วัดตาจาง อ.ประจำ, อาจารย์ทอง วัดเข้หมาก อ.ประโคนชัย, หลวงพ่อเป็น วัดยายคำ โดยนอกจากสำเร็จจกัญญาแล้ว ท่านยังมีพุทธคุณทางด้านคงกระพัน วิชาการย่นระยะทาง และวิชาต่างๆ เช่นเดียวกับหลวงปู่สุข วัดโพธิ์ทรายทอง หลวงพ่อเพียร วัดถนนหัก ได้รับนิมนต์เข้าร่วมพิธีมหาพุทธาภิเษก ที่วัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ มาร่วมปลุกเสกเหรียญหลวงพ่อมงคลปิตรและแหวนยันต์มงคล เป็นหนึ่งในเก๋อองค์สำคัญที่นึ่งปรกปลุกเสกในพระอุโบสถ ได้แสดงความอัศจรรย์ให้ปรากฏในพิธีดังกล่าว กล่าวคือ ในพิธีพุทธาภิเษก พระภิกษุ ที่มีพุทธาคม และพลังจิตสูง ๙ รูปจะนึ่งปรกอยู่ในพระอุโบสถ ปิดล้นประตู หน้าต่างเป็นมหาอุทม์ ข้างนอกจะมีพระภิกษุที่มีพุทธาคมและพลังจิตสูงนั่งล้อมรอบพระอุโบสถอีกชั้น หนึ่งจำนวนหลายรูป เป็นที่น่าอัศจรรย์เมื่อหลวงพ่อเพียร ท่านนึ่งปรกปลุกเสกเสร็จท่านก็ออกจากอุโบสถได้ ทั้งที่ประตูโบสถ์ได้ล้นกุญแจปิดอยู่ พระภิกษุด้านนอกได้ถามหลวงพ่อท่านออกมาได้อย่างไร หลวงพ่อท่านได้แต่ หัวเราะ ฮี ฮี...แล้วตอบว่า ก็ฉันเสกให้เสร็จแล้วจะ หลวงพ่อเพียรท่านก็ได้รับอาราธนานิมนต์จากหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ให้ท่านมาร่วมปลุกเสกเหรียญหลวงพ่อมงคลปิตรและแหวนยันต์มงคล โดยอาราธนานิมนต์พระคณาจารย์ที่มีชื่อเสียงโด่งดังทั่วประเทศในด้านวิชาอาคมขลัง หลวงพ่อเพียรท่านได้รับนิมนต์มาร่วมปลุกเสกในครั้งนี้ร่วมกับพระคณาจารย์ รุ่นเก๋อองค์อื่น ๆ อาทิเช่น หลวงพ่อจาด วัดบางกระเบา หลวงพ่อเหลือ วัดสาวชะโงก หลวงพ่อคง วัดบางกะพ้อม หลวงพ่อเปลี่ยน วัดใต้ หลวงพ่ออี๋ วัดสัตหีบ หลวงพ่อพุ่ม วัดบางโคล่ หลวงพ่อจันทร์ วัดนางหนู หลวงพ่อแฉ่ม วัดตาก้อง เป็นต้น ในเขตภาคอีสานนี้ได้รับอาราธนานิมนต์มาเพียง ๒ องค์เท่านั้น คือ ๑. หลวงพ่อเสียง จันทโร วัดเสมาใหญ่ อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา และ ๒. หลวงพ่อเพียร สีลวิสุตโต วัดถนนหัก อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ หลวงพ่อเพียรท่านมี สหธรรมิก คือ เพื่อนรัก อยู่ ๒ องค์ คือ หลวงพ่อเทิ่ง วัดตาเป๊ก อ.เฉลิมพระเกียรติ (อ.นางรองเก่า) และหลวงพ่อสุข วัดโพธิ์ทรายทอง อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์ ทั้งสององค์นี้ท่านรักใคร่สนิทสนมกันมาก ไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ^{๓๙}

จากการสัมภาษณ์พบว่าความเชื่อในเรื่องของวัดมงคลของประชาชนอำเภอนางรองได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อในพลังอำนาจของเวทมนตร์คาถาต่างๆ ที่ใช้สวดสรรเสริญและอ้อนวอนพระผู้เป็นเจ้าของ โดยเวทมนตร์คาถาต่างๆ นั้นมีที่มาจากคัมภีร์พระเวทที่เก่าแก่ของพราหมณ์ ๔ คัมภีร์ คือ

๑. ฤคเวท เป็นคำฉันท์ ซึ่งร้อยกรองคำอ้อนวอนและบทสวดสรรเสริญพระเจ้า
๒. สามเวท เป็นคำฉันท์ที่ร้อยกรองขึ้นเพื่อสวดในพิธีบูชาถวายน้ำโสมแด่พระอินทร์และขับกล่อมเทพเจ้า

^{๓๙} สัมภาษณ์พระครูโสภณสีลานุยุต, วัดศรัทธาชุมพล, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

๓. ยชुरเวท เป็นคำร้อยแก้ว ซึ่งกล่าวถึงพิธีพลีกรรมและบวงสรวงเทพเจ้า

๔. อาถรรพเวท เป็นคาถาอาคม มนต์ขลังสำหรับเป่าเสกแก้เสนียดจัญไร นำความสวัสดีมงคลมาให้แก่ตน หรือนำผลร้ายมาให้แก่ศัตรู^{๔๐}

กล่าวกันว่าที่จริงพระเวทของพราหมณ์นี้มีอยู่เล่มเดียวฤคเวท ซึ่งได้รวบรวมคำอ่อนวอนสรรเสริญพระเจ้า คำสวดขับกล่อมถวายน้ำโสมแด่พระอินทร์ คำร้อยแก้วซึ่งว่าด้วยพิธีกรรมและบวงสรวงเทพเจ้า ครั้งต่อมาพวพราหมณ์ได้แยกแบ่งออกเป็น ๔ เพื่อความสะดวกแก่การสังวัธยายในการกระทำพิธีตามความประสงค์^{๔๑} พวพราหมณ์เชื่อว่าฤคเวทเป็นบทสวดที่เป็นของขลังศักดิ์สิทธิ์เป็นคำของเทพเจ้าที่พวฤาษีมีพระวสิษฐ์ และพระวิศวามิตร เป็นต้น ได้สดับมาจากเทพเจ้าโดยตรงแล้วนำมาบอกแก่มนุษย์

ในคัมภีร์ทั้ง ๔ นั้น เมื่อตรวจดูในเนื้อหาของคัมภีร์แล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่าคัมภีร์อาถรรพเวทมีอิทธิพลต่อความเชื่อในด้านวัตถุมงคลมากกว่าคัมภีร์ใดๆ เพราะจากเนื้อหาของพระเวทนี้จะเห็นว่ามิบทอาคมเพื่ออำนาจให้เกิดความสุขสวัสดิ มีบทคาถาสำหรับให้ร้ายผู้อื่นอีกเป็นจำนวนมาก โดยนัยนี้พระเวทนี้จึงเป็นสิ่งที่มิขึ้นเพื่อใช้ในแง่ของการประสาธผลและการประทุษร้าย^{๔๒}

เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาทั้งหมดของอาถรรพเวทนี้ สามารถจะแยกเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

๑. คาถา มีบทสวดเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจนำมาใช้เป็นคาถาเสกสำหรับรักษาโรคได้นอกจากนี้ยังมีคาถาสำหรับกันผู้ตักปองร้าย แก้โรคชัฒเบา โรคท้องมาน โรคหลอดลมอักเสบ แก้เลือดกำเดาไหล และสมานแผล เป็นต้น

๒. อำนาจผล บทสวดบางบทนั้นอาจใช้เพื่อทำให้อายุยืน หรือมีสุขภาพดี ทั้งนี้มีการแนะนำด้วยว่าผู้ที่ประดับกายด้วยไข่มุกและทองคำจะมีอายุยืนได้

๓. การสาปแช่ง บทสวดบางบทอาจนำมาใช้สวดเพื่อสาปแช่งปีศาจ พอมด หมอผี หรือศัตรูได้ คาถาป้องผี เป็นต้น

๔. คาถาเสน่ห์ ความบางตอนในพระเวทนี้ประกอบขึ้นในแง่ของการติดต่อกับผู้อื่น โดยเฉพาะสำหรับสตรี ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในแง่มุมในใช้กว้างขวางอย่างยิ่ง เพราะมีตั้งแต่การทำให้ได้สามี เป็นที่สับฮัวยาคัยแก่คนทั่วไป สำหรับเจ้าสาวมัดใจเจ้าบ่าว ทำเสน่ห์และเพื่อปราบเมียน้อยให้อยู่ในอำนาจ

๕. คาถาสำหรับกษัตริย์ โดยระบุว่ากษัตริย์พึงมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติเช่นเพื่อให้เป็นที่เกรงขาม หลังจากได้รับเลือกให้ครองบัลลังก์ เพื่อทำความสำคัญทางด้านการเมือง เพื่อความมีอำนาจและชื่อเสียง นอกจากนี้ยังมีคาถาสำหรับประทุษร้ายผู้อื่นด้วย เช่น ทำให้ศัตรูรวนเร และสำหรับกษัตริย์ผู้ถูกขับไล่ที่ปรารถนาจะครองอำนาจอีกเป็นต้น

^{๔๐} พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ), ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๙.

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

^{๔๒} อุดม รุ่งเรืองศรี, “เทวดาพระเวท”, วิทยานิพนธ์สาขา พุทธศาสตร์คุณวุฒิ, (มหาวิทยาลัยธนนาถ, ๒๕๒๐), หน้า ๑๓.

๖. คาถาเพิ่มบุคลิกและอื่นๆ อีกหลายบทจะกล่าวถึงการสวดเพื่อความสามัคคีและมิตรภาพเพื่อจะยังถึงผู้สวดให้ได้รับความนับถือยกย่องในประชาคม

๗. คาถาให้ลาภ บทสวดที่เกี่ยวข้องกับความเพิ่มของทรัพย์สิน ก็มีปรากฏให้เห็นในพระเวทนี้รวมถึงจะพูดถึงการฝังศิลาฤกษ์ และการเพาะปลูก นอกจากนี้ยังมีคาถาป้องกันแมลงศัตรูพืช เพื่อความเพิ่มพูนของปศุสัตว์ คำขายโคลงและเพื่อโชคลาภในการพนันก็มีอยู่ด้วย

๘. ปัดรังควาน บทสวดบางบทมีสำหรับสวดเพื่อปัดรังควาน หรือกำจัดความอับมงคล เช่น กรณีที่น้องชายแต่งงานก่อนพี่ และยังมีพิธีกันเสนียด ขับไล่บุคคลอันไม่พึงปรารถนาเป็นต้น^{๔๓}

ในเรื่องนี้เทพย สาริกบุตร ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า อาถรรพเวทเป็นพระเวทที่ต้องประกอบด้วยคาถาอาคมมนตร์ และเลขยันต์ที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ซึ่งมีอิทธิปาฏิหาริย์สามารถที่จะบันดาลให้เป็นไปได้ตามที่ปรารถนา คัมภีร์อาถรรพเวทนี้นับว่าเป็นบ่อเกิดของคาถาอาคมต่างๆ ที่ทรงจำเล่าเรียนกันสืบต่อกันมา ครั้งเมื่อลัทธิไสยศาสตร์ของพราหมณ์ที่แพร่หลายเข้ามากระทบกับลัทธิพุทธศาสตร์ บรรดาคณาจารย์ผู้รู้จึงได้พากันดัดแปลงคาถาและมนตร์ต่างๆ ที่มีในลัทธิไสยศาสตร์ให้เข้ากับลัทธิทางพุทธศาสตร์ โดยนำเอาพระพุทธรูปมนตร์และเถรมนต์เข้าไปแทรกแซงแก้ไขให้เหมาะสมเท่าที่จะใช้กับลัทธิทางพระพุทธศาสตร์ได้ และเป็นสิ่งที่เชื่อถือกันสืบต่อมาราบเท่าทุกวันนี้^{๔๔} ถือได้ว่าอาถรรพเวทนี้เป็นคัมภีร์ใหม่ที่เกิดหลังคัมภีร์ทั้ง ๓ คือหลังฤคเวท ยชุรเวทและสามเวท เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมมนต์ขลังต่างๆ ทั้งในส่วนของกาให้ผลตามปรารถนาและในส่วนของกาทำร้ายผู้อื่นจึงเป็นที่นับถือของผู้คนจำนวนมาก ต่อมาจึงกลายเป็นแหล่งกำเนิดของคาถาอาคมทั้งที่เป็นพราหมณ์และพระพุทธศาสนา ซึ่งคาถาอาคมนี้เองที่เป็นต้นกำเนิดของการเชื่อถือในวัตถุมงคล เพราะถือกันวัตถุใดๆ ก็ตาม ถ้าได้รับการเสกปาโดยคาถาอาคมที่ศักดิ์สิทธิ์แล้วจะเกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมา ดังที่นายหริต เรื่องฤทธิ ได้กล่าวเรื่องมนตร์และของขลังในอาถรรพเวทไว้ว่ามนตร์ต่างๆ เช่น มนต์สำหรับกันภูตผีปิศาจกันเทพอัปสรลงมาทำลายพิธีตบะ กันโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ และกันอุปสรรคอันตรายต่างๆ กันศาสตราวุธต่างๆ และมนตร์สำหรับจำแลงรูปเดียวให้เป็นหลายรูป มนต์สำหรับล่องหนหายตัว มนต์สำหรับเสกปา หรือเสกน้ำรดให้ผู้อื่นหายจากโรคภัยไข้เจ็บหรือให้ประสบโชคลาภดี มนต์สำหรับเสกเนื้อหนัง เป็นต้น ใช้ไปเข้าตัวศัตรู มนต์สำหรับบังพินศัตรูให้ตาย มนต์สำหรับเสกรูปที่ฝัง (ฝังรูปฝังรอย) ให้คนที่ซังเป็นอันตราย หรือให้คนที่รักรักตน มนต์สำหรับบังคับภูตผีให้ไปทำร้ายผู้อื่น และมนตร์สำหรับสะกดดวงจิตให้ผู้อื่นเคลิ้ม หรือให้หลับเหล่านี้เป็นต้น เรียกว่ามนต์อาถรรพ์ รวมอยู่ในอาถรรพเวท^{๔๕} ของขลังต่างๆ เช่น หญ้าแพรก หญ้าคา เป็นต้น ของเหล่านี้ใช้ในการมงคลและเลขยันต์ต่างๆ น้ำมันผีตายทั้งกลม (ออกลูกคาถาท้องตายทั้งแม่และลูก) ดินเจ็ดป่าช้า และดินโป่ง ลูกกรอก

^{๔๓} อุดม รุ่งเรืองศรี, *เทวดาพระเวท*, หน้า ๑๓ - ๑๔.

^{๔๔} เทพย สาริกบุตร, *พระคัมภีร์พระเวท ฉบับปัญจุมบรรพ*, (พระนคร : อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑, หน้า ๑.

^{๔๕} พระมหาพนตรี วลลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๒๙.

เป็นต้น ของเหล่านี้เอามาปลุกเสกถือว่ามีฤทธิ์จึงเรียกว่าของขลัง คือของอาถรรพ์รวมอยู่ในอาถรรพเวท^{๔๖}

สำหรับคนที่มีความเชื่อว่าคาถาอาคมและเครื่องรางของขลังมีอำนาจลึกลับและผู้ที่มีความรู้คาถาอาคม มีเครื่องรางของขลัง อาจนำอำนาจลึกลับนั้นมาใช้ประโยชน์แก่ตนตามต้องการได้ เช่น ใช้คาถาแปลงกาย ทำลายข้าศึก ทำให้ผู้อื่นหลงรัก หรือใช้คาถาอาคมป้องกันอันตรายต่างๆ ได้ ด้วย ความเชื่อดังกล่าวนี้เป็นเหตุให้ผู้ที่เชื่อใช้คาถาอาคม เครื่องรางของขลังทำพิธีต่างๆ ซึ่งเรียกว่า กฤตยาต่อไป^{๔๗} การทำกฤตยา ก็คือการทำของขลังหรือการปลุกเสกเพื่อให้ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งจะทำให้เราได้ของขลังในรูปแบบต่างๆ เช่น พระเครื่อง ผ้ายันต์ ลูกสะกด ตะกรุด หรือลูกปรอท เป็นต้น^{๔๘}

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความเชื่อในวัตถุมงคลของสังคมไทยเกิดจากความเชื่อตามหลักศาสนาพราหมณ์เพราะเชื่อกันว่าเวทมนต์คาถาที่มีอยู่ในคัมภีร์อาถรรพเวทซึ่งเชื่อกันว่าด้วยอำนาจของพลังเวทมนต์คาถาที่สวดไปนั้น สามารถป้องกันอันตรายต่างๆ และก่อให้เกิดความสุข ความเจริญแก่ผู้ใช้เวทมนตร์คาถานั้น หรือจะใช้ไปในทางสาปแช่งทำร้ายผู้อื่นก็ได้ ด้วยการทำกฤตยาหรือการปลุกเสกเช่นนี้เองจึงก่อให้เกิดรูปแบบของวัตถุมงคลต่างๆ จนถึงปัจจุบันนี้

สรุปได้ว่า วัตถุมงคลนั้นเกิดมาช้านานคู่กับมนุษยชาติเพราะเมื่อมนุษย์ไม่เข้าใจในเรื่องของธรรมชาติและเกิดความหวาดกลัวต่อภัยธรรมชาติและอันตรายทั้งหลายมนุษย์จึงพยายามหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวเพื่อป้องกันภัย เดิมทีเดิวก่อนอายุถือสิ่งของที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่ประหลาดหรือหาได้ยากมาเป็นวัตถุมงคล ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาในด้านคำสอนในทางศาสนา จึงมีการแต่งตั้งอาราธนาประกอบคำสอนทางศาสนาจึงได้มีการรวบรวมคำสอนและคำสวดในทางศาสนาขึ้นมา แล้วนำมาสวดเพื่อทรงจำรักษาคำสอนไว้ ต่อมาเกิดความเชื่อว่าคำสวดเหล่านั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อสาธยายแล้วสามารถป้องกันภัยอันตรายหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ปรารถนาได้ จึงได้มีการคิดค้นวิธีเพื่อให้เกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น จึงได้มีการรวบรวมเป็นคัมภีร์อาถรรพเวทในศาสนาพราหมณ์ขึ้นมาก่อน ต่อมาภายหลังจึงแพร่หลายมาสู่พระพุทธศาสนา โดยได้ปรับเปลี่ยนมนต์คาถาแบบพราหมณ์มาเป็นหลักธรรมคำสอนหรือหลักสูตรที่สำคัญ ทางพระพุทธศาสนา เมื่อเห็นว่าได้ผลดังปรารถนาจึงนับถือกันแพร่หลายต่อมา จึงถือได้ว่าเรื่องวัตถุมงคลแม้จะไม่มีในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่ในวิถีชีวิตจริงๆ ของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปแล้วส่วนมากก็ยังนับถือสิ่งเหล่านี้ อยู่ในข้อนี้อาจจะมาจากสาเหตุ ๒ ประการคือ ความเชื่อในพระพุทธรูปคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ว่าเป็นเครื่องต้านภัยพิบัติและก่อให้เกิดความสุขความเจริญได้ประกอบกับความเชื่อเดิมที่มีมาแต่บรรพบุรุษเรื่องศาสนาธรรมชาติทำให้ผสมผสานกลมกลืนกันมาเป็นความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลไปโดยปริยาย

^{๔๖} ตรีต เรื่องฤทธิ์, วรรณคดีไทย เล่ม ๙, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๔๙๕), หน้า ๑๗๒.

^{๔๗} ทศนิยม สุจินพงษ์, “การใช้ไสยศาสตร์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหบัณฑิต แผนกภาษาไทย, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๖.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

๒. ความเชื่อในพุทธมณฑลคือพระปริตรหรือบทสวดต่างๆ ซึ่งใช้ในพิธีพุทธาภิเษกว่ามีผลทำให้สิ่งของที่สร้างขึ้นโดยผ่านการปลุกแล้วนั้นมีผลเป็นความศักดิ์สิทธิ์จริง ข้อนี้จะเห็นได้ว่าแม้ไม่มีวัตถุมงคลยึดเหนี่ยว เมื่อตกอยู่ในภยันตรายผู้คนที่สวดมนต์ภาวนาป้องกันภัยอยู่แล้ว

ความเชื่อในเรื่องวัตถุมงคลมีพัฒนาการมาจากการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งจากประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาในท่ามกลางของศาสนาพราหมณ์โดยได้เสนอแนวคิดที่แปลกใหม่หรือบางครั้งกลายเป็นการขัดแย้งกับศาสนาพราหมณ์ เช่น ในเรื่องวรรณคดีซึ่งพราหมณ์ถือว่าพราหมณ์เท่านั้นเป็นผู้ประเสริฐที่สุดเพราะเกิดแต่ปากของพระพรหม แต่ทางพระพุทธศาสนากลับให้คำสอนที่มองได้ง่ายๆ ว่า พราหมณ์ไม่ได้ประเสริฐกว่าผู้อื่นเลย ถ้าหากว่าไม่ประพฤติดีเพราะพราหมณ์ก็ไม่ได้มีกำเนิดผิดแผกจากมนุษย์ทุกๆ ไป คงเกิดจากช่องคลอดของพราหมณ์เหมือนผู้อื่นเช่นกัน^{๔๙} ดังนั้นในยุคแรกๆ ของพระพุทธศาสนาจึงมุ่งที่หลักธรรมคำสอนอันเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาซึ่งเน้นความเป็นศาสนาแห่งการกระทำ (กรรมวาจาและกิริยาวาจา) เป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม (วิริยวาจา) ไม่ใช่ศาสนาแห่งการอ่อนน้อมปรารถนาหรือศาสนาแห่งความหวังหวังกังวล การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริงๆ ในโลกนี้ และเริ่มแต่บัดนี้ ความรู้ในหลักที่เรียกว่าความจริงสายกลางที่ดี การประพฤติปฏิบัติตามทางสายกลางก็เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสภาพและระดับชีวิตนั้นๆ ถ้าความหวังในเรื่องชีวิตหลังจากโลกนี้มีอยู่ต้องทำชีวิตดีงามอย่างที่ต้องการนั้นให้เกิดมีเป็นจริงขึ้นมาด้วยการประพฤติปฏิบัติแต่บัดนี้ จนมั่นใจตนเองว่าจะต้องไปดีโดยไม่ต้องกังวลหรือหวาดหวั่นต่อโลกหน้า ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันโดยธรรมชาติที่จะเข้าถึงผลสำเร็จเหล่านี้^{๕๐}

หากยกผลงานและพระจริยาของพระพุทธเจ้าขึ้นมาเป็นหลักพิจารณาจะมองเห็นแนวทางการบำเพ็ญพุทธกิจที่สำคัญหลายอย่างเช่น ทรงพยายามล้มล้างความเชื่อถือองมงายในเรื่องพิธีกรรมอันเหลวไหลต่างๆ โดยเฉพาะการบูชาด้วย การสอนย้ำถึงผลเสียหายและความไร้ผลของพิธีกรรมเหล่านั้น ทั้งนี้เพราะพิธีเหล่านั้นทำให้คนมัวแต่คิดถึงเหตุปัจจัยภายนอกอย่างหนึ่ง ทำให้คนกระหายทะยานและคิดหมกมุ่นในผลประโยชน์ทางวัตถุเพิ่มพูนความเห็นแก่ตัว ไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากเดือดร้อนของเพื่อนมนุษย์และสัตว์อย่างหนึ่ง ทำให้คนคิดหวังแต่เรื่องอนาคต จนไม่คิดปรับปรุงปัจจุบันอย่างหนึ่ง แล้วทรงสอนย้ำหลักการให้ทานให้เสียสละแบ่งปันและสงเคราะห์กันในสังคม^{๕๑}

นอกจากนี้ยังเรื่องทรงพยายามสอนหักล้างคือระบบความเชื่อถือเรื่องวรรณคดีที่น่าเอาชาติกำเนิดมาเป็นขีดขั้นจำกัดสิทธิ์และโอกาสในทางสังคมและจิตใจของมนุษย์ ทรงให้สิทธิ์แก่สตรีที่จะได้รับประโยชน์จากพุทธธรรม เข้าถึงจุดหมายสูงสุดที่พุทธธรรมจะให้เข้าถึงได้เช่นเดียวกับบุรุษ ทรงสั่งสอนด้วยภาษาสามัญที่ประชาชนใช้เพื่อให้ทุกคนทุกคนขึ้น ทุกระดับการศึกษา ได้รับประโยชน์จากธรรมนี้ทั่วถึง ตรงข้ามกับศาสนาพราหมณ์ที่ยึดความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวทและจำกัดความรู้ชั้นสูงไว้ในวงแคบของตนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ใช้ภาษาสันสกฤตถ่ายทอดและรักษาคัมภีร์ ทรงปฏิเสธโดยสิ้นเชิงในการที่จะเสียสละเวลาไปในการถกเถียงปัญหาที่เกี่ยวกับการแก่งความจริงทางปรัชญาซึ่ง

^{๔๙} พระมหามานตรี วุฒิก (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๓๑.

^{๕๐} พระราชวรมณี, **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : คณะธรรมจริยา, ๒๕๒๕), หน้า ๖.

^{๕๑} พระราชวรมณี, **พุทธธรรม**, หน้า ๗.

ไม่อาจนำมาพิสูจน์ให้เห็นได้ด้วยวิธีแสดงเหตุผลทางคำพูด แต่กลับดึงเขาเข้ามาสู่ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่เขาจะต้องเกี่ยวข้องและปฏิบัติได้ในชีวิตจริงโดยทันที^{๕๒}

ครั้งเมื่อสิ้นยุคขององค์พระศาสดาแล้ว เวลาล่วงไปและคำสอนแผ่ไปในถิ่นต่างๆ ความเข้าใจในพุทธธรรมก็แปรไปจากเดิมและแตกต่างกันได้หลายอย่างเพราะผู้ถ่ายทอดสืบต่อมีพื้นความรู้ความเชื่อถือเดิมจากลัทธิศาสนาอื่นเข้ามาผสมแทรกแข่งบ้าง อิทธิพลศาสนาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานบ้าง คำสอนบางแง่เด่นขึ้น บางแง่เลือนรางลงเพราะย่ำและเลียงความสนใจตามความโน้มเอียงและความถนัดของผู้รักษาคำสอนบ้าง ทำให้เกิดความแตกแยกออกเป็นนิกายต่างๆ เช่นที่แยกเป็นมหายานกับเถรวาท ตลอดจนนิกายย่อยๆ ในสองนิกายใหญ่นั้น สำหรับเถรวาทนั้นแม้จะได้ชื่อว่าเป็นนิกายที่รักษาแบบแผนและคำสอนดั้งเดิมไว้ได้แม่นยำ ก็มีไข่พันไป จากความแปรเปลี่ยนได้โดยสิ้นเชิง คำสอนบางส่วนแม้ที่มีอยู่ในคัมภีร์เอง ก็ยังเป็นปัญหาที่คนรุ่นใหม่ปัจจุบันต้องนำมาถกเถียงคิดค้นหาหลักฐานยืนยันหรือปฏิเสธความเป็นของแท้มาแต่ดั้งเดิมยิ่งความรู้ความเข้าใจที่ประชาชนเชื่อถือและปฏิบัติอยู่ด้วยแล้วความคลาดเคลื่อนก็ยังมีได้มากและชัดเจนยิ่งขึ้น^{๕๓}

จะเห็นได้ว่าความเปลี่ยนแปลงของพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา นี้ หลังจากสิ้นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดตามความรู้ความเข้าใจของผู้รับต่อพระพุทธศาสนา เมื่อก้าวในส่วนของประเทศไทยนั้น พระพุทธศาสนาในดินแดนไทยก่อนสมัยสุโขทัยได้เริ่มตั้งมั่นแต่พุทธศตวรรษที่ ๓ ในสุวรรณภูมิทางตอนใต้ พระพุทธศาสนาที่ประดิษฐานเป็นครั้งแรกเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาทที่อาศัยธรรมคำสอนพระไตรปิฎกบาลีเป็นหลัก มีการเผยแผ่ด้วยกระบวนการปัญญานำศรัทธา สร้างสัมมาทิฐิเป็นฐานรองรับการปฏิบัติซึ่งเน้นความรู้และการปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของการอยู่ร่วมในชุมชนเป็นสำคัญ ในช่วงสมัยสุวรรณภูมินี้พระพุทธศาสนาเถรวาทได้เผยแผ่ในดินแดนตอนใต้ เนื่องด้วยอำนาจทางการเมืองของราชวงศ์ไศเลนทร์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย ในช่วงนั้นพระพุทธศาสนาเถรวาทได้ประดิษฐานมั่นคงรุ่งเรืองในดินแดนทวารวดี บริเวณภาคกลาง แถบที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๔ ต่อมาตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๔ ขอมแห่งอาณาจักรกัมพูชาได้ขยายอำนาจทางการเมืองเข้ามาปกครองดินแดนภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยตลอดพุทธศตวรรษที่ ๑๕ - ๑๘ เป็นเหตุให้คติความเชื่อและวิถีกรรมสิทธิ์ธรรมด้วยวิธีการศรัทธานำในพระพุทธศาสนา มหายานและศาสนาพราหมณ์ตามแบบที่ขอมนับถืออยู่ ได้เข้ามาปะปนกับความรู้ความเชื่อในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่นับถืออยู่เดิม ในช่วงพุทธศาสนาเถรวาทจากทวารวดีได้ขยายตัวขึ้นสู่ดินแดน ตอนเหนือและได้ประดิษฐานมั่นคงในอาณาจักรทริภุชชัยอันมีเมืองลำพูนเป็นศูนย์กลาง พุทธธรรมในอาณาจักรทริภุชชัยยังคงความสืบทอดธรรมตามพระไตรปิฎกบาลี และยกย่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรมที่ลึกซึ้งของพระภิกษุสงฆ์ ขณะเดียวกันก็มีการขยายตัวในเรื่องความคิดความเชื่อตามคติพระพุทธศาสนาสมัยหลัง เช่น คติการสวดพระปริตร คติการบูชาต้นพระศรีมหาโพธิ์ เป็นต้น ส่วนดินแดนตอนเหนือแถบลุ่มแม่น้ำก ได้รับอิทธิพลพระพุทธศาสนา มหายานที่ผ่านมาจากพม่าและจีนเน้นคติความเชื่อ เช่น เรื่องพระธาตุ เป็นต้น ส่วนดินแดนตอนใต้ในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๘ พระยาศรีธรรมมาโคกราชได้ตั้งตนเป็นอิสระจาก

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘ - ๙.

อาณาจักรศรีวิชัย ตั้งราชวงศ์ ศรีธรรมาโคกราชขึ้นมีเมืองนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางรับนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทที่สำคัญได้มีการติดต่อทางด้านพระพุทธศาสนากับประเทศลังกา^{๕๔}

จากลำดับเหตุการณ์ทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่ก่อนกำเนิดมาโดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้จะเห็นว่ามียุค ๒ ช่วงที่อิทธิพลของความเชื่อเวทมนต์คาถาทางด้านไสยศาสตร์เข้ามามามีอิทธิพลต่อความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนาของชาวพุทธอย่างเด่นชัดคือ

๑. ยุคพุทธต้นตระกูลเป็นยุคที่พระพุทธศาสนาในนิยามมนตรียาย วัชรยานหรือรหস্যาน เข้ามามามีอิทธิพลต่อความคิดของชาวพุทธ โดยพุทธต้นตระกูลนี้ได้รับความคิดจากลัทธิฮินดูในยุคต้นตระกูลเข้ามา จะเน้นการประพฤติปฏิบัติสำคัญ คือการท่องบ่นเวทมนต์และลงเลขยันต์นับถือในเทพเจ้าเทวี นับถือพระฉานีพุทธ พระโพธิสัตว์มาก มีการเช่นสร้างผีसाงควบคู่กันไปด้วย^{๕๕} ยุคนี้อยู่ในราวพุทธศักราช ๑๕๐๐ ส่วนประเทศไทยได้รับพระพุทธศาสนามหายานแบบต้นตระกูลนี้โดยผ่านกษัตริย์กัมพูชาที่ทรงนับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่ปนเปผลผสมกับศาสนาพราหมณ์มาก^{๕๖}

๒. ยุคปลายของกรุงศรีอยุธยา ประมาณ พ.ศ. ๒๑๙๙ ถึง ๒๓๑๐ เริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจนถึงเสียกรุงศรีอยุธยา กล่าวกันว่า ยุคนี้การบำเพ็ญจิตภาวนาก็นับไปข้างความศักดิ์สิทธิ์อิทธิปาฏิหาริย์ มีเรื่องไสยศาสตร์อาถรรพ์เข้ามาปะปนอย่างมากจนเป็นลักษณะเด่นของสมัยนี้^{๕๗} ซึ่งลักษณะความเชื่อเช่นนี้เป็นไปในชนทุกระดับ ไม่ว่าจะทั้งฝ่ายพระภิกษุหรือคนโดยทั่วไป ดังจะเห็นได้จากข้อความในคำให้การของขุนหลวงหาวัดที่กล่าวว่าพระนารายณ์ได้ศึกษาวิทยาคมในสำนักพระอาจารย์พรหม พระอาจารย์พรหมนี้อายุมากเป็นผู้เฒ่าไปหูทั้งสองข้างยานถึงบ่า เป็นผู้ชำนาญในทางเวทมนต์ มีอานุภาพในทางเหาะเหินเดินอากาศได้^{๕๘}

ที่จริงแล้วความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถาไสยศาสตร์นี้เริ่มมีผู้เชื่อถือมากมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าทรงธรรมและพระเจ้าปราสาททอง โดยเฉพาะพระมหากษัตริย์ทั้ง ๒ พระองค์นี้ เป็นผู้ที่ยึดเวทมนต์จัดและเห็นกันว่าได้ราชสมบัติเพราะเวทมนต์^{๕๙} เช่นครั้งหนึ่งในสมัยพระเจ้าปราสาททองได้เสด็จไปพระราชทานเพลิงศพพระเจ้าลูกเธอฝ่ายใน ณ วัดชัยวัฒนาราม ได้นื้อในท้องเผาไม้ไหม้ สงสัยว่าต้อง

^{๕๔} สุภาพรรณ ณ บางช้าง, พุทธธรรมที่เป็นรากฐานสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัยถึงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๒๘ - ๒๙.

^{๕๕} พระอุตรคณาธิการ (ธวัช สระคำ), ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔) หน้า ๕๗ - ๕๘.

^{๕๖} พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต), พระพุทธศาสนาในเอเชีย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๑๑๒.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๖.

^{๕๘} คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ, (พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๕), หน้า ๑๒๗.

^{๕๙} องค์การค้าคุรุสภา, ประชุมพงศาวดาร, เล่ม ๓๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๒), หน้า ๒๙๘.

คุณ ครั้นนั้นพระราชาราชกรรโลกันว่าจะให้คนดำรับตำราที่หมอ ผู้เฒ่า ผู้แก่ ต่างคนกลัวความผิด บรรดา มีตำรับความรู้วิชาการก็ทิ้งน้ำเสียสิ้น^{๖๐}

กล่าวได้ว่าในยุคสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายนี้ความเชื่อของชาวไทยจะเป็นความเชื่อที่รวมคติทั้งของพระพุทธศาสนา พราหมณ์และผีสงเวทดาผู้มีฤทธิ์เข้าด้วยกัน เมื่อจะทำการใหญ่ที่สำคัญๆ ก็มักจะยึดแนวทางทั้ง ๓ นี้เป็นที่พึ่ง ดังจะเห็นได้จากการชิงราชสมบัติของพระนารายณ์มหาราชจากพระศรีสุธรรมราชาธิราชที่ตรัสให้กระทำการมงคลแดงไชรีพลทั้งปวงเป็นสำคัญ แล้วให้เอาใบเสเดาเป็นประเจียดสำหรับเมื่อจะยุทธรันั้น เพราะเหตุว่าสมเด็จพระศรีสุธรรมราชาธิราชไชรีพระชนมวารวันศุกร์ และใบเสเดานั้นเป็นนามพุท แลศุกร์ไชรีลั่นกำลังในพุทนามเพื่อจะประหารนามแห่งอิธิราช ครั้นแล้วสมเด็จพระบรมพิตรพระเป็นเจ้าก็ให้สักการบูชาพระศรีรัตนตรัยและพระอิศวร พระนารายณ์เป็นเจ้าและเทพดาผู้มีฤทธิ์ศักดิ์ทั้งปวง^{๖๑} เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่าการที่ชาวไทยซึ่งถือนับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาแห่งปัญญา แต่ยังมี การประพฤติปฏิบัติในลักษณะที่ยังต้องพึ่งพาสังคคีสิทธิ์เครื่องรางของขลังที่เรียกกันว่าวัตถุมงคลนี้เป็นเพราะหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเปิดช่องทางให้หรืออย่างไร^{๖๒}

ในเรื่องการพึ่งพาสังคคีสิทธิ์หรือวัตถุทั้งหลายเป็นที่พึ่งนี้ พระพุทธศาสนามีท่าทียอมรับในเรื่องสติปัญญาของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากการแบ่งประเภทบุคคลผู้พึ่งแนะนำสั่งสอนให้บรรลธรรมได้และไม่ได้นั้นเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. อุคฆิถัตถัญญ ผู้มีสติปัญญา ตรัสรู้ธรรมที่ท่านยกหัวข้อขึ้นแสดง
๒. วิปจิตถัญญ ผู้รู้เข้าใจได้ต่อเมื่อท่านอธิบายความพิสดารออกไป
๓. เนยยะ ผู้ที่พอจะคอยชี้แนะให้เข้าใจได้ด้วยวิธีการฝึกอบรมต่อไป
๔. ปทปรมะ ผู้อุปปัญญา สอนให้รู้ไว้แต่เพียงตัวบทคือพยัญชนะ หรือถ้อยคำไม่อาจเข้าใจ

อรรถคือความหมาย^{๖๓}

เมื่อมนุษย์มีระดับสติปัญญาและความเชื่อที่แตกต่างกัน ดังนั้นการยึดถือสิ่งต่างๆ เป็นที่พึ่งย่อมมีความแตกต่างกันไป ในส่วนนี้พระพุทธศาสนาก็มิได้ปฏิเสธในสิ่งที่คนบุขานับถือกันอยู่ทุกๆ ไป เช่นในการยอมรับนับถือภูเข ป่า อาราม หรือต้นไม้ใหญ่เป็นที่พึ่ง แต่พระพุทธศาสนาจะได้เสนอสิ่งที่ดีกว่าให้เขาได้พิจารณาด้วยปัญญาของตนเอง ส่วนเขาจะเชื่อหรือไม่ก็แล้วแต่สติปัญญาของเขา ดังที่พระพุทธองค์ทรงทราบความอ่อนแอของปุถุชน จึงทรงตรัสไว้ในเขมาสรณว่า มนุษย์เป็นอันมาก ถูกคุกคามแล้วยอมถึงภูเข ป่า อารามและรุกขเจตีย์ ว่าเป็นที่พึ่ง สรณะนั้นแลไม่เกษมสรณะนั้นไม่อุดม เพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้นยอมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ส่วนบุคคลในถึงพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่ง ย่อมเห็นอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความก้าวล่วงทุกข์ และมรรค มีองค์

^{๖๐} องค์การค้ำครุสภา, **ประชุมพงศาวดาร, เล่ม ๓๙**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภา, ๒๕๑๒), หน้า ๑๒๑.

^{๖๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๘.

^{๖๒} พระมหามนตรี วลลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๓๖.

^{๖๓} อัง.จตุกก ๒๑/๑๓๓/๑๕๓.

๘ อันประเสริฐ ซึ่งยังสัตว์ให้ถึงความสงบแห่งทุกข์ ด้วยปัญญาชอบ สรณะนั้นแลของบุคคลอันเกษม สรณะนั้นอุดม เพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้น ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้^{๒๔}

จากท่าที่เช่นนี้จะเห็นได้ว่าแม้พระพุทธศาสนาจะได้ชื่อว่าเป็นศาสนาของท่านผู้ตื่น ผู้รู้ หรือผู้มีปัญญาก็ตาม แต่ก็ยังมีหลายๆ สิ่งที่คุณเหมือนว่าจะไม่เป็นไปในทางที่ช่วยส่งเสริมปัญญาแห่งการตรัสรู้ แต่พระพุทธองค์ก็ยังยอมรับไว้ในพระพุทธศาสนา ซึ่งนอกจากจะเป็นเรื่องของระดับสติปัญญาของบุคคลต่างๆ ไปแล้ว อาจเป็นเพราะว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของสังคม เป็นศาสนาที่ต้องการช่วยเหลือมนุษย์จากความทุกข์ต่างๆ ดังนั้น จึงมีหลักการที่ผ่อนปรนเพื่อประสงค์ในการจะช่วยพัฒนามนุษย์ที่ติดอยู่กับอิทธิปาฏิหาริย์อำนาจศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ให้ได้รับการพัฒนาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ดังที่พระราชวรมุนีได้กล่าวถึงหลักการของการพัฒนาในอริยธรรม ๓ ชั้น คือ

๑. ชั้นหวังพึ่งรอคอยอำนาจภายนอกดลบันดาล ทำให้หมกมุ่นฝึกฝืน ปล่อยทิ้งเวลาความเพียรและการคิดเหตุผลของตน

๒. ชั้นเสริมกำลัง คือทำอิทธิปาฏิหาริย์ได้เองแล้ว และใช้อิทธิปาฏิหาริย์นั้นเพื่อเสริมกำลังในการทำคามตัวอย่างอื่น เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นจากภัยอันตรายและเป็นเครื่องประกอบของอนุศาสน์ปาฏิหาริย์

๓. ชั้นการมีชีวิตจิตใจเป็นอิสระ ดำเนินชีวิตที่โปร่งเบาแท้ โดยไม่ต้องอาศัยอิทธิปาฏิหาริย์หรือสิ่งอื่นภายนอกมาเสริมกำลังใจของตนเอง เพราะมีชีวิตใจเข้มแข็งเพียงพอสามารถบังคับควบคุมจิตใจของตนได้เองปราศจากความหวาดหวั่นกลัวภัย^{๒๕}

เมื่อพระพุทธศาสนามีท่าทีในการที่จะช่วยให้มนุษย์พ้นจากสิ่งที่เขาติดอยู่ เพื่อพัฒนาต่อไปจึงได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการในการที่จะชักนำเขาออกมาจากสิ่งที่เขาติดอยู่ จากวิธีการสอนด้วยอนุศาสน์มาเป็นเหตุเริ่มต้นที่มีเรื่องเกี่ยวกับวัตถุมงคลเข้ามาในพระพุทธศาสนาเพราะ หลักการของการผ่อนปรนนี้คือการใช้สิ่งที่เขายึดถืออยู่เดิมนั้นเองเป็นจุดเริ่มต้น วิธีเริ่มอาจทำโดยแกะสิ่งที่เขายึดหรือเกาะติดอยู่นั้นออกจากฐานเดิม แล้วหันเหบายหน้ามาสู่ทิศทางที่ถูกต้องพร้อมทั้งใช้สิ่งที่เขายึดเกาะอยู่นั้นเป็นเครื่องจูงเขาออกมาพ้นจากที่นั่น วิธีการนี้เห็นได้จากพุทธบัญญัติเกี่ยวกับการเหยียบผ้า เรื่องมีอยู่ว่า คราวหนึ่งเจ้าชายโพธิราชกุมารสร้างวังแห่งหนึ่งเสร็จใหม่จึงนิมนต์พระสงฆ์ที่มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขไปฉันที่วังนั้น เจ้าชายได้ให้ปูผ้าขาวทั่วหมดถึงบันไดขั้นที่ ๑ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จถึงวังก็ไม่ทรงเหยียบผ้าจนเจ้าชายโปรดให้ม้วนเก็บผืนผ้าแล้วจึงเสด็จขึ้นวัง และได้ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ห้ามภิกษุเหยียบผืนผ้า ต่อมา มีหญิงผู้หนึ่งซึ่งแท้งบุตรใหม่ๆ ได้นิมนต์พระมาบ้านของตนแล้วปูผ้าผืนหนึ่งลงขอร้องให้พระภิกษุทั้งหลายเหยียบเพื่อเป็นมงคล ภิกษุเหล่านั้นไม่ยอมเหยียบ หญิงนั้นเสียใจและติเตียนโทษนะว่าภิกษุทั้งหลาย ความทราบถึงพระพุทธองค์ จึงทรงวางอนุบัญญัติอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายเหยียบผ้าได้ในเมื่อชาวบ้านท่านขอร้อง เพื่อเป็นมงคลแก่พวกเขา พุทธบัญญัตินี้จะเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้พระสงฆ์ได้อ่อนอ่อนตรมความประสงค์ของชาวบ้านเกี่ยวกับ

^{๒๔} พระพุทธโฆษาจารย์, **ธัมมปทัฏฐกถา เล่มที่ ๖**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๑๐๙.

^{๒๕} พระราชวรมุนี, **พุทธธรรม**, หน้า ๔๗๓.

พิธีกรรมและสิ่งทีเรียกว่าวัตถุมงคลต่างๆ ขยายออกไป เปิดรับเครื่องรางของขลังและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ เข้ามามากมายจนบางสมัยรู้สึกว่เกินขอบเขตอันสมควร^{๖๖}

จะเห็นได้ว่าวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลังหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เริ่มเข้ามาในพระพุทธศาสนาได้น่าจะเป็นเพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการใช้ปัญญา ไม่มีการบังคับกฎเกณฑ์ โดยเด็ดขาดว่าจะต้องปฏิบัติตามหลักคำสอนโดยเคร่งครัดอย่างเดียว แต่พระพุทธศาสนายอมรับในด้านความอ่อนแอของจิตใจปุถุชนและความแตกต่างในด้านระดับสติปัญญาของปุถุชน ดังนั้นการวางท่าทีต่อการประกาศศาสนาจึงเป็นรูปแบบการนำเสนอทางเลือกโดยยอมรับในสิ่งที่เขาประพฤติปฏิบัติ อยู่แต่ได้ชี้ให้เห็นสิ่งที่ดีกว่าหรือทางที่ดีกว่าให้เขาพิจารณาด้วยปัญญาของเขาเอง ทั้งบางครั้งด้วยความปรารถนาจะอนุเคราะห์ต่อเวไนยสัตว์ทั้งหลายถึงกับยอมลงเข้าไปคลุกคลีเข้าถึงตัวเขาเพื่อตึงเขา ให้ได้รับการพัฒนาในทางที่สูงขึ้นต่อไป

ดังนั้นจากเขมาเขมสรณ ที่มีคาถาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่อัคคีทัตตะฤาษี เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าสังคมชาวบ้านทั่วไป ยังตกอยู่ในความหวาดกลัว ความไม่รู้ย่อมแสวงหาสรวงหรือที่พึ่ง มีป่าไม้ ภูเขา เป็นต้นเพื่อแสดงความปลอดภัยในชีวิตของเขาแต่พระพุทธศาสนาก็แสดงหลักการว่า สรวงนั้นย่อมไม่เป็นไปเพื่อความเกษม ปลอดภัย เพราะไม่สามารถนำไปพ้นจากทุกข์ได้อย่างแท้จริง ต่อเมื่อนับถือพระรัตนตรัยจึงจะถือได้ว่าพบสรวงอันเกษม อันปลอดภัยอย่างแท้จริง นี่แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนากียอมรับว่าคนเราต้องมีที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวเพื่อนำไปสู่ความเกษมอันปลอดภัย โดยสรวงนั้นอาจมีระดับต่างๆ กันคือ พระพุทธศาสนามีสิ่งสำคัญสูงสุด ๓ ประการ คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์โดยท่านเรียกเปรียบเทียบไว้ว่ารัตนะ แปลว่าดวงแก้ว คือของวิเศษหรือของมีค่ามากหรือของประเสริฐที่สุด เรียกรวมทั้ง ๓ ว่า ตรีรัตนะ หรือไตรรัตนหรือรัตนตรัย แปลว่า แก้ว ๓ ดวง หรือแก้ว ๓ ประการ บางทีเรียกพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ว่า วัตถุหรือสิ่งวิเศษและเรียกรวมว่า วัตถุตตะยะ คือ วัตถุ ๓ รัตนะ ๓ หรือวัตถุ ๓ ดังกล่าวนี้เป็นสรวงหรือเรียกรวมว่าสรณตรัย หรือไตรสรณะ แปลว่า ๓ ที่พึ่งหรือ ๓ สรวง^{๖๗}

คำว่าสรวงในพระพุทธศาสนา มีความหมายเป็น ๒ นัย คือ ที่พึ่ง ที่ยึดเหนี่ยว ที่ยืน และกำจัดเช่น ฆ่า ทำลาย ซึ่งภัยคือความกลัว ตลอดจนกำจัด ทำลายทุกข์ ทุกติภพ และกิเลสเศร้าหมอง^{๖๘}

เหตุที่พระรัตนตรัยได้ชื่อว่าเป็นสรวง ท่านอธิบายว่า

พระพุทธเจ้าเป็นสรวงเพราะกำจัดทำลายภัยของสัตว์ทั้งหลายด้วยการชักนำสรรพสัตว์ให้หันเหเข้าไปในสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์และชักนำให้พ้นออกมาเสียจากสิ่งซึ่งไม่เป็นประโยชน์

พระธรรมชื่อว่าเป็นสรวงเพราะชักจูงสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นขึ้นมาจากความกัณดารในสังสารภพและด้วยการให้ความอบอุ่นใจคลายทุกข์

^{๖๖} พระพุทธโฆษาจารย์, **ธัมมปทัฏฐกถา เล่มที่ ๖**, หน้า ๑๐๙.

^{๖๗} ธนิต อยุธยา, **อานิสงส์ไตรสรณคณณ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดคิวดพร, ๒๕๒๙), หน้า ๔ - ๕.

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๒ - ๖๓.

พระสงฆ์เชื่อว่าสรวงเพราะทำให้สักการะ เช่นการถวายทานและการกราบไหว้บูชาเป็นต้น
ทำเพียงเล็กน้อยก็ได้ผลไพบูลย์โดยเฉพาะ^{๖๙}

การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรวงนั้น ท่านแสดงไว้ว่าย่อมถึงด้วยอาการ ๕ คือ

๑. อุตตสันนิยาตนะ ถึงด้วยมอภกายถวายชีวิต
๒. ตปปรายนตา ถึงด้วยรำลึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัยเนื่องๆ
๓. สีสภาวูปคมนะ ถึงด้วยยอมเป็นศิษย์ปฏิบัติตามคุณธรรมของท่าน
๔. ปานิปาตะ ถึงด้วยแสดงความเคารพบน้อมเป็นอย่างยิ่ง
๕. สมาทาน ถึงด้วยสมาทาน^{๗๐}

สิ่งสำคัญในการถึงพระรัตนตรัย นอกจากอาการทางกายและวาจาอย่างใดอย่างหนึ่งใน
อาการ ๕ แล้ว ท่านกล่าวว่า การถึงนั้นต้องประกอบด้วยจิตใจเลื่อมใสศรัทธาในคุณพระรัตนตรัยอย่าง
แท้จริง โดยปราศจากความเคลือบแคลงสงสัยและยึดเหนี่ยวรำลึกถึงเป็นสรวง^{๗๑}

การเข้าถึงสรวงดังกล่าวนี้เป็นการขจัดภัยให้ความคุ้มครองกำจัดกิเลสหม่นหมองใจและ
บันดาลให้เกิดประโยชน์คืออำนาจผลให้ถึงแก่ผู้ถือสรวงนั้นๆ ซึ่งผลและอานิสงส์นั้นท่านกล่าวว่า
สรวงนี้เป็นโลกีย์ให้อารักขาคุ้มครองไม่ต้องหวาดกลัวต่อภัยอันตรายบ้าง อำนาจผลเป็นโลกสัมปทาคือ
ถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์บ้าง เป็นภวสัมปทาคือชักพาให้เกิดในสุคติภพบ้าง ส่วนสรวงคัมภีร์ที่เป็นโล
กุตตรก็อำนาจผลเป็นวิมุตตตายตนะให้บรรลुरुยผล ๔ จนถึงบรรลุพระอรหัตผล^{๗๒}

อนึ่งในบทสวดอาฏานาฎิสูตริกได้กล่าวถึงสรวงในพระพุทธศาสนา คือพระพุทธ พระ
ธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งอันสูงสุด ฉะนั้นจะเห็นว่าการถึงสรวงในพระพุทธศาสนาคือการมี
จิตใจเลื่อมใสและประพุดต่อพระรัตนตรัยด้วยความศรัทธาเลื่อมใสทั้งกายและวาจา และจิตใจโดย
ปรารถนาคุณพระรัตนตรัยทั้ง ๓ ประการเป็นหลัก มีจิตใจระลึกถึงอยู่เสมอ การระลึกถึงพระรัตนตรัย
เป็นสรวงย่อมเช่นนี้ย่อมปกป้องคุ้มครองต่อภัยอันตรายทั้งหลายได้ ทั้งยังให้ได้รับสิ่งที่ปรารถนาไม่ว่า
จะเป็นมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติและนิพพานสมบัติทุกประการ จะเห็นว่าการถึงพระรัตนตรัยเป็น
สรวงดังกล่าวนี้ไม่มีเรื่องการถือของคลังศักดิ์สิทธิ์เช่นวัตถุมงคลเลย เป็นการถือในลักษณะเป็น
อนุสสติคือระลึกถึงในความดีงาม หรือคุณธรรมต่างๆ แล้วได้อานิสงส์ คือการปกป้องจากภัยอันตราย
หายสะดุ้งกลัวต่อภัย ดังที่ปรากฏในบทสวดมนต์หลายๆ บท เช่น ในชัคคสูตร กรณียเมตตสูตร เป็น
ต้น

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓.

^{๗๐} เรื่องเดียวกัน, ๘๑ - ๘๒.

^{๗๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๕.

^{๗๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘.

๓.๒ สรุป

วัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลัง ถือกำเนิดจากความเชื่อของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์มาช้านาน จากคำบอกเล่ารุ่นสู่รุ่น ถึงแม้จะพิสูจน์ไม่ได้ว่าความเชื่อเหล่านั้นจะเป็นจริงหรือไม่ แต่วิถีชีวิตของคนชาวอำเภอนางรองก็ถือว่าเรื่องโชคลาง ของขลัง หรือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย คือ ศรัทธา คือ เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่สามารถดลบันดาลให้ชีวิตแคล้วคลาดปลอดภัย ประสบแต่ความสุข ความเจริญ หากไม่ประสบกับตัวก็คงอาจไม่รู้และหาคำตอบไม่ได้ แต่ถ้าได้เจอประสบการณ์เหล่านั้นความคิดอาจต้องเปลี่ยนไปโดยตามไปสัมผัสกับเครื่องรางของขลังที่ถือกำเนิดมาจากสัตว์โดยธรรมชาติที่มีฤทธิ์เดชเหลือคณา ซึ่งวัตถุมงคลนั้นมีทั้งเกิดขึ้นจากธรรมชาติและพระเกจิสร้างเอง ซึ่งวัตถุมงคลจากธรรมชาตินี้มีทั้งมาจากสัตว์และพืช หรือทรัพยากรอื่นๆ ได้แก่ เขี้ยวเสือกวาง เขี้ยวหมูตัน ข้องหมูป่า งากำจัด งาช้างน้ำ เขากวางหด เตี้ยงูเหลือม กระดุกงูเหลือม กระเบนท้องน้ำ น้ำตาพะยูน คดต่างๆ ได้แก่ คดขนุน คดสัก คดไทร คดไม้จันทร์หอม คดไม้กาหลงรัง คดไม้ไผ่ คดฝักคุณ คดฝักมะรุม คดมะพร้าว ไข่กระบือปกกลายเป็นหิน กระงูกลายเป็นหิน เขากวางคุด เขากะจงบคุด เขี้ยวหมูตัน เพชรตาแมว คดดินกากายักษ์ หัตถ์แม่พระธรณี ขวานฟ้าฟาด คดขวานฟ้า หมอนนกกกระเด็น หมอนนกแตดแต้ คดมะม่วงเหล็กไหลเจ้าป่าน้ำหนึ่ง ธาตุกายสิทธิ์ ได้แก่ เหล็กไหล อริยธาตุ วัชระธาตุ เพชรนิล จินดา เหล็กไหล วานไหลดำ มีความเชื่อว่าวัตถุมงคลเหล่านี้จะช่วยให้เกิดสิริมงคลและบันดาลให้ได้ตามต้องการ

วัตถุมงคลที่เกิดจากความเชื่อในเทพเจ้าได้แก่ คิวลึงค์หรือปลัดขิก เทวรูปต่างๆ เช่น พระศิวะ พระนารายณ์ พระพรหม พระอินทร์ พระตรีมูรติ พระพิฆเนศ พระแม่ธรณี นางกวักและกุมารทอง เป็นต้น การบูชาเทพเจ้าเหล่านี้เพราะชาวนางรองเชื่อเทพเจ้าเหล่านั้นจะช่วยคุ้มครองและบันดาลความสุขแก่ตนและครอบครัว

นอกจากนี้ชาวนางรองยังมีเกจิที่อยู่ในอำเภอนางรองคือ หลวงปู่เอี่ยม สุวานโร (พระครูประกาศธรรมมาราม) เจ้าอาวาส วัดเมืองยาง ต.หนองป่อง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ วัตถุมงคลของหลวงปู่เอี่ยมประกอบเหรียญ คำหมาก ตะกรุด พระผง สมเด็จ และรูปหล่อของหลวงปู่เอี่ยม เป็นต้น และหลวงพ่อเพียร สีลวิสุตโตท่านมีชื่อเสียงโด่งดังมากในเรื่องวิทยาคม คาถาอาคมขลัง ท่านจะทำให้เฉพาะผู้ที่ไปขอจากท่านเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็ตะกรุด ผ้ายันต์ หรือปลุกเสกสิ่งที่เป็นวัตถุมงคลอื่น เมื่อตอนหลวงพ่อเพียรยังมีชีวิตอยู่นั้น มีญาติโยมได้นำนกยูง บ้างก็นำลิง ชะมด หมูป่า มาถวายท่าน ท่านก็เลี้ยงเอาไว้ท่านปล่อยเลย แต่สัตว์เหล่านี้ก็ไม่หนีไปไหน สำหรับหมูป่านั้น ท่านเอาเหล็กจารลงเล็บให้มัน ชะมดท่านเอาผ้าเหลืองข้วนเป็นเชือกผูกคอกให้มัน ทั้งหมูป่าและชะมดชอบออกไปลักของชาวบ้านกินเรื่อย ๆ บ้างครั้งก็กินไก่บ้าง กินเป็ดบ้าง ชาวบ้านเขาก็ยิงเอาแต่ยิงไม่ออกทำให้ชาวนางรองมีความศรัทธาต่อหลวงปู่เอี่ยม สุวานโรและหลวงพ่อเพียร สีลวิสุตโตเป็นอย่างมาก

บทที่ ๔

การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอ นางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

การวิเคราะห์การใช้วัตถุมงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ดังนี้

- ๔.๑ ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาตามละความชั่ว
- ๔.๒ ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาตามทำความดี
- ๔.๓ ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาตามมีจิตใจผ่องใส

๔.๑ การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาตามละความชั่ว

การบูชาวัตถุมงคล

ธน ศรีหิรัญ ได้กล่าวว่าวัตถุมงคลเป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นใหม่ในช่วงหลังปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ลงมาเพราะตรวจสอบตามหนังสือพิมพ์ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๐๐ จะไม่พบคำว่าวัตถุมงคลเลย จะมีแต่คำว่าเครื่องรางของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพิมพ์ หรือคำว่างมงคลอื่นๆ จะพบคำว่าวัตถุมงคลในสิ่งพิมพ์ ระหว่างช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๙ จนถึงปัจจุบันเป็นจำนวนมาก โดยจะให้ความหมายทั้งเป็นคำเรียกแทนพระเครื่องอย่างเดียว และในความหมายรวมถึงเครื่องรางของขลังทุกชนิดที่มีอยู่^๑

ศรีศักร วัลลิโภคม ได้ให้ความหมายคำว่า วัตถุมงคลที่ใช้ในปัจจุบัน ส่วนหนึ่ง หมายถึงพระเครื่อง^๒

เสรี เสริฐสุนิต ได้ถือว่าการเกิดพระเครื่องเป็นการนำเอาสิ่งที่เป็นพุทธคุณเข้าผสมผสานกับความเชื่อที่เป็นไสยขาว ทำให้กลายเป็นวัตถุสำเร็จรูปที่รวมของบรรดาของขลังทั้งหมดให้อยู่ในวัตถุเดียวกัน^๓

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่าเครื่องราง หมายถึงของนับถือที่ป้องกันอันตราย^๔ เป็นของที่มนุษย์สร้างขึ้น และเชื่อว่ามีฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดีได้ เช่น ความอยู่ยงคงกระพัน มีเสน่ห์ มีโชคลาภแคล้วคลาด เป็นต้นโดยบางครั้งจะหมายถึงของศักดิ์สิทธิ์ที่ห่อแล้วนำไปวางตรงปากท่อยามสร้งน้ำพระสงฆ์ แต่บางท่านหมายรวมเอาวัตถุต่างๆ ที่หายาก นิยมกันว่าเป็นของกายสิทธิ์ เช่น เหล็กไหล ไขทองแดง เป็นต้นว่าเป็นเครื่องรางด้วย

^๑สุธน ศรีหิรัญ, อ้างใน พระมหามานตรี วัลลิโภ(บ่อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

^๒ศรีศักร วัลลิโภคม, พระเครื่องในเมืองสยาม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๒๗), หน้า ๔๙.

^๓เสรี เสริฐสุนิต, “การศึกษาพระพิมพ์ดินเผาگردานดู จังหวัดมหาสารคาม”, วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐), หน้า ๓๘.

^๔ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๙๓.

ศักดิ์ สุริยันกล่าวว่าของขลัง หมายถึง ของที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อกันว่าอาจดลบันดาลให้สำเร็จได้ตั้งประสงค์ เป็นวัตถุประสงค์ เป็นวัตถุที่มีความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัวแล้ว ไม่ต้องปลุกเสกอีก เช่น ไพธดำ วาน แร่ เป็นต้น^๕

คำว่าเครื่องรางของขลัง ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Amulet หนังสือ Oxford Advanced Learner's Dictionary ได้ให้ความหมาย Amulet ไว้ว่า Amulet หมายถึง เครื่องประดับที่สวมใส่เป็นเครื่องราง (Piece of Jewellery etc. worn as a charm) ป้องกันความชั่วร้าย (Against evil)^๖

ในหนังสือ Longman Dictionary of Contemporary English ก็ให้ความหมายของ Amulet ไว้ในลักษณะเดียวกันว่า เครื่องสวมใส่ด้วยความศรัทธาว่าจะช่วยปกป้องตนจากอันตราย ความเลวร้ายและอัปโชค (An object worn in the belief that it will protect one against evil, disease, bad luck)^๗

พระราชวรมณีให้ความหมายของวัตถุมงคลไว้ว่า (Mangalavatihu) amulet, talisman : fetish; luck piece : charm ; good charm) วัตถุมงคล ได้แก่ เครื่องราง และหรือยันต์ สิ่งที่คนนับถือโดยปราศจากเหตุผล, เหริยญาไสย, เครื่องรางของขลังและสิ่งที่น่าสนใจคติมาใช้ ดังนั้นวัตถุในความหมายของพระราชวรมณี จึงมีความหมายที่ครอบคลุมทั้งพระเครื่อง และเครื่องรางของขลังทุกชนิด

พระมหามานตรี วรุตโลกกล่าวว่าวงการพระเครื่อง ซึ่งประกอบด้วยศูนย์พระเครื่องต่างๆ และบุคคลผู้นิยมสะสมพระเครื่องต่างเข้าใจตรงกันว่า วัตถุมงคลหมายรวมถึงพระเครื่องรางของขลังทุกชนิด ทั้งที่เป็นองเกิดขึ้นเอง มีเองโดยธรรมชาติของโบราณแก่แก่ที่มีผู้สร้างบรรจุไว้ความกรุดต่างๆ และของที่สร้างปลุกเสกขึ้นใหม่เพื่อเป็นของชำร่วยสมนาคุณแลกเปลี่ยน ซื่อขายตามที่ปรากฏทางสื่อมวลชนและศูนย์พระเครื่องทั่วไป ในความหมายที่แท้จริงของสังคมพระเครื่องปัจจุบันจะเรียกพระเครื่องเฉพาะปฏิมากรรมรูปเปรี๊ยขนาดจิ๋วของบุคคล เช่น พระพุทเจ้า พระสงฆ์ เทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งเท่านั้นส่วนรูปแบบอย่างอื่นจะเรียกว่าของขลังทั้งสิ้น^๘

ดังนั้น คำว่าวัตถุวัตถุจึงหมายถึงสิ่งของทั้งที่เกิดเองโดยธรรมชาติและสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นตามความเชื่อว่าจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความเป็นสิริมงคล โชคลาภหรือเป็นเครื่องป้องกันภัยต่างๆ ซึ่งได้แก่พระเครื่อง เครื่องรางและของขลังชนิดต่างๆ นั่นเอง

แม้ในสังคมไทยจะมีมุมมองต่อสถานะและบทบาทของวัตถุมงคลในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็ในสถานะเครื่องรางของขลัง ในฐานะปูชนียวัตถุทางศาสนา หรือในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม แต่ในส่วนของกลุ่มผู้สร้างวัตถุมงคลคือ พระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่ได้สัมภาษณนั้น ทุกรูปล้วนมีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า วัตถุมงคลนั้นไม่ได้มีจุดประสงค์สำคัญอยู่ที่การเป็นเพียงเครื่องรางของขลังที่ใช้ในเชิงอิทธิปาฏิหาริย์ที่สามารถป้องกันอันตราย เป็นแคล้วคลาดคงกระพัน เป็นเมตตามหานิยม บันดาลโชคลาภ เท่านั้น แต่วัตถุมงคลนั้น เป็นสิ่งที่ถูก

^๕ ศักดิ์ สุริยัน, พระกริ่ง พระปิตดาที่สำคัญและเครื่องรางของขลัง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ๒๕๑๕), หน้า ๕๗ - ๕๘.

^๖ AP Cowie, Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English, Fourth Edition, (London :Oxford University Press, ๑๙๘๐), p. ๓๖.

^๗ Paul Procter, Long man Dictionary of Contemporary English, (London :Longman Group Ltd, ๑๙๗๘), p. ๒๙.

^๘ พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๔๐๒.

^๙ พระมหามานตรี วรุตโลก (ป้อมสุข), "อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน", หน้า ๙.

สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นอุบายที่จะโน้มน้าวทั้งผู้สร้างวัตถุมงคลรวมทั้งผู้ใช้วัตถุมงคลเองให้หันมาสู่การปฏิบัติธรรม เนื่องจากมนุษย์นั้นมีหลายประเภท หลายทิฐิความเห็น หลายจริตนิสัย หลายระดับสติปัญญา เหมือนดอกบัวที่มีหลายเหล่า ดังนั้นคงเป็นไปได้ยากที่จะสามารถเผยแผ่พระธรรมคำสอน ให้เข้าไปสู่จิตใจของทุกคนด้วยการเทศนาสอนหลักธรรมะล้วนๆ เพียงอย่างเดียว แม้แต่ในสมัยพุทธกาลเอง พระพุทธองค์ก็ไม่ได้ทรงเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระองค์ด้วยการเทศนาธรรมอย่างเดียว แต่ทรงต้องใช้อุบายสารพัดวิธีที่จะค่อยๆ โน้มน้าวให้คนเหล่านั้นหันมาสนใจ ค่อยๆ สอดแทรกธรรมะใส่เข้าไปทีละน้อยๆ ตามแต่จริตนิสัยสติปัญญาของแต่ละคนจะรับได้ จนเขาเหล่านั้นสามารถ เข้าใจธรรมะได้โดยแจ่มแจ้งในที่สุด การใช้อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ก็ถือว่าเป็นเครื่องมือหรือเป็นกุศโลบายอันแยบยลอย่างหนึ่ง ที่จะโน้มน้าวให้คนหันมาสนใจ หันมาศึกษาธรรมะคำสอนต่างๆ ในพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี เพราะเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ นั้นเป็นเรื่องดูน่าตื่นตาตื่นใจ เป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้นให้คนสนใจ ได้ง่ายกว่าการสอนธรรมะล้วนๆ เพียงอย่างเดียว แม้แต่พระพุทธองค์เองก็ยังมีทรงเคยแสดง

อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง โดยทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ เหล่านั้นในฐานะเป็นเครื่องมือเป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวคนทั้งหลายที่พระองค์ทรงโปรดให้ละจากมิชฌาติฐิกลับมาสู่สัมมาทิฐิ ให้หันกลับมาปฏิบัติธรรมตามคำสอนที่ถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง เช่นครั้งที่พระพุทธองค์ทรงแสดงฤทธิ์เพื่อปรับทิฐิของชฎิล ๓ พี่น้องครั้งที่ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์เพื่อปราบเหล่าเดียรถีย์ทั้งหลาย ครั้งที่ทรงแสดงปาฏิหาริย์เปิดโลกทั้งสามให้เห็นโดยทั่วกัน เพื่อให้คนทั้งหลายได้เห็นจริง ถึงผลของบาปบุญคุณโทษ หรือครั้งที่ทรงแสดงปาฏิหาริย์หยุดองคุลีมาลไม่ให้กระทำอนันตริยกรรม เป็นต้นการสร้างวัตถุมงคลเอง ก็มีจุดประสงค์ในลักษณะเดียวกับที่พระพุทธองค์ทรงแสดง อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ เช่นกันนั่นคือใช้เรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ของวัตถุมงคล เพื่อเป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวให้คนทั้งหลายหันเข้ามาปฏิบัติธรรม ดังคำสัมภาษณ์พระครูประสิทธิ์ธรรมวัฒน์ วัดขุนก้องนอก ว่าที่ทำวัตถุมงคลขึ้นมาเพื่อจะดึงคนให้เข้าวัด เข้าวัดมาเนี่ย หนึ่งได้ไหว้พระ ไหว้พระพุทธบ้าง พระสงฆ์บ้าง หรืออะไรก็แล้วแต่นั้น แล้วมา บูชาวัตถุมงคลเนี่ยวัตถุมงคลเอาไปเพื่อเป็นสังฆานุสสติเป็นที่ระลึก แล้วก็ปัจจัยทั้งหลายที่ได้บูชาไปนั้น ก็ได้มีโอกาสสร้างถาวรวัตถุเอาไว้ในพระพุทธศาสนา แค่นี้ก็ได้ทำบุญไปด้วยแล้วหลายต่อนะ^{๑๐}

เนื่องจากเรื่องของวัตถุมงคลนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ซึ่งน่าตื่นตาตื่นใจสามารถช่วยให้แคล้วคลาดคงกระพัน ช่วยให้เป็นเมตตามหานิยม ช่วยให้ร่ำรวยค้าขายดีซึ่งล้วนเป็น ความต้องการหลักในชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย ดังนั้นโบราณจารย์ทั้งหลายจึงอาศัยความต้องการตรง จุดนี้ของมนุษย์มาเป็นกุศโลบายโน้มน้าวให้คนหันหน้าเข้าวัดผลักดันให้คนหันมาปฏิบัติธรรมกันเหมือนการกล่อมให้เด็กกินยา ถ้ายาขม เด็กก็ยอมไม่ยอมกิน แต่ถ้ายามีรสหวาน ยามีสีแสนสวยงาม เด็กก็อยากกินยา ไม่ได้ร้อนขัดขืนหากสอนธรรมะเทศนาธรรมะต่างๆ ให้คนโดยทั่วไปได้ฟังโดยตรง คนทั่วไปอาจจะรู้สึกเบื่อ รู้สึกรำคาญ ไม่อยากฟัง แต่ถ้านำธรรมะคำสอนต่างๆ สอดแทรกเข้าไปในวัตถุมงคลซึ่งเป็นเรื่องที่คนทั่วไปชื่นชอบแล้วก็ย่อมสามารถนำมาใช้เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้คนทั้งหลายหันหน้ามาสู่การปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี^{๑๑} ในปัจจุบันมีคนจำนวนมากไม่น้อยที่ไม่เข้าใจถึงกุศโลบายอันแยบยลและลึกซึ้งที่แอบแฝงไว้ในการสร้างวัตถุมงคล อุบายที่แอบแฝงไว้เพื่อโน้มน้าวให้คนหันหน้าเข้าวัด ผลักดันให้คนหันมาปฏิบัติธรรม รวมทั้งยังมีข้อธรรมที่ลึกซึ้งต่างๆ อีกมากมายที่แฝงไว้ในกระบวนการในการสร้างและการใช้วัตถุมงคล จึงทำให้คนในยุคปัจจุบัน มองวัตถุมงคลเป็นเพียงเรื่องของความเชื่อองมงาย เป็นสิ่งที่เป็นส่วนเกินของพระศาสนา หรือแม้กระทั่งเอาไปขายกันจนเป็นพุทธพาณิชย์ไปก็ตาม ดังคำสัมภาษณ์สัมภาษณ์พระอาจารย์

^{๑๐} สัมภาษณ์พระครูประสิทธิ์ธรรมวัฒน์, วัดขุนก้อง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑} สัมภาษณ์พระครูสุวรรณธรรมมาพิราม, วัดหนองทองลิ้ม, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

เลอศักดิ์ วารสโภวัดป่าอำพลท่านทำพระแต่ละรุ่นท่านให้มาทำกรรมฐาน ให้มาฝึกใช้ภาวนา ใช้ป้องกันตัว เพราะฉะนั้น การที่นำวัตถุมงคลมาใช้ทำกรรมฐานได้เพราะมันเหมือนเป็นเครื่องผ่านกระแส เพราะฉะนั้นเราก็สามารถถามจากกระแสให้ได้เวลาปฏิบัติคือวัตถุมงคลจริงๆแล้วโบราณท่านก็ทำถูกแต่คนรุ่นหลังเนี่ยมันเปลี่ยนไปหมดเป็นพุทธพาณิชย์ไป แทนที่จะมาดูกระแสของพระ ก็ไปดูหนังเหนียวคงกระพันอะไรอย่างนั้นไป มันไม่ใช่จุดหมายจริงๆ จุดหมายที่ อาจารย์รุ่นก่อนๆท่านสร้างพระไว้ท่านให้เตือนสติ เวลาจะไปไหนนึกถึงพระ และก็ให้อารธนาพระ ให้จิตติดอยู่กับพระเสมอ พวกอิทธิฤทธิ์เป็นของเสริมเท่านั้น^{๑๒} การที่บอกว่าวัตถุมงคลเป็นเรื่องงมงายเพราะเขาเอาไปใช้ไม่ถูกวิธีคนเอาไปใช้เขาใช้ไม่เป็นไม่มีวิธีใช้คนอาจารย์ที่ออกมาก็ไม่บอกวิธีใช้เสกแล้วก็เอาไปอะไรก็ได้บอกกัน เอามาสร้างวัดอะไรเข้ากลายเป็นการทำทานธรรมดา^{๑๓} ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการสร้างวัตถุมงคลจึงไม่ใช่อยู่ที่ตัววัตถุมงคลเอง แต่อยู่ที่คนโดยส่วนใหญ่ซึ่งยังไม่มีความเข้าใจในวัตถุมงคลอย่างถูกต้อง ยังไม่มีความรู้ในกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมที่แฝงอยู่ในวัตถุมงคลอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้หากสามารถศึกษาวิเคราะห์ พิจารณาให้ เห็นถึงกุศโลบายต่างๆในการปฏิบัติธรรมที่แฝงไว้ในการสร้างวัตถุมงคลได้อย่างละเอียดลึกซึ้งชัดเจนแล้ว ก็ย่อมจะสามารถช่วยแก้ความเชื่อ ความงมงาย หรือความเข้าใจผิดในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับวัตถุมงคลให้หมดไป รวมทั้งยังจะช่วยส่งเสริมการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาให้เป็นไปได้ อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย เพราะเรื่องของวัตถุมงคลและอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆนั้น เป็นเรื่องที่โน้มน้าวความสนใจของคนโดยทั่วไปได้ดีอยู่แล้ว และยังสามารถเข้าถึงคนทั่วไปได้ง่ายกว่าการเทศนาสอนธรรมะต่างๆโดยตรงซึ่งจะมีส่วนช่วยในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ได้เป็นอย่างดี^{๑๔}

เมื่อวิเคราะห์การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านละความชั่วพบว่าผู้ ที่สร้างวัตถุมงคลไม่ว่าจะเป็นช่างแกะพระ ช่างหล่อพระ ผู้ทำพิธีบวงสรวงหรือพระสงฆ์ เกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้าง วัตถุมงคลนั้น ในทุกกระบวนการขั้นตอนของการสร้างหากเป็น ขรวาาสักก็ต้องนุ่งขาวห่มขาว สมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ หากเป็นพระสงฆ์ก็ต้องปลงอาบัติ สำรวมในศีลให้บริสุทธิ์จึงจะสามารถดำเนินการสร้างวัตถุมงคลอย่าง สมบูรณ์บริสุทธิ์ถูกต้องตามแบบแผน ของการสร้างวัตถุมงคลของโบราณจารย์^{๑๕} ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างวัตถุมงคลทุก คนนั้นย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ อย่างน้อยก็ในขณะที่ดำเนินการสร้างวัตถุมงคลซึ่งแสดงให้เห็นได้ถึงกุศโลบายของการสร้างวัตถุมงคลที่สามารถโน้มน้าวให้ผู้สร้างวัตถุมงคลมีโอกาสปฏิบัติ ธรรมด้วยการรักษาศีล เพราะหากไม่รักษาศีลให้บริสุทธิ์แล้ว จะไม่สามารถดำเนินการสร้างวัตถุมงคลใดๆให้เสร็จ สิ้นออกมาเป็นวัตถุมงคลที่บริสุทธิ์สมบูรณ์ตามรูปแบบกระบวนการในการสร้างวัตถุมงคลต่างๆได้เลย^{๑๖} ในอดีตนั้น จุดประสงค์หลักในการสร้างวัตถุมงคลอย่างหนึ่งก็คือ การสร้างไว้เพื่อสืบอายุพระศาสนาตามคติความเชื่อใน พระพุทธศาสนาที่ว่าเมื่อนับจากพุทธกาลล่วงเลยไป ๕,๐๐๐ปีแล้วศาสนาพุทธจะเสื่อมลงและสูญหายไปจากโลก จึงทำให้มีการสร้างวัตถุมงคลขึ้นมาเป็นจำนวน มากบางครั้งก็สร้างถึง ๘๔,๐๐๐ องค์ ตามจำนวนพระธรรมขันธ แล้วนำไปบรรจุไว้ในเจดีย์หรือสถานที่สำคัญทางศาสนาต่างๆ เพื่อว่าเมื่อเวลาใดที่พระพุทธศาสนาเสื่อมลงไปไม่มี ผู้ใดรู้จัก หากคนรุ่นหลังมาพบวัตถุมงคลหรือวัตถุมงคลเหล่านี้จะได้นำพระไปกราบไหว้บูชาเพื่อเป็นบุญแก่ผู้สร้าง

^{๑๒} สัมภาษณ์พระอาจารย์เลอศักดิ์ วารสโภ, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓} พระครูโสภณสีลานุยุต, วัดศรีมหาธาตุ, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์พระปลัดสุรศักดิ์ โชติวโร, วัดร่องม้นเทศ, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์นางหนูพิช จันทร์ส่อง, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์พระพรสันต์ จิตโสภโณ, วัดนิคมเขต, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

และนำไปศึกษาค้นคว้าอันจะเป็นการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นใหม่ได้อีกครั้ง ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อจำหน่ายในเชิงพุทธพาณิชย์ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน^{๑๗}

การสร้างวัดถมุงคลในสมัยโบราณดั้งเดิมนั้นผู้สร้างได้ สร้างขึ้นโดยนำมวลสารต่างๆที่ตนมีและหามาได้ เช่น ่วานต่างๆ แร่ธาตุต่างๆ มาผสมรวมกันแล้วพิมพ์ขึ้นเป็นวัดถมุงคลต่างๆจำนวนมาก นำไปปลุกเสกแล้วบรรจุกรุเอาไว้เพื่อเป็นการสืบทอดอายุ พระศาสนา เพื่อให้คนรุ่นหลังต่อไป เมื่อมาขุดค้นพบเห็น ได้นำไปกราบไหว้บูชา ใช้ป้องกันอันตราย ทั้งปวง ซึ่งถือเป็นจุดประสงค์หลักอันหนึ่งในการสร้างวัดถมุงคลแบบดั้งเดิมนอกจากสร้างขึ้นเป็นจำนวนมากไว้เพื่อสืบทอดอายุพระศาสนาแล้ว ในการ สร้างแต่ละครั้งนั้นก็ยังมีการแจกจ่ายวัดถมุงคลให้แก่เหล่าพุทธบริษัททั้งหลายอีกด้วย ดังเช่นการสร้างพระรอดลำพูนนั้น ตามตำนานกล่าวไว้ว่า สุกกทันตฤาษี และวาสุเทพฤาษี ได้ประชุมฤาษี ๑๐๘ ตน ทำพิธีสร้างวัดถมุงคลสกุลลำพูนขึ้น โดยเอาดินบริสุทธิ์ใจกลางทวีปทั้งสี่ ยาพินอย่าง ่วานพินอย่าง เกสรดอกไม้บานาชนิด มาบดผสมกันจนละเอียด แล้วกดพิมพ์ปลุกเสกโดยพระเวทย์อันศักดิ์สิทธิ์ของฤาษีทั้ง ๑๐๘ ตน โดยการสร้างครั้งนั้นก็เพื่อแจกจ่ายให้แก่ทหารและประชาชนทั่วไป^{๑๘} พระสมเด็จจักรพรรดิที่มีราคาเช่าบูชาหลายล้านบาทในปัจจุบันเอง ในครั้งที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ท่านเริ่มสร้างพระสมเด็จขึ้นมานั้น ท่านก็สร้างไปแจกจ่ายให้แก่เหล่าพุทธบริษัท ทั้งหลายอยู่ตลอดเวลา ส่วนที่เหลือจากการแจก ท่านก็จะบรรจุกรุไว้ เช่น กรวัดระฆัง วัดอินทวิหาร วัดใหม่อมตรส วัดไชโย เป็นต้น^{๑๙} แม้แต่ในยุคปัจจุบันเอง ก็ยังมีการสร้างวัดถมุงคลตามจุดประสงค์เดิมในสมัยโบราณคือสร้างไว้เพื่อแจกจ่ายให้แก่พุทธบริษัทที่ศรัทธา และบรรจุเอาไว้ในกรุเพื่อสืบทอดอายุพระศาสนา^{๒๐}

จะเห็นได้ว่าในการสร้างวัดถมุงคลนั้นโดยจุดประสงค์ดั้งเดิมของโบราณจารย์แล้วไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อจำหน่ายในเชิงพุทธพาณิชย์เช่นในปัจจุบันแต่สร้างขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อแจกจ่ายให้แก่เหล่าพุทธบริษัทผู้ศรัทธา เพื่อนำไปกราบไหว้บูชา นำไปคุ้มครองป้องกันอันตราย และส่วนที่เหลืออีกส่วนหนึ่งก็นำไปบรรจุกรุเอาไว้ เพื่อเป็นการสืบทอดอายุพระศาสนา หากในอนาคตมีใครมาขุดค้นพบจะได้นำวัดถมุงคลนั้นไปกราบไหว้บูชาเพื่อเป็นบุญแก่ผู้สร้าง โดยคนรุ่นใหม่จะได้นำไปศึกษาค้นคว้าเพื่อช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นใหม่อีกครั้งตั้งนั้น การสร้างวัดถมุงคลตามจุดประสงค์ดั้งเดิมของโบราณจารย์ทั้งหลายเป็นการส่งเสริมด้านพฤติกรรมในการทำความดีและบุญ ด้วยการให้ทานไปในตัว คือให้ทานด้วยการ แจกวัดถมุงคลเหล่านั้นแก่พุทธบริษัททั้งหลาย ให้ทานโดยการสร้างวัดถมุงคลต่างๆขึ้นเพื่อมอบไว้ในพระพุทธศาสนา โดยการบรรจุในกรุต่างๆเพื่อสืบทอดอายุ พระศาสนาให้ดำรงยั่งยืนและเผยแผ่ขยายกว้างไกลออกไป ซึ่งการทำทานด้วยการสร้างวัดถมุงคลนี้คือได้ว่าเป็นทานอันมีบุญใหญ่มาก เพราะเป็นทานที่ทำให้ไว้ในพระศาสนา ให้แก่พุทธบริษัทในพระพุทธศาสนา ใไว้เพื่อสืบอายุพระศาสนา

อย่างไรก็ดีในยุคปัจจุบันนั้นเนื่องจากคนมีจำนวนมากขึ้น วัสดุอุปกรณ์ต่างๆมีราคาแพง มากขึ้น ดังนั้นอาจจะค่อนข้างลำบากที่จะทำวัดถมุงคลจำนวนมากเพื่อแจกจ่ายให้แก่เหล่าพุทธบริษัทจำนวนมากที่ต้องการ หรือเพื่อบรรจุในกรุเพื่อสืบอายุพระศาสนาได้ดังเช่นโบราณจารย์ทั้งหลายได้เคยทำสืบทอดกันมาในสมัยก่อนแต่ในการสร้างวัดถมุงคลให้เช่าบูชานั้นก็สร้างขึ้นเพื่อหาปัจจัยในการทำนุบำรุงพระศาสนาในด้านต่างๆ หรือทำทานบริจาคเพื่อการกุศลต่างๆ เช่น สร้างโบสถ์ซ่อมกุฏิ สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล เป็นต้น โดยผู้สร้างวัดถมุงคลได้ลงแรง

^{๑๗} สัมภาษณ์พระครูโสภณสีลานุยุต, วัดศรีรัตนาราม, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์พระครูสุวรรณธรรมมาพิราม, วัดหนองทองลิ้ม, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายเชย สวัสดิ์พูน, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์พระวชิรารมย์ จนทโชโต, ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ในการสร้างและปลูกเสก วัตถุมงคลต่างๆขึ้นด้วยตนเอง รวมทั้งได้มอบมวลสารต่างๆที่สร้างและเก็บสะสมไว้เพื่อใช้ในการสร้างวัตถุมงคลเหล่านั้นซึ่งเท่ากับเป็นการให้ทานในส่วนหนึ่ง^{๒๑}

นอกจากนี้ผู้สร้างวัตถุมงคลเพื่อให้ผู้อื่นเข้าบูชาเพื่อหาปัจจัยมาทำนุบำรุงพระศาสนา และทำทานเพื่อการกุศลต่างๆนั้น ยิ่งเท่ากับเป็นผู้นำให้เกิดการทำบุญให้ทานเพื่อการเหล่านั้นขึ้นเป็นผู้ชักชวนขึ้นทำให้เหล่าพุทธบริษัทต่างๆได้เข้าวัดมาทำบุญให้ทาน หากไม่มีการสร้างวัตถุมงคลขึ้นก็จะไม่สามารถโน้มน้าวให้คนเข้ามาทำบุญให้ทานจนงานบุญต่างๆเช่น การสร้างวัด การสร้าง โรงพยาบาล เป็นต้น สำเร็จลงได้จึงเท่ากับผู้สร้างวัตถุมงคลเพื่อโน้มน้าวให้คนเข้ามาทำบุญให้ทาน ในการต่างๆนั้น ย่อมมีส่วนในบุญของการให้ทานของผู้เข้าบูชา วัตถุมงคลต่างๆเหล่านั้นไปด้วยในตัวในฐานะผู้นำให้เกิดการทำบุญให้ทานเหล่านั้นขึ้นดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การสร้างวัตถุมงคลนั้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเพื่อแจกให้เปล่าหรือบรรจุกรุไว้เพื่อสืบอายุพระศาสนา หรือสร้างขึ้นให้เข้าบูชาเพื่อนำปัจจัยไปทำนุบำรุงพระศาสนา งาน การกุศลต่างๆนั้น ล้วนเป็นกุศโลบายที่จะทำให้ผู้สร้างวัตถุมงคลเหล่านั้น ได้มีโอกาสทำบุญด้วยการ ให้ทาน และคือเป็นทานที่มีผลบุญมากเพราะเป็นทานที่ให้ไว้เพื่อทำนุบำรุงพระศาสนาเพื่อสืบอายุพระศาสนา^{๒๒} นอกจากนี้ในกระบวนการสร้างวัตถุมงคลนั้นเป็นการส่งเสริมให้เกิดอยู่มากมายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างวัตถุมงคลได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการประพุดต่ออ่อนน้อม ดังจะเห็นได้ นับตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มแรกของการสร้างวัตถุมงคลคือการไหว้ครู ซึ่งในการสร้างวัตถุมงคลทุกครั้งนั้น การบวงสรวง กราบไหว้พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่างๆ ในการสร้างวัตถุมงคลให้ รวมทั้งเทวดาเหล่าชั้นนั้น เป็นขั้นตอนที่ขาดไม่ได้เลยในการสร้างวัตถุมงคลทุกครั้งผู้สร้างจะต้องนำดอกไม้ธูปเทียน ข้าวสาร กล้วย ไข่ต้ม อาหารคาว อาหารหวาน ต่างๆ เป็นต้นมาจัดวางให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม และกล่าวคาถาสรรเสริญพระพุทธรูปคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ชมนมเทวดา ถวายเครื่องสักการะบูชา กล่าวโองการบูชา ครู สรรเสริญครู บูชาครูต่างๆ ด้วยใจนอบน้อมเคารพในคุณแห่งพระรัตนตรัย และพ่อแม่ครูบาอาจารย์ทั้งหลายเสร็จแล้วจึงจะสามารถเริ่มการสร้างวัตถุมงคลในขั้นตอนต่างๆ ต่อไป^{๒๓} ซึ่งผู้สร้างวัตถุมงคลทุกคนจึงต้องเป็นผู้มีความเคารพนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย ต่อพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ต่างๆ ผู้สอนวิชาการสร้างพระให้ รวมทั้งต่อเทวดาเหล่าชั้นอยู่ตลอดเวลา เพราะในแทบทุกขั้นตอนของการสร้างวัตถุมงคลนั้น ไม่ว่าจะเป็นการแกะพระ การหล่อพระ การปลุกเสกพระ เป็นต้น ก็ล้วนต้องมีการไหว้ครู แสดงความเคารพนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย ต่อครูบาอาจารย์อยู่ก่อนเสมอ แม้แต่ในเวลาที่มีลูกศิษย์ลูกหาจะนำพระที่เข้าบูชามาแล้วนั้น ไปให้ท่านปลุกเสกอีกครั้งก่อนจะนำกลับไปบูชา พระเกจิอาจารย์ทั้งหลายยังต้องหันไปนอบน้อมกราบไหว้ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ พระพุทธรูป รูปพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ผู้เป็นอาจารย์ของตนก่อนเสมอ ก่อนที่จะทำพิธีประสิทธิ์เป่าปลุกเสกพระให้ญาติโยมนำกลับไปบูชา แม้หากไปนอกสถานที่ ก็ยังต้องยกมือไหว้ขึ้นเพื่อกราบไหว้บูชา นอบน้อมขอขมาพระรัตนตรัยและครูบาอาจารย์ก่อนทุกครั้ง^{๒๔} ดังนั้นเท่ากับว่าในกระบวนการสร้างวัตถุมงคลนั้น เป็นการส่งเสริมให้สร้างวัตถุมงคลได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการประพุดต่ออ่อนน้อมอยู่เสมอ เพราะในแทบทุกขั้นตอนของการสร้างวัตถุมงคล หรือแม้แต่ในชีวิตประจำวันของผู้สร้างวัตถุมงคลนั้น การไหว้ครู ดำรงจิตนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย และพ่อแม่ครูบาอาจารย์ของตนนั้นเป็นหลักบังคับสำคัญของผู้สร้างวัตถุมงคลทุกคนที่จะละเลยไม่

^{๒๑} สัมภาษณ์พระอธิการปิยวัฒน์ฐานุตโร, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์นายดุสิต สาบุตร, ชาวบ้านอำเภอนางรอง, ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์นายแก้ว ศรีชัย, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์นายชนนพล บาลา (ถาชี้อังคาร ญาณมณี), ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ปฏิบัติไม่ได้เลยในกระบวนการสร้างวัดถมุงคลนั้น เป็นการส่งเสริมให้เกิดโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการช่วยชวนขยายรับใช้อย่างลึกซึ้ง โดยผู้ที่จะสามารถสร้างวัดถมุงคลได้นั้น มักจะต้องไปร่ำเรียนวิธีการต่างๆในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องกับพระเกจิอาจารย์ ครูบาอาจารย์ต่างๆ ซึ่งในการศึกษาวิธีการสร้างวัดถมุงคลในสมัยโบราณนั้นกว่าที่พระเกจิอาจารย์ ครูบาอาจารย์ต่างๆจะยอมถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ นั้น แทบทุกท่าน จะใช้เวลาในการทดสอบกำลังใจลูกศิษย์อยู่นานมาก ลูกศิษย์จะต้องเข้าไปอยู่ในวัดหรือสำนักของพระ เกจิอาจารย์ครูบาอาจารย์เหล่านั้น คอยชวนขยายรับใช้งานให้กับเหล่าพระเกจิอาจารย์ รวมทั้งงานต่างๆในวัดหรือสำนักนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการปิดกวาดเช็ดถู ภูมิ อาคร พะพุทธรูปต่างๆ การล้างห้องน้ำ กวาดลานวัด ตัดฟืน หุงหาอาหารถวาย ช่วยบดยา บดมวลสาร ตักน้ำท่าเก็บไว้ใช้อาบกิน คอย ปีบขวด คอยจัดแจงเครื่องมือต่างๆ คอยปรนนิบัติวิภูฏาก รับใช้ครูบาอาจารย์ทุกประการจนกว่าครูบาอาจารย์เหล่านั้นจะเห็นถึงความมุ่งมั่นจริงใจในความต้องการศึกษาเล่าเรียน บางคนก็ใช้เวลาทดสอบหลายเดือน บางคนก็ใช้เวลาหลายปีกว่าที่ครูบาอาจารย์จะพอใจ และยอมรับเป็นศิษย์เพื่อสั่งสอนวิชา ในการปลุกเสกสร้างวัดถมุงคลให้เมื่อได้รับการยอมรับเป็นลูกศิษย์ และถ่ายทอดวิชาต่างๆ ให้แล้ว ลูกศิษย์ลูกหาเหล่านั้นก็ยิ่งต้องอยู่ใกล้ชิดกับครูบาอาจารย์ของตนมากยิ่งขึ้น เพื่อคอยสังเกต ศึกษา วิธีการสร้างวัดถมุงคลจากครูบาอาจารย์ของตน เป็นลูกมือคอยชวนขยายรับใช้ครูบาอาจารย์ในกิจการต่างๆ ในการสร้างวัดถมุงคล บ้างก็ไปหามวลสารต่างๆไปพาเขาให้อาจารย์ บ้างก็ช่วยแกะพระ หล่อพระ ช่วยจารอักขระยันต์ ช่วยโคลกตำผสมมวลสาร เป็นต้น เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณครูบาอาจารย์ด้วยการชวนขยาย ช่วยงานต่างๆ และได้ศึกษาด้วยการปฏิบัติด้วยตนเองให้เกิดความชำนาญไปด้วย^๕ นอกจากนี้การผู้ที่เชื่อในวัดถมุงคลยังเป็นการทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น ให้ผู้สร้างวัดถมุงคลได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดี ให้แก่ผู้อื่น โดยในการทำพิธีปลุกเสกสร้างวัดถมุงคลทุกครั้งนั้น จะต้องมีการบวงสรวงไหว้ครู ทำ การอัญเชิญบารมีแห่งพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์เหล่าเทวดาทั้งหลาย รวมทั้งครูบาอาจารย์ทั้งปวง มาร่วมในการแผ่บารมีปลุกเสกสร้างวัดถมุงคลเหล่านั้นด้วยทุกครั้ง และเมื่อทำพิธีปลุกเสกสร้างพระ เครื่องต่างๆจนสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้สร้างเองก็ต้องแสดงความนอบน้อมกตัญญูรู้คุณในพระ รัตนตรัย เหล่าเทวดา และครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่ได้อัญเชิญมาร่วมในพิธีกรรมปลุกเสกสร้างพระเครื่อง โดยการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่เหล่าครูบาอาจารย์และเทวดาทั้งหลายที่ตนได้อัญเชิญ มาร่วมในพิธีปลุกเสกสร้างวัดถมุงคลเหล่านั้นเช่น ในการสร้างพระโพธิปางห้ามสมุทรนั้น จะต้องมีการจัดบายศรี เครื่องสังเวชบูชาเทวดาและครูบาอาจารย์ เพื่อเป็นเครื่องแสดงความขอบคุณที่ครูบาอาจารย์และเหล่าเทวดาทั้งหลายมาช่วยอำนวยความสะดวกในการสร้างปลุกเสกพระ และยังต้องมีการเลี้ยงพระเพื่อให้ผู้สร้างได้ทำบุญและกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ครูบาอาจารย์และเหล่าเทวดาที่มาช่วย อำนวยความสะดวกในการสร้างปลุกเสกพระในพิธีด้วย รวมทั้งอุทิศส่วนกุศลให้แก่เจ้าที่เจ้าทาง และสัตว์ใน ภพภูมิทั้งหลายที่อยู่ร่วมในบริเวณพิธี หรือมีความเกี่ยวข้องกับพิธีปลุกเสกสร้างพระนั้น เพื่อให้การปลุกเสกสร้างวัดถมุงคลสามารถดำเนินไปได้โดยสะดวก ไม่มีอะไรติดขัดเป็นอุปสรรค^๖

ด้วยเหตุนี้การสร้างวัดถมุงคลนั้น ผู้สร้างวัดถมุงคลจึงต้องมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศล ให้แก่ครูบาอาจารย์ เหล่าเทวดา และสรรพสัตว์ทั้งหลายอยู่ทุกครั้งอย่างขาดไม่ได้ เมื่อสร้างวัดถมุงคลขึ้นมาก็จะเป็นการดึงเหล่าพุทธบริษัทผู้ต้องการได้วัดถมุงคลเหล่านั้นไว้กราบไหว้บูชาให้เข้ามาในวัด เมื่อเขาเหล่านั้นได้เข้ามาในวัด เขาก็จะได้ทำบุญหลายประการไม่ว่าจะเป็นการกราบไหว้พระพุทธรูปพระธรรมพระสงฆ์ ได้วัดถมุงคลไประลึกเป็น พุทธา

^๕ สัมภาษณ์พระอธิการปิยวัฒน์ฐานุตโร, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์พระวชิรารมย์ จนทโชโต, ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

นุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ และยังได้ร่วมทำบุญสร้างถาวรวัตถุเอาไว้ในพระพุทธศาสนาอีกด้วยแทนที่ผู้สร้างวัดอุ
 มงคลจะช่วยทำบุญสร้างวัดแต่เพียงคนเดียว หรือกลุ่มเดียวก็สามารถใช้วัตถุมงคลในการโน้มน้าวคนจำนวนมาก
 เข้ามาร่วมกันเฉลี่ยทำบุญในการสร้างวัด ในงานสาธารณกุศลต่างๆ ซึ่งเป็นการช่วยเฉลี่ยส่วนแห่งความดี ส่วนแห่ง
 บุญกุศลเหล่านั้นให้แก่ขยาย ออกไปโดยกว้างขวางมากยิ่งขึ้นอีกด้วยวัตถุมงคลยังเป็นการทำบุญด้วยการยินดีใน
 ความดีของผู้อื่น ซึ่งในการสร้างวัดอุมงคลนั้น ผู้สร้างมีโอกาสได้ทำบุญด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญของผู้อื่นอยู่เสมอ
 เช่นการอนุโมทนากับบุญกุศลของพระเกจิอาจารย์ที่สอนวิธีปลุกเสกสร้างวัดอุมงคลให้ตน เพราะ เหล่าพระ
 เกจิอาจารย์ทั้งหลายที่สร้างวัดอุมงคลขึ้นมานั้น มักจะได้รับการนิมนต์ไปช่วยในงานสร้างวัด งานสาธารณกุศลต่างๆ
 อยู่เสมอเพราะท่านเหล่านั้นสามารถปลุกเสกสร้างวัดอุมงคลให้ผู้คนศรัทธา และนำเงินมาช่วยบริจาคทำบุญได้เป็น
 จำนวนมากเช่น หลวงพ่อเดิมวัดหนองโพ หลวงพ่อ ปานวัดบางนมโค ที่ได้รับการนิมนต์ไปช่วยสร้างวัดหลายสิบวัด
 หรือแม้แต่หลวงพ่อกุณวัดบ้านไร่ที่ได้ไปช่วยงานสร้างวัดและช่วยงานสาธารณกุศลต่างๆนับไม่ถ้วน ดังนั้นลูกศิษย์ผู้
 อยู่ใกล้ชิดพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างวัดอุมงคลเหล่านั้น จึงย่อมมีโอกาสที่จะได้มาร่วมอนุโมทนา กับบุญกุศลต่างๆที่
 ครูบาอาจารย์ของตนได้ทำอยู่อย่างสม่ำเสมอเพราะลูกศิษย์ที่ศึกษาวิธีการปลุกเสกสร้างวัดอุมงคล ต่างๆนั้นจะต้อง
 คอยติดตามศึกษาและรับใช้ใกล้ชิดกับครูบาอาจารย์ของตนแทบตลอดเวลา เวลาที่ท่านไปงานบุญที่ไหนมักจะต้อง
 ติดสอยห้อยตามไปด้วยเพื่อไปช่วยตามรับใช้ครูบาอาจารย์ของตน จึงเท่ากับผู้ศึกษาการสร้างวัดอุมงคลย่อมมี
 โอกาสได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักพุทธธรรมด้วย การยินดีในความดีของผู้อื่น อนุโมทนาในบุญกุศลที่ครูบา
 อาจารย์ของตนได้ทำอยู่อย่างสม่ำเสมอ^{๒๗} นอกจากจะได้อบรมอนุโมทนาส่วนกุศลของครูบาอาจารย์แล้ว ชาวบ้านผู้ใช้
 วัตถุมงคลเองยังมีโอกาสได้ร่วมอนุโมทนาส่วนกุศลของผู้ที่มาร่วมบุญในการสร้างวัดอุมงคล และผู้ที่มาเช่าบูชาวัตถุ
 มงคลเหล่านั้นด้วย โดยในการสร้างวัดอุมงคลนั้นบ่อยครั้งที่จะมีเหล่าญาติโยมพุทธบริษัทผู้ศรัทธาต่างๆ ได้มาร่วม
 บริจาคปัจจัยเพื่อช่วยสบทบทุนเป็นค่าใช้จ่ายในการสร้างวัดอุมงคล หรือบริจาคมวลสารต่างๆเช่น ทองคำ เงิน นาค
 ชนวนวัตถุมงคลพระบูชาต่างๆที่ตนมีอยู่ วานยาต่างๆ เป็นต้น เพื่อร่วมบุญในการบริจาคมวลสารในการสร้างพระ
 หรือบางคนก็ช่วยบริจาคแรงงานโดยการมาช่วยหล่อพระ ต้มสมมวลสารพระ พิมพ์พระ เป็นต้น โดยไม่คิดค่าแรง
 ซึ่งผู้สร้างวัดอุมงคลนั้น เมื่อได้รับบริจาค ปัจจัย มวลสาร หรือความช่วยเหลือต่างๆจากผู้มีจิตศรัทธาเหล่านั้นแล้ว
 ก็ย่อมจะต้องร่วมแสดงการอนุโมทนาในบุญกุศลที่เหล่าพุทธบริษัททั้งหลายได้มาช่วยในงานสร้างวัดอุมงคลนี้อยู่
 ตลอดเวลาเมื่อวัดอุมงคลเหล่านั้นสร้างเสร็จแล้ว วัตถุมงคลบางอย่างก็มักจะแจกออกไปบ้าง ผึ่งไว้ในกรุเพื่อสืบอายุ
 พระศาสนาบ้าง และบางส่วนก็จะถูกตั้งราคาขึ้นเพื่อให้พุทธบริษัทผู้ศรัทธาทัวไปได้เช่าบูชาเพื่อนำเงินเหล่านั้นมา
 สร้างถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนา หรืองานสาธารณกุศลต่างๆ ตามที่ได้บอกกล่าวเอาไว้ ซึ่งเมื่อมีผู้มาร่วมบริจาคปัจจัย
 เพื่อร่วมการสร้างวัด ร่วมงานสาธารณกุศล และเช่าบูชาวัตถุมงคลเหล่านั้นไป ผู้ที่เช่าบูชาวัตถุมงคลเองที่วัด ก็
 มักจะนำวัตถุมงคลเข้าไปให้ผู้สร้างวัดอุมงคลช่วยจารอักขระ เป่าปลุกเสกเพื่อมอบให้ผู้เช่าบูชาอีกครั้ง ผู้สร้างวัตถุ
 มงคลเองก็จะได้อีกโอกาสอนุโมทนากับบุญกุศลของผู้ที่มาร่วมบริจาคปัจจัยเพื่อเช่าบูชาวัตถุมงคลเพื่อนำเงินนั้นไปใช้
 ในงานบุญต่างๆต่อไป ไปด้วยในตัว^{๒๘} การฟังธรรม ศึกษาหาความรู้ต่างๆอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะจากธรรมะที่พระ
 เกจิอาจารย์ผู้เป็นครูบาอาจารย์สอนการปลุกเสกสร้างวัดอุมงคลให้แก่เรานั้นเองโดยอาจจะเป็นธรรมะที่แสดงให้ฟัง
 โดยตรง หรือธรรมะที่แสดงให้ได้รับรู้ผ่านการลูกลอยในการสอนการสร้าง วัดอุมงคล ตามแต่ความเหมาะสมที่ครู
 บาอาจารย์เหล่านั้นจะเห็นสมควรเช่นข้อธรรมะต่างๆที่แฝงอยู่ในวัตถุมงคลเองเช่น หลวงปู่ดู วัดสะแก จะไม่มอบ

^{๒๗} สัมภาษณ์พระปลัดสุรศักดิ์ โชติวิโร, วัดร่องม้นเทศ, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐

^{๒๘} สัมภาษณ์พระครูโสภณสีลานุยุต, วัดศรีท้าวชุมพล, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

พระเครื่องของท่าน (วัตถุมงคลปางพระพุทธเจ้าโปรดพกาพรหม)ให้ใครง่าย ๆ และไม่มีจำหน่ายใครที่อยากได้ จะต้องมานั่งปฏิบัติสมาธิภาวนากับท่าน จนกว่าท่านจะพอใจในผลของการปฏิบัติ ท่านจึงจะ มอบให้ นอกจากนี้ หลวงปู่ท่านจะสร้างวัตถุมงคลต่างไว้แจกจ่ายให้เหล่าพุทธบริษัทผู้ ศรัทธาได้บูชามากมาย แต่ทุกครั้งที่ท่านมอบ วัตถุมงคลให้ใคร ท่านมักจะสอนธรรมะต่างๆประกอบตามไปด้วยเสมอเช่นเมื่อหลายปีก่อน ได้เกิดไฟไหม้ที่วัด สะแกบริเวณกุฏิตรงข้ามกุฏิหลวงพ่อ แต่ไฟไหม้ไหม้กุฏิหลวงพ่อ เป็นที่น่าอัศจรรย์ใจแก่ศิษย์และผู้ที่พบเห็นเป็นอย่าง ยิ่ง ถึงขนาดมีฆราวาสท่านหนึ่งคิดว่าหลวงพ่อท่านมีพระดี มีของดี ไฟจึงไม่ไหม้กุฏิท่าน ผู้ใหญ่ท่านนั้นได้มาที่วัด และกราบเรียนหลวงพ่อกว่า"หลวงพ่อครับ ผมขอพระดีที่กินไฟได้หน่อยครับ"หลวงพ่อยิ้มก่อนตอบว่า" พุทธังธัมมังสังฆัง ไตรสรณคณนินี้แหละพระดี"ผู้ใหญ่ท่านนั้นก็รีบบอกว่า"ไม่ใช่ครับ ผมขอพระเป็นองค์ๆ อย่างพระ สมเด็จจนะครับ"หลวงพ่อก็กว่ายืนยันหนักแน่นอีกว่า"ก็พุทธังธัมมังสังฆัง นี้แหละมีแค่นี้ละ ภาวนาให้ตี"แล้วหลวง พ่อก็ก็นั่งให้อะไร จนผู้ใหญ่ท่านนั้นกลับไป หลวงพ่อก็ได้ปรากฏ ธรรมอบรมศิษย์ที่ยังอยู่ว่า"คนเรานี้ก็แปลก ข้าให้ ของจริงกลับไม่เอา จะเอาของปลอม""หรือเมื่อมีผู้ไปขอของดีจำพวกวัตถุมงคลจากหลวงพ่อไว้ห้อยคอหรือพกติด ตัว หลวงพ่อก็จะ สอนว่า"จะเอาไปทำไม ของดีภายนอก ทำไม่เอาของดีภายใน พุทธังธัมมังสังฆัง นี้แหละของ วิเศษ"^{๒๙}

จะเห็นได้ว่าในการสร้างวัตถุมงคลนั้น ผู้สร้างวัตถุมงคลไม่ได้มีหน้าที่แค่การปลุกเสก สร้างวัตถุมงคล หรือจำหน่ายแจกวัตถุมงคลเหล่านั้นให้แก่เหล่าพุทธบริษัทผู้ศรัทธาเท่านั้น แต่ผู้สร้างวัตถุมงคลเองยังต้องทำ หน้าที่ในการสั่งสอนธรรมะต่างๆแฝงไปกับการมอบวัตถุมงคลให้เหล่าผู้ศรัทธาทั้งหลายด้วย ได้วัตถุมงคลไปแล้วก็ ต้องสอนให้ใจเขาอยู่กับพระ ให้เขารู้จักสวดมนต์ไหว้พระ สอนให้รู้จักปฏิบัติสมาธิภาวนา หรือแม้แต่การสอนไม่ให้ ยึดมั่นถือมั่นมงายอยู่กับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของวัตถุมงคล ไม่มีอะไรเหนือกฎแห่งกรรม ต้องรู้จักปฏิบัติธรรมด้วย จึงจะได้ของดีที่แท้จริงคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้นดังนั้นจึงเท่ากับว่าการสร้างวัตถุมงคลนั้น เป็นกุศ โลกบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างวัตถุมงคลและผู้ศรัทธาในวัตถุมงคลได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักพุทธธรรม ด้วย การสั่งสอนธรรมให้ความรู้ เพราะในการ จำหน่ายแจกวัตถุมงคลที่ตนสร้างขึ้นให้กับเหล่าพุทธบริษัทผู้ศรัทธา ทั้งหลายนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องเทศนาสั่งสอนธรรมะและข้อปฏิบัติต่างๆก่อนที่จะมอบให้ผู้ศรัทธาทั้งหลาย นำไปกราบ ไหว้บูชาเสมอจากการพิจารณาศึกษากระบวนการในการสร้างวัตถุมงคลล้วนเป็นการส่งเสริมให้เกิดใน การโน้มน้าวให้ผู้สร้างวัตถุมงคลได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นกับ ตนปัญญาที่จะเข้าใจในพระธรรมคำสั่งสอนต่างๆของ พระพุทธศาสนาอย่างแจ่มแจ้ง ปัญญาที่จะแทงตลอดจนถึง การดับทุกข์ในวิภวภูมิจนเข้าถึงมรรคผลนิพพานได้ ซึ่งในกระบวนการสร้างวัตถุมงคลนั้น ได้เป็นการส่งเสริมให้ เกิดที่แฝงไว้เพื่อบ่มเพาะปัญญาความรู้แจ้งในหลักธรรมคำสอนแห่งพระพุทธศาสนาอยู่มากมายทั้งในระดับโลกียะ และโลกุตตระ อยู่กับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่กับกระแสแห่งบุญกุศลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเท่ากับครบถ้วนทั้ง ศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อจิตอยู่กับพระก็มีศีลไปโดยอัตโนมัติ เพราะไม่กล้าทำชั่วผิดศีลผิดธรรมต่อหน้าพระ เมื่อจิตอยู่ กับพระอย่างสม่ำเสมอ จิตก็สงบเป็นสมาธิ เพราะได้ปฏิบัติกรรมฐานอยู่เสมอเช่น พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ และเมื่อจิตอยู่กับพระพินิจพิจารณากระแสจิตที่อยู่กับวัตถุมงคลนั้นๆอยู่อย่างสม่ำเสมอ พิจารณาจน เห็นความเกิดดับ เห็นความไม่เที่ยงของกระแสจิตที่วิ่งไปมาจากการเผ่าสังเกตุจิตขณะปลุกเสกพระอยู่เสมอ "ปัญญาหยั่งรู้ทางพันทุกข์ คือพระนิพพานก็จะเกิดขึ้น นี้เองจึงจะเรียกว่า "การสร้างพระเป็น การใช้พระเป็น"

^{๒๙} สัมภาษณ์พระครูสุวรรณธรรมมาพิราม, วัดหนองทองลิ้ม, ๒๑ เมษายน ๒๕๖๐.

อย่างแท้จริง เพราะของดีต้องใช้ให้เป็น^{๓๐} ผู้ที่ใช้วัตถุมงคลมีข้อปฏิบัติสำหรับฝึกรบมในทางความ ประพฤติอย่างสูง เพื่อชำระกิเลสจนถึงซึ่งพระนิพพานเป็นที่สุด ซึ่งจากการพิจารณาศึกษาการสร้าง วัตถุมงคลเทียบเคียงข้อของ สีส มัยจะเห็นได้ว่า การ สร้างวัตถุมงคลนั้น เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างวัตถุมงคลได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมใน เรื่อง ของการรักษาศีลอย่างยิ่งยวด เพราะในทุกขั้นตอนของการสร้างวัตถุมงคลนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเก็บ หรือทำ มวลสาร การจารแผ่นยันต์ การไหว้ครู การหล่อพระ แกะพระ ปมพระ ปลุกเสกพระ เป็นต้น นั้น ผู้สร้างวัตถุมงคล จะต้องสมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ อยู่ตลอดเวลา ถ้าเป็นพระสงฆ์ก็ต้องแสดง อาบัติ ปลงอาบัติให้บริสุทธิ์เสียก่อน จึงจะทำได้จึงเท่ากับว่าในตลอดเวลาของการสร้างวัตถุมงคลนั้น ผู้สร้างวัตถุมงคลย่อมได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมโดย การรักษาศีลอยู่เสมออย่างขาดไม่ได้ เพราะถ้าผู้สร้างวัตถุมงคลศีลขาดเมื่อใด การสร้างวัตถุมงคลนั้นจะถือว่าไม่ สำเร็จอย่างบริสุทธิ์สมบูรณ์ทันที ดังนั้นผู้สร้างวัตถุมงคลจึงต้องหมั่นปฏิบัติธรรมโดยรักษาศีลอย่างเข้มงวดอยู่เสมอ เพราะการสร้างวัตถุมงคลแต่ละครั้งนั้น บางครั้งใช้เวลาหลายอาทิตย์ หลายเดือน หรือบางทีก็เป็นปี การรักษาศีลก็ ย่อมต้องรักษาไปด้วยตลอดในการสร้างวัตถุมงคลเป็นอาทิตย์เป็นเดือนเป็นปี อันถือได้ว่าเป็นกุศโลบายช่วยโน้มน ้าวให้ผู้สร้างวัตถุมงคลเป็นผู้รู้จักระวางสำรวมรักษาศีลต่างๆได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์อยู่เสมอ อย่างน้อยที่สุดใน ระดับศีลสิกขา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สร้างวัตถุมงคลนั้นสามารถก้าวขั้นสู่การปฏิบัติธรรมในระดับอธิ สลสิกขาต่อไปได้เมื่อจิตของผู้สร้างวัตถุมงคลต้องอยู่กับการสำรวมระวางรักษาศีลให้ครบถ้วนสมบูรณ์อยู่เสมอจากกุศ โลบายในการรักษาศีลที่แฝงอยู่ในวัตถุมงคล ซึ่งผู้ศรัทธาและผู้สร้างวัตถุมงคลต้องระมัดระวังบังคับจิตใจไม่ให้ ละเมิดศีลต่างๆ จิตก็จะเริ่มเกิดความเคยชินในการรักษาศีล เคยชินกับความเบาสบายของจิตที่มีศีลธรรมประจำใจ อยู่เสมอ จิตจะค่อยๆ โน้มเข้ามาอยู่ในศีลในธรรมอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่อยากผิดศีลผิดธรรมไปเองโดยธรรมชาติ ไม่ มีความอยากฆ่าใคร ไม่มีความอยากขโมยของผู้ใด ไม่ต้องระมัดระวังตั้งใจระวังรักษาศีลอีกต่อไป ศีลจะกลายเป็น นิสสัยประจำตัว จนเป็นผู้มีธรรมชาติของความบริสุทธิ์สำรวมในศีลอยู่เสมอเป็นนิสัย จนกลายเป็นการปฏิบัติธรรม ตามหลักของศีลอันยิ่งในระดับอธิศีลสิกขาไปโดยปริยายในที่สุด^{๓๑} ศีลหรือข้อห้ามของผู้ถือวัตถุมงคลศีลของผู้ปฏิบัติ ธรรมกับศีลของผู้ถือวัตถุมงคลนั้นคล้ายกันผลที่ได้จากการถือศีลคือเกิดสติสัมปชัญญะที่ส่งต่อไปถึงความมั่นใจศีล ๕ ถ้าถือได้ ท่านรับรองว่าเมื่อตายไปไม่ตกอบายภูมิ ๔นรก,เปรต,อสุรกายและสัตว์เดรัจฉานผู้ถือศีล ๕ ได้ครบถ้วน บริบูรณ์จะเกิดสติสัมปชัญญะระหว่างการรักษาศีลเกิดความมั่นใจเมื่อถึงเวลาจะสิ้นใจตายและยังจะมีอะไรๆเกิดขึ้น อีกมากมายออกไปจากนี้ซึ่งเป็นผลจากการรักษาศีลศีลของผู้ถือวัตถุมงคลก็เช่นกันเกิดสติสัมปชัญญะและความ มั่นใจจะไปไหนมาไหนมั่นใจว่าวัตถุมงคลจะมีอำนาจรักษาตนได้ไม่กลัวมีด ไม่กลัวปืนไม่พรั่นพรึงต่ออันตรายใดๆ ที่กำลังเกิดขึ้นกับตนแต่เหตุของการล่วงศีลนั้นโดยมากมักเกิดเพราะขาดสติสัมปชัญญะทั้งนั้น เรียกว่าเผลอเผลอ ที่เผลอเผลอก็เพราะขาดสติเมื่อขาดสติจนล่วงศีลไปแล้วก็เกิดความลังเลไม่มั่นใจในวัตถุมงคลของตนเองว่าจะเสื่อมหรือไม่ จะไปไหนมาไหนก็ใจไม่ดีเพราะไม่มั่นใจในวัตถุมงคลของตนเองแล้วท่านผู้มีปัญญาโปรดพิจารณาดูหากมีความ มั่นใจในศีลที่ไม่เคยล่วงละเมิดไม่เคยผิดพลาดความมั่นอกมั่นใจของท่านจะมีมากเป็นอนันต์ขนาดไหนจะว่าไปแล้ว 'ไม่ว่าจะเป็นศีลอะไรล้วนมีข้อกำหนดสำหรับการล่วงศีลไว้เป็นบางกรณีการล่วงศีล ถ้าไม่ได้เกิดด้วยเจตนาจะละเมิด ก็ไม่เป็นไร เป็นโทษเบาผู้ละเมิดโดยไม่เจตนาจะปลุกเตือนสติตนให้เกิดยิ่งๆขึ้นในคราวต่อไปกระทั่งสติแก่กล้าถึงขั้น 'ไม่ละเมิดอีกเลยศีลของการถือวัตถุมงคลก็มีข้อกำหนดในการล่วงละเมิดและยังมีข้อกำหนดที่จะปลุกความมั่นใจให้ กลับคืนมาเช่นกันบางสำนักให้ตั้งขันธขอมบางสำนักให้ทำการบวชวัตถุมงคล เช่นเอาใส่บาตรพระที่กำลังจะบวช

^{๓๐} สัมภาษณ์พระครูสุวรรณธรรมมาพิราม, วัดหนองทองลิ้ม, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์พระปลัดสุรศักดิ์ โชติวโร, วัดร่องม้นเทศ, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ใหม่ถ้าทำแล้วความมั่นใจก็กลับคืนมาอย่างไรก็ตามหากรักษาศีล ไม่ล่วงละเมิด ผลดีย่อมเกิดกับตนเองจะเป็นคนที่ มีสติสัมปชัญญะในทุกโอกาสทุกสถานที่จะเป็นคนไม่ประมาทในทุกโอกาสทุกสถานที่ผลพลอยได้จากการถือศีลจะ ปรากฏขึ้นอีกจนประมาณไม่ได้ผู้รักษาศีล ผู้ถือปฏิบัติศีล จะทราบชัดได้ด้วยตนเองข้อห้ามวัตถุมงคลทั่วไปห้ามไว้ ไม่ก็อย่างเปรียบเทียบผู้ครองโลกเป็นโยมหัวดำ ก็เอาแค่ศีล ๕ พอห้ามกินไม่กินชะอม,ผัก,มะเฟือง,ปลีกกล้วย เป็นต้นซึ่งก็คล้ายกับข้อห้ามทั่วไปทุกสำนักจะผิดแผกก็แต่เรื่องชะอมเท่านั้นผู้ถือปฏิบัติจนเชี่ยวชาญชำนาญแล้ว ก็ รู้จักวิธีเลี้ยงบาลี เหมือนพระพรชชอายุมาก ก็มีวิธีละเมิดศีลเช่นว่ามีโจรขโมยควายจูงควายผ่านหน้าไปต่อมา ตำรวจตามจับขโมยถามว่าเห็นโจรขโมยควายไปทางไหนถ้าบอกความจริง โจรจะถูกตามจับ เกิดเป็นกรรมถ้าโกหก ตำรวจก็ผิดศีลมุสาลุกขึ้นเดินออกจากที่ตรงนั้นไปยืนอีกตำแหน่งหนึ่ง “อาตมาอยู่ตรงนี้ไม่เห็นโจรลักควาย” อุบายใน ละเมิดข้อห้ามในการถือวัตถุมงคลก็มีเช่นกันถ้าเจอแกงใส่ปลีกกล้วย เขาจะพูดว่าดอกกล้วย ก็กินได้เจอเปิดตุ่ม มะนาวดองของชอบใส่ผัก เขาก็จะพูดว่าไม่ใช่ผักผู้ที่ทำได้เช่นนี้ต้องมีกำลังจิตแก่กล้าจริงๆสามารถสะกดจิตตนให้ เชื่อว่าไม่ใช่ผัก ไม่ใช่ปลีกผู้ที่ยังไม่แก่กล้าแม้พูดอย่างเขา ใจก็ยังนึกรู้นั้นเป็นผักเป็นปลีกอยู่ดีห้ามล่อตราวดากผ้า, นั่งร้านก่อสร้าง,ไม่ค้ำต้นกล้วย เป็นต้นวิธีปฏิบัติเมื่อถึงคราวจำเป็นต้องล่อหาอะไรบังศีรษะไว้ ถ้าไม่มีอะไรเลย ก็ ใช้ฝ่ามือเราเองบังศีรษะไว้ แล้วล่อไป ไม่เป็นไรข้อห้ามนี้เป็นความฉลาดของครูบาอาจารย์เช่นกรณีกำลังวังหนี่ อันตรายที่ไล่จี้หลังอย่าว่าแต่นั่งร้านหรือราวตากผ้าเลยครับ กำลังหนีตายอย่างนั้นมีอันล่อได้หมดสิ้นทุกสิ่งทุกสิ่ง ทุกอย่างท่านก็ให้วิธีปฏิบัติไว้ เพื่อไม่ให้เสียความมั่นใจส่วนของคลังที่พิสดารกว่านี้เช่นฝิ่งตะกรุด สักยันต์ ลงน้ำมัน ลงทอง เป็นต้นข้อห้ามจะมากขึ้น เปรียบเหมือนผู้บวช ก็ต้องมีศีลมากกว่า ๕ ข้อ กลายเป็น ๒๒๗ ข้อให้ถือปฏิบัติ๓ วันแรกหลังจากลงของเข้าของแล้ว ก็มีข้อห้ามแค่ ๒อย่างห้ามอาบน้ำ ๓ วัน ถ้าทนเหนียวเนื้อตัวไม่ได้ อนุญาตให้ เช็ดตัวห้ามเดินเหยียบพื้นดินด้วยเท้าเปล่า ๓ วันพื้น ๓วันแล้วไม่เป็นไรนี้เป็นข้อห้ามสำหรับฝึกห้ามตนเอง ฝึกให้ เป็นคนมีสติเบื้องต้นเปรียบเทียบเหมือนข้อปฏิบัติของผ้าขาวก่อนบวชเป็นพระห่มเหลืองหลังจากนั้นแล้วก็มีข้อห้าม สำคัญจริงจิงมากขึ้นห้ามกินก็ห้ามเพิ่มอีกหน่อยคือไม่กินดื่มในงานศพ ออกมานอกชายคาตั้งศพกินดื่มได้ห้ามจับ อวัยวะเพศหญิง ร่วมประเวณีได้ แต่ห้ามจับห้ามสัมผัสห้ามชะงักคูบ่อน้ำห้ามดื่ม น้ำจากมือของตนเอง คือเอามือ รองน้ำกวักน้ำใส่ปากห้ามด่าพ่อล้อแม่ใครต่อใครห้ามผิดลูกผิดเมียใครจะมีอะไรอีกก็จำไม่ได้อะไรที่เห็นว่าไม่ดีห้าม หมดคล้ายๆกันกับข้อห้ามสำนักอื่นๆแหละครับเฉพาะข้อห้ามของหลวงปู่พรหมา ห้ามไว้เพียง ๓ ปีพื้น ๓ ปีแล้ว ไม่ ห้ามอะไรเลย ทำได้ทุกอย่างเปรียบเหมือนพระถ้าพรรษาไม่ถึง ๖ ห้ามออกธุดงค์ไม่ฉันจะเอาตัวไม่รอดหรือรอดยาก ข้อห้ามทั้งหลายเป็นกุศโลบายของครูบาอาจารย์เป็นข้อแลกเปลี่ยนเพื่อเอาความศักดิ์อิทธิฤทธิ์ไปเป็นของตัวเป็น อุบายให้เป็นคนดี มีสติสัมปชัญญะ และมีวินัยคนที่ไม่เคยมีวินัย หากไปคัดเลือกจนติดทหาร จะถูกฝึกให้เป็นผู้มี วินัยทุกคนคนมีวินัยส่วนใหญ่แล้วเป็นคนดีทั้งสิ้นกลายเป็นผู้ใหญ่ มีวุฒิภาวะน่านับถือ ไม่เป็นบุคคลอันตรายต่อ สังคมผู้ที่ยังคงเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ตน เห็นแก่ได้ถ่ายเดียว โดยไม่ยอมเสียอะไรเลย ควรพิจารณาตนเองข้อ ห้ามของแต่ละสำนักถึงจะมีข้อแตกต่างกันบ้าง ก็ล้วนแต่ออกแนวทางเดียวกัน เป้าหมายเดียวกันเช่นหลวงปู่หงษ์ สุสานทุ่งมน ห้ามกินเหล้าเคยถามท่านว่า ถ้าเอาพระไว้ที่หิ้งแล้วออกไปกินเหล้าจะเป็นไรไหมท่านว่า “เป็นเสื่่อมคา หิงเลยเหล้าห้ามขาด”คนเราถ้าไม่กินเหล้าแล้ว สติก็ไม่เปลอ ยากที่จะเปลอ ศีลข้ออื่นๆก็พลอยขาดยากไปด้วย หลวงปู่จันทร์ วัดศรีเทพให้มีเบญจศีล เบญจธรรมนอกจากรักษาศีลแล้วยังต้องปฏิบัติธรรมอีกด้วย ธรรม๕ ประการที่คู่กับศีลนั้นแหละครับสายกรรมฐานโดยมากไม่ห้ามอะไรถ้าคาดคั้นจะเอาข้อห้ามให้ได้ ท่านก็บอกให้ รักษาศีล ๕ทั้งหมดนี้เป็นข้อคิดให้ลองไตร่ตรองดู^{๓๒}

^{๓๒} สัมภาษณ์พระครูประสิทธิ์ธรรมวัฒน์, วัดขุนก้อง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ในมุมมองของผู้วิจัยนั้นการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ปฏิบัติตามข้อห้ามในการบูชาวัตถุมงคลเป็นการแสดงความเคารพสักการะครูบาอาจารย์ เกือบจะเทียบได้เท่ากับเคารพบิดามารดาเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวจนติดปากว่า บิดามารดาครูบาอาจารย์ ดังนั้นในคราวที่ตนต้องออกไปสู่ที่คับขัน ขึ้นอาสาออกบวชออกศึกสงคราม ก่อนอื่นก็ต้องไปล้าลาเคารพสักการะแต่ท่านผู้มีพระคุณดังกล่าว เพื่อขอพรความสุขสวัสดิ์มีชัยในชีวิตจากท่านเหล่านั้น พระเถระานุเถระผู้มีพระคุณทรงไว้ซึ่งเมตตาคุณตามสมณะวิสัยอยู่แล้ว ท่านจึงได้มอบของที่ระลึกเพื่อให้เป็นที่หมายทางใจแก่ศิษย์ของท่าน สิ่งของเหล่านั้นก็คือวัตถุธรรมชาติที่ท่านได้ประสบพบเห็นและเก็บมาแต่ในป่าจากการรุดงค์วัตรดังกล่าวแล้วนั่นเอง และเพื่อความมั่นใจแก่ผู้รับที่จะต้องออกไปทำการสู้รบด้วยเลือดเนื้อและชีวิต พระคุณเจ้าจึงกระทำสมาธิจิตนำพุทธานุภาพ พระธรรมานุภาพ พระสังฆานุภาพบรรจลงในวัตถุธรรมชาตินั้น แล้วอธิษฐานจิตให้สิ่งนั้นมีคุณานุภาพทางคงกระพันชาตรีด้วยวิถีแห่งฌานสมาบัติเพื่อช่วยให้ผู้รับมีชัยชนะเหนืออริราชศัตรู นำความวิวัฒนาการมาสู่มาตุภูมิสืบไป เครื่องรางของขลังวัตถุธรรมชาติอาถรรพ์ก็บังเกิดขึ้นด้วยประการฉะนี้

ครั้นกาลเวลาล่วงเลยมาสิ่งทั้งหลายก็วิวัฒนาการขึ้นตามสภาพความเจริญของโลกวัตถุเครื่องรางของขลังที่เดิมเป็นอยู่ของพืชพันธุ์แปลกๆ ก็แปรเปลี่ยนมาเป็นสิ่งประดิษฐ์ อาทิ เสื้อยันต์ ผ้าประเจียด ตระกรุด รูปประติมากรรม แล้วแต่พระคณาจารย์เจ้าท่านจะสร้างขึ้นตามอุปเท่ห์วิธีของท่านเป็นด้านๆ ไป ซึ่ง เครื่องรางของขลัง เช่นนี้ก็จะทำให้ผลคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย หรือเป็นเสน่ห์แก่ผู้ที่ใช้ประพติดตามทำนองคลองธรรม ละเสียซึ่งการเบียดเบียนไม่ก่อทุกข์ภัยให้แก่สังคมและศีลธรรมติงามของมนุษย์เท่านั้น^{๓๓}

สรุปได้ว่าการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาด้านการละความชั่ว แม้ในสังคมไทยจะมีมุมมองต่อสถานะและบทบาทของวัตถุมงคลในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะเครื่องรางของขลัง ในฐานะปูชนียวัตถุทางศาสนา หรือในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม แต่ในส่วนของกลุ่มผู้สร้างวัตถุมงคลคือ พระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่ได้สัมภาษณ์นั้น ทุกรูปล้วนมีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า วัตถุมงคลนั้นไม่ได้มีจุดประสงค์สำคัญอยู่ที่การเป็นเพียงเครื่องรางของขลังที่ใช้ในเชิงอิทธิปาฏิหาริย์ที่สามารถป้องกันอันตราย เป็นแคล้วคลาดคงกระพัน เป็นเมตตาตามหา นิยม บันดาลโชคลาภ เท่านั้น แต่วัตถุมงคลนั้น เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นอุบายที่จะโน้มน้าวทั้งผู้สร้างวัตถุมงคลรวมทั้งผู้ใช้วัตถุมงคลเองให้หันมาสู่การปฏิบัติธรรม ดังนั้นการใช้วัตถุมงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอ นางรองจังหวัดบุรีรัมย์ด้านพฤติกรรมพบว่าผู้ที่สร้างวัตถุมงคลไม่ว่าจะเป็นช่างแกะพระ ช่างหล่อพระ ผู้ทำพิธีบวงสรวงหรือพระสงฆ์ เกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างวัตถุมงคลนั้น ในทุกกระบวนการขั้นตอนของการสร้างหากเป็นฆราวาสก็ต้องนุ่งขาวห่มขาว สมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ หากเป็นพระสงฆ์ก็ต้องปลงอาบัติ สำรวมในศีลให้บริสุทธิ์ จึงจะสามารถดำเนินการสร้างวัตถุมงคลอย่างสมบูรณ์บริสุทธิ์ถูกต้องตามแบบแผน ของการสร้างวัตถุมงคลของโบราณจารย์ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างวัตถุมงคลทุกคนนั้นย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมออย่างน้อยก็ในขณะดำเนินการสร้างวัตถุมงคลซึ่งสร้างขึ้นเพื่อหาปัจจัยในการทำนุบำรุงพระศาสนาในด้านต่างๆ หรือทำทานบริจาคเพื่อการกุศลต่างๆ เช่น สร้างโบสถ์ ซ่อมกุฏิ สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล เป็นต้น โดยผู้สร้างวัตถุมงคลได้ลงแรงในการสร้างและปลุกเสก วัตถุมงคลต่างๆ ขึ้นด้วยตนเอง รวมทั้งได้มอบมวลสารต่างๆ ที่สร้างและเก็บสะสมไว้เพื่อใช้ในการสร้างวัตถุมงคลเหล่านั้นซึ่งเท่ากับเป็นการให้ทานในส่วนหนึ่ง ซึ่งผู้ใช้วัตถุมงคลต้องมี

^{๓๓} ฉันทะ วารมัน, ตำรับพระเครื่องรางของขลัง, (พระนคร : สำนักพิมพ์เกษมบรรณกิจ, ม.ป.ป.), หน้า ๒ - ๕.

เบญจศีล เบญจธรรมนอกจากรักษาศีลแล้วยังต้องปฏิบัติธรรมอีกด้วย ธรรม ๕ ประกอบในการถือวัตรคุณกลเหล่านี้

๔.๒ การบูชาวัตรคุณกลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาด้านทำความดี

การบูชาวัตรคุณกลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ด้านทำความดี ผู้สร้างพระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงอยู่เสมอ ซึ่งหากได้พิจารณาตามหลักอภิจิตตสิกขาเห็นได้ว่าในกระบวนการสร้างพระเครื่องให้สำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์อย่างแท้จริงนั้นผู้สร้างและผู้ศรัทธาวัตรคุณกลจะต้องฝึกสมาธิภาวนาอย่างยิ่งยวด อย่างห้อยก็มีจิตอยู่ในพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ไปจนถึง กสิณทั้ง ๑๐ กอง จนได้สมาธิในระดับฌาน ๔ เป็นต้น^{๓๔} เพราะผู้สร้างพระเครื่องจะต้องสามารถปลุกเสกเขียนผงให้ทะลุกระดานลงไปได้ ปลุกเสกให้พระ เครื่องขยับลุกขึ้นนั่งได้ ซึ่งการสร้างอิทธิปาฏิหาริย์เช่นนี้ต้องอาศัยกำลังสมาธิในระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อยเข้าช่วยทั้งสิ้น จึงจะสามารถปลุกเสกได้สำเร็จตามแบบแผนที่โบราณจารย์วางเอาไว้ นอกจากนี้ในการสร้างพระเครื่องบางประเภทเช่น พระเครื่องของหลวงพ่อบาน วัดบางนมโค นั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องปฏิบัติสมาธิภาวนาได้จนถึงในระดับของสมาบัติ ๘ จึงจะสามารถสร้างได้ ถูกต้องสมบูรณ์ตามที่หลวงพ่อบานวางแบบแผนเอาไว้ ดังนั้น การสร้างพระเครื่องให้สำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์อย่างแท้จริง เช่น เขียนผงให้ทะลุกระดานได้ ปลุกเสกพระเครื่องให้ขยับลุกขึ้นนั่งได้ ปลุกเสกผ้าขาวให้เป็นสัตว์มีชีวิตขึ้นมาได้ เป็นต้น นั้นเพราะวัตรคุณกลได้แฝงคำสอนในการฝึกหัดอบรมจิตของผู้สร้างพระเครื่องให้เกิด คุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงอยู่ในตัว เพราะหากไม่ฝึกหัดอบรมจิตให้เกิดสมาธิระดับสูงในระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย จนถึง สมาบัติ ๘ แล้ว ย่อมไม่สามารถสร้างพระเครื่องตามรูปแบบที่โบราณจารย์ ได้กำหนดไว้นั้นได้อย่างสำเร็จสมบูรณ์เลย^{๓๕}

ส่วนผู้ใช้วัตรคุณกลนั้นด้วยเหตุนี้การใช้พระเครื่องให้ได้อย่างสมบูรณ์แท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจึงต้องพยายามทำใจให้เป็นเครื่องรับกระแสพระที่ดีคือทำใจให้อยู่กับพระอยู่เสมอและปฏิบัติภาวนาอยู่ใน พุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อยู่เสมอทำใจให้ใสสะอาดไม่ขุ่นมัวอยู่เสมอ จึงจะสามารถใช้วัตรคุณกลได้เต็มที่ ดังที่สัมภาษณ์พระพรสันต์ จิตโสภโณ, วัดนิคมเขตก้าวไว้ว่าท่านบอกว่าถ้าของดีๆนะ ของที่เป็นพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ แล้วก็อยู่ที่คนที่บูชาด้วย ถ้าคนเขาไปนั้น ไม่ได้ไปปฏิบัติอะไร กระแสท่านก็ไม่ได้ลงมา ก็เหมือนเราห้อยพระเนี่ย พระท่านมีพลังงาน แต่จิตเราขุ่นมัว ผิดศีล ผิดอะไรเนี่ย เราก็รับกระแสไปใช้ไม่ได้ กระแสพระคือกระแสพระ กระแสจิตเราคือเรา ช่วยอะไรไม่ได้เพราะฉะนั้นการปฏิบัติสำหรับใช้พระเนี่ย ต้องปฏิบัติตัวให้เป็นฐานรับที่ดี ต้องนึกถึงพระให้ได้ พอนึกปั๊บจะเกิดปีติ เพราะกระแสพระล้นจิตมันจะเป็นกระแสเดียวกัน คนใช้พระคือจนกระแสตัวเองให้เข้ากับพระให้ได้ ไม่ใช่สักแต่ห้อยไว้เฉยๆ^{๓๖} จะเห็นได้ว่าการใช้วัตรคุณกลที่แท้จริงนั้น ไม่ใช่เพียงแค่การหาเข้าบูชาวัตรคุณกลของพระหรือเกจิอาจารย์เก่งๆ ดังๆ พระกรูที่มีประสบการณ์เยอะๆ มาพกพาห้อยคอติดตัวเฉยๆก็จะใช้ได้แต่ผู้ใช้พระเครื่องนั้นจะต้องทำใจตนเองให้สะอาดผ่องใส ไม่ขุ่นมัว หมั่นกำหนดพระอยู่ในใจอยู่เสมอด้วยจึงจะสามารถรับกระแสของวัตรคุณกลที่พกพาอยู่ขึ้นมาใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งการที่จะทำใจให้ใสสะอาดไม่ขุ่นมัวได้อย่างแท้จริงนั้น ย่อมจะต้องเกิดจากการหมั่นฝึกอบรมจิตฝึกปฏิบัติ สมาธิภาวนาอยู่เสมอ จาก

^{๓๔} สัมภาษณ์พระครูสุวรรณธรรมมาพิราม, วัดหนองทองลิ้ม, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๕} สัมภาษณ์นายธนศพล บาลา (ฤาษีอังกคาร ญาณมุนี), ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์พระครูปริยัติภัทรคุณ, วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

การเจริญพุทธธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ จากการหมั่นนึกถึงพระ หมั่นภาวนาบท พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ต่างๆในการอาราธนาการกราบไหว้บูชา การขอพรพระเครื่องเหล่านั้นอยู่เสมอ ซึ่งเท่ากับว่าการใช้พระเครื่องนั้น ส่งเสริมให้ฝึกสมาธิภาวนาต่างๆนั่นเอง เพราะถ้าไปบอกให้คนทั่วไปมาปฏิบัติสมาธิ ภาวนาคงยากที่จะมีคนสนใจเข้ามาปฏิบัติ แต่ถ้าบอกผู้ใช้พระเครื่องว่า หากนำพระเครื่องมาพกติดตัว หมั่นนึกถึงพระเครื่องที่ห้อยอยู่นั้นเสมอๆ หมั่นภาวนาคาถาบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ต่างๆอยู่เสมอแล้ว พระเครื่องเหล่านั้นจะเกิดความคิดดีสัทธิดีเพิ่มประสิทธิภาพ ผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้นย่อมเต็มใจที่จะปฏิบัติสมาธิภาวนาโดยไม่รู้ตัวเลยว่าตนเองกำลังปฏิบัติกรรมฐานในส่วนของพุทธธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อยู่แทบตลอดเวลา^{๓๓๗}

ในบางสำนักที่สร้างพระเครื่องนั้นก็มีการนำพระเครื่องเหล่านั้น มาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนาโดยตรงเลยก็มีเช่นการใช้พระเครื่องในแนวทางของหลวงปู่ วัด สะแก ซึ่งหลวงปู่ท่านจะให้กำพระไว้ในมือเสมอขณะปฏิบัติสมาธิภาวนา โดยมีวิธีการปฏิบัติสมาธิ ภาวนาด้วยการใช้พระเครื่องมือคือ

หลักในการนั่งสมาธิให้ขาขวาทับขาซ้าย มือขวากำพระวางบนมือซ้าย ให้นิ้วหัวแม่มือทั้ง สองจรดกัน วางบนตักพอสบายๆ ปรับกายให้ตรง ผ่อนคลายกล้ามเนื้อทุกส่วน สูดลมหายใจ ยาวๆ ลึกๆ สัก ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ให้ภาวนาว่า พุทธังสรณังคัจฉามิ ครั้งที่ ๒ ภาวนาว่า อัมมังสรณังคัจฉามิ และครั้งที่ ๓ ภาวนาว่า สังฆังสรณังคัจฉามิจากนั้น จึงผ่อนลมหายใจให้เป็นไปตามธรรมชาติ ยังไม่ต้องนึกคิดสิ่งใด ทำใจให้ว่างๆ วางอารมณ์ทั้งที่เป็นอดีตและอนาคต เมื่อลมหายใจเริ่มละเอียด และจิตใจเริ่มโปร่งเบาขึ้นบ้างแล้วจึงค่อยเริ่มบริกรรมภาวนา โดยกำหนดจิตไว้ที่หน้าผาก (เอาสติมาแตะรู้เบาๆ) แล้วตั้งใจ ภาวนาคาถาไตรสรณคมน์ดังนี้

พุทธังสรณังคัจฉามิ อัมมังสรณังคัจฉามิ สังฆังสรณังคัจฉามิ

เมื่อบริกรรมภาวนาจบแล้ว ก็ให้วกกลับมาเริ่มต้นใหม่เช่นนี้เรื่อยไป มีสิ่งที่ควรทราบเพิ่มเติมก็คือ ขณะที่บริกรรมภาวนาอยู่นั้น ให้มีสติระลึกอยู่กับคำภาวนาโดยไม่ต้องสนใจกับลมหายใจ คงปล่อยให้ลมหายใจเข้าออกเป็นไปตามธรรมชาติ ปราศจากการควบคุมบังคับ ภาวนาด้วยใจที่สบายๆ และให้ยินดีกับองค์พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ที่ เกิดขึ้นในจิต เมื่อจิตมีความสงบสว่าง ก็น้อมแผ่เมตตาออกไป โดยว่าพุทธานันตัง อัมมัง จักรวาลัง สังฆังนิพพานะ ปัจจะโย โหตุแล้วตั้งใจภาวนาต่อไปเมื่อจิตถอนขึ้นจากความสงบ ให้ยกเอากายหรือเรื่องหนึ่งเรื่องใดขึ้นพิจารณา โดยน้อมไปสู่ พระไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง (ความไม่เที่ยง) ทุกขัง (ความทนได้ยาก) และอนัตตา (ความไม่ใช่ ตัวตนอันเที่ยงแท้)เมื่อรู้สึกว่จิตเริ่มซัดส่าย หรือขาดกำลังในการพิจารณา ก็ให้วกกลับมาภาวนาคาถาไตรสรณคมน์อีก เพื่อตั้งจิตให้เข้าสู่ความสงบอีกครั้ง ทำสลับเช่นนี้เรื่อยไปจนกว่า จะเลิกก่อนจะเลิกให้อาราธนาพระเข้าตัวโดยว่าสัพเพ พุทธา สัพเพ อัมมา สัพเพ สังฆาพะลัปปัตตาปัจเจกานัญจะยังพะลัง อะระหันตานุญจะเตเชนะ รักขัง พันธามิ สัพพะโสพุทธานุสฐามิ อัมมังอนุสฐามิ สังฆานุสฐามิแล้วจึงแผ่เมตตาอีกครั้งโดยว่า เช่นเดียวกับที่กล่าวแล้วในตอนต้นอนึ่ง การภาวนานั้นท่านให้ทำได้ทุกอิริยาบถ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน การปฏิบัติจึงจะก้าวหน้าและชื่อว่าตั้งอยู่ในความไม่ประมาท^{๓๓๘} จะเห็นได้ว่าจากแนวทางการปฏิบัติสมาธิภาวนาของหลวงปู่ วัด สะแก นั้น การใช้พระเครื่องไม่ได้เป็นแค่การนำเอาพระเครื่องมากราบไหว้บูชาพกพาติดตัว เพื่อหวังในอิทธิปาฏิหาริย์ความศักดิ์สิทธิ์ต่างๆของพระเครื่องเท่านั้น แต่พระเครื่องได้ถูกใช้ในฐานะเป็นเครื่องมือสำหรับการปฏิบัติสมาธิภาวนาโดยตรง โดยหลวงปู่ให้เหตุผลถึงการนำพระเครื่องมากำไว้ในมือขณะปฏิบัติสมาธิ ภาวนาไว้ว่า เพื่อเป็นเครื่องช่วยในด้านกำลังใจ โดยเฉพาะพวกผู้หญิงที่มักตกใจง่าย และชอบกลัว เพราะในบางคนที่ไม่เคยฝึก

^{๓๓๗} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธิพัฒนาภิรมย์, วัดตากัปลวง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓๘} สัมภาษณ์พระอาจารย์เลอศักดิ์ วารสโร, วัดป่าอำพล, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

สมาธิภาวนามาก่อนนั้น เมื่อนั่งหลับตาอยู่ในที่เงียบๆ อาจเกิดความกลัวสิ่งต่างๆ ขึ้นเช่นกลัวผี กลัวสัตว์กลัวเสียงต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งบางคนเมื่อนั่งสมาธิไประยะหนึ่งแล้ว อาจเกิดนิมิตน่ากลัวต่างๆ เห็นวิญญานคนที่ตายไปแล้ว เห็นซากศพ เป็นต้นซึ่งย่อมทำให้เกิดความตกใจและหวาดกลัวได้ง่าย แต่ถ้านำพระเครื่องที่ได้ทำการปลุกเสกมาแล้ว มากำไว้ในมือใจของผู้ปฏิบัติสมาธิภาวนาก็จะอยู่กับพระที่กำไว้ เมื่อเห็น ได้ยิน สัมผัสอะไรที่จะทำให้ตกใจกลัวขึ้นมา ใจซึ่งอยู่กับพระที่กำไว้ในมือก็จะมีอารมณ์สบายใจ ไม่ตกใจหวาดกลัวมาก เพราะมีพระเครื่องที่หลวงปู่ปลุกเสกมาอย่างดีแล้วอยู่ในมือ การปฏิบัติสมาธิภาวนาก็จะเป็นไปได้โดยราบรื่น ไม่มีอาการฟุ้งซ่าน ตกใจกลัว ห่วงหน้าพะวงหลัง อันจะเป็นเครื่องขัดขวางไม่ให้เกิดการปฏิบัติสมาธิภาวนาเป็นไปได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังเชื่อกันว่าพระเครื่องที่ผ่านการอธิษฐานจิตจากหลวงปู่ นั้น ย่อมมีกระแสพลังงานคุณพระต่างๆ อยู่ด้วย เมื่อจิตของผู้ปฏิบัติเกิดความศรัทธาเลื่อมใส นำพระเครื่องนั้นมากำภาวนาจนเกิดสมาธิแล้ว ย่อมทำให้เกิดอาการปิติได้รวดเร็ว อันจะทำให้เกิดสมาธิไปจนถึงฌานต่างๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้น^{๓๙}

จากหลักการใช้พระเครื่องในการปฏิบัติสมาธิภาวนาของหลวงปู่ดู่ วัดสะแกข้างต้นนั้นจะพบว่าพระเครื่องถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนา ซึ่งสามารถใช้ในการปฏิบัติภาวนาได้ทั้งในส่วนของสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐานสามารถใช้ในการปฏิบัติ ได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะ ยืน เดิน นั่ง นอน ยืนก็กำหนดถึงพระที่พกพาอยู่เดินก็กำหนดถึงพระที่ห้อยคออยู่ นั่งก็กำหนดภาวนา นอนก็กำหนดภาวนาไปเรื่อยจนหลับไป เป็นการใช้พระเครื่องในฐานะเครื่องมือในการเสริมกำลังใจในการปฏิบัติ และยังเป็นเครื่องมือให้ผู้ปฏิบัติได้ศึกษาถึงกระแสของพระกระแสของพุทธคุณต่างๆ ที่บรรจุอยู่ในองค์พระเครื่องนั้นอันจะช่วยปรับให้กระแสจิตของผู้ปฏิบัติภาวนาเกิดความละเอียด โปร่ง เบา ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว เช่นเดียวกับกระแสของพระและพุทธคุณต่างๆ ที่บรรจุอยู่ในองค์พระนั้นจนทำให้เกิดกระแสความปิติขึ้นในจิตได้รวดเร็ว เกิดสมาธิไปจนถึงฌานต่างๆ ได้โดยง่าย^{๔๐} นอกจากนี้หลักการใช้พระเครื่องในระดับสูงตามแนวทางการปฏิบัติของหลวงปู่ดู่ วัดสะแกนั้นสุดท้ายแล้ว ผู้สร้างพระเครื่องไม่จำเป็นต้องไปแสวงหาพระเครื่องจากพระเกจิอาจารย์ต่างๆ อีกต่อไป แต่ผู้ใช้พระเครื่องนั้นจะกลับกลายเป็นผู้สร้างพระเครื่องเอง หลังจากได้ปฏิบัติสมาธิภาวนา โดยการกำพระจนชำนาญจนมีความเข้าใจในกระแสพลังงานของพระ พลังงานของพุทธคุณต่างๆ ที่บรรจุอยู่ในองค์พระอย่างแจ่มแจ้งแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องสามารถแกะพระเครื่องขึ้นมาเอง นำมาเลี่ยมห้อยคอ และสวดภาวนาบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ต่างๆ อยู่ทุกวันทุกเวลาเพื่อโน้มนำกระแสพลังงานพุทธคุณต่างๆ ที่ตนได้ศึกษาเข้าใจจากการปฏิบัติสมาธิภาวนาจนแจ่มแจ้งแล้วได้ด้วยตนเอง^{๔๑} การที่จะสามารถใช้พระเครื่องในการปฏิบัติสมาธิภาวนา จนสามารถเข้าใจในกระแสพลังงานของพระและพุทธคุณต่างๆ ที่บรรจุอยู่ในองค์พระอย่างแจ่มแจ้งนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องสามารถเดินจิตได้ในระดับฌานขั้นต่างๆ อย่างน้อยก็ในระดับใกล้เคียงกับของพระเกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างพระเครื่องเหล่านั้น จิตจึงจะมีความละเอียดปราณีตเพียงพอที่จะสามารถศึกษาเข้าใจถึงกระแสพลังงานต่างๆ ที่พระเกจิอาจารย์ผู้ทรงภูมิธรรมต่างๆ ได้บรรจุเอาไว้ได้อย่างแท้จริง ซึ่งเท่ากับว่าการใช้พระเครื่องในระดับสูงคือเปลี่ยนจากผู้ใช้พระเครื่องมาเป็นผู้สร้างพระเครื่องเองนั้น ถือได้ว่าเป็นกุศโลบายอันละเอียดลึกซึ้งที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนาจน อาจมีโอกาสปรับระดับจิตขึ้นสู่ระดับฌานขั้นสูงต่างๆ ได้ต่อไป^{๔๒}

^{๓๙} สัมภาษณ์พระครูโสภณสีลานุยุต, วัดศรีมหาธาตุ, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์พระปลัดสุรศักดิ์ โชติวโร, วัดร่องม้นเทศ, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๑} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธิพัฒนาริมย์, วัดตากั้วหลวง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๒} สัมภาษณ์พระอาจารย์เลอศักดิ์ วารสโร, วัดป่าอำพล, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ดังนั้นการใช้พระเครื่องจึงไม่ใช่เพียงการนำพระเครื่องมาใช้พกพาติดตัว แล้วสวดมนต์ อ้อนวอนขอพร ความศักดิ์สิทธิ์ให้พระเครื่องเหล่านั้นช่วยเหลือให้เกิดอิทธิปาฏิหาริย์ แค่วาดคลาด คงกระพัน เมตตามหานิยมโชค ลาภค้าขายดี ดังที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่การนำพระเครื่องมาพกพาติดตัวอันลึกซึ้งที่โบราณจารย์วางแบบแผน เอาไว้ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติสมาธิภาวนาอยู่เสมอโดยแทบไม่รู้ตัวได้ปฏิบัติ พุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ธรรมฐานอยู่ตลอดเวลาทั้งกาย วาจา ใจ กายก็น้อมพระ ตามองเห็นพระ วาจาก็ภาวนาบท พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณต่างๆ ใจก็นึกถึงพระอยู่เสมอ และพระเครื่องเหล่านั้น ยังสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการปฏิบัติสมาธิภาวนาได้โดยตรงเพื่อช่วยให้กำลังใจในการปฏิบัติ เพื่อแก้ความกลัวในการปฏิบัติต่างๆ นอกจากนี้กระแสอันสงบเย็นแผ่ไสของพระเครื่องต่างๆ เหล่านี้ยังสามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติเกิดความปิติในการ ปฏิบัติ และเป็นสมมติจนมีโอกาสเข้าถึงฌานต่างๆ ได้ง่ายขึ้นซึ่งถือได้ว่าเป็นกุศโลบายเบื้องต้นที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่ พระเครื่องหรือวัตถุมงคลได้มีโอกาสฝึกฝนปฏิบัติธรรมตามหลักพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ธรรมฐานอยู่ เสมอ ซึ่งย่อมส่งผลให้จิตเกิดความสงบ ได้ตั้งแต่ในระดับขั้นต้น ขณิกสมาธิ อุปะการสมาธิ จนถึงในระดับฌาน ขั้น ต่างๆได้^{๘๓}

นอกจากนี้หากผู้ใช้พระเครื่องต้องการจะใช้พระเครื่องของชาวบ้านทั้งหลายยังติดข้องอยู่ในโลกธรรม โลกียสมบัติ ยึดคือตัวตนบุคคลเราเขา ยังเวียนว่ายตายเกิด ไม่มีโอกาสจะเป็นนักบวชกระทำจิตตตักสิเลส หาทาง หลุดพ้นได้สะดวกจำเป็นอยู่เองที่ชาวบ้านจะต้องยึดถือพระเครื่องเป็นที่พึ่งอย่างน้อยพระเครื่องก็เป็นจุดให้ชาวบ้าน เข้าถึงความดีระลึกถึงพระคุณของพระพุทธรูป เจ้า จึงไม่ใช่เรื่องเสียหายที่ชาวบ้านจะมีพระเครื่องไว้ติดตัว เป็นการ ส่งเสริมให้ชาวบ้านทั้งหลายได้เริ่มปฏิบัติธรรมโดยไม่รู้ตัว โดยให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีใจอยู่กับพระอยู่เสมอ มีโอกาส ได้ภาวนาบทพุทธรูปคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อยู่เสมอนั่นเองเป็นการทำให้ คนติดพระ คนโบราณเวลาเค้าจะไปไหนเค้าจะเอา พระมาห้อย จะอาราธนาพระทุกครั้งเลย เวลาออกจากบ้าน สมัยโบราณนะทุกครั้งเลย คือคนโบราณเค้าต้องการทำให้คนติดพระ เลยทำวัตถุมงคลรูปลักษณะของพระมาให้คน ได้ห้อย เพื่อให้ติด ท่านสร้างพระไว้เตือนสติ เวลาจะไปไหนนึกถึงพระ ให้อาราธนาพระให้จิตติดอยู่กับพระเสมอ ห้อยพระเวลาโดนตัวก็พระอยู่กับเรา แต่มาในยุคหลังๆนี้ เอาไปทำค้าขายอะไรกันซะ โดยส่วนมากเจตนาของการ ทำพระของคนโบราณ มันเป็นพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ เป็นอนุสสติไตรสรณคมน์ว่าอย่างนั้น มันก็เป็น ธรรมฐานกองหนึ่งของสมณะ ๓ กอง ใน ๔๐ กอง^{๘๔}

ด้วยเหตุนี้การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้นผู้ใช้พระเครื่องจึง ควรจะเลือกใช้พระเครื่องที่มีรูปลักษณะอยู่ในแนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่น รูปพระพุทธรูป อัครขระยันต์ พระธรรมคำสอนต่างๆ รูปพระสงฆ์ หรือหากเป็นรูปเทวดาก็ควรเลือกใช้รูปเทวดาต่างๆในพระพุทธศาสนา จึงจะ ถือได้ว่าเป็นการฝึกใจให้อยู่กับพระ เป็นการฝึกสมาธิ ภาวนาพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ เทวดานุสสติ ธรรมฐานอันเป็นการปฏิบัติธรรมตามด้วยการทำความเห็นให้ตรงอย่างแท้จริงในพระพุทธศาสนาอย่างไรก็ดีหากได้ สังเกตจะเห็นว่าผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสไปวัด ทำบุญเข้าบูชาพระเครื่องด้วยตัวเองที่วัด ตามที่โบราณจารย์ ทั้งหลายได้วางกุศโลบายในการสร้างพระเครื่องไว้เพื่อตักเตือนคนเข้าวัดแล้ว ผู้ใส่พระเครื่องคนนั้นย่อมมีโอกาสสูงมากที่ จะสามารถใช้พระเครื่องเพื่อการปฏิบัติธรรม เมื่อเข้าวัดแล้ว ย่อมมีโอกาสได้ทำบุญกับทางวัดด้วยการให้ทาน ได้มี โอกาสศึกษาศีล ได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติภาวนากับพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ได้มีโอกาสปฏิบัติตนอ่อนน้อมต่อพระ

^{๘๓} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธิพัฒนาริมย์, วัดตากไห้หลวง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๘๔} สัมภาษณ์พระอธิการปิยวัฒน์ฐานุตโร, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

เกจิอาจารย์ต่างๆ ได้มีโอกาสช่วยชวนขยายรับใช้งานของวัดและพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ได้มีโอกาสทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ได้มีโอกาสสอนโมทนาในบุญกุศลต่างๆ ที่มีผู้สร้างขึ้นในวัด ได้มีโอกาสฟังธรรมศึกษาหาความรู้จากพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ได้มีโอกาสนำพระธรรมคำสอนและความรู้ต่างๆ ที่ได้จากวัดมาสั่งสอนเผยแผ่เล่าสู่กันฟังให้ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงได้ฟัง ได้มีโอกาสเข้าวัดศึกษาธรรมปฏิบัติธรรมทำความเห็นให้ตรงตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับพระเกจิอาจารย์ ผู้ทรงภูมิธรรมทั้งหลายโดยตรง ดังนั้น สิ่งที่น่าที่ผู้ที่ผู้ใช้พระเครื่องควรจะทำปฏิบัติ เพื่อให้วิธีการใช้พระเครื่องของตน สอดคล้องเหมาะสมกับแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมคือการหาโอกาสไปกราบทำบุญบูชาพระเครื่องต่างๆ ด้วยตนเองที่วัดอยู่เสมอ เพราะการเข้าวัดไปหาพระเกจิอาจารย์ผู้ทรงภูมิธรรมความรู้ทั้งหลายนั้นย่อมทำให้บุญทั้งปวง เกิดขึ้น กับเรา เพราะเมื่อคนเข้าวัดแล้ว พระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้น ย่อมจะดำเนินการสั่งสอนธรรมะต่างๆ ให้กับผู้เข้าวัดนั้นตามกุศโลบายที่วางไว้ต่อไป จนคนผู้นั้นได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมโดยเริ่มต้นด้วยการนิยมนิเวศน์ด้วยตนเอง

ในมุมมองของผู้วิจัยการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพหุคติในทางพระพุทธศาสนาด้านทำความดีเป็นการนำเอาข้อห้ามของวัตถุมงคล และการยึดวัตถุมงคลเป็นสรณะซึ่งเมื่อกล่าวถึงสรณะในพระพุทธศาสนา ก่อนที่จะกล่าวถึงวัตถุมงคลควรจะได้กล่าวถึงมงคลในพระพุทธศาสนาด้วย เนื่องจากมงคลหมายถึง เหตุุนามาสังความเจริญในมงคลสูตรมีได้เพ่งเล็งที่ตัววัตถุแต่เน้นไปที่หลักปฏิบัติตามหัวหน้าโดยตรงว่า ถ้าปฏิบัติตามแล้วจะมีแต่ความสุขความเจริญ ดังนั้นการที่บุคคลจะได้รับสิ่งอันเป็นมงคลคือความสุขความเจริญนั้น มิได้อิงอาศัยวัตถุมงคลคือสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่งเลย แต่ให้ยึดหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติโดยตรง แม้หากจะยึดถือสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นสรณะก็มีเพียงพระรัตนตรัยเพื่อเป็นอนุสสติเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาประพฤติปฏิบัติธรรมเท่านั้น

ส่วนวัตถุมงคลนั้นเกิดขึ้นมาจากความไม่รู้และความกลัวต่อภัยอันตรายของมนุษย์ มนุษย์จึงแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวให้กับตน เพื่อที่จะขจัดความกลัวนั้น โดยวิธีการแบบไสยศาสตร์ซึ่งมุ่งไปในทางฤทธิ์เดช เวทมนตร์คาถาดังนั้น การมีวัตถุมงคลจึงได้มุ่งยึดถือเพื่อให้เกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์ตามต้องการซึ่งอุปเท่ห์หรือวิธีการใช้วัตถุมงคลให้เกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์ตามต้องการ โดยที่อุปเท่ห์หรือวิธีการนั้นแสดงออกในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

๑. มีคาถากำกับวัตถุมงคลนั้น เช่น การบูชาพระประจำวันเกิดเพื่อให้เกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์ก็มีคาถากำกับประจำพระปางวันเกิดนั้นๆ เช่น คนเกิดวันอาทิตย์ให้บูชาพระปางถวายเนตร พร้อมทั้งสวดโมรปริตรวันละ ๖ จบ คนเกิดวันอังคารให้บูชาพระปางห้ามญาติและให้สวดคาถาโพชฌังคปริตร วันละ ๑๕ จบ เป็นต้น^{๕๔} หรือพระเครื่องต่างๆ ถ้าจะให้ขลังให้ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้นก็ให้ใช้คาถาปลุกเสกประจำพระเครื่องนั้นๆ เช่น พระเครื่องของสมเด็จพระสังฆราชโกเถื่อนให้ใช้คาถาโกเถื่อนว่า เวทสาธุ กุสาทาเว สาสาทิกุ กทิสาสา ทายะสาตะ ตะสายะทา กุตะกุญ ภูตะกุ พระหลวงพ่อบาน พิมพ์ซิ่นกให้ใช้คาถา สาลิกา กิงกรณัง คาวังควา เขี้ยวเสื่อหลวงพ่อบาน วัดบางเหี้ย ให้ปลุกด้วยคาถา มุทธะเสฏฐโฐ มหานาถัง วัณณะโก สิงหะนาทัง พุทธะสิระสา เตชะนะ มาระเสนา ปะราเชยยัง ชัยยะ ภาวันตุ เม^{๕๕} เป็นต้น

^{๕๔} ว. จินประดิษฐ์, พิธีการสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาด้วยตนเอง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานหอสมุดกลาง, ม.ป.ป.) หน้า ๒๙.

^{๕๕} ดวงธรรม โชนเชิดประทีป, พระเครื่องของขลัง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณการ, ๒๕๑๖), หน้า ๓๒, ๖๓, ๑๐๗.

๒. มียันต์กำกับในการที่จะนำไปใช้ในด้านใด เช่น ถ้าหากต้องการจะให้มิติบะเดชะ ก็นิยมลงยันต์ราชสีห์ และเสื่อสำหรับเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ถ้าจะให้ทำมาหากินคล่องก็ทำเป็นรูปยันต์นางกวัก ยันต์ปลาตะเพียน หรือยันต์พระฉิมพลี^{๔๗} ดังนี้ เป็นต้น

ในส่วนรูปแบบวัตถุมงคลนั้น เมื่อก้าวโดยรวมแล้วจะเป็นรูปแบบพระเครื่องและพระพุทธรูป คือรูปเปรียบพระพุทธรูป และพระสงฆ์ ตลอดจนรูปเทพเจ้าต่างๆ ประมาณ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ที่เหลืออีกนั้น ๑๐ เปอร์เซ็นต์จะเป็นรูปแบบอื่นๆ ที่อยู่ลักษณะเครื่องรางของขลัง เช่น ตะกรุด แหวน รูปสัตว์ต่างๆ เป็นต้น แต่ถึงจะเป็นรูปแบบอื่นๆ ก็มีหัวใจหรือหลักธรรมสำคัญๆ ของพระพุทธศาสนาอยู่กำกับเป็นคาถาหรืออุปะเทห์ คือวิธีใช้อยู่เสมอ^{๔๘}

ดังนั้นการจะกล่าวว่าคุณที่เชื่อถือในวัตถุมงคลเป็นผู้มั่งงาย โดยส่วนตัวนั้นย่อมไม่ถูกต้องนักเพราะเขาก็ยังมีจิตใจระลึกร่างถึงพระรัตนตรัยเป็นหลักของจิตใจด้วยเช่นกัน ส่วนการนับถือวัตถุมงคลในรูปแบบแปลกๆ เช่น ปลัดขิก อีเป๋ เป็นต้นนั้นอาจเป็นเพราะความผสมผสานระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสนาพราหมณ์รวมทั้งความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นในเรื่องผีสิงเทวดา นอกจากนี้ก็อาจเป็นเพราะมีการนำเอาความเชื่อในด้านคติชนวิทยาของไทยเราเข้ามาผสมผสานจึงได้วัตถุมงคลที่แปลกออกไป เช่น ความเชื่อโชคลางว่าจิ้งจกทักก่อนออกจากบ้าน อาจบอกให้ทราบถึงกลางดึกถึงร้ายได้จะได้เตรียมตัวรับหรือระมัดระวังไว้ ก็มีผู้รู้ขนาดลักษณะดังกล่าวนี้มาสร้างเป็นรูปจิ้งจกหรือตุ๊กแกเฝ้าบ้านบ้าง บางครั้งความเชื่อกันว่าเต่าเป็นสัตว์มีอายุยืนก็มีการสร้างวัตถุมงคลเป็นรูปเต่าโดยถือเคล็ดว่าจะได้แคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตราย มีอายุยืน มีโชคลาภ^{๔๙}

สรุปได้ว่า การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็นการปรารถนาพระพุทธรูปคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นอารมณ์หรือเป็นเครื่องระลึกถึงเหตุให้เรามีโอกาสในการพัฒนากายและจิตของเราไปในทางบุญกุศลยิ่งขึ้น แต่การถือวัตถุมงคลเป็นสรณะนั้นเรายึดถือในด้านความขลังความศักดิ์สิทธิ์เป็นหลักต้องประพฤติตามหลักเกณฑ์พิธีกรรมตามแบบไสยศาสตร์อย่างเคร่งครัดเป็นเหตุให้เราติดหลงอยู่ในสิ่งนั้นๆ เป็นการยากในการที่จะพัฒนากายและจิตให้สูงขึ้นจึงไม่ใช่สรณะที่พึงที่เกษมปลอดภัยอย่างแท้จริงเพราะเรายังหวั่นไหวไม่รอดพ้นจากทุกข์ไปได้ไม่เหมือนการถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะที่ทำให้เราถึงความเกษมปลอดภัยอย่างแท้จริง ดังนั้นเมื่อก้าวในแง่ของพุทธบริษัทในเมืองไทยแล้ว ความเชื่อในเรื่องของวัตถุมงคลก็ได้ต่างๆ นานา ตามความคิดเห็นของเขาคือมีทั้งเชื่อในวัตถุมงคล มีทั้งคิดด้านปฏิเสธไม่เห็นด้วย มีทั้งผู้ที่สะสมวัตถุมงคลเพื่อผลทางศิลปะและการศึกษา และมีทั้งผู้ที่หวังเพื่อเป็นการค้า ซึ่งเมื่อมองย้อนไปในอดีตแล้วจะเห็นว่าในสมัยสุโขทัยเราอาจจะไม่พบวัตถุมงคลในรูปเครื่องรางของขลังแต่จะพบวัตถุมงคลในรูปพระบูชา และพระเครื่องเป็นจำนวนมากซึ่งพระเครื่องหรือ พระพิมพ์ในสมัยสุโขทัยนี้เป็นไปในรูปของความเชื่อที่พุทธศาสตร์ที่บริสุทธิ์เพราะเป็นการสร้างเพื่อบุญกุศลสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาหรือเป็นที่ระลึกถึงพระรัตนตรัยไม่ใช่วัตถุมงคลที่อิงอาศัยไสยศาสตร์เพื่อความขลังความศักดิ์สิทธิ์ ส่วนในสมัยอยุธยาเน้นอิทธิพลความเชื่อในด้านเวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลังมีปรากฏชัดเจนในยุคกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เช่นมีการกล่าวถึงคุณไสยในสมัยพระเจ้าปราสาททองจนถึงกับมีการทำลายตำราคุณไสยมีการกล่าวถึงการจัดทัพว่ามีการทำยันต์ ทำการข่มนามในสมัยพระนารายณ์และตอนใกล้กรุงศรีอยุธยาแตกก็มีการปลุกปลอบกำลังใจทหารด้วยเครื่องรางของขลังดังเรื่องของพระอาจารย์ธรรมโชติ อาจารย์ของชาวบ้านบางระจันหรือการให้นายฤกษ์ซึ่งเชื่อว่ามีพลังขลังคุ้มทัพเรือไปรบกับพม่าเป็น

^{๔๗} เทพย์ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวทฉบับพิเศษ, (กรุงเทพมหานคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๒), หน้า ๑๒๐.

^{๔๘} พระมหามานตรี วรลโณ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๑๑.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

ในสมัยรัตนโกสินทร์ความเชื่อในเครื่องรางของขลังก็ยังคงมีสืบต่อมาจากกรุงศรีอยุธยาเพราะปรากฏหลักฐานในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนว่ามีการใช้วัตถุมงคลและเวทมนตร์คาถากันมากซึ่งนักปราชญ์ในปัจจุบันสันนิษฐานว่าวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้เกิดขึ้นในยุคสมัยรัชกาลที่ ๒ และ ๓ ต่อมาเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ และสงครามอินโดจีนขึ้นในคราวนั้นผู้ที่ได้รับแจกวัตถุมงคลติดตัวไปในสนามรบต่างได้รับประสบการณ์จึงยิ่งทำให้ความเชื่อในเรื่องวัตถุมงคลมีสูงขึ้นจนนำมาสู่การแลกเปลี่ยนซื้อขายเป็นพุทธพาณิชย์เช่นในปัจจุบัน

ความเชื่อในวัตถุมงคลที่สืบเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบันในสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นหลักเช่นนี้ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมไทยพุทธแบบไทยๆ เพราะปรากฏการณ์ทางสังคมที่คนไทยยังเชื่อถือต่อวัตถุมงคลทั้งที่เป็นเรื่องนอกพระพุทธศาสนานั้นสอดคล้องไปตามลักษณะของสังคมพุทธที่ให้อิสระเสรีภาพทางความคิดความเชื่อของบุคคลทั้งการเชื่อในวัตถุมงคลสำหรับสังคมไทยนั้นถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่เรื่องน่าเสียหาย เพราะแม้จะเป็นเรื่องของไสยศาสตร์แต่คนไทยก็ถือกันว่าพุทธกับไสยเป็นของคู่กันมาช้านานกับสังคมไทยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อความเชื่อความนิยมในวัตถุมงคลที่มีวิวัฒนาการต่อเนื่องมายาวนานจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในด้านต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

สรุปได้ว่าการใช้วัตถุมงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ด้านอารมณในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงอยู่เสมอ ซึ่งหากได้พิจารณาตามหลักอภิจิตตสิกขาเห็นได้ว่าในกระบวนการสร้างพระเครื่องให้สำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์อย่างแท้จริงนั้นผู้สร้างและผู้ศรัทธาวัตถุมงคลจะต้องฝึกสมาธิภาวนาอย่างยิ่งยวด อย่างห้อยก็มีจิตอยู่ในพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ไปจนถึงกสิณทั้ง ๑๐ กอง จนได้สมาธิในระดับฌาน ๔ เป็นต้นส่วนผู้ใช้วัตถุมงคลนั้นด้วยเหตุนี้การใช้พระเครื่องให้ได้อย่างสมบูรณ์แท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจึงต้องพยายามทำใจให้เป็นเครื่องรับกระแสพระที่ดีคือทำใจให้อยู่กับพระอยู่เสมอและปฏิบัติภาวนาอยู่ในพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติอยู่เสมอทำใจให้ใสสะอาดไม่ขุ่นมัวอยู่เสมอ จึงจะสามารถใช้วัตถุมงคลได้เต็มที่

๔.๓ การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาด้านมีจิตใจผ่องใส

ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ด้านมีจิตใจผ่องใสโดยพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมรักษาศีล เจริญภาวนา อบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูงอยู่แทบทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการลบผง ให้ผู้ลบ ผงได้เห็นถึงความเกิดดับของรูปนาม คาถาลบผงที่แผ่แนวคิดธรรมะเรื่องไตรลักษณ์ และนิพพานให้ พิจารณาอย่างชัดเจน หรือแม้แต่ในการปลุกเสกสร้างพระเครื่อง ที่ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องทำจิตให้ เข้าถึงความว่างเปล่าจากตัวตนเป็นอนัตตา ต้องศึกษากระแสจิตในการปลุกเสกที่มีความเกิดดับอยู่ ตลอดเวลาศึกษากระแสสภาพชาติการเกิดแก่เจ็บตายของครูบาอาจารย์ต่างๆ ที่มาช่วยในการปลุกเสกอยู่เสมอ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า แทบทุกขั้นตอนในการสร้างพระเครื่อง นั้นล้วนมีกระบวนการของการปฏิบัติวิปัสสนา การเจริญปัญญาพิจารณาให้เข้าถึงความรู้แจ้งอย่างแท้จริงทั้งสิ้นจะเห็นได้ว่าผู้ที่สามารถปลุกเสกสร้างพระเครื่องได้อย่างง่ายดายที่สุด รวดเร็วที่สุด ศักดิ์สิทธิ์ที่โบราณจารย์กล่าวสอนไว้นั้นก็คือพระอรหันต์นั่นเอง เพราะพระอรหันต์นั้น แม้ท่านจะเป็นเพียงสุขขวิปัสสกที่ ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์อะไร แต่เพียง

ท่านอธิษฐานจิตขอให้วัตถุมงคลเหล่านั้นจงศักดิ์สิทธิ์ให้ผู้นำไปใช้จึงมีความสำเร็จเช่นเดียวกับข้าพเจ้า เพียงเท่านั้น ก็เป็นการสร้างวัตถุมงคลที่มีความศักดิ์สิทธิ์มากกว่า และปลุกเสกสร้างได้เร็วกว่า ผู้ได้มานสมบัติต่างๆเป็นผู้ปลุกเสกสร้างเป็นอย่างมาก ซึ่งค่ากล่าวของหลวงปู่เท่ากับเป็นการโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องทั้งหลาย ต้องหมั่นเจริญวิปัสสนา ใช้ปัญญาพิจารณาหาความรู้แจ้งเห็นจริง และดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิงให้เกิดกับจิตของตนอย่างไม่ห้อย เพราะผู้ที่เจริญปัญญาจนดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิงแล้วย่อมเป็นผู้มีอิทธิปาฏิหาริย์แห่งความรู้ตื่นเบิกบานอยู่ในกาย วาจา ใจ ของตนอยู่เสมอ เมื่อไปทำอะไร ปลุกเสก สร้างวัตถุมงคลอะไรสิ่งต่างๆที่ท่าเหล่านั้นก็ย่อมมีความสำเร็จสูงสุด มีอิทธิปาฏิหาริย์สูงสุด เช่นเดียวกับจิตของผู้ที่สำเร็จเข้าถึงนิพพาน ซึ่งคือเป็นความสำเร็จสูงสุด ยิ่งกว่าความสำเร็จใดเข้าถึงปาฏิหาริย์แห่งการรู้ ตื่น เบิกบาน อันดับทุกข์ในสังสารวัฏได้โดยสิ้นเชิง ซึ่งถือเป็นปาฏิหาริย์สูงสุดกว่าปาฏิหาริย์ใดๆ ซึ่งการปฏิบัติตามแนวทางการสร้างพระเครื่องของโบราณจารย์เช่นนี้ นั้นย่อมถือได้ว่า เป็นการฝึกการอบรมปัญญาของผู้สร้างพระเครื่องให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง^{๕๐}

กลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุมงคลเป็นอย่างมาก และควรศึกษาวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่งก็คือ กลุ่มของผู้ใช้พระเครื่อง ซึ่งได้แก่เหล่าพุทธบริษัท บุคคลทั่วไปทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น นักเรียน นักศึกษา ครูบาอาจารย์ พ่อค้าแม่ค้า ทหารตำรวจ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นผู้แสวงหาทำบุญ เช่าบูชาพระเครื่องต่างๆมาใช้กราบไหว้บูชา พกพาติดตัวกัน บางคนก็เช่าบูชาพระเครื่องเพราะอยากให้ช่วยคุ้มครองให้แคล้วคลาดจากอันตราย บางคนก็อยากให้อายุยืนยาวให้เกิดเมตตามหานิยม บางคนก็อยากให้อายุยืนยาวของดี เป็นต้น ซึ่งกลุ่มผู้ใช้พระเครื่องนี้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนในสังคม มากกว่าผู้สร้างพระเครื่องเป็นอย่างมาก^{๕๑} คนบางกลุ่มมักมองว่าผู้ใช้พระเครื่องผู้กราบไหว้บูชาพกพาพระเครื่องติดตัวนั้นเป็นผู้ที่หลงงมงายในอิทธิปาฏิหาริย์ เป็นผู้ที่ไม่เข้าใจในหลักธรรมที่แท้จริงในพระพุทธศาสนา แต่กลับไม่ได้มองในอีกแง่หนึ่งว่าแม้แต่พระพุทธรูปองค์เองนั้นในบางครั้งก็ยังมีทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ เพื่อโน้มน้าวให้คนเลิกจากมิจฉาทิฐิ ให้คนหันมาศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยหันมาสนใจในการปฏิบัติธรรมเพื่อนำสู่การพ้นทุกข์เช่นในครั้งที่พระองค์ทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์เพื่อโปรดชฎิล ๓ พี่น้อง องคุลีมาลหรือแม้แต่ตอนที่พระองค์ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์เพื่อกำราบเหล่าเดียรถีย์ทั้งหลาย เป็นต้น^{๕๒} การใช้พระเครื่องเองก็เป็นไปในลักษณะเช่นนั้นคือการใช้พระเครื่องอย่างถูกต้องแท้จริงนั้น ไม่ได้ใช้เพื่อหวังในอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องที่จะทำให้ผู้ใช้เกิดความเป็น คงกระพันหนังเหนียว เกิดเมตตามหานิยม โชคลาภร่ำรวยดังที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่การใช้พระเครื่องที่แท้จริงนั้นเป็นการใช้อิทธิปาฏิหาริย์เหล่านั้นเป็นเหมือนกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้คนทั้งหลายได้หันมาปฏิบัติธรรมต่างๆเช่น การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น เพียงแต่คนโดยทั่วไปไม่รู้ถึงวิธีการใช้พระเครื่องเพื่อนำมาปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงเท่านั้นจึงมองการใช้พระเครื่องเป็นเรื่องงมงายไป แต่ที่เขาว่าพระเครื่องเป็นเรื่องงมงายเพราะเขาเอาไปใช้ไม่ถูกวิธีคนเอาไปใช้ เขาใช้ไม่เป็น ไม่มีวิธีใช้ คณาจารย์ที่ออกมาก็ไม่บอกวิธีใช้ เสกแล้วก็เอาไปอะไรก็ได้บอกกัน เอามาสร้างวัดอะไรเข้ากลายเป็นการทำทานธรรมดา^{๕๓} หากศึกษาพิจารณา ให้เห็นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นได้ จากการพิจารณาวิเคราะห์เทียบเคียงกระบวนการใช้พระเครื่องกับ หลักการปฏิบัติธรรมต่างๆในพระพุทธศาสนา เช่น หลักบุญ กิริยาวัตถุ หลักไตรสิกขา ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักปฏิบัติธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ได้เข้าใจถึงหลักการใช้พระเครื่องที่ถูกต้องแท้จริงการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาคือ

^{๕๐} สัมภาษณ์พระครูประสิทธิ์ธรรมวัฒน์, วัดขุนก้อง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๕๑} สัมภาษณ์พระครูสุวรรณธรรมมาพิราม, วัดหนองทองลิ้ม, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๕๒} สัมภาษณ์พระอาจารย์เลอศักดิ์ วารสโภ, วัดป่าอำพล, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๕๓} สัมภาษณ์พระปลัดสุรศักดิ์ โชติวิโร, วัดร่องม้นเทศ, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ฝีกอบรมจิตใจ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ สมถภาวนาคือ การฝีกอบรมจิตให้เกิดความสงบ และวิปัสสนาภาวนาคือ การฝีกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริงการเจริญจิตภาวนาอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็สมถภาวนาหรือวิปัสสนาภาวนาเพราะในการนำพระเครื่องมาใช้กราบไหว้บูชา นำมาห้อยติดตัวนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องสวดมนต์อาราธนาพระเครื่องเหล่านั้นก่อนทุกครั้ง ซึ่งส่วนใหญ่บุพการีอาราธนาพระเครื่องเหล่านั้นก็คือ บพพระพุทธมนต์ต่างๆในพระพุทธศาสนานั้นเองเช่น พุทธังอาราธนา นังธัมมังอาราธนา นังสังฆังอาราธนา นัง หรือ บพไตรสรณคมน์ พุทธังสรณังคัจฉามิ ธัมมังสรณังคัจฉามิ สังฆังสรณังคัจฉามิ เป็นต้น และเมื่อห้อยพระเครื่องเหล่านั้นติดตัวไปแล้ว ผู้ที่ห้อยก็ต้องคอยอาราธนา ต้องนึกถึงพระเครื่อง นึกถึงภาพพระพุทธรูป ภาพพระสงฆ์ที่ปรากฏอยู่บนพระเครื่องเหล่านั้น นึกถึงพระเกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างพระเครื่องเหล่านั้นอยู่เสมอ ก็มองลงที่คอครั้งใดพระเครื่องที่ห้อยอยู่โดนตัวครั้งใด ก็นึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์อยู่เสมอ ซึ่งการใช้พระเครื่องโดยการสวดมนต์อาราธนาพระ นึกถึงพระอยู่เสมอเช่นนี้นั้นก็คือการทำให้จิตให้อยู่ในพุทธานุสสติกรรมฐาน ธัมมานุสสติกรรมฐาน สังขานุสสติกรรมฐาน อันเป็นกรรมฐาน ๓ ใน ๔๐ กองนั่นเอง ซึ่งโบราณกาลมาการทำพระนี้เป็นการทำให้คนติดพระ คนโบราณเวลาเค้าจะไปไหนเค้าจะเอาพระมาห้อยจะอาราธนาพระทุกครั้งเลย เวลาออกจากบ้าน ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องต้องการจะนำพระเครื่ององค์ใดมาห้อยคอบูชาส่วนใหญ่แล้ว ยกพระเครื่องขึ้นกราบไหว้บูชา สวดมนต์ภาวนา ไน้มจิตนอบน้อมกราบไหว้บูชาต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ครูบาอาจารย์ ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นทุกครั้งไป ตื่นเช้าขึ้นมาก็กราบไหว้บูชาด้วยความนอบน้อม ก่อนนอนก็กราบไหว้บูชาด้วยความนอบน้อม เวลาจะขอพรอะไรจากพระเครื่องเหล่านั้น ก็กราบไหว้บูชาด้วยความนอบน้อม เวล่านำเรื่องพระเครื่องของตนไปเล่าให้ใครฟัง ก็กล่าวถึง กราบไหว้บูชาด้วยความนอบน้อม^{๕๔}

ดังนั้น ในกระบวนการใช้พระเครื่อง ที่ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องเข้าไปกราบไหว้นอบน้อมบูชาพระเกจิอาจารย์ต่างๆที่วัดเพื่อขอหรือเช่าบูชาพระเครื่องมาบูชา เมื่อได้มาแล้ว นำมาบูชาที่กราบ ไหว้นอบน้อมทั้งตื่นและก่อนนอน เวลาห้อยติดตัวไปไหน ก็นำมาจบนือหัวกราบไหว้บูชา สวด มนต์อาราธนาด้วยความนอบน้อมอยู่เสมอ^{๕๕} ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติอบรมปัญญา ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาให้เกิดความรู้แจ้งกับตนอย่างลึกซึ้ง โดยการสวดมนต์ภาวนาบทพุทธานุสสติ ธรรมคุณ สังฆคุณต่างๆในการอาราธนาพระเครื่องอันเป็นพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังขานุสสติ ซึ่งเป็นการฝีกสมาธิในการใช้พระเครื่องที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยผลักดันจิตของผู้ใช้พระเครื่องให้ยกขึ้นสู่การปฏิบัติวิปัสสนา อบรมปัญญาความรู้ แจ้งให้เกิดแก่ตน ที่ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องมีใจอยู่กับพระเสมอ สวดมนต์ ภาวนาบทพุทธานุสสติ ธรรมคุณ สังฆคุณ อยู่เสมอนั้นทำให้กระแสจิตของผู้ใช้พระเครื่องมีพื้นฐานที่ สงบนิ่งเป็นสมาธิ เย็น เบา สบาย อยู่เสมอ ดังนั้นเมื่อมีกระแสอะไรมากระทบเช่นความทุกข์ทางกาย ปวดหัว ปวดท้อง ความทางทุกข์ใจ ความไม่สบายใจ ความฟุ้งซ่านรำคาญใจต่างๆ กิเลส ความโลภ โกรธ หลง เป็นต้นนั้น ผู้ที่มีใจเบาสบายอยู่กับพระสงบนิ่งเย็นใจอยู่กับการภาวนาพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังขานุสสติอยู่เสมอ ย่อมสามารถรับกระทบกระแสสัมผัสต่างๆเหล่านั้นได้เร็วกว่าปกติ ชัดเจนปกติ เหมือนบ่อน้ำที่ตกตะกอนจนใจสะอาดแล้ว อะไรที่อยู่ก้นบ่อน้ำอะไรที่ว่ายผ่านเข้ามาในบ่อน้ำเราก็จะเห็นได้ รู้ได้ในทันที^{๕๖}

เมื่อกระแสแห่งทุกข์เหล่านั้นไหลผ่านปรากฏเข้ามาในกระแสใจที่อยู่กับพระอย่างเบา สบาย ผู้ใช้พระเครื่องย่อมรับรู้ถึงกระแสทุกข์ กระแสกิเลส ความโลภ โกรธ หลง ที่เป็นกระแสอันขุ่น มัวได้อย่างรวดเร็ว รับรู้ถึง

^{๕๔} สัมภาษณ์พระครูโสภณสีลานุกุล, วัดศรีท่าชุมพล, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๕๕} สัมภาษณ์พระอธิการปิยวัฒน์ฐานุตโร, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๖} สัมภาษณ์พระครูปริยัติภัทรคุณ, ๖ กันยายน ๒๕๖๐.

ความขุ่นมัวไม่สบายกายไม่สบายใจอันเกิดจากกระแสเหล่านั้นได้ในทันที เมื่อรับรู้กระแสความทุกข์และกิเลสเหล่านั้น ด้วยใจที่รู้เท่าทัน ด้วยใจที่เบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมอ ความรู้ ตื่น เบิกบาน ย่อมเกิดขึ้น ผู้ใช้พระเครื่องย่อมมีโอกาสจิตขึ้นสู่วิปัสสนาญาณให้เกิดปัญญา ความรู้แจ้งเห็นจริงขึ้นในจิตได้นั้นคือ

๑. อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ (ญาณอันเห็นความเกิดและความดับ) ผู้ใช้พระเครื่องที่มีใจเบาสบายอยู่กับพระเสมอ เมื่อมีกระแสทุกข์และกิเลสที่ขุ่นมัวมากระทบ ก็ย่อมพิจารณาเห็นถึงการกระทบ เห็นการเกิดและดับของกระแสทุกข์และกิเลสที่มากระทบกับใจนั้นได้อย่างชัดเจนเหมือนเห็นทุกอย่างที่ว่ายเข้ามาในบ่อน้ำที่ใสสะอาด

๒. กังคานุปัสสนาญาณ (ญาณอันตามเห็นความสลาย) เมื่อเห็นการกระทบ และความเกิดดับของกระแสทุกข์และกิเลส ผู้ใช้พระเครื่องย่อมพิจารณาเห็นถึงความสลายไปของกระแสทุกข์ และกิเลสที่มากระทบกับใจที่เบาสบายอยู่กับพระสมอนนั้นอย่างชัดเจน

๓. ภยตูปฏฐานญาณ (ญาณอันมองเห็นสังขารปรากฏเป็นของน่ากลัว) เมื่อเห็นกระแสทุกข์และกิเลสด้วยใจที่มีความเบาสบายอยู่กับพระเช่นนั้น ใจของผู้ใช้พระเครื่องย่อมพิจารณาเห็นถึงกระแสทุกข์และกิเลสว่าเป็นของน่ากลัวเพราะทำให้ใจมีตมขุ่นมัว

๔. อาทีนวานุปัสสนาญาณ (ญาณอันคำนึงเห็นโทษ) เมื่อใจที่เบาสบายอยู่กับพระนั้นเห็นกระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้นเป็นของน่ากลัวแล้ว ย่อมพิจารณาเห็นว่ากระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้นเป็นโทษทำให้ใจไม่เบาสบาย ทำให้ใจขุ่นมัวไม่เหมือนตอนที่ใจเบาสบายอยู่กับพระ

๕. นิพพิทานุปัสสนาญาณ (ญาณอันคำนึงเห็นด้วยความหน่าย) เมื่อเห็นว่ากระแสทุกข์ และกิเลสเหล่านั้นเป็นโทษ ผู้ใช้พระเครื่องย่อมพิจารณาเห็นความน่าเบื่อหน่ายกระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้น เพราะเมื่อเข้ามากระทบจิตที่ไร จิตก็จะเกิดความขุ่นมัว ไม่เบาสบายเหมือนเวลาจิตอยู่กับพระ

๖. มลลจิตุกามยตาญาณ (ญาณอันคำนึงด้วยใครจะพ้นไปเสีย) เมื่อผู้ใช้พระเครื่องเกิดความเบื่อหน่ายในกระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้น ก็ย่อมพิจารณาใคร่จะหนีให้พ้นจากกระแสทุกข์และกิเลสอันขุ่นมัว ไม่สบายกายสบายใจเหล่านั้น

๗. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ (ญาณอันคำนึงพิจารณาหาทาง) เมื่อผู้ใช้พระเครื่องต้องการ จะหนีให้พ้นจากกระแสที่ขุ่นมัวของทุกข์และกิเลสเหล่านั้น ก็ย่อมนำกระแสทุกข์และกิเลสที่มากระทบให้ใจขุ่นมัวนั้นขึ้นมา กำหนดพิจารณาเพื่อมองหาทางที่จะปลดเปลื้องกระแสขุ่นมัวเหล่านั้นให้หมดไปจากใจ

๘. สังขารุเพกขาญาณ (ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร) เมื่อผู้ใช้พระเครื่องนำกระแสทุกข์และกิเลสที่มากระทบให้ใจขุ่นมัวนั้นขึ้นมา กำหนดพิจารณาด้วยใจที่เบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมอ ก็ย่อมเกิดความรู้เห็นสภาวะตามความเป็นจริงว่ากระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้นมีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นไปตามธรรมดาของมันอย่างนั้น จึงวางใจเป็นกลางได้ ไม่นิยมยินร้ายใน กระแสทุกข์และกิเลสทั้งหลายเหล่านั้นอีกต่อไป เลิกละความเกี่ยวเกาะกับกระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้นลงได้มีแต่ใจที่อยู่กับพระอย่างเบาสบายอย่างแท้จริง มุ่งต่อกระแสนิพพานอันเบาสบายอย่าง แท้จริงที่ปรากฏอยู่ในพระที่อยู่ใจเสมอนั้นเป็นที่ตั้ง

๙. สัจจานุโลมิกญาณ (ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลมแก่การหยั่งรู้อริยสัจ) เมื่อผู้ใช้พระเครื่องวางใจเป็นกลางต่อกระแสทุกข์และกิเลสทั้งหลายได้มีใจมุ่งตรงไปยังกระแสความเบาสบายที่ แท้จริงคือกระแสแห่งนิพพานที่ปรากฏอยู่ในพระนั้นอย่างเบาสบายไม่ทอดถอย ญาณอันคล้อยต่อการรู้ในอริยสัจอย่างแท้จริงย่อมเกิดขึ้นในลำดับถัดไป จนเกิดเป็นมรรคญาณให้สำเร็จความเป็นอริยบุคคล เกิดปัญญาความรู้แจ้งเห็นจริงได้ในที่สุด^{๔๗}

^{๔๗} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธิพัฒนาภิรมย์, วัดตาไ้พลวง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

จะเห็นได้ว่าการใช้พระเครื่องที่แท้จริงก็คือกุศโลบายที่จะคอยโน้มท้าวหัวใจของผู้ใช้ พระเครื่องอยู่กับพระอยู่กับพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อยู่เสมอเมื่อใจอยู่กับพระอยู่เสมอ ย่อมเป็นพื้นฐานให้จิตของผู้ใช้พระเครื่องเกิดความเบาสบายอยู่กับพระ กระแสจิตแนบแน่นอยู่กับกระแสของพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ อันเป็นพื้นฐานที่จะทำให้อารมณ์มีความว่องไวในการรับกระทบของกระแสต่างๆที่ผ่านเข้ามาเมื่อใจเบาสบายมาก แม้เพียงกระแสทุกข์และกิเลสเล็กน้อยที่ ผ่านเข้ามาใจนั้นก็ย่อมรับรู้ได้ชัดเจนทันที เหมือนบ่อน้ำที่ใสสะอาดที่แม่ปลาตัวเล็กๆว่ายเข้ามาก็มองเห็นได้ชัดเจนทันที เมื่อจิตรับรู้กระแสแห่งกิเลสและทุกข์ได้ไว กระแสเหล่านั้นก็ยังไม่ทันได้เข้า ไปปรุงแต่งฝังรากลึกแห่งความทุกข์และกิเลสต่างๆลงในใจเราของผู้ใช้พระเครื่องนั้นได้ อีกทั้งใจที่เบาสบายอยู่กับพระนั้น ย่อมมองเห็นความน่ากลัว ความน่าเบื่อหน่าย ความน่าหลีกเลี่ยงไปให้พ้นของ กระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้นได้ง่าย เหมือนหมึกดำเพียงหยดเดียวที่หยดในน้ำใส่อย่อมมองเห็นได้ชัด ย่อมรู้สึกถึงความสกปรก ความน่ารังเกียจของหมึกดำนั้นได้ทันที กว่าที่การหยดหมึกดำลงไปใต้น้ำขุ่นๆ และเมื่อใจมีความเบาสบายกับพระอยู่เสมอ มีความรังเกียจเมื่อหน่าย อยากหลีกเลี่ยงกระแสแห่งทุกข์และกิเลสอันเป็นเหตุให้ใจขุ่นมัวนั้นมากๆเข้า จิตนั้นย่อมหมั่นพิจารณาถึงกระแสแห่งทุกข์และ กิเลสที่เข้ามากระทบเหล่านั้นอย่างสม่ำเสมอด้วยหวังจะเข้าใจถึงกระแสเหล่านั้นให้ได้อย่างถ่องแท้เพื่อจะได้หลีกเลี่ยงให้พ้นเสียจากความขุ่นมัวของกระแสเหล่านั้น เมื่อพิจารณาไปเรื่อยๆ ใจเบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมอปัญญาความรู้แจ้งอย่างสูงย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นในจิตของผู้ใช้พระเครื่องนั้นได้ในที่สุดนั่นคือการใช้พระเครื่องที่แท้จริงเมื่อใจของผู้ใช้พระเครื่องอยู่กับพระด้วยความเบาสบายอยู่เสมอแล้ว สุดท้ายใจของผู้ใช้พระเครื่องนั้นก็กลายเป็นพระที่แท้จริงคือเป็นใจของผู้ที่หมดสิ้นซึ่งกิเลสเหตุแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิง ไปในที่สุด เมื่อใจของผู้ใช้พระเครื่องกลายเป็นใจพระอย่างแท้จริง^{๕๘}

ในมุมมองผู้วิจัยการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาด้านมีจิตใจผ่องใส เห็นว่าการนำวัตถุมงคลมาเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงหัวใจเพราะเชื่อในข้อปฏิบัติหรือปฏิบัติของเกจิอาจารย์ คือเชื่อว่าพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีศีลบริสุทธิ์ ย่อมจะมีพลังจิตที่ทำให้สามารถคิดได้ว่าอาจเป็นผู้บรรลุนิพพานสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงเป็นเหตุให้มีผู้สร้างพระเครื่องบูชาขึ้นมา และถ้าหากได้จัดพิธีปลุกเสกหรือพุทธาภิเษกแล้ว ย่อมจะทรงพลังอำนาจขึ้นในวัตถุมงคลนั้นๆ เพราะว่าเกจิอาจารย์ได้มาร่วมแผ่พลังเมตตาจิต ตลอดจนพลังจิตบริสุทธิ์ลงมาในมวลวัตถุมงคลเหล่านั้นด้วย รวมทั้งการที่มีศรัทธาเป็นทุนเดิมในพระคณาจารย์อยู่เป็นทุนเดิม เช่น สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) หลวงปู่แหวน หลวงพ่อสด หลวงพ่อคุณ เป็นอาทิ เมื่อพระคุณเจ้าเหล่านั้นสร้างหรือเป็นผู้ทำพิธีเองแล้ว ย่อมเกิดความเชื่อว่าจะต้องขลังและศักดิ์สิทธิ์แน่นอน^{๕๙} ในกรณีนี้เมื่อปรากฏว่ามีผู้ถูกยิงแต่ไม่เข้า และมีพระเครื่องติดสร้อยห้อยคอเป็นวัตถุมงคลอยู่ทำให้เชื่อว่าพระเครื่องดังกล่าวมีพุทธคุณในด้านคงกระพันชาตรี แต่ต่างเล่าสู่กันฟังกระทั่งมีความแพร่หลาย และทำให้มีความเชื่อกันเช่นนั้น หรือเมื่อเกิดอุบัติเหตุคว่ำเครื่องบินตก แต่ไม่ตาย ทำให้เชื่อว่า พระเครื่องมีพุทธคุณด้านแคล้วคลาดปลอดภัย ตั้งแต่มีพระเครื่องนั้นมาก็ทำให้ชีวิต หน้าที่การงานเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น จึงทำให้มีความเชื่อมั่นอันอนุภาพศักดิ์สิทธิ์จนกระทั่งมีความเชื่อมั่นนิยมชมชอบในที่สุดการวัตถุมงคลมาจึงไม่ใช่จบแค่เพียงการครอบครอง แต่จะต้องประพฤติปฏิบัติในธรรมะ คำสั่งสอนที่ท่านได้สั่งเสียเอาไว้ ย่อมจะได้รับประโยชน์สุขจากการปฏิบัติธรรมนั้นเอง แต่ถ้าหากว่าไม่ยอมประพฤติตามหลักธรรมแล้ว วัตถุมงคลที่มีอยู่ก็ย่อมเป็นเพียงวัตถุธาตุที่ไม่อาจคุ้มครองรักษาตนเองได้ แม้ว่าจะมีพระเครื่องอยู่เต็มตู้เต็มบ้าน แต่กลับไปประพฤติเบียดเบียนและทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนก็ต้องเป็นผู้ที่รับผลแห่งการคิดโทษ

^{๕๘} สัมภาษณ์พระครูประสิทธิ์ธรรมวัฒน์, วัดขุนก้อง, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๕๙} พระมหามนตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๔๘.

ประทุษร้ายเหล่านี้ ได้ ถึงเวทนาอันกล้า ถึงความเสื่อม ร่างกายทรุดโทรม อาพาธหนัก จิตฟุ้งซ่าน ความขัดข้องจาก พระราชา ถูกใส่ร้ายเสียจากญาติ ไฟไหม้เรือน คนผู้นั้นเมื่อตายย่อมเข้าสู่ทุคติ^{๖๐}

การรับเอาวัตถุมงคลมาแล้วนั้นจะเพิ่มเอาความมั่นใจให้แก่ผู้ที่มีอยู่ โดยที่ควรต้องใช้เป็นสะพานทอด เข้าสู่ทางธรรมและอาศัยข้อกำหนดดังต่อไปนี้

๑. ของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์และไสยศาสตร์มีไว้เพื่อปิดช่องความหวั่นใจ

๒. เป็นของไม่มีราคา จะได้ต่อเมื่อประพตติ เป็นที่ไว้วางใจ

๓. เป็นข้อกำหนดการเรียกร่องทางศีลธรรม^{๖๑}

เมื่อยอมรับนับถือในวัตถุมงคลเหล่านั้นแล้วก็ให้ปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญโดยมีไสยศาสตร์เป็นแค่สิ่งแอบแฝง สังคมในลักษณะนี้จึงจะไปตามลักษณะดังต่อไปนี้

๑. นับถือหลักการทางพระพุทธศาสนา

ต้องเน้นการสอนธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ ส่วนเครื่องรางของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์เทพ ไสยศาสตร์จะเป็นแค่สิ่งแอบแฝงอยู่หรือใช้เป็นเครื่องปิดช่องความหวาดหวั่นใจ เช่นเดียวกับการที่เอาฤทธิ์ไว้ปราบฤทธิ์ นั้นเอง

๒. การให้หรือการปฏิบัติในเครื่องรางของขลังต่างๆ ต้องเน้นการกำกับด้วยข้อปฏิบัติด้านศีลธรรม หรือใช้เป็นสื่อการสอนธรรมะ

๓. ของขลังเป็นต้น เป็นของที่ให้เปล่าไม่มีราคา ใช้เป็นสื่อแทนค่าทางนามธรรม

๔. เป็นของหายากและหาได้ยาก ไม่ได้มีเกล็ดเกลื่อน ต้องเป็นสิ่งทรงคุณค่าในด้านจิตใจเป็นต้นว่าโยง โยไปถึงบุพพการีชน^{๖๒}

เนื่องด้วยอิทธิพลจากวัตถุมงคลทางด้านคติชนวิทยา ในเรื่องความเชื่อย่อมเป็นผลกระทบถึงการดำเนิน ชีวิตของสังคมส่วนรวม ดังจะเห็นชัดจากสิ่งที่ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจเมื่อยามต้องตั้งอยู่ในภาวะวิกฤต เช่น ทหารหาญที่เข้าสู่สงคราม ย่อมจะต้องการที่ยึดเหนี่ยวอันเป็นที่เคารพนับถือ ซึ่งพอจะบรรเทาความหวาดหวั่นวิตก ได้บ้างและบางครั้งก็อาจจะนำชัยชนะมาให้ ดังกรณีที่มีการสร้างเสี้ยนยันต์ของหลวงปู่ทองและนำมาให้ทหารไทยใช้ ใส่ในการต่อสู้กับทหารญวน จนถึงกับมีการเรียกขานว่าเป็นทหารผี และสามารถจะพิชิตเอาชนะเฉลิมพลของพวก ญวนมาได้^{๖๓}

กล่าวโดยสรุปสาเหตุที่ทำให้พระเครื่องหรือบรรดาวัตถุมงคลต่างๆ ได้รับความเชื่อถือและมีอิทธิพลต่อ สังคมไทยมากเนื่องจาก

๑. การที่สังคมไทยเคยนับถือภูตผีและอำนาจเหนือธรรมชาติมาก่อน

๒. ความในพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ รวมทั้งเวทมนต์ คาถา พลังอิทธิปาฏิหาริย์ที่อาจ เกิดขึ้นเพราะความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ ด้วยอำนาจพลังจิตหรือจากพลังธรรมชาติ อันเป็นของกายสิทธิ์หรือความ ศักดิ์สิทธิ์จากเกจิอาจารย์ทั้งหลาย

^{๖๐} พระมหามานตรี วรลโณ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๕๑.

^{๖๑} พระธรรมปิฎก (ประยูรค์ ปยุตโต), **สถานการณ์พระพุทธศาสนาและกระแสไสยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิกการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๔๓ - ๔๕.

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐ - ๕๑.

^{๖๓} ยงยุทธ วิริยายุทธจักร, **หลวงปู่ทอง आयโน**, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์สมิต, ๒๕๓๖), หน้า ๗๕.

๓. เกิดจากภาวะวิกฤติทางสังคม ไม่ว่าจะจะเป็นความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สุขภาพอนามัยซึ่งทำให้คนขาดที่พึ่ง จึงพยายามแสวงหาสิ่งต่างๆ มายึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยเฉพาะคือสร้างความมั่นใจให้ตนเอง จึงได้เสาะหาเครื่องรางของขลังต่างๆ มาคอยคุ้มครองป้องกันภัยเหล่านั้น

๔. สังคมของคนทั้งหลายยังไม่ได้รับการพัฒนาและแม้จะมีความเจริญทางเทคโนโลยีบ้างแล้วก็ตามที หากผู้คนไม่มีความสบายใจ เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงย่อมจะต้องค้นหาเอาสิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่ามาเป็นเกราะป้องกัน ในบรรดาสิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่ามาเป็นเกราะป้องกัน ในบรรดาสิ่งต่างๆ ต้องสามารถตอบสนององความพึงพอใจของตน ซึ่งกำลังโหยหาที่พึ่งอาศัยของตนด้วย

๕. เกิดขึ้นจากแรงของการโฆษณาประชาสัมพันธ์^{๖๔}

และที่สำคัญวัตถุมงคลเป็นแรงผลักดันให้มนุษย์รู้ทำ พูด คิดต่างๆ นั้นล้วนแต่ออกมาจากจิตใจแทบทั้งสิ้น และแม้แต่นักปราชญ์ทั้งหลายก็ได้บ่งชี้ถึงความต้องการในขั้นมูลฐานของคนเอาไว้มี ๔ ประการ ดังนี้^{๖๕}

๑. ความต้องการทางร่างกายหรือชีววิทยา

๒. ความต้องการทางสังคม

๓. ความต้องการทางปัญญา

๔. ความต้องการทางจิตวิญญาณ

นอกจากนี้ก็ยังแบ่งแยกความต้องการทางจิตวิญญาณนี้ ออกไปได้อีก ๕ ประเภทด้วยกันคือ

๑. ความต้องการปรัชญาชีวิต

๒. ความต้องการความดี

๓. ความต้องการความสุขชั้นสูง

๔. ความต้องการความพร้อมสมบูรณ์

๕. ความต้องการที่พึ่งประเสริฐ

เพราะว่ามนุษย์มีความต้องการที่พึ่งประเสริฐนี้เอง จึงทำให้มนุษย์นอกจากจะต้องอาศัยการพึ่งพาผู้อื่น ทรัพย์สิน ความรู้ กำลังความคิด และพลังอำนาจจากคนอื่น สิ่งอื่นเป็นอันมากแล้ว ก็ยังต้องหาที่พึ่งอะไรบางอย่างที่อาจจะเป็นที่พึ่งซึ่งพิเศษ และสามารถทำงานได้มากกว่า กฎเกณฑ์ของธรรมชาติและที่มักจะพบเจอจนโดยปกติก็ได้แก่ ที่พึ่งซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายนั่นเอง^{๖๖}

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงล่วงรู้ถึงจิตใจของหมู่เวไนยสัตว์ทั้งหลายได้ดี พระองค์จึงได้ประทานพระโอวาทถึงสภาพจิตของหมู่มสัตว์เอาไว้ว่า มนุษย์ทั้งหลาย ถูกภัยคุกคามแล้วย่อมพากันยึดเอาภูเขา ป่า อารามและแม้กระทั่งรุกขเจดีย์ว่าเป็นที่พึ่ง แต่สิ่งต่างๆ นั้นก็ไม่ใช่สรณะอันเกษมสูงสุด เพราะเมื่อได้ยึดเอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นที่พึ่งแล้ว ย่อมไม่อาจพ้นจากทุกข์ไปได้ แต่เมื่อบุคคลเข้าถึงพระรัตนะทั้งหลาย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นสรณะที่พึ่งแล้ว สามารถเข้าใจในอริยสัจ ได้แก่วัจจทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และมรรคมีองค์ ๘ ที่เป็นหนทางพ้นทางจากทุกข์ด้วยปัญญาอันชอบสิ่งนั้นนั่นแลเป็นสรณะอันสูงสุด ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้^{๖๗} ใจความแห่งพระพุทธพจน์ดังกล่าว สามารถทำให้เราทราบว่ามีมนุษย์อยู่ด้วยกัน ๒ พวก ดังนี้

^{๖๔} พระมหามานตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๕๓.

^{๖๕} แสง จันทรงาม, ศาสนศาสตร์, หน้า ๑๗ - ๒๔.

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

^{๖๗} พุ.ธ. ๒๕/๑๘๘/๕๐.

ก. เมื่อมีเหตุร้าย หรืออันตรายเกิดขึ้นย่อมหวังที่จะพึ่งพิงสิ่งภายนอก ไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของ เครื่องรางของขลัง เพื่อเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและครอบครัว พวกหนึ่ง

ข. เมื่อมีเหตุเภทภัยเกิดขึ้น ย่อมจะสืบเสาะหาถึงสาเหตุทั้งหลายว่าเป็นมาอย่างไร แล้วหาหนทางแก้ไข ไปตามสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พวกหนึ่ง^{๖๘}

โดยทั่วไปแล้ว สังคมของคนไทยโดยมากอาจจะเป็พวกประเภทแรกเสียมากต่อมาก อาจจะเป็นด้วย ขาดความเข้าใจเหตุผล หรือว่าต้องการให้ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้รับการแก้ไขไปในเวลาอันรวดเร็วเช่นเมื่อยามที่มีศึก สงครามขึ้นในบ้านเมือง กลัวจะถูกอาวุธร้ายแรงหรือกลัวถูกระเบิดก็พากันหาวัตถุมงคลไว้กับตัวเพื่อให้มีความ สบายใจขึ้น และทั้งที่อาจเห็นว่ามีวิธีที่ที่เหมาะสม แต่เป็นเพราะว่ามีความเชื่อมั่นในวัตถุมงคลทั้งหลายจึงได้ ทำเช่นนั้น การที่เขายังมีศรัทธาที่ไม่มั่นคง ไม่เป็นอจลศรัทธาจึงทำให้ต้องพึ่งพาศักดิ์สิทธิ์ อาศัยปาฏิหาริย์จากวัตถู มงคลต่างๆ ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา แม้เมืองไทยจะเป็นเมืองพระพุทธศาสนาแล้วก็ตามที่แต่ว่า เรายังพบเห็น ว่าพุทธศาสนิกชนทั้งหลายยึดเอาวัตถุมงคลมาเป็นที่พึ่งที่ระลึกกันมาก โดยอาจแยกความยึดถือของคนได้เป็น ประเภทดังนี้

๑. ถือมั่นเพราะว่าได้รับประสบการณ์มาโดยตรง

ตัวอย่างเช่นในกรณีของคนงานจากโรงงานเคเดอร์ผลิตตุ๊กตา ที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งได้รับอุบัติเหตุจาก ไฟไหม้โรงงาน และได้โดดหนีตายลงมา พร้อมกับตั้งจิตระลึกถึงหลวงพ่อกุณ แล้วโดดลงมา โดยห้อยเหรียญรูป เหมือนหลวงพ่อกุณอยู่ด้วยก็มิได้รับอันตรายถึงตาย ด้วยความประจักษ์ชัดจากสิ่งที่เกิดกับตนเอง ต่อมาภายหลัง เธอเลื่อมใสและเดินทางไปกราบถึงที่วัดของท่าน

ในทัศนะของนักวิชาการผู้ที่ศึกษางานพระศาสนา ได้ให้ความเห็นถึงเรื่องเหล่านี้ไว้ว่า การที่วัตถุมงคลมี อิทธิพลด้านจิตใจต่อคนไทยมากนั้น เป็นเพราะว่าส่วนมากแล้วคนในสังคมเราเป็นชาวพุทธ และเป็นผู้ที่มีความยึด มั่นว่าวัตถุมงคลเป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวด้านจิตใจ แม้ทุกวันนี้องค์กรเราจะเจริญรุดหน้าไปเพียงใดก็ตามที่ แต่เราก็ยัง เสาะหาสิ่งหวังว่าอาจจะสามารถให้ความคุ้มครอง ปกป้องทรัพย์สินของตน และคนในครอบครัวได้ นอกจากนี้ จะ สามารถเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจแล้วก็มีอิทธิพล ที่อาจจะชักนำให้คนกลับสนใจพระพุทธศาสนาได้ แม้ว่าจะแค่ กราบบูชาเพราะความต้องการสิริมงคลให้เกิดขึ้น และมีความเจริญงอกงามแก่ตนเองก็ตาม^{๖๙}

เมื่อคนมีความมั่นอกมั่นใจ โดยได้รับประสบการณ์มาโดยตรงจึงบังเกิดความคิดว่าอานุภาพจากพระ รัตนตรัยทำให้ทำตนเองอยู่รอดปลอดภัยได้และทำให้หันมาศึกษาถึงคำสอนทางพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตามนั้น แต่ในคนที่ยึดมั่นปฏิบัติมาแล้วนั้น ก็อาจจะโน้มนำเอาเคล็ดคำสอนต่างๆ ที่ปรากฏอยู่มาใช้ เช่น วัตถุมงคลที่คาถา ว่า จะ ภา สะ ก็สามารถใช้เป็นเครื่องตักเตือนถึงความเป็นพุทธะที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตามหลักสำคัญของ คนเราคือ ละเว้นการคลุกคลีกับคนชั่ว สมาคมกับนักปราชญ์ หมั่นกระทำความดีทั้งวันทั้งคืน ระลึกถึงความไม่แน่นอน เป็นนิตย์^{๗๐}

จากแนวคำสอนอันเป็นเคล็ดคำที่ว่า จะ ภา สะ ดังกล่าวนั้นถูกกล่าวไว้ในอรรถกถา มงคลสูตรว่า การไม่คบคนพาล สมาคมกับคนดี นี้คืออุดมมงคล และถ้าหากได้พิจารณาถึงสภาวะของสิ่งทั้งหลาย ที่มีความไม่ เทียงอยู่เป็นนิจแล้ว อาจจะสามารถถอดถอนความยึดถือในสิ่งทั้งปวง และอาจลวงพ้นจากทุกข์ไปด้วยก็ได้

^{๖๘} พระมหามนตรี วรลโ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๖๔.

^{๖๙} พระมหาเชิด เจริญรัมย์, พระเครื่องกับสังคมไทย, หน้า ๑๖๕.

^{๗๐} พระอมรมณี, ตำหรับคัมภีร์เพชรรัตน มหายันต์, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปะบรรณาการ, ๒๕๒๕), หน้า ๔๓.

ในส่วนของหลักปฏิบัติที่พุทธศาสนิกชนประพฤติบางส่วน ก็ยังมีลักษณะใกล้เคียงกับหลักในการปฏิบัติต่อวัตถุมงคลด้วย เป็นต้นว่า

เมื่อยามที่คิดว่ากำลังมีเคราะห์ หรือประสบกับความทุกข์ยากลำบากนั้นย่อมเป็นโอกาสที่จะเริ่มบำเพ็ญบุญกุศล ถวายสังฆทาน ปล่อยนกปล่อยปลา เพื่อให้จิตใจเป็นสุข ซึ่งเมื่อครั้งพุทธกาลได้ปรากฏเรื่องหนุ่มมีภรรยาคนหนึ่งที่แม้จะไม่ได้ลงมือกระทำความบุญกุศลอย่างใด เพียงแต่ว่าเมื่อป่วยใกล้ตาย ได้พบเห็นพระพุทธรูปแล้วเกิดความปีติ มีจิตเลื่อมใส ครั้นสิ้นใจไปก็ได้เข้าสู่สุคติภพ จะกล่าวไปถึงบุคคลที่ได้ลงมือประพฤติปฏิบัติด้วยตัวเอง แม้ว่าจะเป็นเพราะว่าอยากได้วัตถุเครื่องรางของขลังหรือวัตถุมงคลอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม

๒. ถือเพราะว่ามีความอยากลอง

ในบุคคลที่ยังไม่มีความมั่นใจ ไม่เต็มร้อย หรืออาจจะยังห่าสับ ห่าสับ อาจเป็นด้วยการมีจิตศรัทธาต่อรัตนทั้งสาม ความหวั่นไหวมั่นคงนี้เอง ทำให้ต้องหาที่พึ่งทางใจ ด้วยไม่แน่ใจว่าวัตถุมงคลขลังจริง แต่ก็เอาปลอดภัยไว้ก่อน คนประเภทนี้เอง ที่เข้าลักษณะพร้อมจะหันไปในทางไหนก็ได้เพราะว่ามีลักษณะนิสัยร่วมกันอย่างหนึ่งว่า ขอลอดภัยไว้ดีกว่า ตามที่ Konrad Kingshil. I. เรียกไว้ว่า Play Safe นั้นหมายความว่า คนไทยมักชอบกระทำการหลายๆ อย่างในเรื่องเดียวกันเพื่อจะประกันได้ว่า การนั้นจะได้ผลสมความมุ่งหมาย^{๓๑}

๓. ถือเอาเรื่องไสยศาสตร์และมนต์ดำโดยเฉพาะ

ในบรรดาพวกนักเลงโต นักเลงหัวไม้ นั้นจะต้องเผชิญกับภัยอันตรายนานับประการ จึงมักต้องพึ่งพาวัตถุมงคลทั้งหลายเพื่อให้คลายความหวาดหวั่น ไม่มั่นใจ พวกเขาจะพากันเสาะหาแต่สิ่งๆ ที่คิดว่าสามารถช่วยเขาให้รอดพ้นไปได้ แม้จะไม่ใช่ว่าประเภทวัตถุมงคลก็ยังมีถือ เป็นต้นว่า ด้านคาถาอาคม การสักยันต์ที่เคยมีมาช้านานแล้ว^{๓๒}

ในบรรดาความยึดถือของคนทั้ง ๓ ประเภทเหล่านี้ อาจจะทำให้มีความรู้สึกรู้ว่า คนชอบจะเชื่อถืออย่างงมงาย ในเรื่องวัตถุมงคลมาก ที่เป็นไปได้มากในปัจจุบันก็เพราะกระแสของสังคมที่เกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

๑. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ คือการทำประชาสัมพันธ์ว่า วัตถุมงคลรุ่นนี้นั้น เป็นรุ่นที่ดีเด่น มีเจตนาสร้างดี มีพิธีกรรมดี เช่น พระปิดตา รุ่นปลดหนี้ พระคุณทรัพย์ เป็นต้น

๒. สภาพสังคมที่บีบรัด เป็นเพราะว่ามีความคับแค้นในสภาพสังคมที่บีบเค้นในทุกๆ ด้าน เช่น ปัจจัย ๔ ความยุติธรรม การทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินต่างๆ และเพราะว่าไม่สามารถจะพึ่งรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจใดๆ ได้ จึงต้องแสวงหาวัตถุมงคลมาเป็นเพื่อนกาย ให้เกิดความอบอุ่นใจ และอาจจะคุ้มครองภัยได้ด้วย จึงเป็นลักษณะเดียวกับที่พระพุทธเจ้าตรัสว่ายามที่มีภัยมนุษย์ก็จะเข้าหาที่พึ่งอันไม่ใช่สรณะเกษม

ในทุกวันนี้จะพบว่าสังคมที่คนสับสนอยู่ ไม่รู้จะหันหน้าไปพึ่งใครได้ แต่อาจจะพอมิพระสงฆ์ที่สามารถจะเป็นที่พึ่งของคนเหล่านั้นได้บ้าง ดังนี้คือ

ก. พระสงฆ์ซึ่งฉลาดในอนุสาสนี คือสามารถในหลักธรรมคำสั่งสอน สามารถจะชี้แนะทาง คติการดำเนินชีวิตแก่พุทธบริษัททั้งหลายได้ และยังมีอยู่จำนวนไม่มากนัก ตัวอย่างเช่น พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทะภิกขุ) เป็นต้น

ข. พระสงฆ์ไม่ค่อยรอบรู้ตามหลักศาสนธรรมแต่ว่าเป็นผู้มีศีลาจารวัตรตรงงามและทรงคุณธรรมเป็นผู้สามารถฝึกอบรมจิตใจ ทำให้ผู้ทุกข์ยากหลุดพ้นไปด้วยคุณธรรมที่ท่านมีอยู่ และอาจจะเป็นประเภทวัตถุมงคลก็ได้

^{๓๑} สนิท สมัครการ, ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย, หน้า ๗๒.

^{๓๒} พระมหามานตรี วรลโภ (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, หน้า ๖๗.

ด้วยเหตุนี้อิทธิพลของวัดมุงคลจึงยังต้องดำเนินไปควบคู่กับวิถีชีวิตของคนไทยตราบเท่าที่สังฆธรรมชีวิตของคน ยังมีความเปลี่ยนแปลงเมื่อใดที่จิตใจคนยึดมั่น ไม่สั่นคลอนในคุณพระรัตนตรัย ความสำคัญของวัดมุงคลเหล่านั้นจะลดน้อยลงไปในที่สุดจากภาวะการณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า กระแสสังคมที่มีความนิยมต่อวัดมุงคลเป็นส่วนที่กระตุ้นให้ผู้คนต่างหันมาหาวัดมุงคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้คนได้รู้สึกว่ามีที่พึ่งหรือมีความรู้สึกว่ามีที่พึ่งหรือมีความหวังอยู่บ้าง จากพลังอำนาจของวัดมุงคลซึ่งอาจดูเป็นการกลางเลือนก็ตามที เพราะเหตุนี้ถ้าจะมอง ผู้ที่เชื่อมั่นหรือหลงเชื่อสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นผู้ม่งายก็อาจดูค่อนข้างรุนแรง เพราะจากสถานการณ์ของสังคมที่เป็นอยู่ ความเสี่ยงภัย หรือความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินทำให้คนเราต้องแสวงหาที่พึ่งพิงและแม้ว่าจะต้องลงทุนเสี่ยงไปบ้างก็ยังไม่พอจะเห็นความหวังข้างหน้าดีกว่าจะมองไม่พบประกายใดๆ ท่ามกลางความมืดมิดของสังคมและความมืดมิดทางปัญญา

สรุปได้ว่าวิเคราะห์การใช้วัดมุงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชน อำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์ด้านปัญญาโดยพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมรักษาศีล เจริญภavana อบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูงคือการทำให้จิตใจให้อยู่ในพุทธานุสสติกรรมฐาน ธัมมานุสสติกรรมฐาน สังขานุสสติกรรมฐาน อันเป็นกรรมฐาน ๓ ใน ๔๐ กองนั่นเอง ดังนั้น ในกระบวนการใช้พระเครื่อง ที่ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องเข้าไปกราบไหว้นอบน้อมบูชาพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่วัดเพื่อขอหรือเข้าบูชาพระเครื่องมาบูชา เมื่อได้มาแล้ว นำมาบูชาก็กราบ ไหว้นอบน้อมทั้งตื่นและก่อนนอน เวลาห้อยติดตัวไปไหน ก็นำมาจบบเหนื่อหัวกราบไหว้บูชา สวดมนต์อาราธนาด้วยความนอบน้อมอยู่เสมอ ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติอบรมปัญญา ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาให้เกิดความรู้แจ้งกับตนเองอย่างลึกซึ้ง โดยการสวดมนต์ภาวนาบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณต่างๆ ในการอาราธนาพระเครื่องอันเป็นพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังขานุสสติ ซึ่งเป็นการฝึกสมาธิในการใช้พระเครื่องที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยผลักดันจิตของผู้ใช้พระเครื่องให้ยกขึ้นสู่การปฏิบัติวิปัสสนา อบรมปัญญาความรู้ แจ้งให้เกิดแก่ตนสุดท้ายใจของผู้ใช้พระเครื่องนั้นก็กลายเป็นพระที่แท้จริงคือเป็นใจของผู้ที่หมดสิ้นซึ่งกิเลสเหตุแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิง ไปในที่สุด เมื่อใจผู้ใช้พระเครื่องกลายเป็นใจพระอย่างแท้จริง

๔.๔ สรุป

ศึกษาการบูชาวัดมุงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านละความชั่วแม้ในสังคมไทยจะมีมุมมองต่อสถานะและบทบาทของวัดมุงคลในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะเครื่องรางของขลัง ในฐานะปูชนียวัตถุทางศาสนา หรือในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม แต่ในส่วนของกลุ่มผู้สร้างวัดมุงคลคือ พระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่ได้สัมภาษณ์นั้น ทูกรูปล้วนมีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า วัดมุงคลนั้นไม่ได้มีจุดประสงค์สำคัญอยู่ที่การเป็นเพียงเครื่องรางของขลังที่ใช้ในเชิงอิทธิปาฏิหาริย์ที่สามารถป้องกันอันตราย เป็นแคล้วคลาดคงกระพัน เป็นเมตตามหานิยม บันดาลโชคลาภ เท่านั้น แต่วัดมุงคลนั้น เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นอุบายที่จะโน้มน้าวทั้งผู้สร้างวัดมุงคลรวมทั้งผู้ใช้วัดมุงคลเองให้หันมาสู่การปฏิบัติธรรม ดังนั้นการใช้วัดมุงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์ด้านพฤติกรรมพบว่าผู้ที่สร้างวัดมุงคลไม่ว่าจะเป็นช่างแกะพระ ช่างหล่อพระ ผู้ทำพิธีบวงสรวงหรือพระสงฆ์ เกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างวัดมุงคลนั้น ในทุกกระบวนการขั้นตอนของการสร้างหากเป็นฆราวาสก็ต้องนุ่งขาวห่มขาว สมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ หากเป็นพระสงฆ์ก็ต้องปลงอาบัติ สำรวมในศีลให้บริสุทธิ์จึงจะสามารถดำเนินการสร้างวัดมุงคลอย่างสมบูรณ์บริสุทธิ์ถูกต้องตามแบบแผน ของการสร้างวัดมุงคลของโบ

ราณาจารย์ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างวัดอุโมงค์ทุกคนนั้นย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ อย่างน้อยก็ในขณะที่ดำเนินการสร้างวัดอุโมงค์ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อหาปัจจัยในการทำนุบำรุงพระศาสนาในด้านต่างๆ หรือทำทานบริจาคเพื่อการกุศลต่างๆ เช่น สร้างโบสถ์ ซ่อมกุฏิ สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล เป็นต้น โดยผู้สร้างวัดอุโมงค์ได้ลงแรงในการสร้างและปลูกเสก วัดอุโมงค์ต่างๆ ขึ้นด้วยตนเอง รวมทั้งได้มอบมวลสารต่างๆ ที่สร้างและเก็บสะสมไว้เพื่อใช้ในการสร้างวัดอุโมงค์เหล่านั้นซึ่งเท่ากับเป็นการให้ทานในส่วนหนึ่ง ซึ่งผู้ใช้วัดอุโมงค์ต้องมีเบญจศีล เบญจธรรมนอกจากรักษาศีลแล้วยังต้องปฏิบัติธรรมอีกด้วย ธรรม ๕ ประกอบในการถือวัดอุโมงค์เหล่านั้น

ศึกษาการบูชาวัดอุโมงค์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านทำความดีในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงอยู่เสมอ ซึ่งหากได้พิจารณาตามหลักอริยสัจธรรมเห็นได้ว่าในกระบวนการสร้างพระเครื่องให้สำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์อย่างแท้จริงนั้นผู้สร้างและผู้ศรัทธาวัดอุโมงค์จะต้องฝึกสมาธิภาวนาอย่างยิ่งยวด อย่างห้อยก็มีจิตอยู่ในพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ไปจนถึง กสิณทั้ง ๑๐ กอง จนได้สมาธิในระดับฌาน ๔ เป็นต้น ส่วนผู้ใช้วัดอุโมงค์นั้นด้วยเหตุนี้การใช้พระเครื่องให้ได้อย่างสมบูรณ์แท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจึงต้องพยายามทำใจให้เป็นเครื่องรับกระแสพระที่ดีคือทำใจให้อยู่กับพระอยู่เสมอและปฏิบัติภาวนาอยู่ในพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติอยู่เสมอทำใจให้ใสสะอาดไม่ขุ่นมัวอยู่เสมอ จึงจะสามารถใช้วัดอุโมงค์ได้เต็มที่

ศึกษาการบูชาวัดอุโมงค์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านมีจิตใจผ่องใสโดยพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมรักษาศีล เจริญภาวนา อบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูงคือการทำจิตให้อยู่ในพุทธานุสสติกรรมฐาน อัมมานุสสติกรรมฐาน สังฆานุสสติกรรมฐาน อันเป็นกรรมฐาน ๓ ใน ๔๐ กองนั่นเอง ดังนั้น ในกระบวนการใช้พระเครื่อง ที่ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องเข้าไปกราบไหว้นอบน้อมบูชาพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่วัดเพื่อขอหรือเข้าบูชาพระเครื่องมาบูชา เมื่อได้มาแล้ว นำมาบูชาก็กราบ ไหว้นอบน้อมทั้งตื่นและก่อนนอน เวลาห้อยติดตัวไปไหน ก็นำมาจบบเหนื่อหัวกราบไหว้บูชา สวดมนต์อาราธนาด้วยความนอบน้อมอยู่เสมอ ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติอบรมปัญญา ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาให้เกิดความรู้แจ้งกับตนเองอย่างลึกซึ้ง โดยการสวดมนต์ภาวนาบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณต่างๆ ในการอาราธนาพระเครื่องอันเป็นพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ซึ่งเป็นการฝึกสมาธิในการใช้พระเครื่องที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยผลักดันจิตของผู้ใช้พระเครื่องให้ยกขึ้นสู่การปฏิบัติวิปัสสนา อบรมปัญญาความรู้แจ้งให้เกิดแก่ตน สุดท้ายใจของผู้ใช้พระเครื่องนั้นก็จะเป็นพระที่แท้จริงคือเป็นใจของผู้ที่หมดสิ้นซึ่งกิเลสเหตุแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิง ไปในที่สุด เมื่อใจผู้ใช้พระเครื่องกลายเป็นใจพระอย่างแท้จริง

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชน
อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

สรุปผลจากการศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ
ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์สรุปผลเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

๑. วัตถุมงคลในสังคมไทย

วัตถุมงคลจึงหมายถึงสิ่งของทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นตาม
ความเชื่อว่าจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความเป็นสิริมงคล โชคลาภหรือเป็นเครื่อง
ป้องกันภัยต่างๆ ซึ่งได้แก่พระเครื่อง เครื่องรางและของขลังชนิดต่างๆ นั้นเองวัตถุมงคลหรือเครื่องราง
ของขลังนี้เป็นของที่เกิดขึ้นมานานค่อนมนุษย์เพราะมนุษย์มีสัญชาตญาณของความกลัว จึงพยายาม
แสวงหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวให้กับตนเองเมื่อตนมีความเชื่อต่อสิ่งใดก็ให้การนับถือบูชาต่อสิ่งนั้นๆ ต่อมา
จึงได้วิวัฒนาการความเชื่อถือไปตามความเจริญของมนุษยชาติ จึงคิดดัดแปลงสิ่งเหล่านั้นให้เป็น
เครื่องรางของขลังหรือวัตถุมงคลที่เหมาะสมเพื่อการคุ้มครองป้องกันหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ดีงามสำหรับตน
มี ๒ ประเภทคือประเภทที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ประเภทที่มนุษย์ปรุงแต่งสร้างขึ้น ที่มาของวัตถุม
งคลวัตถุมงคลนั้นเกิดมาช้านานคู่กับมนุษยชาติเพราะเมื่อมนุษย์ไม่เข้าใจในเรื่องของธรรมชาติและ
เกิดความหวาดกลัวต่อภัยธรรมชาติและอันตรายทั้งหลายมนุษย์จึงพยายามหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวเพื่อ
ป้องกันภัย เดิมทีเดิยก็อาจยึดถือสิ่งของที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่ประหลาดหรือหาได้ยากมาเป็นวัตถุม
งคล ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาในด้านคำสอนในทางศาสนาจึงมีการแต่งตำราประกอบคำสอนทาง
ศาสนาจึงได้มีการรวบรวมคำสอนและคำสวดในทางศาสนาขึ้นมา แล้วนำมาสวดเพื่อทรงจำรักษาคำ
สอนไว้ ต่อมาเกิดความเชื่อที่คำสวดเหล่านั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อสาธยายแล้วสามารถป้องกันภัย
อันตรายหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ดีปรารถนาได้ จึงได้มีการคิดค้นวิธีเพื่อให้เกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น จึงได้มี
การรวบรวมเป็นคัมภีร์อาถรรพเวทในศาสนาพราหมณ์ขึ้นมาก่อน ต่อมาภายหลังจึงแพร่หลายมาสู่
พระพุทธศาสนา โดยได้ปรับเปลี่ยนมนต์คาถาแบบพราหมณ์มาเป็นหลักธรรมคำสอน หรือหลักสูตรที่
สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา เมื่อเห็นว่าได้ผลดังปรารถนาจึงนับถือกันแพร่หลายต่อมา จึงถือได้ว่า
เรื่องวัตถุมงคลแม้จะไม่มีในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่ในวิถีชีวิตจริงๆ ของ
พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปแล้วส่วนมากก็ยังนับถือสิ่งเหล่านี้ อยู่ในข้อนี้ อาจจะมีสาเหตุ ๒ ประการ
คือ ความเชื่อในพระพุทธรูป พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ว่าเป็นเครื่องต้านภัยพิบัติ และก่อให้เกิด
ความสุขความเจริญได้ ประกอบกับความเชื่อเดิมที่มีมาแต่บรรพบุรุษเรื่องศาสนาธรรมชาติทำให้
ผสมผสานกลมกลืนกันมาเป็นความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลไปโดยปริยาย ความเชื่อในวัตถุมงคลที่สืบเนื่อง

จากอดีตจนถึงปัจจุบันในสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นหลักเช่นนี้ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมไทยพุทธแบบไทยๆ เพราะปรากฏการณ์ทางสังคมที่คนไทยยังเชื่อถือต่อวัตถุมงคล ทั้งที่เป็นเรื่องนอกพระพุทธศาสนานั้นสอดคล้องไปตามลักษณะของสังคมพุทธที่ให้อิสระเสรีภาพทางความคิดความเชื่อของบุคคลทั้งการเชื่อในวัตถุมงคลสำหรับสังคมไทยนั้นถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่เรื่องน่าเสียหาย เพราะแม้จะเป็นเรื่องของไสยศาสตร์แต่คนไทยก็ถือกันว่าพุทธกับไสยเป็นของคู่กันมาช้านานกับสังคมไทยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อความเชื่อความนิยมในวัตถุมงคลที่มีวิวัฒนาการต่อเนื่องมายาวนานจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในด้านต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทยคือความเชื่อที่ว่า การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็นการปรารถนาพระพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นอารมณ์ หรือเป็นเครื่องระลึกถึงเหตุให้เรามีโอกาสในการพัฒนากายและจิตของเราไปในทางบุญกุศลยิ่งขึ้น แต่การถือวัตถุมงคลเป็นสรณะนั้นเรายึดถือในด้านความซึ้งความศักดิ์สิทธิ์เป็นหลักต้องประพฤติตามหลักเกณฑ์พิธีกรรมตามแบบไสยศาสตร์อย่างเคร่งครัดเป็นเหตุให้เราติดหลงอยู่ในสิ่งนั้นๆ เป็นการยากในการที่จะพัฒนากายและจิตให้สูงขึ้นจึงไม่ใช่สรณะที่พึงที่เกษมปลอดภัยอย่างแท้จริงเพราะเรายังหวั่นไหวไม่รอดพ้นจากทุกข์ไปได้ไม่เหมือนการถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะที่ทำให้เราถึงความเกษมปลอดภัยอย่างแท้จริงทำให้เกิดอิทธิพลด้านความเชื่อคือความเชื่อในอำนาจของพระพุทธมนต์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ความเชื่อในข้อปฏิบัติหรือปฏิบัติของเกจิอาจารย์ อิทธิพลของสื่อโฆษณา ด้านพิธีกรรมคืออิทธิพลของวัตถุมงคลต่อการประกอบพิธีกรรม หรือพิธีพุทธาภิเษกและอิทธิพลภายหลังการประกอบพิธีพุทธาภิเษกแล้ว ก็คือเมื่อมีผู้รับวัตถุมงคลต่างๆ นั้นไปแล้วควรจะต้องเก็บรักษาในที่ซึ่งเหมาะสม ด้านจิตใจคือสร้างความมั่นอกมั่นใจ ด้านศิลปะและพุทธพาณิชย์ และการลวดลายอักขระเกิดขึ้น

๒. การบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลัง ถือกำเนิดจากความเชื่อของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์มาช้านาน จากคำบอกเล่ารุ่นสู่รุ่น ถึงแม้จะพิสูจน์ไม่ได้ว่าความเชื่อเหล่านั้นจะเป็นจริงหรือไม่ แต่วิถีชีวิตของคนชาวอำเภอนางรองก็ถือว่าเป็นเรื่องโชคลาง ของขลัง หรือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายคือ ศรัทธา คือ เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่สามารถดลบันดาลให้ชีวิตแคล้วคลาดปลอดภัย ประสบแต่ความสุข ความเจริญ หากไม่ประสบกับตัวก็คงอาจไม่รู้และหาคำตอบไม่ได้ แต่ถ้าได้เจอประสบการณ์เหล่านั้นความคิดอาจต้องเปลี่ยนไปโดยตามไปสัมผัสกับเครื่องรางของขลังที่ถือกำเนิดมาจากสัตว์โดยธรรมชาติที่มีฤทธิ์เดชเหลือคณา ซึ่งวัตถุมงคลนั้นมีทั้งเกิดขึ้นจากธรรมชาติและพระเกจิสร้างเอง ซึ่งวัตถุมงคลจากชาตินั้นมีทั้งมาจากสัตว์และพืช หรือทรัพยากรอื่นๆ ได้แก่ เขี้ยว เสือกลวง เขี้ยวหมูตัน ช้องหมูป่า งากำจัด งาช้างน้ำ เขากวางหด เตี้ยงูเหลือม กระดุกงูเหลือม กระเบนท้องน้ำ น้ำตาพะยูน คดต่างๆ ได้แก่ คดขนุน คดสัก คดไทร คดไม้จันทร์หอม คดไม้กาหลงรัง คดไม้ไผ่ คดฝักคุณ คดฝักมะรุม คดมะพร้าว ไข่กระโปกกลายเป็นหิน กระจุกกลายเป็นหิน เขากวางคุด เขากระจงคุด เขี้ยวหมูตัน เพชรตาแมว คดดินกากายักษ์ หัตถ์แม่พระธรณี ขวานฟ้าพาด คดขวานฟ้า หมอนนกกกระเด็น หมอนนกแดดแต่ คดมะม่วงเหล็กไหลเจ้าป่าน้ำหนึ่ง ธาตุกายสิทธิ์ ได้แก่ เหล็กไหล อริยธาตุ วิชระธาตุ เพชรนิล จินดา เหล็กไหล วานไพลดำ มีความเชื่อว่าวัตถุมงคลเหล่านี้จะช่วยให้เกิดสิริมงคลและบันดาลให้ได้ตามต้องการ

วัตถุมงคลที่เกิดจากความเชื่อในเทพเจ้าได้แก่ ศิวลึงค์หรือปลัดขิก เทวรูปต่างๆ เช่นพระศิวะ พระนารายณ์ พระพรหม พระอินทร์ พระตรีมูรติ พระพิฆเนศ พระแม่ธรณี นางกวัคและกุมารทอง เป็นต้น การบูชาเทพเจ้าเหล่านี้เพราะชาวนางรองเชื่อเทพเจ้าเหล่านี้จะช่วยคุ้มครองและบันดาลความสุขแก่ตนและครอบครัว

นอกจากนี้ชาวนางรองยังมีเกจิที่อยู่ในอำเภอนางรองคือหลวงปู่เอี่ยม ฐานวโร (พระครูประกาศธรรมมาราม) เจ้าอาวาส วัดเมืองยาง ต.หนองป่อง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์วัตถุมงคลของหลวงปู่เอี่ยมประกอบเหรียญ คำหมาก ตะกรุด พระผง สมเด็จ และรูปหล่อของหลวงปู่เอี่ยม เป็นต้น และหลวงพ่อเพียร สีลวิสุตโตท่านมีชื่อเสียงโด่งดังมากในเรื่องวิทยาคม คาถาอาคมขลัง ท่านจะทำให้เฉพาะผู้ไปขอจากท่านเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็ตะกรุด ผ้ายันต์ หรือปลุกเสกสิ่งของที่เป็นวัตถุมงคลอื่น เมื่อตอนหลวงพ่อเพียรยังมีชีวิตอยู่นั้น มีญาติโยมได้นำนกยูง บ้างก็นำลิง ชะมด หมูป่า มาถวายท่าน ท่านก็เลี้ยงเอาไว้ท่านปล่อยเลย แต่สัตว์เหล่านี้ก็ไม่หนีไปไหน สำหรับหมูป่านั้น ท่านเอาเหล็กจารลงเล็บให้มัน ชะมดท่านเอาผ้าเหลืองข้วนเป็นเชือกผูกคอให้มัน ทั้งหมูป่าและชะมดชอบออกไปลักของชาวบ้านกินเรื่อย ๆ บ้างครั้งก็กินไก่บ้าง กินเป็ดบ้าง ชาวบ้านเขาก็ยิงเอาแต่ยิงไม่ออกทำให้ชาวนางรองมีความศรัทธาต่อหลวงปู่เอี่ยม ฐานวโรและหลวงพ่อเพียร สีลวิสุตโตเป็นอย่างมาก

๓. การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านละความชั่วแม้ในสังคมไทยจะมีมุมมองต่อสถานะและบทบาทของวัตถุมงคลในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะเครื่องรางของขลัง ในฐานะปูชนียวัตถุทางศาสนา หรือในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม แต่ในส่วนของกลุ่มผู้สร้างวัตถุมงคลคือ พระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่ได้สัมภาษณ์นั้น ทุกรูปล้วนมีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า วัตถุมงคลนั้นไม่ได้มีจุดประสงค์สำคัญอยู่ที่การเป็นเพียงเครื่องรางของขลังที่ใช้ในเชิงอิทธิปาฏิหาริย์ที่สามารถป้องกันอันตราย เป็นแคล้วคลาดคงกระพัน เป็นเมตตามหานิยม บันดาลโชคลาภ เท่านั้น แต่วัตถุมงคลนั้น เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นอุบายที่จะโน้มน้าวทั้งผู้สร้างวัตถุมงคลรวมทั้งผู้ใช้วัตถุมงคลเองให้หันมาสู่การปฏิบัติธรรม ดังนั้นการใช้วัตถุมงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์ด้านพฤติกรรมพบว่าผู้ที่สร้างวัตถุมงคลไม่ว่าจะเป็นช่างแกะพระ ช่างหล่อพระ ผู้ทำพิธีบวงสรวงหรือพระสงฆ์ เกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างวัตถุมงคลนั้น ในทุกกระบวนการขั้นตอนของการสร้างหากเป็น ฆราวาสก็ต้องนุ่งขาวห่มขาว สมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ หากเป็นพระสงฆ์ก็ต้องปลงอาบัติ สำรวมในศีลให้บริสุทธิ์จึงจะสามารถดำเนินการสร้างวัตถุมงคลอย่างสมบูรณ์บริสุทธิ์ถูกต้องตามแบบแผน ของการสร้างวัตถุมงคลของโบราณจารย์ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างวัตถุมงคลทุกคนนั้นย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ อย่างน้อยก็ในขณะที่ดำเนินการสร้างวัตถุมงคลซึ่งสร้างขึ้นเพื่อหาปัจจัยในการทำนุบำรุงพระศาสนาในด้านต่างๆ หรือทำทานบริจาคเพื่อการกุศลต่างๆ เช่น สร้างโบสถ์ ซ่อมกุฏิ สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล เป็นต้น โดยผู้สร้างวัตถุมงคลได้ลงแรงในการสร้างและปลุกเสก วัตถุมงคลต่างๆ ขึ้นด้วยตนเอง รวมทั้งได้มอบมวลสารต่างๆ ที่สร้างและเก็บสะสมไว้เพื่อใช้ในการสร้างวัตถุมงคลเหล่านั้นซึ่งเท่ากับเป็นการให้ทานในส่วนหนึ่ง ซึ่งผู้ใช้วัตถุ

มงคลต้องมีเบญจศีล เบญจธรรมนอกจากรักษาศีลแล้วยังต้องปฏิบัติธรรมอีกด้วย ธรรม ๕ ประกอบในการถือวัตรมงคลเหล่านั้น

การบูชาวัตรมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านทำความดีในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงอยู่เสมอ ซึ่งหากได้พิจารณาตามหลักอภิปรัชชาเห็นได้ว่าในกระบวนการสร้างพระเครื่องให้สำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์อย่างแท้จริงนั้นผู้สร้างและผู้ศรัทธาวัตรมงคลจะต้องฝึกสมาธิภาวนาอย่างยิ่งยวด อย่างห้อยก็มีจิตอยู่ในพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ไปจนถึง กสิณทั้ง ๑๐ กอง จนได้สมาธิในระดับฌาน ๔ เป็นต้น ส่วนผู้ใช้วัตรมงคลนั้นด้วยเหตุนี้การใช้พระเครื่องให้ได้อย่างสมบูรณ์แท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจึงต้องพยายามทำใจให้เป็นเครื่องรับกระแสพระที่ดีคือทำใจให้อยู่กับพระอยู่เสมอและปฏิบัติภาวนาอยู่ในพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติอยู่เสมอทำใจให้ใสสะอาดไม่ขุ่นมัวอยู่เสมอ จึงจะสามารถใช้วัตรมงคลได้เต็มที่

การบูชาวัตรมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านมีจิตใจผ่องใสโดยพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมรักษาศีล เจริญภาวนา อบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูงคือการทำจิตให้อยู่ในพุทธานุสสติกรรมฐาน อัมมานุสสติกรรมฐาน สังฆานุสสติกรรมฐาน อันเป็นกรรมฐาน ๓ ใน ๔๐ กองนั่นเอง ดังนั้น ในกระบวนการใช้พระเครื่อง ที่ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องเข้าไปกราบไหว้นอบน้อมบูชาพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่วัดเพื่อขอหรือเช่าบูชาพระเครื่องมาบูชา เมื่อได้มาแล้ว นำมาบูชาที่กราบ ไหว้นอบน้อมทั้งตื่นและก่อนนอน เวลาห้อยติดตัวไปไหน ก็นำมาจบบเหนื่อหัวกราบไหว้บูชา สวดมนต์อาราธนาด้วยความนอบน้อมอยู่เสมอ ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติอบรมปัญญา ยกจิตขั้นสู่วิปัสสนาให้เกิดความรู้แจ้งกับตนอย่างลึกซึ้ง โดยการสวดมนต์ภาวนา บทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณต่างๆ ในการอาราธนาพระเครื่องอันเป็นพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ซึ่งเป็นการฝึกสมาธิในการใช้พระเครื่องที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยผลักดันจิตของผู้ใช้พระเครื่องให้ยกขั้นสู่การปฏิบัติวิปัสสนา อบรมปัญญาความรู้แจ้งให้เกิดแก่ตน สุดท้ายใจของผู้ใช้พระเครื่องนั้นก็กลายเป็นพระที่แท้จริงคือเป็นใจของผู้ที่หมดสิ้นซึ่งกิเลสเหตุแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิง ไปในที่สุด เมื่อใจผู้ใช้พระเครื่องกลายเป็นใจพระอย่างแท้จริง

๕.๒ อภิปรัชญาผล

วัตรมงคลหมายถึงสิ่งของทั้งที่เกิดมีเองโดยธรรมชาติและสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นตามความเชื่อว่าจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความเป็นสิริมงคล โชคลาภหรือเป็นเครื่องป้องกันภัยต่างๆ ซึ่งได้แก่พระเครื่อง เครื่องรางและของขลังชนิดต่างๆ นั้นเองวัตรมงคลหรือเครื่องรางของขลังนี้เป็นของที่เกิดขึ้นมานานคู่มนุษย์เพราะมนุษย์มีสัญชาตญาณของความกลัว จึงพยายามแสวงหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวให้กับตนเองเมื่อตนมีความเชื่อต่อสิ่งใดก็ให้การนับถือบูชาต่อสิ่งนั้นๆ ต่อมาจึงได้วิวัฒนาการความเชื่อถือไปตามความเจริญของมนุษยชาติ จึงคิดดัดแปลงสิ่งเหล่านั้นให้เป็นเครื่องรางของขลังหรือวัตรมงคลที่เหมาะสมเพื่อการคุ้มครองป้องกันหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ดีงามสำหรับตน มี ๒ ประเภทคือประเภทที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ประเภทที่มนุษย์ปรุงแต่งสร้างขึ้น ที่มาของวัตรมงคลวัตรมงคลนั้นเกิดมาช้านานคู่กับมนุษยชาติเพราะเมื่อมนุษย์ไม่เข้าใจในเรื่องของธรรมชาติและเกิดความหวาดกลัวต่อภัยธรรมชาติและอันตรายทั้งหลายมนุษย์จึงพยายามหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวเพื่อ

ป้องกันภัยอิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทยคือความเชื่อที่ว่า การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็น การปรารถนาพระพุทธรูป ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นอารมณฺ์ หรือเป็นเครื่องระลึกถึงเหตุให้เราไม่มีโอกาสใน การพัฒนากายและจิตของเราไปในทางบุญกุศลยิ่งขึ้น แต่การถือวัตถุมงคลเป็นสรณะนั้นเรายึดถือใน ด้านความขลังความศักดิ์สิทธิ์เป็นหลักต้องประพฤติตามหลักเกณฑ์พิธีกรรมตามแบบไสยศาสตร์อย่าง เคร่งครัดเป็นเหตุให้เราติดหลงอยู่ในสิ่งนั้นๆ เป็นการยากในการที่จะพัฒนากายและจิตให้สูงขึ้นจึง ไม่ใช่สรณะที่พึ่งที่เกษมปลอดภัยอย่างแท้จริงเพราะเรายังหวั่นไหวไม่รอดพ้นจากทุกข์ไปได้ไม่เหมือน การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะที่ทำให้เราถึงความเกษมปลอดภัยอย่างแท้จริงทำให้เกิดอิทธิพลด้าน ความเชื่อคือความเชื่อในอานุภาพของพระพุทธรูปที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ความเชื่อในข้อปฏิบัติ หรือปฏิปทาของเกจิอาจารย์ อิทธิพลของสื่อโฆษณา ด้านพิธีกรรมคืออิทธิพลของวัตถุมงคลต่อการ ประกอบพิธีกรรม หรือพิธีพุทธาภิเษกและอิทธิพลภายหลังการประกอบพิธีพุทธาภิเษกแล้ว ก็คือเมื่อมี ผู้รับวัตถุมงคลต่างๆ นั้นไปแล้วควรจะต้องเก็บรักษาในที่ซึ่งเหมาะสม ด้านจิตใจคือสร้างความมั่นใจ ด้านศิลปะและพุทธพาณิชย์ และการลวดลายอักษรเกิดขึ้นสอดคล้องกับ **นางชนนากัณฑ์ วงศ์โร จรรย์** ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของ คำสอนเรื่องพรหมในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย” ได้สรุปว่า พรหมในพระพุทธศาสนา เป็นบุคลาธิษฐานพรหม คือ เป็นเทวดาชั้นสูง และเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมสูงยิ่ง รวมทั้งเป็นธรรมาธิษฐานพรหม คือ การยกเอา ธรรมมาแสดงเป็นพรหมหรือเป็นปฏิปทาไปสู่ความเป็นพรหม ทั้งนี้ พรหมมีบทบาทและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา มาแต่ครั้งพุทธกาล โดยพรหมได้ทำหน้าที่ทูลอาราธนา พระพุทธเจ้าให้แสดงธรรมที่ตรัสรู้ ซึ่งบทบาทต่างๆ ของพรหมนั้นได้แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมของ พรหม และยังมีบทบาทสำคัญ คือ ช่วยส่งเสริมให้พระโพธิสัตว์ตั้งสัจจอธิษฐานปรารถนา เป็น พระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก นอกจากนี้พรหมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าในฐานะที่ พระพุทธองค์เคยเกิดเป็นพรหมหลายครั้ง และสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยอ้อม คือ ทรงมีเพื่อนหรือบริวารที่ เกิดเป็นพรหม ในสังคมไทยได้รับอิทธิพลของคำสอนเรื่องพรหมจากทั้งสองศาสนานับแต่มี การเผยแผ่ ศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนไทยโดยชาวอินเดียและพระสงฆ์ ในช่วงพุทธ ศตวรรษที่ ๑๐ - ๑๑ เกิดการผสมผสานของคำสอนเรื่องพรหมของทั้งสองศาสนา เป็นผลให้เกิดคำ สอนเรื่องพรหมในลักษณะผสมขึ้น กล่าวคือ คำสอนเรื่องหลักพรหมวิหารมีปรากฏในทางสังคม สถานภาพและลักษณะทางกายภาพของพรหมปรากฏในด้านความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม วรรณกรรม และงานศิลปกรรม **นางศิริระนันท์ รัตนสมจิตร** ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “เชิงเหม็ง : ความหมาย พิธีกรรม และความเปลี่ยนแปลง ได้สรุปว่า พิธีกรรมเชิงเหม็ง เป็นพิธีกรรมที่สำคัญพิธีกรรมหนึ่งของ ชาวจีนที่ถือปฏิบัติกันมายาวนานกว่า ๓,๘๐๐ ปี เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ อัน เป็นไปตามลัทธิ ขงจื๊อ ที่เน้นเรื่องความกตัญญูเป็นสำคัญ และความเชื่อในอำนาจของผู้ที่ตาย โดยใน แ่งที่จะเป็นการสืบต่อและให้ความสำคัญแก่สถาบันครอบครัวด้วยคติที่ว่าเมื่อบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ก็ เลี้ยงดูท่าน เมื่อท่านตายไปแล้วก็ให้ทำพิธีกรรมฝังศพตามประเพณี จากนั้นก็เซ่นไหว้บรรพบุรุษใน โอกาสและ เทศกาลต่างๆ การสืบเนื่องในการปฏิบัติกรเช่นไหว้บูชาเป็นหัวใจหลักที่เน้นและเป็นสิ่ง สำคัญมากสำหรับ “เชิงเหม็ง” โดยจะทำการเซ่นไหว้บรรพบุรุษทั้งที่บ้านเหมือนเช่นวันสำคัญอื่นๆ อย่างวัน ตรุษจีน วันสารทจีน และที่สุสานในช่วงเดือน ๒ ของจีนตามจันทรคติ ซึ่งกำหนดใน ๑๕ วัน แรกของ เดือน ซึ่งเป็นหน้าที่ของบุตรหลานที่จะต้องยกครอบครัวเดินทางไปยัง ฮวงจู้ย ที่ใต้บรรจุกพ

บรรพบุรุษเพื่อทำความเคารพเช่นไหว้ และถือเป็นโอกาสอันดีที่บรรดาสมาชิกในครอบครัวที่แยกย้ายกันอยู่ได้มาพบปะกัน นับเป็นพิธีกรรมในระดับครอบครัวและเครือญาติที่นับถือกันเท่านี้เพราะเป็นการรวมพี่น้องทั้งหมดเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ซึ่งการบูชาจะแบ่งเป็น ๒ ประเภทด้วยกัน คือ การบูชาบรรพบุรุษที่ใกล้ชิดภายในครอบครัวอันได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ทวด และมักจะนับถือบูชาไม่เกิน 4 ชั่วโมงคนที่นับถือจากรุ่นชั่วอายุของตน และการบูชาบรรพบุรุษซึ่งเป็นญาติห่างๆ ภายในแซ่ หรือสายวงศ์ตระกูลของตน อีกทั้งในขั้นตอนการไหว้ยังมีการถือระบอบอาวุโสในการเริ่มต้นว่าใครจะเป็นประธาน และลำดับในการไหว้เป็นสำคัญเช่นกัน

๒. เพื่อศึกษาการบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลัง ถือกำเนิดจากความเชื่อของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์มาช้านาน จากคำบอกเล่ารุ่นสู่รุ่น ถึงแม้จะพิสูจน์ไม่ได้ว่าความเชื่อเหล่านั้นจะเป็นจริงหรือไม่ แต่วิถีชีวิตของคนชาวอำเภอนางรองก็ถือว่าเรื่องโชคลาง ของขลัง หรือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายคือ ศรัทธา คือ เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่สามารถดลบันดาลให้ชีวิตแคล้วคลาดปลอดภัย ประสบแต่ความสุข ความเจริญ หากไม่ประสบกับตัวก็คงอาจไม่รู้และหาคำตอบไม่ได้ แต่ถ้าได้เจอประสบการณ์เหล่านั้นความคิดอาจต้องเปลี่ยนไปโดยตามไปสัมผัสกับเครื่องรางของขลังที่ถือกำเนิดมาจากสัตว์โดยธรรมชาติที่มีฤทธิ์เดชเหลือคณา ซึ่งวัตถุมงคลนั้นมีทั้งเกิดขึ้นจากธรรมชาติและพระเกจิสร้างเอง ซึ่งวัตถุมงคลจากชาตินั้นมีทั้งมาจากสัตว์และพืช หรือทรัพยากรอื่นๆ ได้แก่ เขี้ยวเสือกลวง เขี้ยวหมูตัน ช้องหมูป่า งากำจัด งาช้างน้ำ เขากวางหด เตี้ยงูเหลือม กระจุกงูเหลือม กระเบนท้องน้ำ น้ำตาพะยูน คดต่างๆ ได้แก่ คดขนุน คดสัก คดไทร คดไม้จันทร์หอม คดไม้กาหลงรัง คดไม้ไผ่ คดฝักคูณ คดฝักมะรุม คดมะพร้าว ไข่กระโปกกลายเป็นหิน กระจุกกลายเป็นหิน เขากวางคุด เขากระจิงคุด เขี้ยวหมูตัน เพชรตาแมว คดดินกากายักษ์ หัตถ์แม่พระธรณี ขวานฟ้าพาด คดขวานฟ้า หมอนนกกกระเด็น หมอนนกแดดแต่ คดมะม่วงเหล็กไหลเจ้าป่าน้ำหนึ่ง ธาตุกายสิทธิ์ ได้แก่ เหล็กไหล อริยธาตุ วัชระธาตุ เพชรนิล จินดา เหล็กไหล วานไพลดำ มีความเชื่อว่าวัตถุมงคลเหล่านี้จะช่วยให้เกิดสิริมงคลและบันดาลให้ได้ตามต้องการ

วัตถุมงคลที่เกิดจากความเชื่อในเทพเจ้าได้แก่ ศิวลึงค์หรือปลัดขิก เทวรูปต่างๆ เช่นพระศิวะ พระนารายณ์ พระพรหม พระอินทร์ พระตรีมูรติ พระพิฆเนศ พระแม่ธรณี นางกวักและกุมารทองเป็นต้น การบูชาเทพเจ้าเหล่านี้เพราะชาวนางรองเชื่อเทพเจ้าเหล่านั้น จะช่วยคุ้มครองและบันดาลความสุขแก่ตนและครอบครัว

นอกจากนี้ชาวนางรองยังมีเกจิที่อยู่ในอำเภอนางรองคือหลวงปู่เอี่ยม ฐานวโร (พระครูประภัสร์ธรรมมาราม) เจ้าอาวาส วัดเมืองยาง ต.หนองป่อง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์วัตถุมงคลของหลวงปู่เอี่ยมประกอบเหรียญ คำหมาก ตะกรุด พระผง สมเด็จ และรูปหล่อของหลวงปู่เอี่ยม เป็นต้น และหลวงพ่อเพียร สิววิสุตโตท่านมีชื่อเสียงโด่งดังมากในเรื่องวิทยาคม คาถาอาคมขลัง ท่านจะทำให้เฉพาะผู้ที่ไปขอจากท่านเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็ตะกรุด ผ้ายันต์ หรือปลุกเสกสิ่งของที่เป็นวัตถุมงคลอื่น เมื่อตอนหลวงพ่อเพียรยังมีชีวิตอยู่นั้น มีญาติโยมได้นำนกยูง บ้างก็นำลิง ชะมด หมูป่า มาถวายท่าน ท่านก็เลี้ยงเอาไว้ท่านปล่อยเลย แต่สัตว์เหล่านี้ก็ไม่หนีไปไหน สำหรับหมูป่านั้น ท่านเอาเหล็กจารลงเล็บให้มัน ชะมดท่านเอาผ้าเหลืองข้วนเป็นเชือกผูกคอกให้มัน ทั้งหมูป่าและชะมดชอบออกไปลักของชาวบ้านกินเรื่อย ๆ บ้างครั้งก็กินไก่บ้าง กินเป็ดบ้าง ชาวบ้านเขาก็ยิงเอาแต่ยังไม่ออกทำให้ชาว

นางรองมีความศรัทธาต่อหลวงปู่เอี่ยม ฐานวโรและหลวงพ่อเพียร สิวีสุตโตเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับนางสาวกิตติยา อุทวิ ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเชื่อและคุณค่าของการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาสาริตในล้านนา” ได้สรุปว่า เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาประดิษฐานในพื้นที่ดินล้านนาก็ ได้นำพาความเชื่อความศรัทธาและหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามาผสมผสานกับความเชื่อและ ภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมของท้องถิ่น ก่อเกิดวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนจารีตประเพณีที่คงความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ของล้านนาจนเป็นที่ยอมรับของมหาชน การสร้างพระพุทธรูปปฏิมาในล้านนาเป็นผลของการยอมรับนับถือในพระพุทธศาสนาและหลักความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธรองค์ เป็นสำคัญยังผลให้เกิดพิธีกรรม ที่เป็นวิถีปฏิบัติทั้งพุทธพิธี ผสมผสานกับพราหมณ์พิธีและความเชื่ออันเป็นพื้นฐานดั้งเดิม ก่อเกิดรูปแบบของพิธีกรรมเฉพาะถิ่นขึ้นเพื่อยังประโยชน์ในการสร้างอุบายให้พุทธศาสนิกชนมั่นคงในพระพุทธศาสนา ศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอน และตอบสนองศรัทธาความเชื่อในอานิสงส์แห่งทานบารมี เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นเกาะกำบังทางแห่งอกุศลมูลทั้งหลาย ยังผลให้สังคมสงบสุข ร่มเย็น พุทธศาสนิกชนเห็นธรรมจนสามารถรังสรรค์งานพุทธศิลป์ที่วิจิตรพิสดาร จนเป็นที่ยอมรับของสากลสงฆ์อิทธิพลต่องานศิลปะในสาขาอื่น ๆ อันประกอบด้วยงานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม นาฏกรรม และวรรณกรรม **ศิริชัย ทรวงแสง** ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์กับพฤติกรรม การดำเนินธุรกิจ : กรณีศึกษากลุ่มนักธุรกิจของหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่” พบว่า นักธุรกิจหอการค้า จังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ มีความเชื่อในโหราศาสตร์ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ๒.๓๕ และมีพฤติกรรมการใช้โหราศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ๑.๙๑ ความสัมพันธ์ ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความเชื่อทางโหราศาสตร์ พบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุสถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา ความเชื่อทางศาสนา และลักษณะธุรกิจไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะระดับความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่าง คุณลักษณะส่วนบุคคลกับลักษณะพฤติกรรม การใช้โหราศาสตร์เพื่อดำเนินธุรกิจ ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรสระดับการศึกษา ความเชื่อทางศาสนา และลักษณะธุรกิจไม่มีความสัมพันธ์ กับลักษณะทางพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อกับลักษณะพฤติกรรมการใช้โหราศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๐๕ แสดงว่ามี ความสัมพันธ์ระดับสูงและอยู่ในทิศทางบวก ซึ่งหมายความว่า ผู้ที่มีระดับความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์สูงมากเท่าใดย่อมทำให้เขามีลักษณะพฤติกรรม การใช้โหราศาสตร์เพื่อการดำเนินธุรกิจมากตามลำดับ เรียงตามลำดับความสัมพันธ์น้อยไปหามากได้ ดังนี้ การกำหนดนโยบาย การบริหารการตลาด การ บริหารงานบุคคล การตัดสินใจในการลงทุน การวางแผนในการดำเนินธุรกิจ และการจัดหาทรัพยากร

๓. การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านละความซื่อสัตย์ในสังคมไทยจะมีมุมมองต่อสถานะและบทบาทของวัตถุมงคลในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะเครื่องรางของขลัง ในฐานะปูชนียวัตถุทางศาสนา หรือในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม แต่ในส่วนของกลุ่มผู้สร้างวัตถุมงคลคือ พระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่ได้สัมภาษณ์นั้น ทุกรูปล้วนมีความเห็น

สอดคล้องตรงกันว่า วัตถุประสงค์นั้นไม่ได้มีจุดประสงค์สำคัญอยู่ที่การเป็นเพียงเครื่องรางของขลังที่ใช้ในเชิงอิทธิปาฏิหาริย์ที่สามารถป้องกันอันตราย เป็นแคล้วคลาดคงกระพัน เป็นเมตตามหานิยม บันดาลโชคลาภ เท่านั้น แต่วัตถุประสงค์นั้น เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นอุบายที่จะโน้มน้าวทั้งผู้สร้างวัตถุประสงค์รวมทั้งผู้ใช้วัตถุประสงค์เองให้หันมาสู่การปฏิบัติธรรม ดังนั้นการใช้วัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์ด้านพฤติกรรมพบว่าผู้ที่สร้างวัตถุประสงค์ไม่ว่าจะเป็นช่างแกะพระ ช่างหล่อพระ ผู้ทำพิธีบวงสรวงหรือพระสงฆ์ เกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างวัตถุประสงค์นั้น ในทุกระบวนการขั้นตอนของการสร้างหากเป็น พระวาสวก็ตองนุ่งขาวห่มขาว สมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ หากเป็นพระสงฆ์ก็ต้องปลงอาบัติ สำรวมในศีลให้บริสุทธิ์จึงจะสามารถดำเนินการสร้างวัตถุประสงค์อย่างสมบูรณ์บริสุทธิ์ถูกต้องตามแบบแผน ของการสร้างวัตถุประสงค์ของโบราณจารย์ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างวัตถุประสงค์ทุกคนนั้นย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ อย่างน้อยก็ในขณะดำเนินการสร้างวัตถุประสงค์ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อหาปัจจัยในการทำนุบำรุงพระศาสนาในด้านต่างๆ หรือทำทานบริจาคเพื่อการกุศลต่างๆ เช่น สร้างโบสถ์ ซ่อมกุฏิ สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล เป็นต้น โดยผู้สร้างวัตถุประสงค์ได้ลงแรงในการสร้างและปลุกเสก วัตถุประสงค์ต่างๆ ขึ้นด้วยตนเอง รวมทั้งได้มอบมวลสารต่างๆ ที่สร้างและเก็บสะสมไว้เพื่อใช้ในการสร้างวัตถุประสงค์เหล่านั้นซึ่งเท่ากับเป็นการให้ทานในส่วนหนึ่ง ซึ่งผู้ใช้วัตถุประสงค์ต้องมีเบญจศีล เบญจธรรมนอกจากรักษาศีลแล้วยังต้องปฏิบัติธรรมอีกด้วย ธรรม ๕ ประกอบในการถือวัตถุประสงค์เหล่านั้น

การบูชาวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านทำความดีในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงอยู่เสมอ ซึ่งหากได้พิจารณาตามหลักอภิจิตตสิกขาเห็นได้ว่าในกระบวนการสร้างพระเครื่องให้สำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์อย่างแท้จริงนั้นผู้สร้างและผู้ศรัทธาวัตถุประสงค์จะต้องฝึกสมาธิภาวนาอย่างยิ่งยวด อย่างห้อยก็มีจิตอยู่ในพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ไปจนถึง กสิณทั้ง ๑๐ กอง จนได้สมาธิในระดับฌาน ๔ เป็นต้น ส่วนผู้ใช้วัตถุประสงค์นั้นด้วยเหตุนี้การใช้พระเครื่องให้ได้อย่างสมบูรณ์แท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจึงต้องพยายามทำใจให้เป็นเครื่องรับกระแสพระที่ดีคือทำใจให้อยู่กับพระอยู่เสมอและปฏิบัติภาวนาอยู่ในพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติอยู่เสมอทำใจให้ใสสะอาดไม่ขุ่นมัวอยู่เสมอ จึงจะสามารถใช้วัตถุประสงค์ได้เต็มที่

การบูชาวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านมีจิตใจผ่องใสโดยพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมรักษาศีล เจริญภาวนา อบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูงคือการทำจิตให้อยู่ในพุทธานุสสติกรรมฐาน อัมมานุสสติกรรมฐาน สังฆานุสสติกรรมฐาน อันเป็นกรรมฐาน ๓ ใน ๔๐ กองนั่นเอง ดังนั้น ในกระบวนการใช้พระเครื่อง ที่ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องเข้าไปกราบไหว้นอบน้อมบูชาพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่วัดเพื่อขอหรือเช่าบูชาพระเครื่องมาบูชา เมื่อได้มาแล้ว นำมาบูชาก็กราบ ไหว้นอบน้อมทั้งตื่นและก่อนนอน เวลาห้อยติดตัวไปไหน ก็นำมาจับเหนือหัวกราบไหว้บูชา สวดมนต์อาราธนาด้วยความนอบน้อมอยู่เสมอ ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติอบรมปัญญา ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาให้เกิดความรู้แจ้งกับตนอย่างลึกซึ้ง โดยการสวดมนต์ภาวนา บทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณต่างๆ ในการอาราธนาพระเครื่องอันเป็นพุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ซึ่งเป็นการฝึกสมาธิในการใช้พระเครื่องที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยผลักดันจิตของผู้ใช้พระ

เครื่องให้ยกขั้นสู่การปฏิบัติวิปัสสนา อบรมปัญญาความรู้ แจ่มให้เกิดแก่ตน สูดทำใจของผู้ใช้พระเครื่องนั้นก็กลายเป็นพระที่แท้จริงคือเป็นใจของผู้ที่หมดสิ้นซึ่งกิเลสเหตุแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิง ไปในที่สุด เมื่อใจผู้ใช้พระเครื่องกลายเป็นใจพระอย่างแท้จริง ผู้ที่หมดสิ้นซึ่งกิเลสเหตุแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิง ไปในที่สุด เมื่อใจผู้ใช้พระเครื่องกลายเป็นใจพระอย่างแท้จริงสอดคล้องกับ **รอบทิศ ไวยสุศรี** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดความเชื่อในเรื่องของลัทธิวิญญาณนิยม ลัทธิบรรพ บุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมในประเทศไทย รวมทั้งแนวคิดความเชื่อจากพระพุทธศาสนาแบบทิเบต จะมีอิทธิพลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดความเชื่อของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ให้มีความ เชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเวทมนต์คาถาสังคักดีสิทธิ์ต่าง ๆ การปลุกเสก สร้างพระเครื่องเครื่องรางของขลัง ต่าง ๆ แล้วอีกแนวคิดความเชื่อหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดความเชื่อในเรื่องเวทมนต์คาถา การปลุกเสกสร้างพระเครื่องต่าง ๆ ขึ้นในพระพุทธศาสนาในประเทศไทยก็คือ แนวคิดความเชื่อทางไสยศาสตร์ของศาสนาพราหมณ์ **ศิริพร เจนวิทยาอมรเวช** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการเช่า ความเชื่อและความศรัทธาในพระเครื่องและวัตถุมงคลของเก๊สซ์” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเช่าบูชาพระเครื่อง และวัตถุมงคลของเก๊สซ์กร เกิดขึ้นจากความเชื่อความศรัทธาและความนิยมของแต่ละบุคคล โดยปัจจัย ด้านส่วนประสบการณ์ตลาดที่มีผลต่อการเช่าบูชาเป็นอย่างมาก คือ คุณสมบัติของพุทธศิลป์และพุทธคุณ การกำหนดราคาพระเครื่องและวัตถุมงคลของผู้ประกอบการพระเครื่องให้เหมาะสมกับความสมบูรณ์ของพระเครื่องและวัตถุมงคลรวมถึงตั้งราคาไม่แพงเพื่อให้เก๊สซ์กรเกิดการตัดสินใจเช่าบูชาได้ง่ายขึ้น **สถาพร เจริญกมลเกียรติ** ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเชื่อทางศาสนาของคนไทย เชื้อสายจีน: กรณีศึกษาวัดมังกรกมลาวาส” พบว่า ความเชื่อทางศาสนาของคนไทยเชื้อสายจีนเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ว่าสามารถให้คุณและโทษได้ และการกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ก็เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิตทั้งของตนเองและครอบครัวเป็นหลัก **สมนึก ใจกล้า** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การนับถือพระพุทธศาสนาของคนไทยในปัจจุบัน : เปรียบเทียบระหว่างนักวิทยาศาสตร์กับนักสังคมศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่าการแสดงผลกรรมในพระสูตรเป็นการแสดงถึงผลที่ประสบในชีวิตข้างหน้าแต่ก็เน้นที่การกระทำในปัจจุบัน โดยเฉพาะการ กระทำที่มีลักษณะเป็นความประพฤติปฏิบัติเป็นนิจ เป็นส่วนแห่งการดำเนินชีวิตที่จะปรุงแต่งลักษณะ นิสัยและบุคลิกภาพและเป็นเหตุปัจจัยโดยตรงแก่ผลจำเพาะแต่ละอย่าง มิใช่อาณิสยสังขนิตที่ว่า ทำกรรมดีอะไรครั้งเดียวเช่นให้ทานครั้งหนึ่งมีผลมากไม่มีขอบเขต จะหวังเป็นอะไรปรารถนาได้อะไร ก็ได้เป็นอย่างนั้นหมด บุคคลที่เกิดมามีความแตกต่างกัน เป็นเพราะเหตุแห่งกรรมที่ให้ผลเป็นเครื่องกำหนดสถานะและชีวิต เพราะบุคคลมีเสรีภาพในการที่จะทำกรรมที่เป็นกุศลหรืออกุศล ดังนั้นบุคคล จึงต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เลือกกระทำผลของกรรมย่อมเป็นไปตามเงื่อนไขแห่งเหตุ ไม่มีผลใดที่เกิดขึ้นโดยปราศจากเหตุ บุคคลผู้ทำกรรมโดยยอมได้รับผลอย่างนั้นแน่นอนตามกาลตามหน้าที่และตามความหนักเบา”และ **สุขชัย กาญจนถม** ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเชื่อกับการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุขามแก่น จังหวัดขอนแก่น” พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น เป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ผสมผสานกับความเชื่อในลัทธิพราหมณ์ และฮินดูสืบสอง และมีความเชื่อของคนอีสาน เช่น ความเชื่อเรื่องผีสามเทวดา ความเชื่อต่างๆ เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เช่น งานบุญฮินดูสืบสอง เป็นงานบุญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา แต่มี

พราหมณ์พื้นบ้านเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมร่วมด้วย มีเครื่องสักการะแด่องค์พระธาตุ ซึ่งเชื่อว่ามีดวงวิญญานศักดิ์สิทธิ์สิงสถิตอยู่ บุคคลสามารถบนบานได้และต้องมีการแก้บน โดยการถวายสิ่งของที่ได้บนบานไว้ รวมทั้งชั้น ๘ ชั้น ๙ เพื่อบูชาครูบาที่สิงสถิตอยู่ในองค์พระธาตุ แม้ชาวบ้านจะเชื่อว่ามืองค์พระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ แต่ก็ยังใช้คำว่าครูบาหรือหลวงปู่เหมือนที่เคยเรียกขานกันมา

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

๑. วัดดงมดคลจึงหมายถึงสิ่งของทั้งที่เกิดมีเองโดยธรรมชาติและสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ตามความเชื่อว่าจะเป็นที่เกิดนามาซึ่งความสุขความเจริญ ความเป็นสิริมงคล โชคลาภหรือเป็นเครื่องป้องกันภัยต่างๆ ซึ่งได้แก่พระเครื่อง เครื่องรางและของขลังชนิดต่างๆ เป็นสิ่งเครื่องนำให้เกิดกำลังใจ และนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ดี

๒. การบูชาวัดดงมดคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์มีทั้งการบูชาวัดดงมดคลจากธรรมชาติคือวัดดงมดคลที่ได้จากสัตว์ จากพืชและทรัพยากรจากธรรมชาติอื่นๆ ได้แก่ เขี้ยวเสือ กลวง เขี้ยวหมูตัน ซ่องหมูป่า งากำจัด งาช้างน้ำ เขากวางหด เตี้ยงูเหลือม กระตูดงูเหลือม กระเบน ท้อง นาน้ำตาพะยูน คดต่างๆ และธาตุกายสิทธิ์ชนิดต่างๆ และวัดดงมดคลที่พระเกจิ ฤาษีและผู้เรืองอาคมสร้างขึ้นมา ดังที่ปรากฏในการบูชาเทพเจ้าต่างๆ ได้แก่การบูชาศิวิลิ่งค์ การบูชาเทพเจ้าต่างๆ ดังที่ปรากฏที่ปราสาทพนมรุ้ง รวมทั้งวัดดงมดคลที่พระเกจิที่นางรองได้แก่หลวงพ่อเอี่ยม ฐานวโร หลวงพ่อเพียร ศิววิสุทโต ได้สร้างให้ผู้มีศรัทธานำไปบูชา นอกจากนี้ยังมีการสักยันต์ จากฤาษีและผู้เรืองอาคมต่างๆ แล้วแต่สำนักนั้น ควรใช้เครื่องรางหรือวัดดงมดคลเหล่านั้นเพื่อที่ระลึกถึงความดีต่างๆ ได้แก่ทาน ศีล และภาวนาในทางพระพุทธศาสนา

๓. การบูชาวัดดงมดคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์คือการใช้วัดดงมดคลเพื่อให้เกิดพฤติกรรมการละความชั่ว ทำแต่ความดี และมีจิตใจผ่องใส

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. การศึกษาการการใช้วัดดงมดคลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
๒. รูปแบบการใช้วัดดงมดคลเพื่อการเสริมสร้างความผาสุกทางจิตวิญญาณตามหลักพุทธธรรม
๓. การบูรณาการการใช้วัดดงมดคลเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัตถุเชิงพุทธสู่การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ในอีสานใต้

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี - ไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กฎหมายตรา ๓ ดวง ฉบับ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม ๓. กรุงเทพมหานคร : สถาบันปริทัศน์ พนมยงค์, ๒๕๔๘.

คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ. พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๕.

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ครบรอบศตวรรษ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๐.

จิตร บัวบุศย์. ประวัติย่อพระพิมพ์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อำพลวิทยา, ๒๕๑๔.

จิรพันธ์ สมประสงค์. ประวัติศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๔.

เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑. พระนคร : องค์การค้ำครุสภา, ๒๕๑๒.

เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำของครุสภา, ๒๕๐๔.

_____ . พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๒ (กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำของครุสภา, ๒๕๐๔), หน้า ๑๔๖-๑๔๗.

ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์. พระเครื่อง. กรุงเทพมหานคร : กองการพิมพ์สำนักสภาภิกษุสงฆ์แห่งรัฐบาล, ๒๕๑๔.

ฉันทะ วารมัน. ตำรับพระเครื่องรางของขลัง. พระนคร : สำนักพิมพ์เชชมบรรณกิจ, ม.ป.ป..

ซีมอง เดอ ลู ลาแบร์. จดหมายเหตุลาลูแบร์ฉบับสมบูรณ์ : ราชอาณาจักรสยาม. แปลโดย สันต์ ท. โภกลมบุตร. พระนคร : ก้าวหน้า, ๒๕๑๐.

ดวงธรรม โชนเชิดประทีป. พระเครื่องของขลัง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณการ, ๒๕๑๖.

แถมสุข นุ่มนนท์. เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๔๔.

ทศพล จังพานิชย์กุล. พระกริ่งคู่แผ่นดิน วัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหาร. กรุงเทพมหานคร : คอมม่าดีไซน์แอนด์พริ้นท์, ๒๕๔๕.

- เทพย์ สาริกบุตร. **พระคัมภีร์พระเวท ฉบับปัญญาบรรพ**. พระนคร : อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑.
- _____ . **พระคัมภีร์พระเวทฉบับพิเศษ**. กรุงเทพมหานคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๒.
- _____ . **พุทธาภิเษกพิธี**. กรุงเทพมหานคร : อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๓.
- ฉนิต อยู่โพธิ์. **อานิสงส์ไตรสรณคณณ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิพร, ๒๕๒๙.
- _____ . **อานุภาพพระปริตต์**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- นิโกลาส์ แชรแวงส. **ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม**. แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร, พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี : ศรีปัญญา, ๒๕๕๐.
- นिति เอียวศรีวงศ์. “วัฒนธรรมกรรมพีในวรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์”. ใน **ปากไก่และใบเรือ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : แพรวสำนักพิมพ์, ๒๕๔๓.
- ป. รัตน์ปัญญา. **สอนเด็กไม่ให้เชื่อโซ่กลางของขลัง**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘.
- ประชุม กาญจนวัฒน์. **ภาพพระเครื่อง เล่ม ๑ - ๒**. กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์, ๒๕๓๖.
- ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, ๒๕๔๗. พิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสวันพระบรมราชสมภพครบ ๒๐๐ ปี.
- ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๖ ตอนที่ ๑**. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๗.
- ประเทิน มหาจันทร์. **ศิลปะการสลักลาย**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๔.
- ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ จุลศักราช ๑๑๖๖ พิมพ์ตามฉบับหลวง ตรา ๓ ดวง เล่ม ๓**. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๙.
- ปิ่น มุกข์นิตย์. **มงคลชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังพิทยา , ๒๕๓๗.
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). **อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวกวาท**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๕.
- พระเทพเวที (ประยูทธ์ ปยุตโต). **พระพุทธศาสนาในเอเชีย**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- _____ . **สถานการณ์พระพุทธศาสนาและกระแสสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิกการพิมพ์, ๒๕๓๙.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๔๙.
- _____ . **ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย, ๒๕๔๙.
- พระพุทธรโฆษาจารย์. **ธัมมปัทฏฐกถา เล่มที่ ๖**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). **พุทธศาสนากับปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๓ .
- พระยาอนุমানราชธน. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๑.

- พระราชวรมุณี (ประยูรย์ ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.
- พระราชหัตถเลขาคราวเสด็จมณฑลฝ่ายเหนือในรัชกาลที่ ๕**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๐.
พิมพ์ในงานพระศพ หม่อมเจ้านิกรเทวัญ เทวกุลย์ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๐.
- พระอมรเมธี. **ตำหรับคัมภีร์เพชรรัตน์ มหายันต์**. กรุงเทพมหานคร : ศิลปะบรรณาคาร, ๒๕๒๕.
- พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ. **คติความเชื่อของชาวอีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.
- พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ). **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- สุวรรณ สุวรรณวโซ. พล.ต.อ. **พื้นฐานความเชื่อของสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ,
๒๕๔๖.
- พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร. **กระเบื้องถ้วยกะลาแตก**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์,
๒๕๕๐.
- มงเซญอร์ ปาลเลกัวซ์. **เล่าเรื่องกรุงสยาม**. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร.นนทบุรี : ศรีปัญญา,
๒๕๔๙.
- มณี พะยอมยงค์. **วัฒนธรรมล้านนาไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙.
มหามกุฏราชวิทยาลัย. **มังคลัตถปิณี ภาคที่ ๑**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย,
๒๕๓๔.
- ยงยุทธ วิริยาอุทธจักร. **หลวงปู่ทอง आयโน**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์สมิต, ๒๕๓๖.
- ราช งามัญญ. **สักยันต์ อิทธิฤทธิ์ หรือ มนต์ดำ**. กรุงเทพมหานคร : อนิเมทกรุ๊ป, ๒๕๔๖.
- ราชบัณฑิต. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.
- _____ . **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์,
๒๕๒๕.
- ว. จีนประดิษฐ์. **พิธีการสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาด้วยตนเอง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
หอสมุดกลาง, ม.ป.ป..
- วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. **หนังสือว่าง ไม้ฝาง ช่าง ของป่า การค้าอยุธยา สมัยพุทธศตวรรษที่**
๒๒ - ๒๓. กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, ๒๕๕๐.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. **ประติมาไทย**. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา, ๒๕๒๘.
- วีรพล จ้อยทองมูล. **ก้าวอย่างบัลลังก์เซียน ๓๐ ประมาจารย์พระเครื่อง**. กรุงเทพมหานคร :
เดอะไลอ้อนคิงส์บุ๊ค, ม.ป.ป..
- ศรีศักร วัลลิโภคม. **พระเครื่องในเมืองสยาม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานครจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย :
สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๒๗.
- _____ . **วัดมุงคลในเมืองสยาม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๒๗.
- _____ . **สยามประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๙.

ศักดิ์ สุริยัน. พระกริ่ง พระปิตดาที่สำคัญและเครื่องรางของขลัง. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ๒๕๑๕.

สนธิ สมักรการ. ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. ตำนานเรื่องเครื่องโต๊ะและถ้วยปั้น.

พระนคร : ม.ป.ท., ๒๕๑๑. พิมพ์ในงานศพนายสง่า วรณดิษฐ์ กันยายน ๒๕๑๑.

_____ . ความทรงจำ. พระนคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๔.

_____ . จดหมายเหตุประพาสต้นรัชกาลที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๙.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกร. จดหมายเหตุขี้น้ำฝน. พระนคร :

โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๒.

สมาคมผู้นิยมวัตถุมงคลพระพุทธรูปไทย. มรดกแผ่นดิน หลักสูตรการศึกษาวัตถุมงคลขั้นพื้นฐาน.

กรุงเทพมหานคร : บริษัทพุทธศิลป์, ๒๕๔๙.

สรศัลย์ แฟงสภา. หวอ ชีวิตไทยในไฟสงครามโลกครั้งที่สอง. กรุงเทพมหานคร : สารคดี, ๒๕๓๙.

สันติ เล็กสุขุม. ศ.ดร.. “ประติมากรรมและจิตรกรรมไทย”. เอกสารประกอบการสอนไทยศึกษา.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๗.

สายชล สัตยานุรักษ์. พุทธศาสนากับแนวคิดทางการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอด

ฟ้าจุฬาโลก (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๕๒). กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๖.

สาสน์สมเด็จพระ เล่ม ๔. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๔.

สิงห์หน คำขาว. พระพุทธศาสนากับปรัชญาชีวิตของข้าพเจ้า. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ม.ป.ป..

สิริ เปรมจิตต์. ชีวิตและงาน ของ พลเรือตรีวัลย์ อังรณาวาสวัสดิ์ อดีตนายกรัฐมนตรี“ลั่นทอง”

หัวหน้าคณะรัฐบาลประชาธิปไตยสมบูรณชุดแรกของเมืองไทย บันทึก

ประวัติศาสตร์การเมืองของไทยในระบอบประชาธิปไตย ๔๕ ปี. กรุงเทพมหานคร :

บำรุงนุกุลกิจ, ๒๕๒๑.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. พุทธธรรมที่เป็นรากฐานสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัยถึงก่อนเปลี่ยนแปลงการ

ปกครอง. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

เสถียรโกเศศ. การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน. กรุงเทพมหานคร :

คลังวิทยา, ๒๕๒๑.

_____ . ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พ รับผิดชอบ จำกัด, ๒๕๓๑.

เสรี พงศ์พิศ. ไสยศาสตร์ในสังคมไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓.

แสง จันทร์งาม. ศาสนศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.

หริต เรื่องฤทธิ์. วรรณคดีไทย เล่ม ๙. พิมพ์ครั้งที่ ๒. พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๔๙๕.

องค์การค้าคุรุสภา. ประชุมพงศาวดาร. เล่ม ๓๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๒.

_____ . ประชุมพงศาวดาร. เล่ม ๓๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๒.

(๒) วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย การศึกษาค้นคว้าอิสระ

กิตติยา อุทวิ. “ความเชื่อและคุณค่าของการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาสำริดในล้านนา”. วิทยานิพนธ์พุทธ

ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

- กุหลาบ กองประดิษฐ์. “ความเชื่อของชาวเพชรบูรณ์ที่มีต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุในจังหวัดเพชรบูรณ์”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๕.
- ณัฐพล อยู่รุ่งเรื่องศักดิ์. พระเครื่องกับสังคมไทยช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ถึง พ.ศ. ๒๕๕๐ : การศึกษาคติความเชื่อ รูปแบบและพุทธพาณิชย์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔.
- ทัศนีย์ สุจินพงค์. การใช้ไสยศาสตร์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกภาษาไทย**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.
- นางชนาภัทร์ วงศ์โรจนภรณ์. “การศึกษาวิเคราะห์หัตถิพลของคำสอนเรื่องพรหมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระतीयรวีรย์ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์). “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- พระมหาเชิด เจริญรัมย์. “พระเครื่องกับสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีที่คณะของนักวิชาการพุทธศาสนาในสถาบันอุดมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ**. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.
- พระมหาปรม โอภาโส (กองค์). “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- พระมหาประศักดิ์ อคฺคปญโญ (ซังแสง). ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลิ่นปราชนู). “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพุทธศาสนาปรัชญาเถรวาทกับเซนต์ออกัสติน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระมหามนตรี วลฺลโ (ป้อมสุข). “อิทธิพลของวัตถุที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระมหาอุทธร ปัญญาสิริ(สัจจรัตนพงศ์). “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระอธิการชัยรัตน์ อภินนฺโท (อนันต์). “การศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลที่มีต่อชาวอำเภอโนนคูณจังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พัชรลดา จุลเพชร. “แนวคิดเรื่องกึ่งพุทธกาลในสังคมไทย พ.ศ.๒๔๗๕-๒๕๐๐”. **วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.**

ภัทรพล ภริดำรงกุล. “ผู้หญิงกับการสัจยันต์ : กระแสแฟชั่นหรือการพยายามสร้างอัตลักษณ์”.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.

รอบทิศ ไวยสุศรี. “การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม”.
**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.**

วัฒน์ศักดิ์ ไชยกุล. “บริบททางวัฒนธรรมและสังคมของการทำปราสาทศพในเชียงใหม่”.
**วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
๒๕๔๖.**

วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ. “คติความเชื่อของคนไทยสมัยสุโขทัย พ.ศ.๑๗๒๖ - พ.ศ.๒๐๐๖”. **รายงาน
ค้นคว้าอิสระอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร,
๒๕๕๐.**

ศิริชัย ทรวงแสง. “ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์กับพฤติกรรมการค้าเงินธุรกิจ : กรณีศึกษากลุ่ม
นักธุรกิจของหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่”. **การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.**

ศิระนันท์ รัตนสมจิตร. “เซ็งเม้ง : ความหมาย พิธีกรรม และความเปลี่ยนแปลง”.
**วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๔๗.**

ศิริพร เจนวิทยาอมรเวช. “พฤติกรรมการเช่า ความเชื่อและความศรัทธาในพระเครื่องและวัตถุ
มงคลของเกสซ์”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :**
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕.

สถาพร เจริญกมลเกียรติ. “ความเชื่อทางศาสนาของคนไทยเชื้อสายจีน : กรณีศึกษาวัดมังกรกม
ลาวาส”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.**

สมนึก ใจกล้า. “การนับถือพระพุทธรูปศาสนาของคนไทยในปัจจุบัน : เปรียบเทียบนักวิทยาศาสตร์กับ
นักสังคมสงเคราะห์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :**
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

สุขชัย กาญจนถนอม. “ความเชื่อกับการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุนามแก่น จังหวัดขอนแก่น”.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๙.

เสรี เสริฐสุนิห. “การศึกษาพระพิมพ์ดินเผากรุณาคุณ จังหวัดมหาสารคาม”.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐.

อุดม รุ่งเรืองศรี. “เทวดาพระเวท”. วิทยานิพนธ์สาขา พุทธศาสตร์คุณิบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนวมนา
ลันทา, ๒๕๒๐.

(๓) วารสาร

กฤษฎา พิณศรี. “พระชุดกิมติง” เมืองโบราณ. เมษายน-มิถุนายน ๒๕๔๙. ๓๒. ๒.

ชาติรี ประกิตนนทการ. “พระพุทธรูปจีนราชในประวัติศาสตร์การสร้างความเป็นไทย”. เมืองโบราณ .
กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๔๙. ๓๒. ๓.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). การเผยแพร่ธรรมในยุคข้อมูลข่าวสาร. ใน พุทธจักร. ปีที่ ๔๙
ฉบับที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๑๘.

(๔) ข้อมูลเว็บไซต์

วัดถุมงคล, แหล่งที่มา, ออนไลน์, <https://th.wikipedia.org/wiki/> เข้าถึงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๐.

๒. ภาษาอังกฤษ

AP Cowie. Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English. Fourth
Edition. London : Oxford University Press, 1980.

Paul Procter. Long man Dictionary of Contemporary English. London : Longman
Group Ltd, 1978.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

วิทยานิพนธ์เรื่อง

ศึกษาการใช้วัดอุ้มงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอ
นางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์เพื่อศึกษาการใช้วัดอุ้มงคลเพื่อการส่งเสริมศีลธรรม
ในทางพระพุทธศาสนาของ ประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์งานวิจัย คำตอบของท่านทุกข้อมีความสำคัญยิ่งต่องานวิจัย
จึงขอความกรุณาให้ท่านโปรดตอบตามความจริง ขอบุณโสมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ด้วย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

พระภิกษุ ขรราวาส

๑) ชื่อ..... ฉายา.....

นามสกุล..... อายุ.....ปี พรรษา.....

วุฒิการศึกษา () ประถมศึกษา () มัธยมศึกษา

() ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี () สูงกว่าปริญญาตรี

() อื่น (ระบุ).....

ศาสนศึกษา

นักธรรมชั้น.....

เปรียญธรรม.....

ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ () เจ้าอาวาส () เจ้าคณะตำบล

() รองเจ้าคณะตำบล () เจ้าคณะอำเภอ () รองเจ้าคณะอำเภอ

() เจ้าคณะจังหวัด () รองเจ้าคณะจังหวัด () อื่น ๆ (ระบุ)

สถานที่ทำงาน (ปัจจุบัน).....

บ้านเลขที่..... หมู่..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

โทร.....

ตอนที่ ๒ ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง: โปรดเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง กรุณาตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้ตามประสบการณ์ที่ท่านได้พบเห็นจากอดีตถึงปัจจุบัน

๒.๑ ท่านทราบประวัติความเป็นมาของวัตถุมงคลหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒ ท่านมีความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคลอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๓ ท่านมีแนวคิดว่าอย่างไรเกี่ยวกับวัตถุมงคลและ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๔ อะไรเป็นแรงจูงใจให้ท่านศรัทธากราบไหว้และบูชาวัตถุมงคล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๕ ประสบการณ์ร้ายที่เกิดจากการบูชาวัตถุมงคลของท่านเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

๒.๖ ท่านมีความเชื่อความศรัทธาในการบูชาวัตถุมงคลทางด้านใดบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

๒.๗ การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา

.....
.....
.....
.....
.....

๒.๘ การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านการละ
ความชั่วเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

๒.๙ การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านการทำความดีเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

.....
.....

๒.๑๐ การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาด้านมีจิตผ่องใสเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นทั่วไปและข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....
.....
.....

ขออนุโมทนาขอบคุณที่กรุณาตอบคำถาม

ผู้ให้สัมภาษณ์

พระชัยสิทธิ์ ชยธมโม (ศรชัย)

วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา

ภาคผนวก ข
หนังสือขออนุญาตตรวจสอบเครื่องมือ



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐ ๘๑๑๓๗๒ ๖๙๓๗

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๑๐/ว ๙ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระจักรพงษ์ ฉายา จกกวโธ นามสกุล สिया รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๕ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์คตินิยมจากประเพณีสารทเดือนสิบสองของชาวไทยเชื้อสายเขมร ในตำบลสระยาว อำเภอสรีรัตนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระมหาภักุชวัชร เขมทสสี, ดร. และ ดร.บรรพต แคนธสง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออุทิศความในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน)

รักษาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
โทรศัพท์ ๐ ๘๑๑-๓๗๒-๖๙๓๗

๑. ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้
ทำวิทยานิพนธ์ตามข้อแนะนำ
๒. แก้ไขข้อผิดพลาดในวิทยานิพนธ์
ฉบับส่งมาด้วย
๑๖ มีนาคม ๒๕๖๐



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐ ๘๑๓๗๒ ๖๙๓๗

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๑๐/วศ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน รศ.วิเชียร ชาบุตรบุณศรีกร

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระจักรพงษ์ ฉายา จุกวโธ นามสกุล สียา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๕ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์คตินิยมจากประเพณีสารทเดือนสิบสองของชาวไทยเชื้อสายเขมร ในตำบลสระเขาว์ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระมหาภักขวิชร์ เขมทสสี, ดร. และ ดร.บรรพต แคนไชสง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน)
รักษาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

ได้รับตรวจพิจารณา
ถูกต้องเรียบร้อย
ศึกษาพิเศษ ๒๐/๖๐
รศ. วิเชียร ชาบุตรบุณศรีกร
๒๓ มี.ค. ๖๐

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๗๒-๖๙๓๗



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๑๐/ว ๘

๑๖ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน ผศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระจักรพงษ์ ฉายา จกฺกวโร นามสกุล สียา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๓๑๔๐๕๐๐๕ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์คตินิยมจากประเพณีสารทเดือนสิบสองของชาวไทยเชื้อสายเขมร ในตำบลสระยาว อำเภอกสิริรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระมหาภักขวิชร์ เขมทลสี, ดร. และ ดร.บรรพต แคนโธสง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกฉัตร จารุมณีชน)
รักษาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

ได้รับข้อแล้ว สำนอง
อธิการบดี

27/๓.๓./๒๕๖๐

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๗๒-๖๙๓๗

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์พระสงฆ์

๑. พระครูประสิทธิ์ธรรมวัฒน์ , เจ้าอาวาสวัดขุนก้อง.
๒. พระครูสุวรรณธรรมมาพิราม, เจ้าอาวาสวัดหนองทองลิ้ม.
๓. พระครูโสภณสีลานุกูต, เจ้าคณะตำบลหนองโสน์ วัดศรัทธาชุมพล.
๔. พระปลัดสุรศักดิ์ โชติวิโร, วัดร่องมันเทศ.
๕. พระพรสันต์ จิตโสภโณ, วัดนิคมเขต.เลขานุการเจ้าคณะอำเภอนางรอง
๖. พระวชิรารมย์ จนทโชโต.เจ้าอาวาสวัดหนองโสน์
๗. พระอธิการปิยวัฒน์ ฐานุตตโร.เจ้าอาวาสวัดหนองกัณงา
๘. พระครูปริยัติภัทรคุณ.เจ้าคณะอำเภอนางรอง
๙. พระครูวิสุทธิพัฒนาภิรมย์, เจ้าอาวาสวัดตาไก่พลวง.
๑๐. พระอาจารย์เลอศักดิ์ วารสโภ, วัดป่าอำพล.

สัมภาษณ์ประชาชนชาวนางรอง

๑. นางหนูพิช จันทร์ส่อง, ชาวบ้านอำเภอนางรอง.
๒. นายเชย สวัสดิ์พูน, ชาวบ้านอำเภอนางรอง.
๓. นายดุสิต สาบุตร, ชาวบ้านอำเภอนางรอง.
๔. นายแก้ว ศรชัย.ชาวบ้านอำเภอนางรอง
๕. นายธนศพล ผาลา (ภาษาอังกฤษ ญาณมุนี.)



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๔๑ หมู่ ๑๑ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๑ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๕๖๐

ที่ ศธ ๒๕๔๘.๑๐/ว ศอ

๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ผู้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์
บัณฑิตการเรือน นางณัฐวิภา วัฒนศิริ
ถึงที่ส่งมาด้วย ๑ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธรรมธัชชัยพีธ ฉายา ขอนโม นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๕๕๕๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาศาสตร์ใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของภาควิชาศึกษาศนหลักสูตรดังกล่าวในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับกรวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อเพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงมีผลการเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน)
ศึกษาศาสตร์ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

ยกผู้คิด
นางนุชรัตน์ จันทน์สวัสดิ์
15 มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
โทรศัพท์ ๐๕๑-๖๓๑-๖๓๓๓



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๑๕ หมู่ ๑๒ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๓๒๖ ๓๒๕๖

ที่ ศธ ๒๕๔๘๑๐/ว ศศ

๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ที่สภามหาวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
อนุมัติการ/เรียน...
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๓. หนังสือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธรรมธัชชัยสิทธิ์ ฉายา ขณโม นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๓๕๐๕๐๐๐๓
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับกศรศึกษาระดับปริญญาโทในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้

เพื่อกรณี ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อหาวิธีการจากท่านด้วยดี

จึงขอเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกฉัตร ชานวงษ์)
วิชาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

๑๕ มิ.ย. ๖๐

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
โทรศัพท์ ๐๔๓-๒๓๒๖-๒๒๖๓



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๑๓ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๑๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๙๑๕๐

ที่ ศษ ๒๑๕๔.๑๐/ว ศศ


๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้มีภาชนะประกอบการทำวิทยานิพนธ์
นมัสการ/เรียน นาย อุตสิทธิ์ สาบุญสาร
ซึ่งตั้งมาด้วย ๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธรรมธัชชัยสิทธิ์ ฉายา ชยธมโม นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๓๕๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับหลักสูตรศึกษานิเทศก์ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนขอเชิญคุณผู้ให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์


(ดร.เอกฉัตร จารุณสิน)
รักษาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์


อุตสิทธิ์ สาบุญสาร
๓ ส.ค. ๖๐



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๔๓ หมู่ ๑๓ อ.บึงบุรีรัมย์-ป่าโคนก้อย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๖๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๖๖๓ ๗๖๕๖

ที่ ศธ ๒๕๔๔.๑๐/ว ศอ

๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาระอุปกรณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์
ผู้มีสิทธิ์เรียน นางสาววิไลวัลย์ ส.ส.ส.บ.
ถึงที่ส่งมาด้วย ๑ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสืบทางผล)

ด้วย พระอภิมหารัชยสิทธิ์ ฉายา ธรรมโม นามสกุล ศรชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๗๕๔๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาล้วนเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาระวิจัยเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อทำวิทยานิพนธ์จากท่านด้วยดี

จึงน้อมส่งการ/เรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกฉัตร จิตุมธินน)
รักษาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

ดร.วิไลวัลย์ ส.ส.ส.บ.
๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๐



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๓ หมู่ ๑๒ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๓๒๒ ๗๒๕๖

ที่ ศร ๒๕๕๘.๑๐/๖ ๕๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาระประกอบกรทำวิทยานิพนธ์
นเมืองการ/เรียน... น.ร. สมชาย งามตา (ลูกสาวของ น.ส.สมชาย งามตา)
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๓. หนังสือที่ใช้ในการกับข้อมูล จำนวน ๓ ฉบับ (แบบสัมภาระ)

ด้วย พระธรรมธัชชัย อธิการบดี ท่าน ขอมไม่ นางสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๓๓๕๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวในการศึกษาก่อนหน้านี้

เพื่อกรณี ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ที่สัมภาระข้อมูลเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อหาวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงมีผลการเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกทัต จางเมธีชน)
รองอธิการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐
อ.อัคร งามตา
๑ สิงหาคม ๒๕๖๐

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
โทรศัพท์ ๐๘๑-๙๖๖-๖๐๐๗



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๕๑ หมู่ ๑๑ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๓๐๐๑ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๖๖๓ ๓๕๖๖

ที่ ศส ๒๕๔๘.๒๐/๖ MC

๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์พิจารณาประกอบการทำวิทยานิพนธ์
สมัครการเขียน.....นางสาวจวิฬา มงคลสิทธิ์ อวดใจ
ถึงที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธรรมธัชชัยสิทธิ์ ฉายา ขอมโม นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๓๑๙๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" ซึ่งเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาดานหลักสูตรดังกล่าวในการศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องนี้

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุนล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อหาวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงสมัครการ/เรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกฉัตร จารุวนีชน)
วิชาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

๒๕๖๐.๖.๒๐
๒๕ มิ.ย. ๖๐

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
โทรศัพท์ ๐๕๕-๖๒๕-๖๒๖๖



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๑๑ หมู่ ๑๑ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๖๖๓ ๙๒๕๖

ที่ ศธ ๒๓๘๘.๑๐/ว ศธ

๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ส่งภาพตัวประกอบครูที่เรียนจบ
นมิอการ/เรียน นางณิชาภัทรา สุทธิรักษ์ วิทยาลัย
ตั้งที่ส่งมาด้วย ๑.๒ หรือขอใช้ใบการกับข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสันทนาการ)

ด้วย พระธรรมธัชชัยเถรีย ฉายา ขอมโม นามสกุล ศรชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๒๓๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้ชีวิตของคณเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะศึกษาดูงานในภาคการศึกษาปี ๒๕๖๐ นี้

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาส่งเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับกรวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อหาวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงนมิอการ/เรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกถ์ ชานวณ)
วิชาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

พร.พ. ๑๒
ดร.ณิชาภัทรา สุทธิรักษ์
๒๐ ก.ค. ๖๐



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๘๖๒ ๓๒๕๖

ที่ ศธ ๒๐๕๘.๑๐/ว ๑๖๐

๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ส่งเอกสารประกอบการทำวิทยานิพนธ์
นิตยสาร/เรียน นางร.ศ.วิจิตรภา จิตภาวิไลวิมล
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธรรมธัชชัยสิทธิ์ ฉายา ขณโม นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๘๗๓๑๔๐๕๐๐๕
นิตยปริญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้วัดอุบลทองเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความ
ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาติให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิตยจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อหาวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงนิตยสาร/เรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกฉัตร จารุณฉัตร)
วิชาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

๒๐ ก.ค. ๒๐

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
โทรศัพท์ ๐๔๘-๖๓๕๖-๖๓๕๗



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๘๓๖๒ ๓๕๖๒

ที่ ศธ ๖๔๔๘.๑๐/ว ศอ

๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์
ชนิดการ/เรียน ร.ม.ว.ศ. (อ.ว.อ.อ.ร.ร.ม.ว.ว.ว.)
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธรรมาจารย์สิทธิ์ ฉายา ขณนโม นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๓๑๕๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพระศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้

เพื่อการนี้ ทางสำนักพุทธศาสนคณาภิบาลฯ พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ที่มีสัมภาษณ์วิจัยเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนี้จะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้
หรือเป็นอย่างอื่นว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อหาวิธีการจากท่านด้วยดี

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(จ.ศ.เอกฉัตร จารุเวชชน)
รักษาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

จากทางวิทยาลัยสงฆ์
สำนักส่งเสริมงานสงฆ์บุรีรัมย์
๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
โทรศัพท์ ๐๘๖-๐๘๖-๖๒๕๖



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๑ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๑ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๓๒๕๖

ที่ ศธ ๒๑๘๘.๑๐/ว ๓๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ส่งสัมภาษณ์ประกอบการรับวิทยานิพนธ์
นักศึกษารับโอน พร. อธิกรณศิริภรณ์ จันทาไธย
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๓. ชื่อหนังสือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธรรมธัชชัยสิทธิ์ ญาชา ขอสมโม นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๓๑๕๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาวชิการศึกษานิเทศก์เรื่องนี้

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงมีคำสั่ง/เชิญมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.อนันต์ จารุณเธิษณ)
วิชาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
โทรศัพท์ ๐๔๕-๖๓๑-๖๒๖๖

พร. อธิกรณศิริภรณ์
พร. อธิกรณศิริภรณ์ จันทาไธย
๑/๕/๖๐



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๑๑ หมู่ ๑๑ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๖๑๓ ๙๒๕๐

ที่ ศส ๒๑๙๘.๑๐/ว ศอ

๙ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ส่งภาพถ่ายประกอบการทำวิทยานิพนธ์
บัณฑิตก/เรียน นางสาวศิริกานต์ น.ศรีจันทร์
ถึงที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธรรมาจารย์สิทธิ์ ฉายา ขอนโม นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๓๕๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษากาไรใช้วัดคุณผลเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต จึงขอแนบตัวต้นแบบสำรวจว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับกาไรดังนี้ จึงเรียนมาเพื่อขอขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อหาวิธีการจากท่านด้วยดี

จึงขอการ/รับมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกฉัตร จารุวนิชาน)
รักษาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
โทรศัพท์ ๐๑๐-๐๕๑-๒๓๓๒

นางสาวศิริกานต์
น.ศรีจันทร์
๓๐.๖.๒๐



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๑๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๖๖๓ ๗๑๕๖

ที่ ศธ ๒๑๔๘.๑๐/ว กค

๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้มีภาพประกอบการทำวิทยานิพนธ์
นิตยสาร/วารสาร ก.จ.ว.ดรุณวิวัฒน์ศึกษาศาสตร์
ถึงที่ส่งมาด้วย ๓. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสืบถาวร)

ด้วย พระธรรมธัชชัยสิทธิ์ ฉายา ขณโม นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๓๑๔๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของสารศึกษาค้นคว้าศึกษาระดับสูงส่งท้ายในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงจึงขออนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิตยสารจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงมีผลการเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ดร.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีาม)
รักษาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

(นางอุษณีย์ วัฒนกุล)
๒ ๖ ๐ ๕๐



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๒ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๒๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศส ๐๒๔๘.๒๐/ว ศกค

๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์คืนภาพประกอบการทำวิทยานิพนธ์
นมัสการเขียน น.ศ.ร.เอกสิทธิ์ อภิชาติสิทธิ์ ว.ร.๒.๑.๕๐๒๕๖
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สร้อยคล้องที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ฉบับ (แบบสันกระดาษ)

ด้วย พระธรรมธัชชัยเถรีย ฉายา ธรรมโม นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๓๑๙๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาสืบค้นเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับกรณีวิจัยนี้ ซึ่งเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อหาวิธีการจากท่านด้วยดี

จึงมีใบบอก/เรียนมาเพื่อพิจารณาให้คืนความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกสิทธิ์ จาตุรชัช)
วิชาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
โทรศัพท์ ๐๔๕-๖๗๖-๒๕๖๗

ดร.เอกสิทธิ์ จาตุรชัช
๒๕ มิ.ย. ๖๐



วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๑๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๒ ๗๗๗๖

ที่ ศส ๒๕๕๔.๑๐/ว ๓๐

๕ มิถุนายน ๒๕๕๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ผู้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์
บัณฑิตการเขียน...
ถึงที่ส่งมาด้วย ๓.๓ หรือเมื่อใช้ในการกับข้อมูล จำนวน ๓ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระธรรมธัชชัยเถรีย ญาชา ชนมโม นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๓๕๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษาการใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้

เพื่อกรณี ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณางานแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับงานวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาโทให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อเพื่อหาวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงมีสการ/เรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ดร.เอกสิทธิ์ จางมธิชน)
รักษาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

นางสาว...
นาง...
๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๐



วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๓ หมู่ ๑๓ ถนนสุรินทร์-ประโคนชัย
ตำบลชนชัย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๖๖๓ ๙๖๓๖

ที่ ศส ๒๕๔๘.๓๐/๖ ศอ

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ส่งภาพประกอบการศึกษาวิทยานิพนธ์

นิตยสาร/เรือน พระสุทธวิสุทธิญาณสาร

ถึงที่ส่งมาด้วย ๑ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบส่งภาพ)

ด้วย พระธรรมธัชชัยสิทธิ์ ฉายา ขอมโณ นามสกุล ศรีชัย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๒๑๕๐๕๐๐๕
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ศึกษากาการใช้วัดชุมชนเพื่อ
การส่งเสริมศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดสุรินทร์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาล้วนเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้จัดทำสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการ
ติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อพิจารณาการจากท่านด้วยดี

จึงขอการ/เรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รศ.ดร.เอกฉัตร จารุวงศ์ชน)
ศึกษากาผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

พญ.วิมลรัตน์
พญ.วิมลรัตน์
๒๕.๖.๖๐

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ/นามสกุล	:	พระธรรมธรชัยสิทธิ์ ชยธโม (ศรชัย)
วัน/เดือน/ปี/เกิด	:	วันอังคาร เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๒๖
สถานที่เกิด	:	ที่อยู่ ๑๘๖ หมู่ที่ ๓ ต.หนองกง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
การศึกษา	:	พ.ศ. ๒๕๕๓ สำเร็จการศึกษา น.ธ. เอก พ.ศ. ๒๕๕๗ สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอน พระพุทธศาสนา
ประสบการณ์การทำงาน	:	ดำรงตำแหน่งเจ้าสำนักสงฆ์บ้านหนองยาง ต.หนองโบสถ์ อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ เมื่อ วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ : พระวิทยากรและครูสอนศีลธรรม พ.ศ.๒๕๕๕
อุปสมบท	:	วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๐
สังกัดวัด	:	วัดตาไถ่พลวง ต.หนองกง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
หน้าที่	:	เจ้าสำนักสงฆ์บ้านหนองยาง ต.หนองโบสถ์ อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
ปีที่เข้าการศึกษา	:	พ.ศ. ๒๕๕๗ เข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีที่สำเร็จการศึกษา	:	พ.ศ.๒๕๖๐
ปณิธาน	:	อยู่กับปัจจุบันอย่างตื่นรู้
ที่อยู่ปัจจุบัน	:	หมู่ ๗ สำนักสงฆ์บ้านหนองยาง ต.หนองโบสถ์ อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์